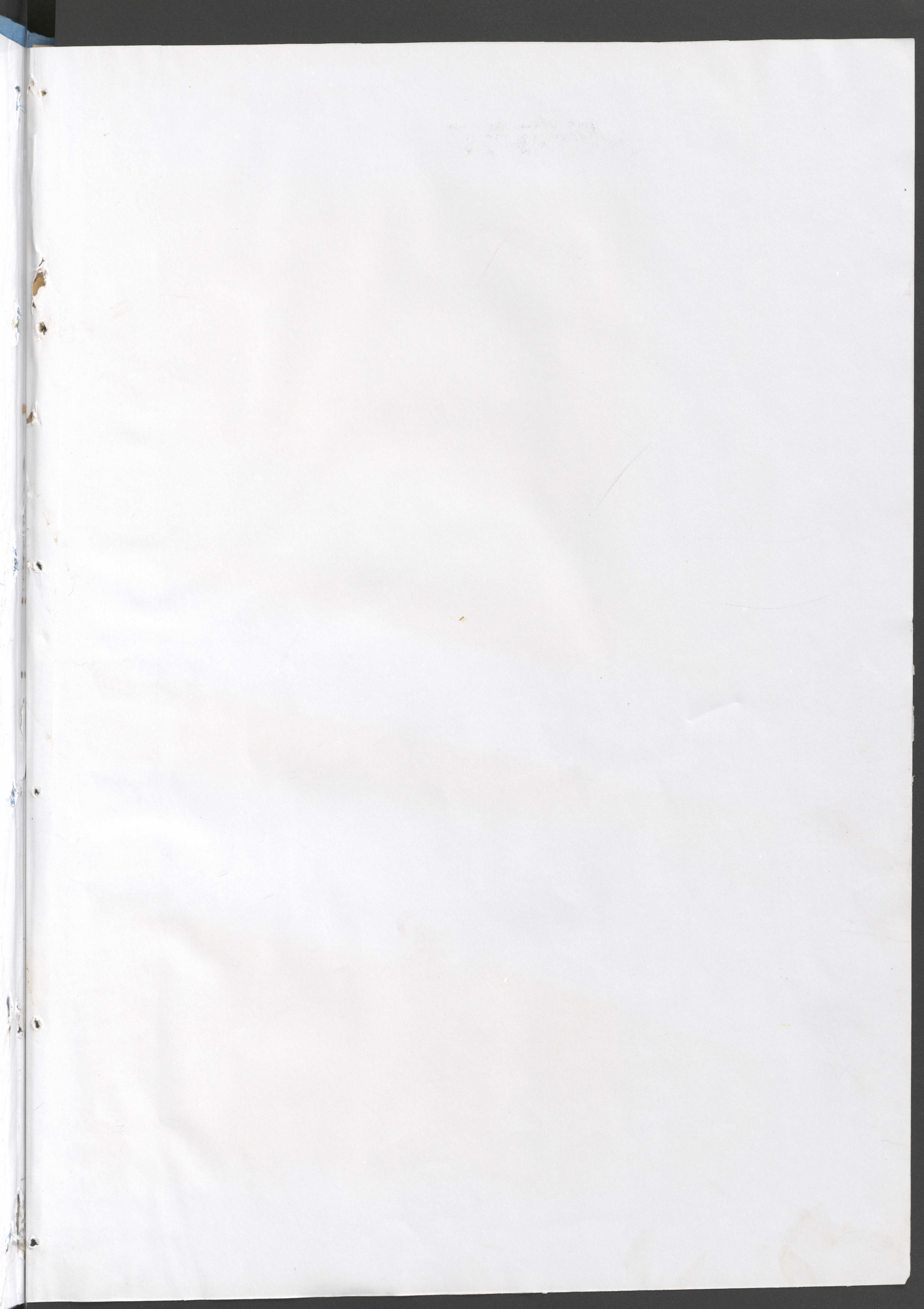

ЛНБ України ім.В.Стефаника

00630631 (J)

B 6.161

НАЗУСТРІЧ

ЧИСЛО (49) 1
ТРЕТІЙ РІК
ДВОТИЖНЕВИК
ЛЬВІВ, 1. І. РІК 1936.
ЦІНА 50 ГР.

ЛІТЕРАТУРА • МИСТЕЦТВО • НАУКА • ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

МИХАЙЛО ОСТРОВЕРХА

Село, що було колись містом

З Рави Руської, проміж нехлюї, ні жидівські крамниці, виїжджає на рівну, биту дорогу, що веде до одного з найстарших міст Галичини — сьогодні села Потиліч. Дорога, якою треба їхати 5 кілометрів до названого села, місцями вже й не польська, а хіба

разу сходить розмова на село, на його вік, історію, пам'ятки. Дають мені книжечку про с. Потиліч, яку написав Вол. Січинський. У ній коротко зібрано все те, що треба знати про Потиліч, чим я тут і користуюся. Правда — мене кортить поговорити ще й із селянами

тоді був там половецький князь Боняк „Солудивий“, а властиво, селянин, оповідаючи мені, вимовляв: „Солодивий“. Хоч інші твердять, що цей Боняк був у Потилічі в першій пол. XII. віку.

Отой „Солодивий“ Боняк, переповідає селянин, мав такі довгі, важкі та такі тверді повіки, що два прибічні його парубіки відносили їх залізними вилами. І той Боняк як глипнув раз на Потиліч таї наніс місту вроки. З того часу став Потиліч упадати.

Потиліч був містом. Польща зайнявши Галичину, швидко, бо вже в 1425 р. заснувала там латинську парохію. Цей поспіх вказував би, що місто вже тоді було замітне своїм розвитком. Уже в 1498 р. заведено тут Магдебургське право. Розквіт міста припадає на кінець XV. і весь XVI. вік.

Реєстр із 1578 р. таке говорить: в м. Потилічі було 27 перекупнів разом із пекарями, 50 гончарів, 14 ковалів, 6 кушнірів, 8 ткачів, 19 шевців, 10 різників, 12 пивоварів,

тут коло 1580 р. Калікст Сакович, автор „Віршів“ на похорон гетьмана Петра Конашевича Сагайдачного. Двічі побував тут гетьман Богдан Хмельницький — у 1648 і 1655 році. Перший раз із під Львова на Замостя їдучи. Тоді то гетьман ночував, із 26. на 27. жовтня, у крехівському монастирі.

Що гетьман Б. Хмельницький був у самому Потилічі, то на це є доказ: у передміській церкві Різдва Богородиці була евангелія, на якій гетьман поклав свій власноручний підпис. Тепер цієї евангелії тут немає: вже кілька років тому, попередній парох позичив для... студій якомусь студентові... на друге село. Той студент і досі студіює ту евангелію, чи правдивий підпис гетьмана. Це згадую лиш так для прикладу про наше рутенство, а відповідальним за такі цінні пам'ятки колам звертаю увагу...

Потилічани за часів Б. Хмельницького беруть живу участь у

живну спеку послала матір свою дочку Марусю по воду до того джерела. Сонце пражило, мати жнучи мліла від спраги, а дочка з водою не верталася. Може в парубком розмовляла, може в ясному, свіжому плесі джерела своїй

Потиліч: „Св. Трійця“ з Троїцької церкви. Тепер цей образ переховується в Національному Музею у Львові

Потиліч: церква і дзвіниця св. Трійці. Рік 1593

Потиліч: Намісний образ у церкві св. Духа

„малопольська“: гичкаючи собою на фірі, чуєш, що душу випирає. На небі нависли хмари. Рідко спадають пухкі, великі сніжинки і білим серпанком встеляють землю. Довкола зеленіють кедрі — повні, крилаті і сіре небо прибірають.

Назустріч ідуть і йдуть дядьки і молодіці: везуть на ярмарок у місто свині, збіжжя, горшки, клоччя; несуть яйця, набіл, городовину. На зимові видатки, перед свя-

і від них наново почути історію їх села, легенди, які вони вміють так зручно перетворювати. І справді, довідуєшся дещо нового.

Село зветься: Потиліч, Потеліч, Теліч, Подтеліч, а селяни кажуть просто: Підтиліч. Лежить воно над річкою Тилич, або Тилиця. Початки існування цього села сягають дуже далеко в глиб історії. Коли поглянемо на „Городище“, високий горб, що володіє над селом, і побачимо ці звали

7 купців, 2 золотарі, 2 седлярі, 1 муляр. Було тут дві гуті скла, які находились на окраїнах міста. Яке це місто Потиліч було широке, то можна ще й сьогодні догадатися, коли змиркуєш, що одна тих гут — тепер село Гута — далена від Потиліча три кілометри.

У селі простягаються очеретинні багна. Деякі дуже глибокі. В цих очеретах є й теплі джерела, які зимою ніколи не замерзають. Цих багон колись не було, зате було п'ять великих ставів.

Потиліч має багаті поклади гончарської і фаянсової глини, білого піску і бурого вугілля. У старовину фаянсові і гончарські виробы Потиліча були славні на всі землі України.

Хоч Боняк і наврочив Потилічу, подивившись на нього своїми навіженими очима, то всеж, колись у давнину гончарський цех діяв замовлення: зробити на пробу таку невеличку сковородку, в якій можна б усмажити двадцять кіп яєць із потрібною кількістю масла до них, ну й таку миску, куди можна б що яєшницю пересипати. Як бачимо, то тогочасні Боняки таких уже страшних вроків не наносили, коли забагалася комусь сковородки на одноразову яєшницю з тисячу двісті яєць. Нехай сьогодні хтось замовить собі таку сковородку!

Потиліч зв'язаний із козацькою добою. Найперше — родився

повстанні проти Польщі. Повстають вони під проводом двох священиків Івася та Ілька Процика. В р. 1708 і 1709 були тут і шведи. Оповідає мені дядько, — справ-

вроді приглядалася: і забарилася. „А щоб ти вже більше й не вернулася!“ — заклала матір. І Маруся не вернулася. І з того часу те джерело Марусею зветься.

Є, тут за селом, місце, яке „пустелею“ зветься. Кажуть тутешні „дікаві“, що там щось під ногами дуднить. З весною задумують там копати, скарбів шукати. Я широрядив би нашому археологові п. Я. Пастернакові випередити тих „дікавих“ у шуканні скарбів.

Церква Потиліча — я вперше в Галичині, дивлячись на ці деревляні староукраїнські церкви, на кожную зокрема, відчув багат-

Потиліч: загальний вид із горба „Городище“. У глибині нова церква, проекту арх. О. Пежанського

тами, щось треба продати, щось купити.

За невисокого горбка виринає це село Потиліч. Широко розкинулося в балці і на легеньких схилах горбів. Сям-там зелена кедрина, білі та широкі плахти снігу.

Заїжджаємо до о. дек. М. Дороцького. Гостить нас широко і його добра, лагідна імосць. Від-

глубезних, рівних каменюк, то змиркуємо, що тут мусіла бути ще в середньовіччі сильна фортеця.

Першу згадку про Потиліч находимо в Іпатієвському Літописі у 1262. р. за часів князя Василька волинського. А устні перекази селян подають, що Потиліч було засноване ще на вісім років перед Львовом. Існує теж переказ, що Потиліч був уже в 1096 р. і що

ді мудрий, інтелігентний та ставочний, як і всі господарі цього села, — що є за селом криниця, яка Марусею зветься. Раз літом у

ство, естетичну велич у далічці наших віків. Ці церкви мають стільки краси, стільки естетичного, що ворухуть наше

Потиліч: „Моленіє“ у церкві св. Духа

ДБ АН УРОР

Збірник ВОЗНЯКА

Львівська бібліотека

ВОЛОДИМИР ГАВРИЛЮК

СОЛЮ ВТИШІ

поетії

ЦІНА 0.80 ЗОЛ.
Порто 0.15 „

ЗАМОВЛЯТИ:
„НАЗУСТРІЧ“

Львів, Ринок 10.
І в книгарнях

серце, огортає нашу душу чимсь теплим, рідним: традицією.

Найстарша церква та архітектурно найбільше збережена ще як староукраїнська, це церква св. Духа. Походить вона з половини XVI в. — либонь 1555 р. Стоїть вона в романтичному місці на схилі гори „Городаще“. Самітна, у віки поринувши, гордується давниною. Друга церква св. Трійці — з 1593 р. Архітектурою була либонь схожа до церкви св. Духа. Та коли полякам згорів костел, вони позичили собі Трійцю церкву. І реставруючи її, надали їй готичького характеру. І такою віддали її українцям. Біля цієї церкви бачмо, теж деревляну прецікаву вежову дзвіницю. Третя церква Рідва Богородиці побудована в 1617 році. Після пожежі цієї церкви побудували, десь у першій половині XVIII в., нову, яка своїми трьома широкими баями вже говорить бароком.

У кожній церкві є, чи були, безцінної мистецької вартости мальовила найкращої доби нашого мистецтва: з віків XV., XVI. і XVII. Тут на світлинах подасмо ці зразки нашої великої культури, на якій живо живі та безпосередні впливи італійського, фльорентійського ренесансу.

Те давнє мистецтво Потиліча ще не зайняв час потверджує правило, що економічний достаток країни з якоюсь місцевостю, виявляється теж у високій духовній культурі. Ці церкви, ці мальовила походять із віків, коли місто Потиліч жило в економічному добробуті.

І тепер, коли Потиліч підупав — остаточно в XIX в. — і став селом, його населення тримається традицій. Це бачимо по новій, четвертій церкві, вже мурованій. Цю традицію Потиліча бачимо в тому, що й ця нова церква є у новій мистецькій гармонії з старими церквами. Себто — ямили собі знайти архітекта, який відповів цим вимогам. Пляни церкви нової виконав архітект Олександр Пежанський. У свому проекті архітект тримався того найяснішого, найбільш зрозумілого і найкращого в архітектурі, чи взагалі в мистецтві, часу італійського ренесансу, не забуваючи при цьому й українського ренесансу.

Лише те око Всевидучого на фасаді над дверима, яке комітетові будови церкви додали самі, не порозумілись із проектодавцем, требаб на нашу думку, зняти. Воно несе гармонію стилю, бож це барок.

НАЙСИЛЬНІШІ БОЛІ ГОЛОВИ
УСУВАЄ **KOWALSKINA**
А ЛЕ КОНЧЕТИМ ФАБРИЧНИМ ЗНАКОМ: **СЕРЦЕ У ПЕРСТЕНІ**
ФАБРИКА СІЕН-ФАРМАЦЕУТИЧНА-АР. KOWALSKI-WARSZAWA

Українська „Студія“ в Празі

В жовтні минулого року влаштовано в Празі річну виставу праць учнів Української Академії Плястичного Мистецтва в Празі, відомої під назвою „Студія“. Була це вже десята вистава зряду, отже — так сказати — ювілейна. Студія працює вже 12 років, але в першому році влаштовано виставу праць самих професорів „Студії“, що починали навчання, а в роках 1925 і 1926 була одна спільна ви-

става. За тих 12 років у професорському складі Студії були деякі зміни. З того складу вийшли проф. І. Мазалевський, проф. С. Тимошенко і проф. С. Мако. Сьогодні науку малярства веде проф. І. Кулець, графіки проф. Р. Лісовський, майстерню архітектури звинено, а майстерню скульптури від самого початку веде порф. К. Стаховський.

Зпочатку „Студія“ діставала не-

Професори Української Академії Плястичного Мистецтва в Празі.
Сидять (зліва): І. Кулець (малярство), Р. Лісовський (графіка), стоїть К. Стаховський (скульптура).

става в павільоні вистави міжнародного конгресу мистецького виховання. Тоді цю виставу відвідали президент Т. Г. Масарик і державні комісії всіх держав, що брали участь у конгресі. Тоді американська комісія закупила як зразок для американських мистецьких шкіл працю одного з учнів Української Студії.

За 12 років із Студії вийшло чимало майстрів нині свідомих в українському мистецтві, що або обмежились навчанням в Студії або доповнювали науку в вищих мистецьких школах Парижу, Праги та інших міст.

лику матеріальну підмогу від міністерства закордонних справ і міністерства освіти, але останніх 5 років стоїть виключно на своїх ногах і ніяких матеріальних підмог не дістає.

Крім українців у „Студії“ вчилися чехи, німці, англійці, французи, югослави, вірмени, маляри тощо. З українців у „Студії“ дістали свою мистецьку освіту або часово в ній працювали: Н. Блещька, Ю. Вовк, С. Зарицька, І. Іванець, В. Касіян, С. Колядинський, М. Кричевський, О. Лятурицька, Г. Мазепа, П. Омелянко, М. Тушишка-Руда, Я. Фартух, П. Холод-

СОФІЯ ПАРФАНОВИЧ

Дальматинська Мадонна

Ніч.
Над Красовими пропастями колишеться червоний, мертвий місяць. Білі, сухі пащі скель стремлять з камінної безодні в темний небесний безкрай.

Німу скаргу кидають у зорі. Проклін цілоденної спеки, крик пустинного безвіддя, біль неживої, неплідної мертвоти.

Маслина: сіра, крутопенна хора.
Ялівець: хіба є десь кришталь джерельної прохолоди й трави, соковита зелені?

Ні, тільки відвічна крейда і пісок — діти соленого, вічного, блакитного моря. Є лустеля, що мовчить грізними, на камінь спаленими, потворуватими збочами красових ліів, шпилів розпалених до білого, поторганих сухою, гострою борою, що днями, а то й тижнями свисче в камінних красових ланцюгах. Страшна пуста і похмурий сум скельної мертвоти.

Хто важиться будити скаргу скель, що кане в нічні безодні?
Світла кількох вагоників, стукіт коліс, стогін машини. Із дна красових ліів вилітає високо якесь мариво.

Поїзд! Нічну тайну красового царства збудив грукіт коліс, гострий, погрозовий свисток машини. Ребра нагих скель гомонять-ревуть в чорних гирлах тунелів. Скелі проглинули малого червячка. Найжені збічка порізани гадюками сталевих рейок. Ревуть із глибини своїх чорних гирл: „Хто на наших плечах посміє будувати свої гадючі ходи?! Стрепемемся й закидаєм камінням!“

Велетенські макітри закидані скельними брилами. Лії, як дна вигаслих вулканів на страшних, незнаних землях. Та їх оперезали блискучі ножі рейок і глибокі прокопи викидають із тунелів залізні гадюки на високі мости.

Днями і ночами біжуть малі вагоніки у гліб краю від розпаних скель до зелені розцвілих, нагірних долин...

Але на вигаслій, безводній землі одна тільки жива й всміхається: Дальматинська Мадонна.

На колінах у неї немовля; похилила над ним стурбоване обличчя. Біліше за крейду красових скель, ясніше за морські піни обличчя мадонни. Тихі, великі сльози котяться по ньому...

Червоний, мертвий місяць заливає примарним світлом вигаслу землю.

Зоряне сяєво продерлося крізь щілини скель й лягло на ясному волоссі жінки, запалуючи в йому опалевий ореол. Тихий відблиск сплив по очах на сумно усміхнені уста. Прошепотіла:

„Спі, сонце мамі, спі...“

Але немовля прокидається нагло із тупого сну. Воно скрикує диким, первісним криком хорого мізку. Велетенська голова, шкура напнята, лисуча. Неживі очі світять в темні білками. Погрозово визирають із старечого обличчя. І цей крик, цей страшний крик по ночі! Первісний, тваринний крик на мертвій землі.

В червоній місячній заграві простягається малесенька ручка. Дрібнесенькі, квітчано-білі паль-

ШАРЛЬ РІШЕ

Чи людина заслуговує на назву „розумної“?

Коли Лінне у своїй системі, що давала огляд найбільше різнорідних живин нашої планети, хотів визначити яко мога точне місце людини, прийшло йому на гадку, що людині, яка творить своєрідний зоологічний рід ріжний від усіх інших, можна б іще додати окрему назву: гомо сапієнс (людина розумна). Ясно як на долоні, як мало виправданий цей почесний епітет. Приклади всіляких прикмет людини так сильно зростають, що якби рахуватись із дійсністю то його назву треба б перемінити на homo stultus (людина — дурна). Якби ми хотіли прийняти поділ живин на підставі зоологічній то мусили б прийняти саме таку назву.

Загадка світу! Чи один шанований учений (Ернест Гекель) не вважався ще так недавно зовсім поважно написати твір про сім загадок світу? Сім загадок всесвіту, зовсім так само як сім днів у тижні, як сім рамен на святому свічнику або сім фаз створення світу. Сім загадок! Чому не десять або дванадцять? Або тисячу? Або мільярди? Я радніше схилився би до думки, що існує тисячі мільярдів загадок. Нюдна з цих загадок досі незроз'язана і може ніколи й не буде!

Ось один приклад: Що знали ми до часту Пастера про походження недуг?

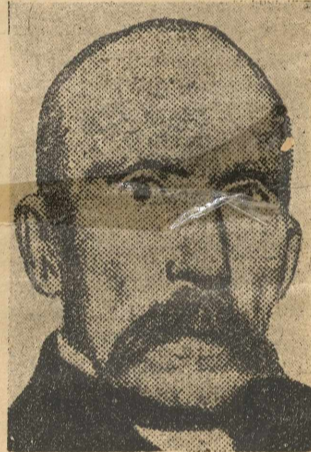
ний (син), В. Хмелюк, В. Цимбал і багато інших.

На останній, тобто десятій, виставі виставлено з майстерні рисунку і малярства проф. І. Кулеця коло 125 образів олійними фарбами та рисунків. Між образами небагато було актів, більше пейзажів, також портрети, мертва натура, композиції та етюди. З майстерні скульптури проф. К. Стаховського було 50 експонатів — гіпсові відливи й колірова кераміка. Між гіпсовими відливами портрети генералів М. Омеляновича Павленка старшого, В. Петрова та інших відомих у Празі українських громадян. З майстерні графіки проф. Р. Лісовського виставлено коло 100 експонатів як гравюри ріжної техніки і графічні рисунки чорні та кольорові; в тому числі плякати, декоративні композиції і ужиткова графіка.

Ректором Академії є проф. Дмитро Антонович.

Ван Гельмонт оповідає, що коли вложити до глиняного горшка сорочку то з неї родяться миші. Парацельс знав, що є камені магнетної або й магнічної сили, якими можна надавати напрям життю кожної людини. Амврозій Пареус бачив власними очима живих чортів і лікарі XVI. віку оповідають науково і докладно, як злі духи викручували собі мязні і перекидались у повітрі, коли на їх чародійний заклик у судорогах покидали тіло недужого. Яку сміховинну збірку — боляче сміховинну! — можна би дати зібравши нісенітниці великих учених і професорів, викладаних святочно в університетах! Навіть той, хто десь-колись отак собі випадково відкрив якусь сторінку Плінія, Аристотеля, Галена, Декарта, Галілея або якогось Ляйбніца — отже найбільших між великими людьми — мусить інколи здригнувшись із жаху перед різними прикладами їх незнання, головною легковірності. Коли представники людського думання могли плести такі нісенітниці то що й казати про негнущу масу, про покинь людства? Боже мій! важко і прикро говорити про ці справи. Люди, що ні дрібки нічого не розуміли вірили, що розуміють усе.

Сліпий скептицизм, що вперто суперечить усім аргументам і доказам стоїть на тій самій висоті, що легковірність. Важко навіть сказати, що дурніше: чи вірити без будьякого доказу чи не вірити в ніякий доказ. У незрівняній книжці про кровообіг каже десь Віліям Гарвей, що він чув, як у грудях бється серце. На це відповів йому один італійський лікар: „Фантазія! чиста фантазія! Може в Лондоні, коли серце корчитьсь, чути від нього якийсь шелест, але ми у

Шарль Ріше.

Венеції не чуємо нічого такого!“ Бенуар де Паліссі, Бюфон та інші природознавці ствердили, що у зложках деяких гір можна знайти скаменілі черепашки (мушлі). На це Вольтер — незвичайно розумний і пронизливий Вольтер — переконує нас, що це останки з тих давніх часів, коли прочани ходили до Святої Землі і мабуть вертаючись кидали на землю черепашки!

О, бідні наші предки! А ви-ж не глузуєте з них, бо може за тисячу літ, як не раніше, всі наші теорії з хемії, фізики, астрономії та медицини теж так перестаряться, що будуть їх згадувати тільки ті, що сховають з них поглузувати. І коли якийсь визначний професор цієї майбутньої доби, схоже своїм учням прочитати якийсь уривок із наших творів, тоді його аудиторія розгрозечеться. І наші нинішні слухачі сміються щиро, коли ми їм оповідаємо, що ще 80 літ тому лікарі перерізували пацієнтові за кілька місяців кількасот жил і як іще 50 літ тому хірурги безпосередньо після операції витирали свої інструменти фартухом.

Будьмо скромні. Наші прадиди видаються нам смішними. Гарзд! А ми? Як нас оцінюватимуть наші внуки? Зовсім так само як ми своїх прадидів. Ми теж не з іншого тіста ліплені як наші предки!

Перекл. м. р.

МАМУ
ЗАБЕЗПЕЧИ МОЮ ДОЛЮ
КАРПАТІ
ЖИТТЄВІ ОБЕЗПЕЧЕННЯ-Львів, Ринок 38.

ВАСИЛЬ БАРВІНСЬКИЙ

Дар недержавного народу державним.

Модест Менцінський.

Обернулася знову сторінка в історії не тільки нашого, але й світового мистецтва, сторінка записана золотими буквами, найкращим змістом, записана особою того мистецького формату, що творить історію.

Імя цієї особи: Модест Менцінський, що недавно на далекій півночі в столиці шведської держави, своєю другою батьківщиною передчасно зійшов у могилу, в 59 році життя. Мав він нещастя бути сином недержавного народу, який не мав змоги дати йому поля праці на рідній землі, для своїх земляків.

Модест Менцінський в Бориславі в 1928 р. Світлив Инж. Іван Озаркевич

Зате мав він щастя бути некоронованим королем тонів, володарем людських сердець і душ, мав щастя і честь бути найкращим показником і виразником тих високих духових цінностей свого поневоленого народу перед широким світом. І він як носій тих найкращих духових цінностей давав своєму недержавному народові те, без чого цей нарід пропав би: віру у свою духову міць, ту міць, що часто перемагає фізичну силу. Тимто втрата такої особи залишає глибоку рану в організмі нашого життя. Відійшов від нас мистець, який працював не для особистої слави, а як правдивий жрець усі свої сили віддав на службу найчистішого мистецтва, а своєю особисту славу приносив у жертві для добра і в користь доброму імені українського народу.

Модест Менцінський родився в 1876 р.; походив із священничої родини зпід Перемишля. Сам теж спершу хотів піти слідами своїх предків. Та незвичайна музикальність і феноменальні голосові прикмети спрямовують його життєву дорогу в інший бік. Покинувши духову семинарію, переїжджає Менцінський на чотириохітню науку сольоспіву до Франкфурту над Меном. (у проф. Штокгаузена), що став першим етапом його блискучої мистецької кар'єри. Зразу ангажують його до опери в Ельберфельді, відтак до Стокгольму, де наділюють його найвищим мистецьким відзначенням золотою медалю — Pro litteris et artibus. Пізніше довгі роки перебував Менцінський у Німеччині, в Кельні над Р., де його талант пишню розвивався і досяг вершин мистецької досконалості й успіхів.

Та Менцінський не належав до співаків, задивлених у свою славу. Сказати, що Менцінський був співаком хочби яким великим було б мало. Це був мистець — музика, що єднав у собі не тільки першорядні голосові вальори, незвичайну музичну інтелігенцію та інтуїцію, але і зразкову дисципліну і солідність праці над собою для добра музичної справи. Ціле життя працював він над удосконаленням свого мистецтва, поширенням мистецького світогляду. Не кожному може відомо, скільки зусилля і праці над собою, скільки важких студій вложив він, щоб опанувати музичну сторін-

ку та символіку Вагнерівської драми. До цього завдання приготувався Менцінський з надзвичайною сумлінністю та педантерією. Не диво, що суворі і часто безоглядна німецька критика вважала Менцінського найкращим „Зігфрідом“ німецьких сцен („Köln. Volkszeitung“) з 24. III. 1919, ч. 235).

Німецька й інша музична критика подивляла в Менцінського не тільки поодинокі мистецькі засоби як зразкову ясність і виразність дикий — його міміку і рухи, що точно зливалися з музичним змістом, але головню його незвичайну силу відтворення креацій. Менцінського вважали не тільки найкращим знавцем Вагнерівської традиції і незрівняним креатором Любкевича, Тангайзера, Зігфріда, Трістана чи Парсіфала, але і знаменитим представником головних партій в операх Верді (Радамес, Отелло й ін.), як Елеазара в „Жидівці“, Каню в „Паяцах“, а то й незрівняним інтерпретатором роль у новітніх операх Штрауса, Пфіцнер-Шрекера.

Виступ Менцінського в ролі Ірода (в „Сальоме“) вважав рецензент „Köln. Volkszeitung“ „взірцевим відтворенням, що заслуговує на найбільший подив“. Про виступ Менцінського в опері „Палестрина“ пише рецензент „Köln. Tagblatt“: „Ледви чи можна б донебудь знайти більш музикального тенора, інтелігентнішого артиста, що потрапив би глибоше ввійти в інтенції поета-композиста“. Про виконання роль в операх Шрекера писали: „кращої обсади роль, як Менцінським не можна було придумати“. — („Berliner Börsen Courrier“). З таких і подібних суперлятивів можна б зложити цілу тому. Виступав іще Менцінський в Байрайті, деякий час і у Львові (кравув титулову ролі в опері Ружницького „Болезнь Смілий“). Взагалі репертуар Менцінського був дуже багатий (30 опер). В пам'яті українців записався незатертимі споминами як незрівняний інтерпретатор (поруч С. Крушельницької) пісень Лисенка до слів Шевченка, далі Любкевича „Черемоше, брате мій“ та інших наших авторів. Менцінський був теж ревним пропагатором української музичної творчості та народної пісні між чужинцями.

При всій своїй величчю знання був незвичайно скромний. Я мав нагоду пізнати його ближче підчас концертної поїздки з ним у 1927 р. по Галичину. Я пережив тоді багато хвилин правдивої мистецької емоції. Підчас проб, часто говорив він: „мені здається, що це має бути так, але якщо переконаєте мене, що може бути інакше, я уступлю“. І дійсно не раз уступав. Дуже цінив чужу думку, але і був супроти інших дуже вимагаючий. Ще до нині пам'ятаю, як мені давав „школу“ у мої такі композиції „Ой, поля ви поля“. У приватному житті був

Модест Менцінський як „Елеазар“

справжнім джентельменом. В останніх роках свого життя (яких 9 літ), вернувся Менцінський з Кельні знову до Стокгольму, де дістав друге високе відзначення: титул Камерного співака шведського короля. Ще перед 1 1/2 роком, дав у Стокгольмському Радіо великий концерт української народної пісні і українських фортепіянових творів. На кілька днів перед смертю, Львівський „Союз Українських Професійних Музик“ призначив М. Менцінського своїм почесним членом. Відійшла від нас велика людина, що на довгі, довгі часи залишить між нами живу пам'ять про своє велике мистецтво. Менцінський — наші національні гордоці.

М. ПАСТЕРНАКОВА

Давня й сучасна пантоміма

„Люди були би далеко щасливіші, якби у кожній родині хоч раз у тиждень танцювали“ — сказав великий німецький педагог Йоган Бернгард Базедов (1623—1690). Знали про це вже старинні народи, годюво греки, і танок грав у них велику роллю, як у ніодного народу світу. Він був для них чимось таким необхідним, що історик Ксенофонт, описуючи домашній порядок досконалої господині, порівнює його з ритмічними рухами танечниці.

Коліскою грецького танку був острів Крета, де ще до нині підчас розкопів подибується фігурки та плоскорізьби, що зображують танкові сцени, передусім военний танок мужчин зі зброєю. Та крім граціозних танків, які сповняли важну роллю при різних обрядових святах і мали здебільша релігійний характер, були поширені у Греції, а в пізніших часах високо цінені у римській державі мімічні танки, звані пантомімою.

Слово це грецького походження, означає „всякі міни“, якими актор висловлює якусь акцію. Сильною вимовою ніг, „ученістю рук“ та мімікою лица висказував він не раз те, що тяжко було передати словом.

Теми до мімічних танків брали актори з багатого грецької мітології, але відзеркалювалися у них також сцени із реального життя, часто й двірські інтриги. Спершу пантоміму давали виключно на бенкетах і родинних святах багачів, але вже у часах гелленістичних (IV—III ст. до Хр.), перейшла вона до театру і небаком стала така

ку припадає на минуле століття, що тріюмфально впроваджує на всі європейські сцени класичний балет. Та в останніх десятиках літ, подібно як і інших ділянках мистецтва, шукають у

і Мері Вігман, Марія Федра та інші сучасні танечниці.

Недавно тому запрезентувала нам на львівській сцені німецька танечниця Валеска Герт комічну пантоміму, яка

Старовинні грецькі міми

танку нових форм вислову, нового стилю, нових напрямів. У висліді змагаль-півнів цього нового руху дістав танок нове оформлення, т. зв. новітній балет, де пантоміма грає першорядну роллю. Типічні її ознаки — це сильний вислів, який бере надхнення

здобула собі у західних краях велике признание і зрозуміння, а виступи світової слави гротескових танечниць, як Йожа Шарше, Труді Шоп, Клара Екштайн, тішаться ширим захопленням публіки.

Головною ознакою цього танкового напрямку є гумор, який спочиває не у шабляновому гримасі, а у дійсній руху. Темою гротескових танків є життя буденність, побіч якої звичайно переходимо байдуже. Добрий

Московська весела пантоміма „Усе для колхозу“

улюблена, що виперла із сцени всі інші роди вистав. При звуках флету, кастанта та дзвіночків актор „танцював трагедію“, при чому хор пояснював хід цієї пантомімічної акції.

Одначе найкраще почувала себе пантоміма у Римі і за часів панування Августа прийшла вона до великого розквіту, засмілювала частинно комедію й трагедію і з часом сама запанувала всевідомо на сцені. У мотутніх римських імператорів мала пантоміма гарячих прихильників і бувало, вони особисто брали у ній участь. Якою великою популярністю тишилася пантоміма у римській державі, свідчить про це обемистий твір найбільшого сатирика світа Лукіяна із Самосати п. з. „De salubus“, присвячений мімічним танкам, що зберігся до наших часів.

Та згодом набирає римська пантоміма грубого та сороміцького характеру, а легендарним темам надають суто змісловий підклад (нпр. „Леда з лебедем“, „Мирра і Кінір“, „Схоплення Ганімеда“). І коли від уведення християнства Отці церкви виступали проти зіпсуття, яке ширить театр, то в першій мірі мали на думці пантоміму.

Та при всій завзятій боротьбі духовенства із „чортівськими плясаннями“ наслідники греко-римських мімів відігравали у всіх європейських народів визначну роллю в організації бенкетів на княжих дворах та при всяких обрядових церемоніях. На Україні скоморохи виступали як сміхуни, чародії, ходили із вивченими звірами, вертепом та розвеселяли юрбу на вулицях міст і сіл.

Як бачимо, колишній справжній танок стратив у середньвіччі усю свою красу й давні риси та звівся до ярмаркових пописів мандрівної скоморошої трупи. І щойно часи Ренесансу висвободжують людського духа із тісних схолястичних форм, наступає зміна соціального ладу, а з нею приходять нові уподобання. В Італії, Франції й Іспанії появляються гуртові сценічні танки, а у 1662 р. закладають у Парижі першу балетову школу під назвою „Академія танку“. З неї вишшли великі танкові музи романтизму Марія Талоні та її гізна суперниці віденка Фанні Ельстер, що її університет у Оксфорді наділив внятковую почесною доктором танкового мистецтва. Найбільший розквіт сценічного тан-

радне від танкової теми, а не від музики, й чиста будова груп, які менше танцюють, а більше користуються мімічним елементом. Зразком новітньої пантоміми була виставлена перед кількома роками у Львові школою Г. Боденвізер з Відня „Правда, що зійшла з неба шукати місця між людьми“, та сильна у своїй експресії „Партійна боротьба“.

У темах із реального життя любується у своїх продукціях також танкова група Белі Кац у Львові, чого виразним висловом була зовсім вдача пантоміма „Бунт у фабриці“. Заслуженою славою, вирижені на міжнародних конкурсах мистецьких тан-

Німецький весельчак-гансвурст у різьбі XV ст.

спостерігач-іроніст уміє серед людської метушні підходити комічні моменти, прослідити та надати їм танковою технікою розпріжності й плястики. Зручний перехід від жарту до

Новочасна пантоміма Маргарети Вальман у музичній драмі „Страшний Суд“

кві, тішаться нові глибокої вдумливості й ліризм пантоміми танкової режисерки Маргарети Вальман у Зальцбургу. Одна з найкращих — це „Страшний Суд“. До гарячих пропагаторок новітньої пантоміми належать також

сатири, степенування гумору аж до непогамованості, який мимохіть пориває із собою спадана, то знов поважний, трагічний вислів — оце головні риси комічних, характерних та гротескових танків.

ЦУКОРКИ-ЧОКОЛЯДИ-СОЛПЕЧИВО
Кожний купить на ялинку
окраси і солодкі дарунки
„ФОРТУНИ НОВОЇ“.

МИХ. РУДНИЦЬКИЙ

Весела ідея

На останніх загальних Зборах „Т-ва Письменників і Журналістів“ поставив один член внесок, що поправив мій гумор на 24 години. Треба, мовляв, призначити щорічну нагороду теж за публіцистичні твори, таку саму як за літературні. Приймаючись очі з насолоди уявляючи собі ідеальну картину. Всі денники, журналісти, дописувачі та принагідні автори статей у літніх місяцях друкують брошури на улюблену тему. 500, 400, навіть 200 золотих і честь лауреата не ходить ніби пішки. Восени „Т-во Письменників і Журналістів“ вибирає журі, яке має прочитати всю цю публіцистичну літературу і нагородити найкращі.

Праця кипить. Журі вибирає окрему комісію, яка має висортувати книжки, що формально, принципально, чи фактично не підходять до умов конкурсу. Комісія підбирає фахівців, фахівці переводять наукову дискусію, щоб вирішити: кілька сторінок мінімально мусять мати книжка, щоб була „книжкою“ або брошурую, — чи добрий твір про останню виборчу ординацію належить сюди щодо свого змісту і чи „Українську Загальну Енциклопедію“, деякі видання „Наук. Тов. ім. Шевченка“ та брошури поодиноких партій треба бодай прочитати, заки їх відкинути.

Все це справи легкі. Друга стадія: журі починає свої засідання. На столі лежать — кандидати до нагороди. Тому, що маємо до діла головню з ідейними журналістами, то в журі засідають люди приналежні до якоїсь ідеологічної групи. Щоб ніхто не нарікав на несправедливий трибунал, є це представники 7-ох чи 10 головних наших партій, груп та організацій.

І ось приходить хвилинка, на яку жде все наше громадянство від Рурика: — представник органу станиславського владки пропонує нагородити брошуру Єремії Геолога за її чисту мову, літературний стиль і гостру діалектику, гідну Отців Церкви. Після цього встає редактор „Мети“ і хвалить пастирські листи єп. Хомишина прохачючі, щоб члени журі забули про жахливу мову цих листів і про те, що автор — єпископ.

Роздача нагород. Після прилюдного святичного вечора прогвинки двох ідеологічних органів подають собі руки та йдуть під руку на спільну вечерю. Там члени Вади Говашиства переконують їх це раз, що епігети „шмок, ділют“, „невідповідальний тип“, „спричинник злощасної роботи“, якими вони обкидали один одного, що були не зовсім точні вислови. Як сам життєпис обох їх стверджує — все це наслідок т. зв. „ведології поглядів“, які кожний із них зміняв змінюючи орган, хлібодавця чи пак „орієнтацію“.

Гарні бувають ідеї. Але коли приходять ніч — часто у сонних маривах приборують вони удержувальні форми. Бачив я у сні будинок, де засідало

журі. Перед будинком — велике подвір'я і довкола будки із собаками.

На подвір'я ввійшли два кандидати. У тій самій хвилині всі собаки загавкали і так сильно метулились уперед, якби хотіли розірвати свої ретязі. Я пізнав непроханих гостей. Франко тримав під пахою бохонець хліба і свою брошуру „Що таке поступ?“, Драгоманів стискав у руках „вовчий білет“ і книжку „Чудацькі думки про нашу справу“.

— Не пустять нас, собаки — сказав.
— Я не боюсь — відповів Франко — звик до них... поглядати і затихнуть.

— О, то ви помиляєтесь. Минули ті часи... Попробуйте...
Я, як дуже сміливий — утік і бачив тільки здалека, як собаки дерли твори, що їх приніс Драгоманів і Франко на конкурс. Згодом виявилось, що собаки — дресовані, виступають у цирку, і вмюють говорити:

— Драгоманів?! москаль, а не українець! ліберал, вільнодумець, більше шкоди приніс народові, ніж пожитку!

Собаки були привязані сильними ланцюгами і я міг їм відповідати:

— Порахуйте всі ті брошури, які видали в Європі наші дипломатичні місії від 1919 р. з мільонами капіталу і привіряйте їх із працею одної людини — Драгоманова на чужині, в яких часах, для нашої справи!

За мною стояв Франко і перебив мою промову:

— Молодче! що за дурні аргументи! Треба дивитись на справу реально. Ми маємо перед собою сторожів ладу і домашнього огнища, для яких „поступ“, „справедливість“, „рівні права для всіх“, „пошана людської гідності та одиниці“, це пусті фрази. Треба було взяти і перекласти якісь памфлет яковинців або середньвічних фанатиків і тоді післати його на конкурс!

Після цього бачив я танок чарівниць на Лисій Горі і якусь народню забаву. Хлопців зашивали з головою в мішок і вони мусяли наослі розбавити палицями горшки.

Вранці, коли я прокинувся, склав я проект для „Т-ва Письменників і Журналістів“, щоб при конкурсах на найкращі публіцистичні твори перемінити цю народню забаву на салюнову. Члени журі могли б накладати собі на голову горшок і могли б гатити по мішках із зашитими кандидатами.

ДЕНТИСТ ЯКІВ НАСС

приймає у своїм заведенні Сикстуська 17 від 9—1 і від 3—6.30. В неділі і свята за попереднім зголошенням. Урядовці і шкільна молодь мають знижки.

ЗАМІТКИ

Стефан Жеромський, якого новелю даємо у перекладі з нагоди 10-ліття його смерті, не діждався покищо серед польського громадянства становища репрезентативного письменника. Святкували це 10-ліття виключно літературні кола, досить тихо. Остання повість Жеромського „На провесні“ залишила й досі занепокоєний спомина протесту. Читають Жером-

СТЕФАН ЖЕРОМСЬКИЙ

ського теж мало, хоч нема письменника, що займав би його місце. Суспільні проблеми слабо пробиваються в сучасній польській повісті. Немає вона творів, що нагадували б успіхи „Людей бездомних“, „Історії гріха“, „Згарищ“ та „Приваби життя“.

Шарль Ріше, франц. учений, що помер цього місяця в 86-ім році життя був президентом Академії Наук у Парижі і одним з найбільше універсальних умів сучасної доби. Від 1887 р. займав університетську катедру, в 1902 р. дістав Нобеліву премію за фізіологічні праці, головню відкриття закону т. зв. анафілаксії. Його головні студії торкаються фізіології мізку та нервів, наркози, зміни газів при віддиху, праці печінки та звірнинної теплоти.

Видав „Словник фізіології“, редагував „Науковий журнал“ і „Журнал фізіології та загальної патології“, займався дослідями спиритистичних явищ і навіть мав чималі успіхи як драматург.

Три роки творчости Т. Шевченка

З нового III-го тому Повного видання творів Т. Шевченка (Вид. Український Науковий Інститут у Варшаві), що містить у собі поезії поета від 1843—47 р. вибираємо з поясняльних статей деякі думки.

Не може бути ніяких сумнівів, що найцінніший для нас текст „Трьох літ“ — це збірка під цим заголовком, що збереглася в Департаменті Поліції. Передрукуюючи її, ми відтворюємо текст найдорогоцінніших творів Шев-

ченка та посередню і в Росії взагалі, але головню і передусім також і державно-правне становище України в російській імперії.
Ст. Смаль-Стоцький.

Історична поема „Єретик“ або „Іван Гус“, це перший у Шевченковій етичній творчості твір, що в ньому поет виходить поза межі історії й побуту України та бере сюди сюжет чужонаціональний, — в даному випадку — події з історії чеського народу, в центрі яких стоїть постать Івана

*Мені однаково ти будеш
змигав в українській ти ти.
Чи сито збудеє ти забуде
Мене в снігу наука зима
Однаково в снігу мого.
Взривом вийдеє мого життя,
И мого життя своїм
Взривом тільки ти чужий
И все в собі ти забери
Мого сльозу не попусти
Ти тільки сльозу українську
На чужій ти землі змигав.
И тільки в тебе тільки змигав
Не жалеє сльозу мого
Мого сльозу тільки змигав.
Мені однаково ти будеш
Мого сльозу тільки змигав.
Мого сльозу тільки змигав
Мого сльозу тільки змигав
Мого сльозу тільки змигав*

Автограф Шевченка.

ченка в тому вигляді, як вони вийшли зпід його пера в період, коли творчі сили його були в зеніті; відтворюємо власне те, за що Шевченка спіткала кара заслання.
Павло Зайцев.

Щодо знання й відчуження тієї дійсності в цілому історичному її обсязі, то „мужик“ Шевченко не мав собі рівних навіть серед найвищої інтелігенції тодішньої України. Це знання і це відчуження було в Шевченка, перш за все, чинне, динамічне. І в цьому істотна різниця між ним та хоч би таким, безперечно, незгіршим представником тої інтелігенції, як Е. Гребінка...

З цілого циклу політичних творів, які Шевченко написав з приводу своїх подорожей по Україні в рр. 1843—44, „Сон“ безперечно найбільш політичний твір, бо в ньому поет змалював не тільки тодішній суспільно-політичний та державно-правний лад на У-

країні, але й вселюдське, а й вселюдське. Іван Брик.

Докладне вивчення біографії великого поета вченими новітньої доби геть розвіяло легенду про те, ніби Шевченко був „малограмотною“, „неосвіченою“ людиною, — от просто собі геніальний самоук, що нахалпався деяких відомостей, але нічого не знає до пуття. Пильне дослідження творів, листування, щоденника Шевченка, спомини сучасників про нього, зясувало зовсім певно, що Шевченко був дуже освіченою людиною, що він мав широкі інтелектуальні інтереси, багато читав, думав, уперто працював над собою і, як справедливо завважив В. Дорошенко, „став великим поетом тільки завдяки своїй упертій праці над собою“.
Д. Дорошенко.

СТЕФАН ЖЕРОМСЬКИЙ

Днанке

У час тієї весни я любився в панні Соні так палко, що аж умлівав від туги. Спека червневих днів мала для мене якось велетенські розміри млявог смутку, безконечного дождання і меланхолії, що розідала душу як ідкий квас. Я жив у такім застуду С-кої губернії, що його не можна було не замислювати на роздільніших манах, але звідки вже навіть не можна було уявити собі їхати, бо далше було тільки недосвіджені кучугури летучого піску, ну і лани татарки, татарки і татарки без кінця, що доходили мабуть до берегів Балтійського моря. Тричі на тиждень приїздила до столичного містечка моєї околиці поштовою „біда“, що привозила мені листи панни Соні, тричі ходив по них швидконогий післанець, — поза тим я їстував тільки як істота, що ходячи в'яз з туги... „Біда“ причаює до порога поштової стації після того як перебула чотири милі мляковини, в одинацятій годині, — післанець завжди в тій лорі стоїть вже на порозі і тільки тільки відвертає, але він завжди до дому й повертає усе припожижні коршми.

була звичайно друга, нераз і третя година зполудня.

Саме той час найбільш мене знесиловав. Я ходив від вікна до вікна й віддавався на поталу всякого роду умовим вправам: я нагадував собі й розподілював усякі дивоглядні назви, такі як: **Чукізака, Тітікака, Давалягірі** вичисляв напам'ять саме такі **аористи**, яких незнання колись на-ражувало мене на „два“, множив години мінутами, міноти секундками, часом навіть у тайні перед самим собою посував велику вказівку годинника...

Саме в часі одного такого дождання на прихід швидконогого, я впав на думку більш-менш геніяльну: — вирішив, щоб виминути цю проволочку, що буду сам їздити на пошту.

То й їздив я верхи — „тихою, жалісною, сумною ристю“, мріючи із припертими повіками про солодкі слова „совоокої“, які на хвилину злагіднять дошкульну невральню душу, що її маніло постійно й невідперто до замрячених країн щастя.

Я ставав перед самою поштою звичайно в десятій годині, вхо-

див до бюро, здоровкався з паном Гнатом і ждав. Пан Гнат це був єдиний достійник своєї канцелярії. Це була молода це людина, але нечувано й передчасно „ездезельований“. Сидів завжди біля столика в сурдучку, що нагадував тужурку часів малярської кампанії та мав плями, в яких шістьсот місяцях, у дуже широкім, притоптанім й обліплім від долу верствою засохло-го болота долішньому одязі й гумовому комірику, — перекладав письма, товк їх печаткою і писав кліпаючи червоними повіками.

Мягкі, блідо-полові волоски над його чолом вже замітно прорідилися, — цей не від надміру думок та й не на знак навіть, що жилося, але оттак — з бідки „взяли“ й вилізли. Кінчик носа як пята, коліру прошовської редьки, почервонів дещо навіть не від **шпагатівки**, але оттак — може від „хлипання“ в тайні перед усіма, від сліз... Чутливий був пан Гнат, егзальтувався як гувернантка.

Почтову канцелярійку ділило на дві половини перило, що не доходило до стелі й за яким містилося приватне майно „начальника“. Іза перила доходив завжди придушений дитячий плач, відрублювання, свисти, тупіт, видголос бійки, писк, лящі — часом

навіть такі звуки й запахи, що перо **звитається** перед їх описом. Пан Гнат був батьком дев'ятеро діточок.

— Дев'ять номерів, ласкавий пане, як маку, хе-хе-хе... — говорив представляючи мені то Стася, Яся, Ваця, Казю, Маню, Юзя і т. д.

Нераз, коли я приїхав занадто швидко й не застав начальника, що купував на базарі масло, молоко, картоплю, кашу і т. д., ставала у вузьких дверцях перила пані начальникова, кланялася й намагалася бавити мене балачкою.

Досить заплющити очі, щоби з дивною чіткістю нагадати ту жертву моноандрії.

Не гадаю, щоб вона скидала або змінюла колинебудь станик, що блистів від затверділої верстки вилитих на нього вже в далекій минувшині рідот усякого хемічного складу, або полатану спідничку. Не мала більше як трицять літ, мусяла бути колись дуже гарна, — але тоді це був кістяк висохлий і так дуже винужденний, що виглядав на якусь здушену річ. Йї острокінчасті рамена, вистаюча дужка, запалі груди, посічені руки, жовте обличчя, ці смутно, наче до плачу вділ загнутими, кутіками уст — нагадували, невідому чому, ло-

ша, що його в першому році запрягли до пуга. Не знаю, чи вона колинебудь чесалася або млялася, — бо жмуток звиненого волосся завжди однаково стирчав на тімені, але якже часто мабуть гіркі сльози проливали її очі. В тих очах було щось, що дошкульно вражало, бо майже боліло, якась невпинна тривога, щось, що є напів сльозою, напів остоппінням.

На заквітчання недолі та незвичайно плодівита дама була знову у стані, що його так дуже домагаються французькі соціологи й статистики від гарного полу їх французької батьківщини.

Думки пані Гнатової не переходили порога її мешкання: — не вмля говорили про ніщо, що не торкалося безпосередню її дитей. Івась мав віспу тієї зими. Юзя перейшла тиф, Васьо шарлятину, той, що йому коліна вилязять з дір у барханових штаняхках — кір, те мале нездужає на жолудок, запалення легенів, фебру, кашель, малярію, якісь „вогники“, англійські недуги, винця, еметики, олійки, порошки, катапльями, баньки... — а, Господи!

У вузькій кімнаті, вогкій та подібній до скрині, лежали скрізь менші або більші сінники, на по-

НОВІ ВИДАННЯ

ПОЕЗІЯ
Слово про Терв полк. Українська армія. Епопея XII-го століття. Переклад Святослава Гординського. Видавництво „Варяг”. Львів, 1936.

ПОЛІТИКА, ПУБЛІЦИСТИКА
В. Темляк. ВОГНИСТИЙ ХРЕСТ. Полковник Ля Рок. Книгозбірня Вістника. Львів, 1935.

ПОДорожі
Ілж. д-р Евген Храпливий. ДАНІЯ—КРАЙ ХЛІБОРОБІВ. Вразіння з прозульки з 88 образками і картою Данії. Накладом Т-ва „Сільський Господар”. Львів, 1935.

ГЕОГРАФІЯ, ДЕМОГРАФІЯ
Володимир Кубийович. ТЕРИТОРІЯ І ЛЮДНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ. Накладом Фонду „Учителі брати мої”. Львів, 1935.

ПОПУЛЯРНІ ВИДАННЯ
Бочковський. АБІСИНІЯ І АБІСИНСЬКА СПРАВА. Накладом Т-ва „Просвіта”. Львів, 1935.

РЕЛІГІЙНІ ВИДАННЯ
ТВОРИ МИТРОПОЛИТА АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО. Пастирські послання до духовенства й вірних станиславської єпархії (1899—1904). Праці гр.-кат. Богословської Академії. Львів, 1935.

РІЖНІ
Семен Магалас. ПОРАДНИК ДЛЯ ОСВІТНИКІВ. Форми і методи освітньої праці. Накладом Т-ва „Просвіта”. Львів, 1935.

МУЗИКА
Нестор Нижанківський. ФОРТЕПІА. НОВІ ТВОРИ ДЛЯ МОЛОДІ. Видання Союзу Українських Професійних Музик у Львові.

„Комар” має сильного суперника. Повних 6 фейлетонів присвячує редактор „Нової Зорі” заміни редактора „Мети” на теми мови, щоб доказати йому, що він — дурень. А на доказ своєї компетентії пише так: „Отже зле говорять ті, котрі кажуть: У такому випадку (хвіба, що вони хочуть сказати „в такому нещасті”). Кажеться: в такому разі або в такому случаю. Зворот „в такому разі” — більше народний, зворот „в такому случаю” — інтелігентський”. Повних 6 фейлетонів на те, щоб у відношенні випалку не стати рації! Так само як московського слова „случай” боронить цей визначний мовознавець російських слів „женщина” і „правительство”, пише „кромі” та „благорозумно”. Бракує ще тільки „почтені” і „господині”!

НЕ ЖУРІТЬСЯ, НЕ СУМУЙТЕ,
СКИНЬТЕ З ГРУДЕЙ КАМІНЬ:

ЛВІВСЬКЕ ПИВО
— ЦЕ НА СВЯТА —
ПИТВО НАД ПИТВАМИ

За оголошення Редакція не відповідає.

СВЯТОЧНИХ СТРАВ І ПЕЧИВА
УЖИВАЙТЕ
КИ ПЕРШОЯКІСНИХ ВИРОБІВ

„МАСЛОСОЮЗУ“

ПРЕМІЇ

ПЕРЕДПЛАТНИКІВ „НАЗУСТРІЧ” НА РІК 1936.

Хто до кінця січня 1936-го року надішле цілорічну передплату на „Назустріч” в сумі 10.— зол. (також і нові передплатники) візьме участь в лосуванні таких нагород:

- Українська Загальна Енциклопедія. Три томи в оправі. Вартість 150.— зол.
- Альбом УСС. Люксове видання, оправлене в шкіру. Вартість 50.— „
- Видання творів Т. Шевченка в 16-ти томах. Видання Наукового Інституту у Варшаві. В оправі. Вартість 40.— „
- Комплет журналу „Мистецтво” з рр. 1932—1935. Розкішне видання. Вартість 38.— „
- Плет „Української Бібліотеки” 36 томів. Видання Івана Тиктора. Вартість 34.— „
- Бібліотека з 50 томів. Видання Микола Таранька. Вартість 30.— „
- Са Кузьма: Листопадіві дні 1918 р. в оправі. Вартість 25.— „
- Історія України. Видання Івана Тиктора. В оправі. Вартість 25.— „
- Графії українських мистців. 5 книжок. Видання АНУМ. Вартість 22.— „
- Світові революції. 2 томи. Видання Сервонної Каліни. В оправі. Варт. 10.50 „
- Твори Василя Стефаніка. В оправі. Вартість 20.— „
- Три річніки журналу для гарній оправі. Вартість 20.— „
- Сервонної Каліни. Передплата на рік з гарною полотняною окладинкою. — 16.— „
- Монархія Новаківський. Монографія з гарними репродукціями творів мистця. В. Залозецького. Видання Т-ва Придніпровського Українського Мистецтва. Варт. 15.— „
- Твори нагороджених Т-вом Письменників Журналістів (досі 11 книжок, до яких додаються ще цьогорічні нагороди). —

ВНА ВАРТІСТЬ ПРЕМІЇ 510 зол.

При зміні адреси просимо подавати стару адресу. Зміна адреси 50 гр.

Цими днями появилосЯ

СЛОВО ПРО ІГОРІВ ПОЛК

український героїчний епос XII ст
Віршований переклад
Святослава Гординського
Ціна 1.20 зол.
Заповняти в книгарнях і Адміністрації „Назустріч”.

При БОЛЯХ ГОЛОВИ ТА ЗУБІВ.

ГРИПІ, ПРОСТУДІ, при АРТРЕТИЧНИХ БОЛЯХ, СУСТАВІВ, КОСТЕЙ і т.п. УЖИВАЄТЬСЯ ОРИГІНАЛЬНИХ ПОРОШКІВ „MIGRENO NERVOSIN” з КОГУТИКОМ (3.ф.)
ЖАДАЙТЕ В АПТЕКАХ ПОРОШКІВ з ф.зн. КОГУТИКОМ в ОРИГІНАЛЬНОМУ ОПАКУВАННІ ПО 5 штиг у КОРОБЦІ, бо вже є й ФАЛЬСИФІКАТИ.

СВЯТОЧНІ ЛИСТІВКИ

у великому виборі поручає
Союзний Базар, Львів, Руська 20.
Новина: Багатобарвні листівки на теми з колядок арт. С. Гординського

ДЛЯ ДІТЕЙ!

Вийшла з друку цікава книжечка
В. Жуковецької:
ЦИГАНИ.
Жадати в книгарнях. Ціна 50 сот.

Коли у Станиславіві утворився Комітет з метою відсвяткувати 70-ліття митрополита Шептицького, місцевий єпископ стримався від участі в ньому. Було ясно, що духовенство залежне від станиславського владики теж збереже відповідну неутральність. Тоді дві пані з комітету замовили богослуження на інтенцію Митрополита в день його уродин. Їх гонорару не прийняли, заявивши їм, що за свого Митрополита і так правитимуть у цей день Службу Богу. Служба Божа була тиха, скромна (без асисті), зате з відповідним темпом. Хтось зайшов до церкви випадково, вислухав її і виходячи питається:

— За кого правили?
— За когось не з нашої парафії — відповів злобно один громадянин — може священик вам скаже...

У Великому Театрі у Львові, йшла святочна вистава „Запорожця за Дунаєм”; нова інструментація Ст. Людкевича подобалась усім дуже. За оплесками появлялись артисти, але композитор не виходив.

— Скажіть Людкевичеві нехай вийде після другої дії — прохав один громадянин комітетового.

— Боїмося, бо і так маємо дефіцит, а він потім готов сказати собі за виступ заплачати...

— ЦІКАВИМ ЧАСОПИСОМ ДЛЯ ЖІНОЦТВА Є —

„ЖІНОЧА ДОЛЯ“

Виходить вже одинадцятий рік в Коломиї, вул. Замкова під редакцією Олени Кисілевської.

Надішліть розрахунковим переказом 35 сот., а за святочне число 50 сот., дістанете зразкове число і самі переконаєтесь про вартість цього часопису.
Річна передплата 7 зол.

Велику потіху за невеликі гроші

справите своїм діткам даруючи їм на Ялинку теплі снігівці, черевики або домашні пантофлі із спеціального магазину зуття для ДІТЕЙ І МОЛОДІ

AL-SA-DO

Львів, вул. Сикстуська ч. 19.

Видавництво „Ізмарагд“

ЛВІВ, ВУЛ. КОСЦЮШКА Ч. 5.

видало такі книжки:

- І. Вільде: Метелики на шпильках Зл. 2.50
- Ю. Косач: Черлень 1.20
- С. Гординський: Барви і Лїнії 1.60
- Н. Лукіанович: Віщій Олег 0.80
- С. Левинський: Схід і захід 3.00
- В. Іванов: Поворот Будди 2.00
- М. Арцибашев: Дикі 2.00
- Б. Пільняк: Смерть командарма 0.60
- С. Цвайг: Лист незнайомі 2.00
- С. Цвайг: Амок 2.00
- М. Рудницький: Нагоди і пригоди 3.00
- М. Рудницький: Очі та уста 3.00
- М. Зоценко: Останній Пан 2.00
- ЕКСЛІБРИС 30.00

Крім власних видань видавництво має на головному складі:

- І. Чернява: Люди з чорним піднебінням Зл. 1.50
- В. Стефанік: Твори. Ювілейне видання 20.00
- К. Дойль: Пропаший світ 4.00
- Дж. Лондон: Оповідання півд. моря 2.25
- Г. Еверс: Індія і я 2.50
- Р. Радзікевич: Шляхом туги 2.00
- М. Возняк: Як пробудилося українське національне життя в Галичині 3.00
- М. Голубець: Шевченко маляр 0.50
- М. Твайн: Громи 0.95
- Ю. Опільський: Золотий лев 0.95
- В. Залозецький: Олекса Новаківський 15.00

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:

- на 0.90 зол.
- на 2.70 „
- на 5.40 „
- на 10.— „
- Півсячна 4.50 Кч., чвертьрічна 13 Кч., піврічна 50 Кч. Поодинокі числа 2.50 Кч. шп., чвертьрічна 3 шп., піврічна 6 шп., річна 10 шп. Поодинокі числа 0.60 шп., чвертьрічна 7 зол., річна 12.50 зол. або їх рівноцінна в іншій валюті.

ЦІННИК ОГОЛОШЕНЬ:

Звичайні (в рубриці „Оголошення”) 30 сот. — В тексті (перед звичайними оголошеннями) 60 сот. — Остання сторінка (1/1) 660 зол. — 1/1 стор. в тексті 1.320 зол. — Перед текстом і на першій сторінці оголошень не приймаємо.

Ціни оголошень розуміється за одношпальтовий рядок (шир. 60 мм.) висотою 1 мм. Застереження місця на 30% дорожче.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ по 10 сот. за слово. Перше слово і товстий друк числимо подвійно. Найменше оголошення (3 слів) 1.— зол. Дрібні оголошення поміщуються по впацненні належності готівкою або поштовими марками.

НАЗУСТРІЧ

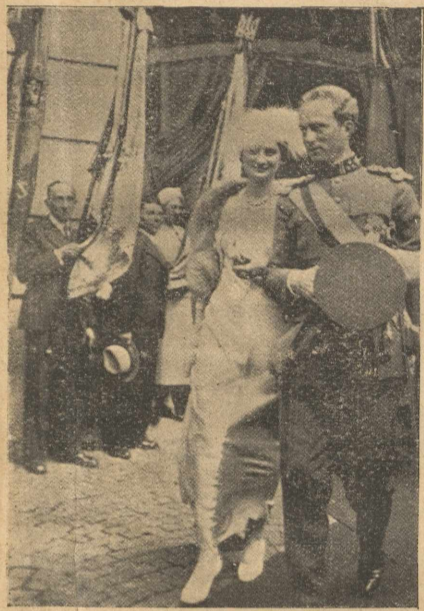
ЧИСЛО (50) 2
ТРЕТІЙ РІК
ДВОТИЖНЕВИК
ЛЬВІВ, 15. I. РІК 1936.
ЦІНА 50 ГР.

ЛІТЕРАТУРА • МИСТЕЦТВО • НАУКА • ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

Ж. ПРОЦИШИН

Міжнародні вистави — народні імпрези

З усіх міжнародних вистав, що їх влаштувала досі рухлива і підприємлива Бельгія, минулорічна

Бельгійський король Леопольд III з покійною Астрідією на відкритті вистави. Видно українських бувших воєнків і їх прапори. Світлив Б. Тишинський.

Міжнародна Вистава в Брюсселі була найбільш міжнародна. Розмірно велике число держав-учасників, головокружна цифра міжнародних конгресів відбухих на виставі (на деяких із них брали участь й делегати наших наукових установ і політичних органі-

Дружба з верблюдами. Світлив Б. Тишинський.

зацій) і кілька мільонів чужинців, що відвідали виставу (на загальне число 20,000,000) — усе це заслугове на згадку.

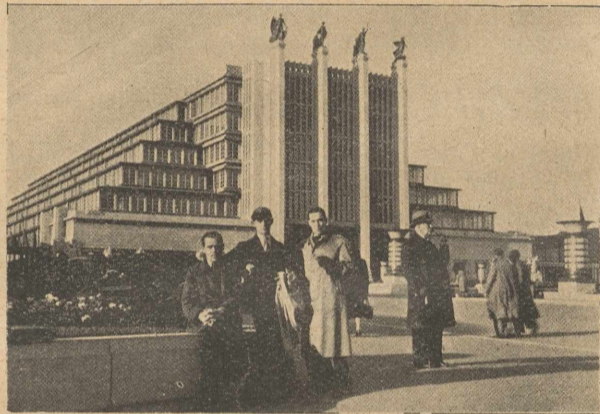
Чи взагалі яканебудь із дотеперішніх світових „Міжнародних вистав“ була „міжнародна“ у повному розумінні слова?

Маємо враження, що міжнародність міжнародних вистав є більше декоративна, ніж суттєва. Такі вистави є найчастіше чисто національними імпрезами держав-господарів, що за дорогі гроші відступають державам-гостям менші або більші клаптики терену. Участь держав гостей слабіє в міру віддалі та коштів транспорту. Нпр. з усіх запрошених держав, які брали участь у Брюссельській виставі, найдокладніший огляд своїх здобутків дали тільки Франція та Голляндія, отже найближчі сусіди Бельгії.

Інформативність та всесторонність міжнародних вистав терпить поразку через купецьку каль-

куляцію, що є підставою таких вистав. Участь місцевих фірм і чужосторонніх підприємств є підпорядковані рахунковому гороскопові: виплатиться, чи ні? Тому нпр. різні ділянки промислу та торгівлі держав-гостей були нерівномірні на Брюссельській виставі. Недиво, що в таких умовах мистецтво, література, техніка, наука і т. п. показники загальнолюдського поступу є дешевою позолотою купецьких інтересів.

Ця купецька калькуляція дово-

Українські студенти на тлі центрального павільйону. Світлив Б. Тишинський.

дить у практиці до того, що нпр. на Брюссельській виставі кілька разів вибухали пожежі павільйонів. Слідство виказало, що причиною тих пожеж були невиправ-

повненні муравлицем екзотичних продавців, пішов би із димом, якби магометанська віра не заброняла своїм визнаванням асекураватися.

Така калькуляція погано відбивається і на звичайному глядачеві, як тільки він переступить поріг вистави. Білет за 5 франків не дає права оглянути на виставі більше, ніж те, що можна побачити у крамничних вікнах у великому місті. Щоби оглянути все, треба мати при собі більшу суму.

Приблизно по золотому мусите заплатити, коли хочете глипнути на мерехтливий, зелений екранчик телевізійного апарату (приємність не більше, як на дві-три хвилини), або коли бажаєте оглянути кілька наукових винаходів свіжої дати в „Альбертеум“, відвідати плянетарій, оглянути панораму Конга, побачити автентичного індіянина і т. д. і т. д. За все треба платити окремо. Треба платити, коли Ви змучені і хочете сісти; навіть „проста і нескладна гардероба“ теж не безплатна. Себто всі можливі засоби збогачення використовують на всі боки.

Чи можна вважати такі „Міжнародні вистави“ поважними і далекосяглими вкладками в цивілізаційний і культурний обмін між народами і расами?

Ми боялись би сказати „так“, коли маємо до діла з імпрезами, національними, чи державними, обрахованими на зменшення місцевого безробіття, оживлення на-

Головний італійський павільйон. Світлив Б. Тишинський.

ціонального промислу і торгівлі, притягнення чужих девіз і чужого золота та на піднесення національного престижу.

ОСИП БОДНАРОВИЧ

Наша літературна нагорода

ДЕКІЛЬКА МІРКУВАНЬ

За кілька днів Рада „Т-ва Письменників і Журналістів“ проголосить рішення жюрі про розподіл цьогорічних літературних нагород. Буде це вже третій розподіл або — якщо можна вжити цього вислову — третій „випуск“ наших літературних лавреатів. Коли не брати під увагу можливого рішення, тобто не вгадувати чи може навіть не сугерувати, хто з авторів цьогорічних книжок повинен дістати одну з трьох нагород, — сьогодні можна вже свobodно говорити й писати про три роки нашої — по цей бік Збруча — літератури, що пройшли під знаком такої нагороди.

Цікаво, що першого року, тобто за роки 1932—33 жюрі „Т-ва Письменників і Журналістів“ не признало нікому першої, другої ні третьої нагороди, але признало на них суму 1500 зол. розділило на п'ять рівних частин та признало їх п'ятьом авторам. Можна погодитися з тим, що жюрі було в клопітному положенні: не було ні одного твору, що вибивався б якимись особливими прикметами понад інші, не було й таких, що дуже різнилися б вартістю між собою — звідси п'ять рівних нагород. Але тут справді важко збагнути одну річ. Чи ці п'ять нагород треба вважати справжніми нагородами а нагороджених авторів справжніми лавреатами, чи може оці 300 зол. для п'ятерох авторів були до деякої міри відначенням, що мало бути радше заохотою як нагородою.

Можна ці п'ять нагород за рр. 1932—33 розцінювати теж беручи під увагу нагороди за рік 1934. Тоді „Т-во Письменників і Журналістів“ признало до розподілу три нагороди: I-шу в сумі 600 зол., II-гу в сумі 400 зол. і III-тю в сумі 300 зол., тобто разом 1300 зол. В такому разі можна би ставити справу так, що за рр. 1932—33 жюрі не признало I-ої і II-ої нагород, а гроші з тих нагород розділило і признало п'ять третіх нагород. Таким чином стан наших літературних лавреатів сьогодні був би такий: одна перша нагорода (Улас Самчук), одна друга (Юрій Косач) і шість третіх (Б. Антонич, С. Гординський, Г. Журба, Б. Кравців, С. Левинський і Ж. Процишин).

В другому році, тобто за літературну продукцію 1934-го року жюрі знову трохи затемнило справу. Ніби ясно й недвозначно поставило справу, бо признало першу, другу й третю нагороду, але виріжило це — без грошевої нагороди — книжки Маланюка, Софронюка і Ю. Лити. Це „виріження“ це — так сказати б — нечиста совість жюрі. Не дало воно ніякого задоволення виріженням авторам, але ослабило до деякої міри признані три нагороди. Тим більше, що так само добре можна було виріжнити тоді ще й інші твори (Н. Лвицька-Холодна). Автім, це „виріження“ миналося подекуди — на мою думку — й із залучення самого організатора нагороди, „Т-ва Письменників і Журналістів“, якому напевно йшло про те, щоби вибрати справді три найкращі твори, а не ставити Божові свічку й чортів огарок. Вкінці, яку вартість має вирішення твору нижче третьої нагороди?

Невідомо, яка — в хвилині, коли це пишемо, — думка членів жюрі щодо цьогорічних нагород. З цьогорічної книжкової продукції можна здогадуватися, що жюрі буде в меншому клопоті як в останніх двох роках. Та все-ж це не дає йому права вводити плутанину в такий корисний речі, як літературна нагорода. Рада „Т-ва Письменників і Журналістів“ може признавати собі на першу, другу й третю нагороду суми, які їй подобається чи радше має у касі, бо не в сумі річ. Обов'язком жюрі є: признавати виразно першу, другу й третю нагороду або не признавати одної з них чи ані одної з них. Розуміється, що дану до диспозиції суму можна в міру потреби за угодою Ради Т-ва поділити інакше, як це зробила Рада, але той новий поділ повинен бути обов'язково в межах висоти перших нагород. Щоби

це було ясніше, пригадаємо, що при розподілі нагород за 1934-ий рік був один проєкт, щоби взагалі не признали першої нагороди тільки другу, а признали на першу нагороду 600 зол. поділили на половину і створили дві треті нагороди, тобто признали три треті нагороди. Цього проєкту не взяли тоді під увагу, а шкода: сьогодні справа наших нагород була б багата ясніша.

Правильник літературної нагороди „Т-ва Письменників і Журналістів“ каже, що нагороджується найкращу чи ступнево три найкращі книжки даного року. Це ясно, але й не ясно. Бо навіть якби в даному році вишло тільки три книжки, то все-ж можна вибрати з них найкращу, менше добру і ще менше. В такому разі завжди можна було б признали першу, другу і третю нагороду. Та це було б найбільше несправедливо й недоцільно. Бо чейже — не є і не може бути бажанням „Т-ва Письменників і Журналістів“ конче нагородити три книжки, але з цілорічної літературної продукції вибрати три книжки, що справді заслуговують на нагороду, і вже після цього визначити їх чергу. Це найважливіше! Перша нагорода завжди є першою нагородою, друга другою а третя третьою, байдуже, що вони висловлені сьогодні сумами 600, 400 і 300 зол. Дасть Бог, коли будемо економічно сильніші або наші установи чи приватні люди спроможуться на більші жертви, тоді ті суми зміняться на 6000, 4000 і 3000 зол. Але моральна вартість тих нагород буде чи пак повинна бути завжди та сама!

Коротко: на мою думку в літературній продукції за ті роки, за які призначувано літературні нагороди, не було ані одного твору, що справді заслуговував би на першу нагороду. Признавання першої нагороди У. Самчуковій за „Волинь“ треба вважати до деякої міри непорозумінням, що є вислідом особливих обставин, серед яких доводиться працювати жюрі „Т-ва Письменників і Журналістів“. Розуміється, що тут я не беру під увагу творів, що є предметом розгляду цьогорічного жюрі.

Саме оцей неясний розподіл нагород у першому й другому році і був причиною, що дехто почав брати в сумнів доцільність нашої літературної нагороди. Давніше у пресі, а оце недавно на Загальних Зборах „Т-ва Письменників і Журналістів“ виринула думка, щоби скасувати літературну нагороду в такій формі, як вона є сьогодні, зате-ж авторам, що вибиваються — розуміється молодим, початкуючим — що мають замітний талант і дають докази, що цей талант вміло використовують та розвивають, давати грошеві підмоги як матеріальну підтримку. Важко погодитися з тією думкою. Це-ж дві зовсім різні речі. Одна — матеріальна підтримка письменників, що опинилися у важкому становищі, друга — літературна нагорода. Перше, що врешті обі ці справи зв'язати в одну: автор, що дістане грошеву підтримку, має й матеріальну підтримку, але-ж при літературній нагороді має головну вагу передовсім моральна вартість тієї нагороди.

Якби „Т-во Письменників і Журналістів“ мало такі грошеві засоби, що могло б давати підмоги письменникам, що знаходяться в нужді чи хочби тільки у тимчасовому клопоті, то це справді було б надзвичайно, але це з другої боки зовсім не аргумент, що треба ліквідувати теперішню літературну нагороду. Навпаки! З хвилиною, коли створюючи її зроблено такий гарний почин, треба ту нагороду розбудувувати, щоби вона бодал у деякій мірі дорівняла хочаб найменшим літературним нагородам інших народів.

Тільки... Гадаю, що цьогорічне жюрі поставить цю справу ясно, без компромісів, і своїм повноздатним нагородою усуне всі дотеперішні незгоди, і на завжди закріпить високу моральну вартість тієї безумовно дуже цінної і висококультурної імпрези „Т-ва Письменників і Журналістів“.

Львівська бібліотека
ЛН УРСР
№ 111 47.939

Моя пригода з Ольгою Кобилянською

Один із наших земляків прислав нам число білгородського часопису „Балкан“ з 6-го грудня 1935, де надомимо передовицю головного редактора Крета Цицварича під таким заголовком, який тут залишаємо. Ось її переклад:

Чого ніхто не може, чого часом і Бог не може, то може жінка — себто гарна жінка.

Чоловік у житті досягне тисячу разів більше, коли йому помагає гарна жінка (його власна, або її приятелька).

Один париський купець користувався таким трюком: порозумівся із своєю гарною урядничкою, щоб вона грала ролю його жінки і він завдяки такому трюку діва чуда (його урядничка знаменито грала ролю кокетки та лубки, розуміється лише з людьми, які тому купцеві були потрібні в торговельних справах).

Знаю річ, що Кавур, творець сьогоднішньої Італії, завдяки своїй гарній кузинці зумів предняти собі Наполеона III для італійського об'єднання, а відомий теж випадок із Гамбеттою, творцем Третьої Республіки, якому з'ути, так сказати б, підсунули гарну й мнуду даму, яка зуміла зробити його своїм любком і знехотувати страшній антиамериканськості Гамбетти та примирити його з католицькою церквою (бідній Гамбетто насторовав навіть на тім, щоб одружитись із тією дамою, але вона викрутасилася дуже спритно від подружних оковів).

Відомий теж приклад Парнеля, ірландського провінційного парламентарної обструкції, що наводив страх і жах на всі англійські уряди свого часу, а у приватній житті тримався остероно та був такий соромязливий і стриманий, що його місце за столом одного ірландського купця в Лондоні, де кожної суботи збиралися всі ірландські послы, вічно було порожнє. Але на велике здивування його товаришів, пані дому, незвичайно шармантна жіночка, якось зуміла його вивабити просто з парламента — та щобільше: зробити з нього допущана, що власне, як знаємо, спротивляю політичну катастрофу Парнеля. (Недотом, противник Парнеля, зумів ту обставину подієволивського використання).

Гарна жінка може бути й фатальною, як нпр. Марія Вечера була фатальною для австрійського престолонаслідника Рудольфа — або Драга Машини для короля Олександра Обреновича.

Цікаво, що зазначений канцлер Бисмарк хотів навіть через одну розведену красуню наложити на себе руку — і то саме на становищі канцлера: може і не для себе особисто, як для свого сина Герберта, що хотів з тою розведенницею звичатися (а була вона навіть шляхтичка, хоч із роду, що завжди у політиці виступав ворогом проти Бисмарка і залізний канцлер цього не міг забути).

Історія Європи знає два випадки, коли жінка зруйнувала ціле царство: королева Євгенія французьке друге царство і цариця Александра російське царство (обі своїм політичним впливом на чоловіків).

Раз хтось нашому володареві, на дівочому балі, складав бажання з приводу краси його дружини, молододі княгині, але монарх зараз й відрівав: „Ах, моє щастя оманне. Ви й не знаєте, скільки я терплю. Це так, якби комуся задрити гарних черевчиків не знаючи, як вони його тиснуть...“

Покійний Йован Скерліч оженився

був з одною дуже милою французжанкою (зі Швайцарії) і здавалося, що був щасливий у подружжї. Тимчасом п. Мільян Гроль в одній статті у „Српском книжевногласнику“ подає, що ця „чужинка“ (так він її називає), своїми частими сварками із Скерлічевою ріднею зробила його дуже нещасливим. Але це певне винятковий випадок: у Білгороді є повно французжанок відданих за наших людей (до 600) і я чув від їх чоловіків тільки похвальні речі про них: французжанка — ідеальна дружина і знаменита господиня. Тимчасом п. Стефан Христич, директор опери, нещасливий бийш менше таксамо, як і Скерліч був: його найближча рідня не терпить його дружини, яка є росіяню (польського походження) і хотіла використати найновіший трагічний випадок та відвернути п. Христича від п-ні Роговської, її-ж саму посадити на луку обжалованих. Але п. Христич таки лишився приятелем своєї жінки і захистив її від своєї рідні та судового процесу; це справді симпатичне і зворушливе. Та що сам п. Христич таки натерпівся через жінку — нема сумніву (але час зробити своє, все забується і він ще зможе вернути собі щастя).

Так як через одну жінку попалась уся колегія понад 30 людей, про це свідчить подія, що трапилася цими днями філософському факультетові в Білгороді, а саме через аферу п-ні Кесні Антанасієвич. Певне, що не було випадку в історії, щоб цілий факультет був так викривлений в явності, як це власне викривлювано його в цій справі по газетах при чім сильно порушили репутацію деяких дуже поважних професорів цього факультету, як — Радована Кошутича, Володимира Джоровича, або Миколу Поповича. Перший раз, від часу свого існування, цей факультет дістав на професора одну даму. Таке явище могло слугити доказом високого ступня культури на Балкані, але факультет, після кількох літ її професорської праці, ствердив, що вона не гідна того, так, що тут можна б прикласти народно приповідку: „Цілий рік одна ріпа і та червела“.

Та проганяючи п-ню Антанасієвич факультет добився того, чого ніяк не сподівався: гонився за лисницею, а вигнав вовка.

Як бачите, багато людей мало багато перипетій через жінку: багато громадських діячів (а про приватних людей уже й не говорю), то чи-ж було б яке диво, якби і зі мною щось подібне трапилося? І дійсно, як побачите й самі, мені трапилося теж щось такого, а саме з одною письменницею, що зветься Ольга Кобилянська, дуже симпатичною жінкою, що мене очарувала і мене навела на те, що і я прогрішився.

Хоча я не воріж жінок (далеко від того), то все-ж, я по змові сторонив від них, щоб бути спокійним та без перешкод присвячуватися громадській праці (а жінки можуть діячеві багато перешкоджувати, хоча і не перечу, що можуть і корисно на них впливати).

Та щоб ви бачили, який то саме мій випадок з Ольгою Кобилянською друкою — нехай говорить один її земляк, що живе в Білгороді і мені післяв письмо такого змісту (по сербськи):

Високоповажаний пане Цицваричу! Повних десять літ, якнайбільше Вас поважаю. І за Ваше незвичайне знання, і за Вашу коольсальну інтелігенцію і пам'ять і Вашу оригінальність та

духові прикмети. Не диво, що і сам п. Вендель Вам дякував особисто, якого особисто знаю і незвичайно високо ціню.

Проникливі німці вперто вишукують все, що добре і втягають у себе. Ми, слов'яни, ми вічно дуже скромні — на нашу шкоду. Годі так. Тимто не дивуватися ні трохи цим моїм суперлятивам. „Suum cuique“ „Балкан“ я все читав і читаю й сьгодні для Ваших найоригінальніших передовиць.

То це не причина, чому до Вас пишу. Але в одній (найменшій) справі Ви помилилися. Я не хочу вірити, щоб Ви могли навмисне зробити те, що сьгодні навмисне робить більшість слов'ян, навмисне негуючи 40 мільонний український наряд. Ним (на свою шкоду) нехтувала царська Росія (lex Josephovita 1867), хоча великий гетьман український сам і на підставі договору пішов під російські крила. Польки знов, де тільки можуть, негують

українців — а мають їх з 7 мільонів у сьгоднішній Польщі. — Чи це в інтересі слов'янства? Український наряд і всупереч цьому всьому живе і гарно розвивається — інтелектуально... Які почування він плекатиме в глибині своєї душі за такі „братські“ обійми, це друга річ. Все-ж, це не добре для слов'янства.

У Вашій статті „Найбільший герой наших днів“, Ви згадали імя Ольги Кобилянської і додали в скобках („польської письменниці“). Ось, що спонукало мене написати Вам листа та Вас, даруйте, скоригувати лише в тім, що Ольга Кобилянська — українська письменниця, а не польська. Вона й досі живе в Чернівцях на Буковині, дуже високо цінена всіма українцями. Прохаю Вас дуже уклібно, вибачити мені що мою замітку, доброзичливу, і прийміть при цій нагоді мої щирі вислови найглибшого поважання. (Підпис.)

Отже, як бачите, помилка моя в тім,

БОГДАН І. АНТОНІЧ

До розстріляних

*Це правда:
кров з каміння може змити дощ,
червона місяця хустина може стерти,
але наймення ваші
багаряніш від роз
горять у пам'яті на плігах незатертих.*

*Змагались ви уперто й мріяли й жили,
кохались в суворості, як ми у гуляж
і ваші очі
сяли вічністю,
коли
у серці, мов зоря, застреля біла куля.*

Грудень 1934.

Назавжди

*Мужчини в сірих пальтах тонуть в синяві провулка
і тінь замале панни, мов образи затерті.
У скляній золотавий чай. Так хочеться оперти
об край вікна її мічний, терпкий і синій пилу воло.
Дивитись, як сумні зорі останнім поцілунок
прощастяться з сестрою, що у зореколі її
не сяяти
вже більш.
Так ніч
блакитним снігом мие в місті маки меланхолії.*

*Накривши плечі згорблені кожухом неба синім,
колишеться шофер у сонній лімузині.*

*Крива літарія — квітка зламана і попіл снігу
і світло — лій зеленій з дзванка ночі в ступні лий,і,
круті і темні стоди, плац дірявий, крапля смізу
заблукана і місяць — білий птах надхнення злого
і шовкова куля горлорізів мрійних в тінях скритих,
що може, мов струни, колісь торкнеться серця твого.
Торкнеться й поцілує гордо й ніжно і навіки
закрие очі сплюснені, немов сестра остання.
Мужчини в синих пальтах із кишень виймають зорі
і платять їх паннам за п'ять хвилин козання.*

*Вдвизнувши на горах плечі хутро неба сине,
колишеться шофер у сонній лімузині.*

що я сказав, у згаданій статті, що Кобилянська — польська письменниця, а тимчасом вона, як упевняє мій доважаний кореспондент, українська літератка!

Але вона-ж сама навела мене на цю помилку.

І чудове оповідання „Valse melancolique“, я читав перед 30-ти роками в одній петроградській газеті (де я прочитав і чудовий роман Стефана Жеромського „Бездомні“ і його головного героя, доктора Юдима, пригадую собі живо, а там себто біла Кобилянської (як і біла Жеромського), під заголовками стояло, наскільки собі це пригадую, „переклад із польського“. А до того ще й саме її імя „Кобилянська“, не звучить по руськи, а по польськи, то чиж я міг щось іншого й думати, як що Кобилянська польська письменниця?

Я дуже вдячний її білгородському землякови за його поправку (як і за її компліменти, що мені дуже схлибляють і то тим більше, коли вони виходять від такої освіченої людини, як — це і видно, автор згаданого листа). Але цей особистий випадок наводить мене на принципіальне питання: чи може бути мова про українську народність у властивий змісті того слова?

На жаль, не маємо місяця, щоб навести повний текст цієї статті. Вся друга її половина — політична, оповідає відомі події з нашої боротьби за незалежність. Автор згадує, що ще у 1914 р. у своїй статті про Ж. Жеромса сказав, що „свободу повинна дістати Україна“ і думав, що „вона має право відірватися від Росії“. Та інші пише він: „Що не діється часом з громадськими діячами? Те, чого бажали, те, що було їх ідеалом, вони відкидають, коли воно здійснюється! Такий переверот доконався і в мені у справі української незалежності“. Читаємо далі: „те, що мене найбільше надихувало, а саме, що мій боготворений учитель політичної економії, гетьманський М. І. Туган-Барановський, професор петроградського університету (автор знаменитих творів „Російська фабрика“ та „Індустріальна криза в Англії“, перекладених і на чужі мови), теж став українським самостійником (увійшов навіть до українського уряду!)...“ „Коли після програної Німеччини Україна втратила в ній свого протектора, Ленін післяв війську в Україну, знищив її незалежність і знов прилучив її до Росії, а у провіді України, як комісара поставив знаного Яковського, болгарина з походження (але румунського громадянина). І від того часу нема більше України! Червона Росія заняла щоді Україну те саме становище, як колос і царська Росія“.

І хоч автор признає, що українці не втрають надії на свою самостійність, як старий славянофіл боронять він гасла об'єднання всіх „руських земель“ в інтересі „всіх русів (отже і в інтересі українців!)“ висловлюючи бажання, щоб „Росія перетворилася і політично“, щоб стала ліберальною і демократичною.

Ясно, що в цій статті цікавлять нас не політичні міркування, хоч які вони характеристичні для югославських настроїв. Подивляємо, як у політичному часописі можна написати передовицю п. з. „Пригода з Ольгою Кобилянською“ і тримати читача весь час у напрузі, обіюючи йому якусь сензацію на те, щоб зійти на політичну тему про — самостійність України!

СВЯТОСЛАВ ОЛЬШЕНКО-ВІЛЬХА

Христина

Сергій поволі відійшов від полотна. Дивився на широку панораму зображення Батурина. Воно було вкрито в кров здрились у газетних мазках в одну картину пейзажу. Розлиті, викривлені азійські лиця Меншікових салдатів надавали їм серед порізанних і коначних трупів несамопитий вигляд.

Один москаль приляк при старезній дідугані і різке його носом... В очах діда притасений дикий жах, а викривлені болісно уста щось шепочуть... Мабуть проклін...

Сергій дивився здалека на образ... Ось його п'ятимісячна, виснажлива праця. Кілько взяла від нього сил, кілька прогнала ночей...

Десять років призибував він матеріал до цієї картини... Десять років розшукував за людьми, щоб

позували йому... Образ став для нього всім. Біля нього забував про жінку, дитину, про все довкола.

Для нього існував тепер тільки цей твір. — І ось щойно сьгодні бачить він свою мрію живою...

Картина майже вся скінчена. Тільки невеличка, сіра пляма на першому плані дратує, наче порожнє місце. Якось молода жінка з боевільним поглядом дивиться на це місце...

— Тільки зробити ще її і все — прошепотів до себе...

Підійшов до полотна.

— Це мусить бути справжнє конання! — Тут треба моделю з натур, тільки з натур... і схвильований швидко підійшов до вікна.

Була осінь. Каштани скидали своє листя, наче мідяні подовгасті бляшечки. Вулицею йшли люди, їздили трамваї, авто. Мійський робітник згортав листя у сиву скриньку, що з шумом котилася по камінню.

Скільки-то днів уже шукає він доброї вірної сцени кону! Цілі сінки тижні пересиджував у лічниці (там кількох його товаришів лікарями). Стояв при всіх операціях і смертях. Скільки ночей витрачував по всяких передміських норах і шинках, щоб тільки зустрінути цю людську смерть... Підглядав хвилину, коли підуть у рух ножі й бравніги. Нераз підбігав до смертельно раненого, щоб знайти потрібну йому маску конання... Та це не було те, чого шукав. Із лиць їх вичитував тільки великий, тваринний ляк перед смертю. В очах їх горів цей ляк так довго, доки скливаю темряви не закрило їх.

Ні, це не було те. Його масці треба було очей, що в них таявся

би жах всуміш із ненавистю, такою жагучою, як крик убиваної людини. Саме виразу ненависті не міг він передати.

За вікном злітало листя з каштанів. Двері в робітню легко заскрипіли... Хтось поволі ввійшов — Сергію! — прошепотів голос від порога.

Здрігнувшись і швидко повернувшись. Перед ним стояла його жінка, Вигляд її гарячочих очей і темні коліця довкола них стрівожили його... Підійшов до неї.

— Що сталось? Кажі!

— Сьгодні прийшов від мамі лист... Наша Христина важко захворіла. Мабуть ангіна. Мама потішає, що злого нічого... та я... захлипала важко і конвульсійно тремтючи прошепотіла. Боюсь, що це... щось поважне...

Сергій задумався. Жінка дивилась йому в очі вижидуюче. Захвилювався.

— Треба нам зараз їхати туди! Може справді що злого! Іди і зби-

райся! Поїдемо вечірнім поїздом! Швидко вийшла. Тиша чимраз дужче насідала в кімнати. Почав ходити нервово по робітні. Доділка моторошно скрипіла.

Хвилину стояв непоручно серед кімнати... І тут несподівано погляд його впав на полотно. З нього визирала сіра біла пляма.

Підійшов до полотна ближче, майже доторкнувся його лицем. Долонями старався прикрити незамальоване місце... Та надаремне.

Було тихо, тільки шум зпоза, якби бренив об шибки.

Простояв довго, заки надягнув пальто. Зупинився ще у дверях, оглянувшись. Почув плач жінки і швидко зійшов сходами вниз.

Пізно вночі приїхав до своєї мамі. У хаті помітне велике хвилювання. В кімнаті, де лежала хвора, сидів лікар. Що хвилини дивився боязко на счервоні, бурляклие личко Христину.

Маргіт Сельська

Прощу увявити собі старий, закуренний, давно не відновлюваний льокаль у серці Львова; ресторани на межі пшочку і приватної гостинниці, де можна переночувати до ранку, заснувши на столі. Там що-суботи збирається мистецька „братія“ під проводом малярів: — танцюють, суперечуються за мистецтво, оповідають останні анек-

М. Сельська. Мертва природа.

доти. Одного такого вечора двох панків, що зайшли туди з вулиці і вже добре випили, розсілись як у себе дома і пошукали собі зачіпки з малярями. Коли „зайшлий“ нахаба починав щораз настирливіше „присватати“, одна молода дама підійшла до його столка і сказала енергійним голосом:

— Чи ви підете геть, чи ні?
Як там скінчилась така сцена — байдуже. Ми звернули нанеї увагу з огляду на контраст між ніжною, дуже жіночою постаттю і сміливим жестом, що розворушив мужчину.

Хто побачив би Маргіт Сельську на якомунбудь іншому тлі — не пізнав би її. Ось вона в себе дома. Обстановка кімнати нічим не нагадує малярську богему. Найразковіший лад достроений до суворой простоти модерних меблів. Входячи сюди — ви приємно збентежені, немовби помилились. Не шукайте теж друкарської помилки в імені „Маргіт“. Воно — найва-

жентичніше, єдине з екзотичною барвою, довкола цієї природної, гарної жінки. Минули ті часи, коли малярка мусіла мати розкуйовдане волосся, бодай трохи ексцентричності. Навіть розмова з М. Сельською про її працю має всі прикмети зрівноваженої безпосередності.

— Як Ви, Пани, можете пояснити собі вибір сюжету, заки сідаєте малювати образ?

— Всі ми, що перейшли ріжні щаблі фахової школи мусіли довгий час розв'язувати ріжні технічні питання у своїй праці. Тема це тільки претекст, щоб створити якусь малярську концепцію — сама для себе вона не має ніякого значіння. Наприклад у школі Леже в Парижі, наш учитель-мистець ніколи не ставив перед нами самого моделю, як це буває в інших мистецьких школах.

Довкола моделю завжди було повно всяких предметів — табуретів, драперій, горшків, ззаду на тлі була ціла низка барвистих клаптиків так, немов би вже це все становило суцільну композицію. Лежерові ніколи не йшло про те, щоб це скопіювати; прикладав він велику вагу до інвенції своїх учнів і не мав нічого проти того, коли на полотні учня побачив нові вигадані подробиці. Не дивувало його це, на-

М. Сельська. Карузеля.

паки був задоволений таким підходом.

Щоб краще пояснити свою думку, артистка приносить із свого „складу“ (кухня!) цілу скриню образів, розкладає їх на підлозі і каже:

— Ось тут маєте поодинокі етапи мого розвитку. Кожний з них відповідає іншій малярській концепції, іншому підходові...

Справді важко пізнати ту саму руку на образі складеному із брил, що відтворюють людську постать і на тих інших, де обриси людського тіла заокруглені мягкою лінією. Сиджу і думаю над тим, якби цікаво було вчити молодих авторів писати раз стилем Марка Авчєка то знову Нечуя-Левицького і Коцюбинського, а може навіть за прикладом малярів, що вчать на чужинних архитворах — за зразком Дженса або Бальзака.

— Вибачте, що вернусь іще до того,

що Ви сказали про „тему“. Вживаючи професійної термінології часто затімоємо це питання для публіки, яка має свої улюблені „теми“. Чи не відчуваєте Ви часом, що тема і для артиста не завжди байдужа...?

— Мала я теж таку добу праці, коли вибір теми був для мене важкий як щось, що поза малярською сторін-

М. Сельська. Марілія.

кою твору може показувати моє „я“, моє зацікавлення тим чи іншим. Хотіла я тільки підкреслити, що тема була для мене претекстом, дарма, що не завжди вдавалось мені намалювати образ так, аби „тема“, як кажемо професійно: не занадто „вилазала з образу“.

— Можна б мати вражіння із самих Ваших слів, коли відорвати їх від Вашої особи, що малюєте занадто сядомо, занадто професійно. А проте Ваша вражлівість поправляє це вражіння. Погодність, що не треба занадто добре знати, що треба робити, бо тоді це шкодить артистові?..

— Нема ніякого сумніву. Ріжниця між теперішньою працею і минулою лежить у тому, що на давній праці можна дивитись як на речі чужі, хоч із сентиментом. Зате можна їх як слід оцінити... Тоді, коли малюємо — працюємо більше інстинктивно...

— Чи виставляєте де тепер?

Щороку беру участь бодай у двох виставах, здебільша професійних Союзів.

— Працюєте і в зимі?

— Жду ввесь час снігу, щоб їздити на лежтах і мати змогу у вільних хвилинках — малювати! м. р.

СВЯТОСЛАВ ГОРДИНСЬКИЙ

Поворот до Горация

Бісова латина так нам докучила в гімназії своїми конюгаціями, що нині треба добре себе перемагати, щоб повернутись до якогось із латинських класиків. Вся енергія, що мала йти на зрозуміння духа класичної Греції й Риму, всякала в кування граматик, за якою не видно було нічого, крім невдоволеного обличчя професора...

Та, здається, і грека й латина стають живими щойно тоді, коли торкнутись нагрітими сонцем кольон Акрополю чи римського форуму. Щойно тоді починає переживати класичний світ. На самотніх розмовах з камінням і мистецтвом, і літературою, до яких ви, маючи респект, усе ставилися якось надто розумово, стають близькі й захопливі. Тоді, повернувшись, між старими книжками випукнете обдерті підручники з ваших штубацьких років, щоб удруге зазайомитись із забутим Тацитом, Овідієм чи Горациям.

Два тисячеліття народження Горация (65-8 пер. Хр.), сумка літ досконало заокруглена, не є виключною причиною нашого зацікавлення цим поетом. Сучасність має із минулим надто багато подібного. Горация — це була людина така сама, як сучасна. Мала свої ідеї і пристрасті — цих останніх навіть більш, що зовсім зрозуміло, бо людьми, що там не казати б, частіше кермують не так ідеї, як пристрасті. Спочатку він завзятий республіканець, звеличник Брута й Катона, потім — консерватист та звеличник Августа, якого обронує своєю творчістю, не стаючи ніколи наемником. Він належав до тих, що (як завважає один із його монографів, М. Г. Ріго), коли повірять, що якийсь погляд є спасенний, вони будуть його обронути, хоча першодне той погляд поборювали. Замість слів незломного імени, вони воліють покликати на поміч поборювані ідеї, якщо лиш вони обіцяють спасти країну... Одним словом Горация — типовий римський патріот. Духово спікуреєць, він усе ж у своїй філософії не був індіферентний: йому безпосередньо залежало на сильній руці Августа, на тому, щоб у державі був лад і спокій, який давав йому спростовано спокійно творити. Та все ж його патріотичною амбіцією була рідка чеснота: кермувати не так іншими, як самим собою...

Як поет, він класицист, у тому розумінні, в якому класичним є „латинський дух“. Від Вергілія ріжнить його те, що він менш ліричний, більш розумовий. Цей первень латинського духа вражає і досі романтиків, вони його не можуть вибачити навіть сучасникам, Моррасові чи Валері. Та в Горация ті оба перші, ліричний і розумовий, досконало доповняються, мов

крила у птаха. Навіть сам його погляд бачо наповнений грецьку форму римським змістом, виконувати його „у вогні композиції“, дряпаючи чоло й обризаючи нігті“, як пише сам в одній сатири. Він не шукав олесків юрби і хвалився, що признання кількох лицарів йому вистає. Сучасника, як поета Людія, що йшли за найлегшим, він висмівав.

Цей майстер латинського вірша й звеличник римської гордості, поруч своїх сатир, од та листів, лишив також поетичну теорію мистецтва. Від нього до останніх часів, хоч би до „Чистої поезії“ абата Бремона, — як же мало змінилось! Скільки влучних помічень, блистрих думок, гумору! Про спільну зухвалість поетів і малярів відважуватись на все, про повноту цілості, про слово та таємницю його порядкування. Про новотвори, тоді, коли треба нових висловів, щоб віддати нові ідеї. Про ямб, народжений для вірша „активного“. Про характер метричного розміру, й „колір“ сюжету, про красу й патетичність. Про комедію і трагедію і т. д. Багато гадок, які варта повторити у нас, пристосувати до нашої дійсності: „...Рим надто поблагливів для своїх поетів і це їх губить. Чи ж це раши для мого пера блукати навад, і писати без правит? Чи, переконання, що моїх помилок ніхто мені не подарує, маю заснути спокійний, сподіваючись, що мені їх забудуть?..“ або: „Звичайний правник, мірний адвокат усе ж має свою ціну. Але щодо поетів, то ні боги, ні люди, ні кольони не дозволяють їм бути мірними“.

Ось чому Горация — один із тих поетів, що їх не знайдемо в жодній книжці. Його відповідалось за слово, яка за життя не давала йому олесків юрби, для якої були поети, але на вулицях прищипували знайдувати прохочих своїми творами, зачала йому за життя лиш справжніх друзів — Мелената, Валерія, Вард, Мубллія, Поліона. Зате нині він поет для тонких умів, поет зовсім не шклявих підручників, якого вірші „двадцять разів перероблювані і вигладжувані“ зовсім не страшили своєї життєвої вартості. Справжній „монумент тривкий від бронзи“.

Пам'ятник Горациям у Венеції.

ВОЛОДИМИР ГАВРИЛЮК

СОЛЬО ВТИШІ

поезії

ЦІНА 0.80 ЗОЛ.
Порто 0.15 „

ЗАМОВЛЯТИ:
„НАЗУСТРІЧ“

ЛЬВІВ, РИНОК 10.
І В КНИГАРНЯХ

УКРАЇНЬСЬКА ЗАГАЛЬНА ЕНЦИКЛЬОПЕДІЯ

МІСТИТЬ У СОБІ ВСЕ,
ЩО КОЖНИЙ МУСИТЬ ЗНАТИ
ПРО СВІТ І УКРАЇНУ.

ТРИ ТОМИ В ОПРАВІ 150.— ЗОЛ. НА СПЛАТИ.

важко віддихала... Тримав її руку, лічив удари живчика...

Жінка швидко підігнала до ліжка і голосно ридючи припала до Христі. Сергій не міг ні кроку підійти вперед. Щось душило горло. Світло різало очі, наче пісок... Важко спіраючись на двері стояв і тупо дивився перед себе...

Лікар устав... Щойно тоді зміг Сергій підійти до нього. Вийшли у другу кімнату.

— Нема тут чого скривати! Нема рятунку. Хвороба за швидко поступає. Людська поміч нічого тут уже не вдіє! За годину, маленька помре! Хіба Господь!...

Широкими зіницями дивився Сергій на його уста.

— Я розумію вас, батька, та щож! — промовив знову. — Може Бог один її врятує!

Провів лікаря до порога, автоматично подав йому руку. Немов хотів позбутися його швидше.

У кімнаті було душно... Крізь відкриті двері видно було Христину. Гарячкою розжарене лич-

ко яскраво відбивалось від руських кучерів, що золотим повісом розкинулись на подушках. При ліжку клячала мати і важко ридала. Бабуся напухлими від плачу очима вдивлялася в неї...

Стояв самотній у другій кімнаті. Ще гомоніли виразно лікареві слова:

— За годину помре!

Ще одна смерть, страшніша, ніж усі дотеперішні...

— Хтось (мабуть із товаришів-лікарів, не тямить) говорив, що перед смертю людина інстинктивно відчуває гадки дрявних... Відчуває хто її ворог і звідкіля йде небезпека. Найтаємніші гадки відчуває...

На ліжку борсалась Христина. Було їй важко, душно, чимраз трудніше було їй дихати. Жили на шій набрякли кровю, червоніли аж синіло...

Швидко підійшов до дверей Христина розплющила очі. Мати кинулась до неї. А вона, болісно скривлена хотіла сказати їй, що

її болить ось тут, десь у горлі, грудях... душить... ріже...

Мати простигла до неї руки Сині очі Христини заблукали похаті. Зустрілись із Сергійовими зіницями. Здрігнулась і з ляком, смертним ляком швидко відвернулася від нього... Не пізнала його...

Сергій відчув, що „де“ починається. Кинувся до неї. Сам не знаючи, що робить, повернув її лице до себе...

Очі їх зустрілись знову. Очі дитини ненависно дивились на батька.

Є, є ненависть! — прокинулась думка і потахла десь у нетрях.

А в очах Христини було стільки тієї ненависти! Вона пізнала його... Сергій майже притиснув її личко до свого обличчя і ловив кожний порух очей, болючий гримас уст.

Видираючись із його рук відвернула гарячкою голову. Та він ніжно повертав її личко до себе. Ні, це було жорстоко, неполюд-

ському! Ще один погляд, найболіший зупинився на ньому. В ньому було сказане все: вона зрозуміла, що стоїть не батько, а чужа людина. І вириваючись від нього затріпоталась важко, наче птаха й утала горілиць... З уст потекла кров. Ще одна судорога і Христини не стало...

Сергій підняв її голову і держав у руках. Дивився довго в її замрячені зіниці, скривлене обличчя...

Чотири ночі малював Сергій скін дитини. Замкнений сам у робітні щєраз переживав цю трагедію.

Жахливо викривлені уста, цей ненависно-наляканий вираз очей...

На виставі образів у Палаті Мистецтва зібралось багачко людей. Публіка переходила перед величавим полотном „Руйнування Батурина“... Образ притягав усіх своєю демонічною силою виразу. Божевільна з розпучки мати

і дитина, що вмирає, творили одноцілну групу і розбуджувала у глядачів найбільший захват.

Приятелі Сергій не вважали на його спротив забрали на виставу.

Перед образом стояв поет і пояснював групі глядачів:

— „Прощу панства! Ці картини бачите одну з найжахливіших сцен у нашій історії. Вірно схоплені моменти, які так важко заобсервовувати, вірно передана мистцем доба, надають силу цьому образу. Ці безперечно найбільші мистецькі прикмети життя є життєва правда і переживання мистця, які тут бачите, ганство, — дають нам запоруку, що мистець оцей дасть нам у майбутньому ще кращі твори“.

Сергій пять днів не виходив із своєї робітні.

На вулиці падали перші сніжинки. Підійшов машинист до дзеркала. Його чорні, як у вівчар, волосся посеріблилось, але він сам вернувся з вулиці.

З поезій Горація

ОДИ 1, 11.

Негоже нам, о Левконое, знати Яку нам суджено в житті неземнім... Халдейських вішунів не будем ми шукати: Халдейських чисел нам, мій друже, не збагнуть.

ЕПОДИ. МІ. ДО РИМЛЯН.

Кудиж ви блище, злочинні? І навіщо Пращає по мечі вдаря? Чи ж кровю римською окроплені не всі ще... Поля й Нептунові моря? Ви не йдете по те, щоб замки в Картагені...

МИХ. РУДНИЦЬКИЙ

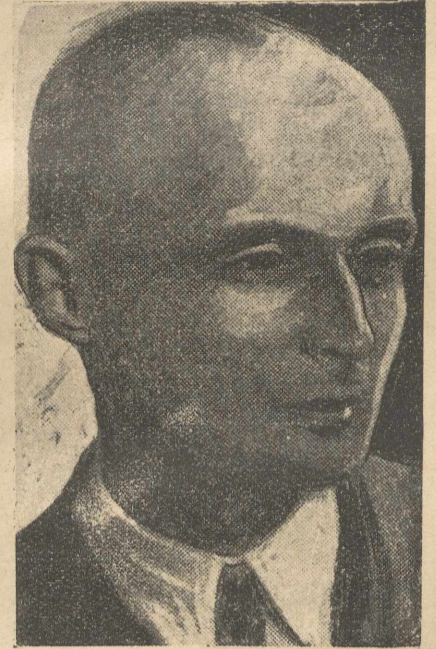
Три нагороди, одна смерть

З останніх тижнів вибираємо чотири літературні події: нагороду Нобля, найвидатнішу щорічну французьку премію „Гонкурів“, польську державну нагороду і смерть Поля Бурже.

НАГОРОДА НОБЛЯ.

„Нобля“ цього року не призначили. Чи бракувало великих письменників в Європі? Преса принесла вістки з авторитетних джерел, що журі від літературної нагороди було дуже невдоволене атмосферою, яку створили деякі „впливові кола“.

немає за собою офіційної підтримки. Чехи і маляри, що досі не дістали нагороди, не мають „певного“ кандидата. Мадяри мають тільки першорядних талановитих драматургів, чехи чомусь не зважають ставити Карла Чапека.

Жозеф Пере.

ПОВІСТЬ ПРО ТОРЕАДОРА.

Joseph Pere: „Sang et lumieres“ Ed. Grasset.

Академія Гонкурів счиняє щороку шум своїм вибором — без огляду на те, чи він удатний. Вона хоче боронити своєї традиції „бути незалежною“ — на злість Французькій Академії, що волею бути залежною від традиції.

Софія Налковська.

дістали нагороду Шов і Голсверті. Із старших залишався би хіба Велс, що в останніх роках звернувся більше до великих „оглядових“ студій. Німці не мають кандидатів — тільки середні величини, ніодного на європейську міру. Італія могла б безупинно ставити давно пережитого Анунція і при сучасному режимі не поставила б ніодного з двох, що заслуговували б на таку нагороду: Бенедетта Кроче і Феррера.

„бої биків“. Психологічна аналіза характерів і типів краще зроблена, ніж уса інтрига — до речі слаба, не така цікава, щоб підтримувала взесь час увагу читача.

Повість Пере стоїть впродовж від повісти Монтеріяна на ту саму тему „Les Bestiaires“ — але відома повість з 1908 р. Бляска Ібанеса „Кров та арена“ — цікавіша, природніша, краще скомпонована.

НАЛКОВСЬКА — ЛАВРЕАТКА ДЕРЖАВНОЇ НАГОРОДИ.

Zofia Nalkowska: „Granica“. Powieść. Nakł. Gebethnera i Wolffa.

Польську державну нагороду за 1935 р. дістала Софія Налковська. Після Ілаковичівної та Домбровської — третя з черги жінка дістає це відзначення. Мужчини, які рішення у такій справі, дають доказ великої „галантності“.

У цьогорічній нагороді дивує нас те, що вибір упав на члена Академії. Члени Академії — державної установи, що сама розділяє всякі літературні премії та почести, повинні б стояти поза гуртом кандидатів. А тут між цьогорічними кандидатами на державну нагороду бачили ми ще інших членів Академії Польської Літератури, товаришів Налковської. Члени ці, правда, не дістають постійної платні і мусять приватно заробляти пером, хоч мають на своїх плечах такі обовязки як перекладання рукописів на конурсії. Одно ненормальне явище тягне за собою друге.

Поль Бурже.

Софія Налковська видала цього року більшу повість і твір цей мусяв заважати на її кандидатурі.

„Межа“ оповідає про життя молодого талановитого чоловіка, що кінчить трагічно „коротку і гарну кар'єру“ через випадкову знайомість з бідною дівчиною, яка в ньому закохується. Першоті цього кохання і другого, що веде до подружжя Зенона Зембевича, не мають рис небувалої історії, ні романтичної, ні сензаційної. Після

„історії одного гріха“ Жеромського настроєної на високий патетичний тон з домішкою криміналістики, маємо історію одного гріха якомога буденну з буденною обстановою. Зембевич не відчуває своєї провини так сильно як герой Толстого „Відродження“ і хотів би сплатити свій обовязок матеріальною жертвою. Його трагічний кінець може розуміти як кару або як непорозуміння — як один із сліпих припадків життя; щодо цього авторка залишає нам свободний вибір. У гріхитевих пристрастях, яким піддаємось, треба знати межу, до якої вільно йти, відчувати її чи передбачувати.

По за історією головних дієвих осіб, що мучаться коханням, у коротких хвилинах зазначаючи його наслідки, маємо глибоку аналізу душі жінок, що старіються. Саме ці місця в повісті — найкращі, найбільше передумані. Хвилинами маємо вражіння, що в цьому напрямку поведе авторка все оповідання. З погляду композиції повість виграла б на силі, якщо деякі розділи з описами скончів другорядних осіб, виділити з неї.

Не можемо уявити собі такої повісти в нас, у Галичині. Счинився бигам: як можна так брутально торкатись „таким“ питань! А вже щодо репрезентативної нагороди — де-де!

СМЕРТЬ ПОЛЯ БУРЖЕ.

Помер один із сеніорів французької повісти, що памятає ще розквіт школи Золя.

Поль Бурже, що вмер у 84 р. життя — прегарний зразок життя і працездатності французів. До останньої хвилини писав. На кілька літ перед смертю сказав при якійсь нагоді, що кели віста смерті колись виконають його іскіяк, то найдуть іще сліди чорнила на пальцях. Отже не мав машинки ні машиністки. Писав старим способом — рукою. 41 літ сидів як „безсмертний“ в Академії. Приблизно від того часу перейшов сильну еволюцію в напрямку „традиціоналізму“. Без ніяких заяв, без зміни політичної чи релігійної вивіски. Почав піддавати аналізі головні прояви еротичного та родинного життя з думкою про те, чи вони не захитують основами французької рідні та суспільності.

Психологічна аналіза це була та вісь, довкола якої кружляла його увага. Та найсильніші речі дав у першій своїй, молодій добі. Його „Учень“ — досі залишилась документом цілого покоління, що хотіло поєднати віру з наукою. Його два томи „Нарисів із сучасної психології“ — прегарні зразки літературної критики. Вперше оцінив величину Стендаля, який мусяв чекати, як сам Стендаль випорочував собі — 100 літ на читачів, щоб його зрозуміли яксліди. Бурже перший відкрив французам деякі сторінки російської душі на прикладі Тургенева.

Залишив більш 100 томів, здебільша повістей. Не виходив поза світ, який знав: забезпечених людей з майном, становищем, тих, що мають „салони“ і рідко коли журяться боротьбою за хліб насущний. Зате прикладав до їх смогінків, фразів та англезів, суконь зшитих за останньою модою — побільшальне шкло лікаря та сповідника. Зупинявся на гріхах проти індивідуальної та суспільної мора-

ЖОЗЕФ ПЕРЕ

Поворот Тореадора

Хезу починав життя на ново. Для тореадора ніщо не кінчиться остаточно. Із звичаю бикогоддя може він стати знову, як у 20-ім році життя, змаганням і почати свій шлях до слави, забувши навіть, що його привело до цього. Так було і з Хезу. Чи згадував коли про свою першу постанову про своє перше висвячення, яке з рук Хоземіта і про щаблі занепаду: 18 боїв, пізніше 7, тільки 2, рана за раною, місячнощитальному ложі, місяці безпропаяні у тореадорських шпях і каварнях на Алькаля. З цього минулого не залишилось уже нічого від тої ночі, коли познайомився з Ампаритою Гінер, танцюристкою театру-варіете з Маравіляс.

Так бодай упевняла вона сама в каварні „Золота хатина“, де тої зими сховились безробітні „зірки“, танцюристи та статистики. Хезу вірив їй, бо вона була молоденька, нікенька, але тільки він потребував віри в чудодія. Після першої зустрічі Ампаритою, коли пішли вони він показав їй у себе в хаті дві пари биків, червоні плахти і шпанди своїх славних перетворень цієї знайомості оповів Ампариті в шинку Фонсеки — випадку Релямпагіто, присягаючи їй, що чиї чудеса може розповісти. З Хезу будуть іще люди, що будуть великого фестивалю владі і до великого биків з Пенягран-

де попала до преси вістка, що Хезу „віднайшов себе“ зустрівшись із биком ідеального розмаю і що він вертається до професії тореадора. Хто не пізнав би в такій рекламі зручної руки Пако Сієрра, що змів відкривати сценічні зірки і Релямпагіта, що починав щораз частіше показувати у „Золотім Леві“ і в „Регіні“ свою цигару та мягкий капелюх?

Початок нового сезону був такий сірий і непевний навіть для тузів, що публіка готова була піти за першим щасливим прізвиськом. Хезу був щасливий; він уже на задаток подарував Ампариті футро з норців. Це не була правда, але робило вітер, так само як історія з новим авто.

Хезу починав наново жити. Та хто позичав йому гроші? До правдивих шовкових зелених сорочок носив він наймодніші англійські краватки і велику перлу, яку відобрав із льомбарду. Малий чистильник черевиків упевняв мене, що „новоженець“ має навіть намір замовити собі перуку, щоб закрити початок своєї лисини. Та чи гола голова перешкоджає славі? Ще й до того перука може легко відкритись від сильного удару. Тимто Хезу, щоб не давати приводу червонітись 18-літній Ампариті приклеював собі тільки більшу мичку волосся на висках, а наречена у добром настрою перетягала її на чоло, допомагаючи собі послиненим пальчиком.

Для неї і з огляду на своє нове становище Хезу, рішив збирати своє товариство в „Акваріом“ і, люксо-

вій алькалійській каварні. Ця відновлена каварня, що блистала як очі, шкіра та все молоде це тіло Ампарити, видавалась йому найкращою обстановою для обновленого життя. Там захопив я не раз, щоб випити з Хезу тарочку вермуту. Ніколи не бачив я тореадора, що з такою радістю та такими щасливими очима вертався до давньої кар'єри.

— Чи знаєте Хозе — казав він до мене — що я дістав уже свій костюм...

— Якого коліру? — Дуже модерного: туркусово-білого. Це моя мала його вибрала.

— А ти заплатив за нього? — спитав злобно пікадор, якого Хезу не хотів узяти до своєї квадрилі, з огляду на його старість.

— Заплатив? Не журись... усе буде заплачене...

І слянував, кажучи далі:

— Завтра сплачу свій довг Мадридіві. Байдуже, якого матиму бика, слабого чи сильного. Нема сильних биків, є тільки слабії люди.

Ввійшла Ампарита. Хезу з нужденно-солодкою міною докоряв їй:

— Ждав я на тебе від шестії години. Де ти була? Певно в „Золотій хатині“ з безробітними хористками. Я не хочу, щоб ти туди ходила. Ця сумна буда не для тебе... тут весело, ясно, приємно сидіти!

За нею йшов її любас Пако Сієрра. Сів біля Хезу і заглянувши в його чарку крикнув:

— Що? ти пеш анжівкю? І я дурний мучусь як твій менеджер, коли ти запиваєшся напередодні змагу?

— Одна антикіка! І тої я це не тикав. Не кричи! Побачиш мене завтра.

Пако витягнув з кишені клаптик паперу:

— А я покидо маю платити... ще нині вечір триста песетів за тебе... Звідки я їх возьму?

Коли я виходив з каварні, бачив я, як Пако та Ампарита всідали до автановенького як цяцка.

— А це чия машина? — спитав я квітничарки, що знала всі тайни цієї ділянки.

— Не знаю. Кажуть, що Пако купив її вчора чи ще позавчора.

Прийшов недільний ранок, коли Хезу мав сплатити свій довг Мадридіві-містові, що колись вірило в нього як у Мессію і коли мала танцюристка-циганка Ампарита мала згодитись вийти за нього заміж, а Пако Сієрра і Релямпагіто мали почати свою кар'єру як його уповноваженні. Не вірив я дуже в те, щоб Пако робив собі великі надії, але його способи добувати гроші були непероглядні для профанів.

— Пако? — підмургував до мене камельод — ніколи не можна знати... Ампарита таки тримається його і він уміє всіх водити за ніс.

Саме тоді Хезу одягався дома до свого виступу. Прийшла хвилина змагань. Не знаю, чи до цієї хвилини Хезу уявляв собі ясно, що бій почнеться в 4.15 і що на нього випустять якогонебудь бика, без огляду на вік і вагу, найстрашнішого з яким коли-небудь боролись тореадори. Коли двох молодців, що мали виступати наперемін у них пробували свої одяги, Хезу побачивши мене між глядачами, спитав мене, чи маю добре місце і признався:

— Моя шрами на животі завдає мені дуже. А знаєте, що кого раз порізали, той памятає це...

Коли їздці починали дразнити завзяту звірюку, я думав про те, що Хезу забув напевне про все, навіть про свої присяги. Передовсім він повинен би заколотити цього проклятого бика. Так наказував Правильник. Чи Ампарита дивилась на нього? Для неї, для частя цілого світу Хезу йшов просто на бика, залпощивши на секунду очі. Після цього видно було, як кілька разів заямляла чорна плахта, чути було рев публіки, знову два-три удари без висліду, знову рев і град — подушок.

Хезу, немов би бик був уже напів мертвий, побіг за шпадою, що його добирав. Юрба протестувала, але він зважився на громовий удар. Раз, два, три, за кожним разом невірною рукою. Бик, наче ожив від цих уколень і почалась відома біготня, коли бик у хмарі ровевих і жовтих капюшонів тягне караван із жертвою.

Дирекція перша дала знак, потім другий, але Хезу не чув. Із розбитими нервами, під образливі вигуки юрби, із шпадою у тремкій руді йшов як маніяк за чурами. Пізніше вхопився пальцями за горло, немовби хотів пояснити поліцаєві, що вийшов зпоза огорожі нагадати йому, що тореадор мусяв бодай пробувати вбити свого противника — що щось душить його.

Замість вийхати з арени на руках нових звеличників, Хезу поїхав просто до взишні між двома поліцаями.

Тореадор, якого він не хотів занажувати до спілки, казав до мене на другий день в „Акваріом“:

— Чи не могли б ви позичити для нього 200 песетів? Мусяв заплатити гривну. Він ходив уже до Ампарити а потім до Пака, але власник биків викинув його за двері, кажучи, що він паний.

Перекл. із франц. а.

лі і ставив діагноз. Від першої сторінки мав перед собою тезу. Але знав загальні правила композиції повісті і своїх читачів. Тезу загирав цікавою фаволою, — старався не зупинятись занадто довго на міркуваннях, що по-середньому передавали його думки, — тягнув нитку інтриги так, щоб аж на кінець якомога дискретно виїшов „сенс моральний“.

Боронив Бурже у своїх повістях реалізм, що йде у парі з наукою і виступав завзято проти спадщини ідей великої революції — демократичного ладу. Як рояліст і католик доказував необхідність повернутись до давньої традиції. З усім тим вибирав на теми своїх повістей найчастіше любовні історії. Навіть критики, що боронять тих самих загальних поглядів, що Бурже, признають згідно велику невдачу його спроб, як повістьяр там, де він хотів „доказувати“. Бурже з другого кінця почав ту саму безнадійну роботу, що колись Золя, уявляючи собі, що психологічні студії в повісті це лабораторія з фізичними демонстраціями. Найкраща з „останніх“ повістей Бурже, в якій горить ще подумує уяви це „Демон з півдня“ із 1914 р. Наші католицькі письменники могли б навчитись від нього сміливості братись за проміни, яких ніхто з нас не може оминати, як довго душа зв'язана з трішнім тілом.

Мистецька хроніка

Новий пам'ятник Шевченкові у Києві. У Києві вже прийнято до виконання новий проект пам'ятника Поетові, роботи Манізера й Лангбарга, тих самих московських різьбарів, що ставили пам'ятник у Харкові. Із зником можна побачити, що новий пам'ятник у загальному такій сам, як харківський, тільки Поет стоїть не на коліноні, а на скарпі. Мистецькі українські кола ніякого голосу не мали при замовленні того пам'ятника. Із списку членів комісії бачимо, що це самі „старі знайомі“ — Шелех, Хвиля, Затонський, Постишев, люди, що не повинні йти мати ніякого голосу в цій справі. Як ставили пам'ятник Б. Хмельницькому у Києві і хоч що написала на ньому Росія, насправді він став чим іншим для українців. Так само, коли скинути пізній з підстави пам'ятника фігури червоноармійців, дочіплених до Шевченка, то можна буде аж тоді пізнати, хто це і чому там стоїть.

Са-Юр-будуть малювати. Течер широко обговорюють у св.-юрських колах розпис катедр. Незабаром мають оголосити великий конкурс, що свідчить про те, що ініціатори того важного й відповідального діла — звяжмо ж, що це безцінна історична будівля, — поставились до свого задуму з належною увагою. Невзначно відрядивши факт, такий зріст мистецької відповідальності, що має свій початок безперечно у зрості українського мистецтва. Побажати б лиш, щоб в однаковій мірі й усе громадянство було в курсі справ і, як це водиться скрізь, комітет улаштував докладну виставу конкурсних проектів на загальний огляд. Конкурс сам буде тоді певно мистецькою подією.

Образотворче мистецтво. Так називається совієтський журнал, що виходить по українськи в Києві, присвячений усім галузям мистецтва. Це великі і грубі томи, із 200—300 ілюстраціями, на добром папері. Тільки з мистецтвом трохи гірше. Ленін, Постишев, Горький і т. д. зпереду, збоку, згори, здолони, поодиноку, по-кілька і т. д. у безконтентності. Спеціальність того журналу — викривати українську мистецьку контрреволюцію, що робить з успіхом відомий жандарм А. Хвиля. Є числа, де на 300 ілюстрацій всього 5—10 має будь-який зв'язок з українським мистецтвом.

Минулорічна книжкова графіка. Коли підвести підсумок минулорічної книжкової графіки, так у загальному можна повторити статтю Бутвичи „По коліна в лободу“, друковану у нас. Якщо й трапляється добра окладка, так невідмінно поповнена підчас друку. Незакладно оформлених книг буде не більш десяти — це переважно реці Бутвичи, Ковжана, Холодного, та ще дві-три інших. Трапляється нераз такий дивогляд, що одної й те саме виданництво випускає безкритично висококомітетську річ і макулатуру останнього сорта. Отак „Дзвони“ випустили блискучу окладку до Самчукової „Війни й Революції“ і, незабаром по тім, „Во-дні оні“ Н. Королевої — зразок нездарного оформлення книжки. с. г.

ЯКІВ НАСС

приймає у своїм заведенні Сикстуска 17 від 9—1 і від 3—6.30.
В неділі і свята за попереднім згодшенням. Урядовці і шкільна молодь мають знижки.

СОНЯ БЕЙ

Що кому виворожила кутя

ПЕРЕДВОЄННИЙ СПОМИН.

„Давніше не так бувало“ — говорять старші. — Ціла трагедія в тому, що молоде покоління просто не вмє собі уявити, щоб „давнє“ наших батьків могло бути краще.
Та річ тут не у зрозумінні того, про що згадують батьки, а в тому, що треба вмєти їх слухати. Діти, здебільша, хоч і не зовсім погоджуються з родичами, то все таки охотно слухають того що „було“. Минувшина має в собі чар небуденності, а дотого ще, як про минуле розказує мати, тоді пропадають усі сучасні „тіні“ і слухаємо спогадів, наче мистецької казки.
Моя мама згадує часто, як колись проходили свята в театральній громаді. Актори не мали своєї хати, скиталися з місця на місце, як і „епер“, а все-ж любили рідинне життя, традицію і хотїли святкувати так, як інші.
Оповідала вона про ті часи із слезами, кожне слівце переплідалося в неї із низкою власних, сердечних переживань.

В місяці січні 19. року приїхав театр до Дрогобича з наміром дати кілька вистав. Був різдвяний час; місто прибрало питомий передсвятковий вигляд. Кожен хотїв провести свята якнайбільше святочно в гурті своєї рідни.
Театральна дружина вирішила влаштувати Свят-вечір спільно, як одна родина. Завжди було так, що громадяни міста запрошували артистів до себе. Тим разом було накінець: деякі громадяни міста дістали запрошення від театру, щоб не погордували і поділилися профорою з артистами в їх „хаті“. Ніхто із запрошених не відмовився і зївши вечерю зі своїми скорше, спішив до театру (тоді це дерев'яного) на „артистичний свят-вечір“.

Щоб зорганізувати таку імпрезу склали комітет, куди ввійшли молоді і енергійні актори. Завдання було важке. Подумайте лиш: треба було спекти, зварити і приготувати все традиційно, з кутею, дідухом та горіхами. Цілий свят-вечір — це не була театральна вистава. Це вже було змагання дати ілюзію родинного тепла самому артистові.
Артист уміє погарно створити ілюзію реалістичності на сцені. Разом з тим — яккеж легко переводити ці виступи в своїй власній житті! Саме цим пояснюється довговічність та безтурботність артиста. Додаймо до того ще сильне бажання, а матимемо образ, скільки енергії і праці вложили наші актори в підготовку такого вечора.
У будинку театру була мала побірна кімната, на яку потрібна кухня. Набрала вона властиво характеру аж тоді, коли наставало туди цілу гору продуктів і всякого посуду, позиченого ласкавими панями Дрогобича.

А коли посходилися артисти і взялися за куховарське діло, тоді вже бідненький світ самотної кухонки ожив. „Проба“ наших артисток тяглась цілий день. Головна „вистава“ мала початись... за столом.
У прострій салі йшла невсипуца праця над тим, щоби надати їй вид справдішної родинної хати. На середині поставлено велетенський стіл, складений із кількох менших; потім порозставлено кругом нього аж 70 крісел, бо стільки членів було тоді в театр. дружині. Стіл прикрито обрусом, під якими найшлося традиційне сіно. Між „реквізитами“ найшовся і дідух...
Почали сходитися артисти-гості. Святочні одяги, святочні обличчя; поведінка зразу якась така несвоє, наче на прем'єрі. Викликали врешті куховарок із кухні: годї їм пектися коло жару, час до вечері! Хай дають те, чого наварили!

Розглядаються за парубками: куди це полпенталися знову наші нежонаті? Аж ось відчиняються двері, чуно гамір, і...
— „Вечір до-обрий! Дайте піріг до-овгий!“
Вкоується парубочтво і — ялинка. Сміється ялинка зеленню, чічками, манить веселою.

Загомоніла салья: радощі, оплески, сміх. Сміх щасливої несподіванкою дітвори. — Внесли ялинку на сцену, позасвічувано свічки: радуйся з нами! Засідають за стіл. На першому місці найстарша віком — Осиповичка. Біля неї Рубчак, Стадник, інші. Молоді згуртувалися за симпатіями.
Вихла розмова. Осиповичка встала і сказала кілька простих щирих слів з нагоди того справді великого свята. Потім сгнула рукою в подолок, набрала жменю горіхів і синцула лиш між присутніх. Кинулася молоді збирати, знов сміх і гамір. Хто найде більше?

Внесли традиційний борщ. Боже-ський аромат.
— „Як в мамі!“ — говорить молоденький Бенцаль.
— „Гей, чоловіче, тоби колись панна Дося ще кращого зварить!“
Це про будучу жінку Бенцала.
Панна Дося паленіє і спускає очі до землі. Бенцаль їй.
Скінчили їсти борщ. Підіймається Рубчак і як не гукне: „Бог предвічний!“
Аж шибів в вікнах задрожало.
Встали всі і підхопили акордом. Загомоніла салья безсмертного пісеню. На обличчях зворушення зовсім не театральне, а справді щасливе; слезоам і не ховається — пощо? Хіба слези щастя — це не краса?
Пісія цього внесли нову їжу. Аж дивно, що кухонка помістила стільки

страв і стільки... куховарок. Ідут шурочком, неначе богині з Олімпу, кожна з чародійною посудуою.
Рубчачока несе полумисок і підстрибує наче дівчинка.
Глядять Рубчак і очі в нього більшають від переяку:
— „Катю! обережно! Всі вареники повискакують на землю!“
— Не повискакують! — сміється дівночком „Рубчачка“.
Затягають нову коляду. І нову. І нову. Несеться герою Рубчачоков бас; доповняються тенори Коссака та Юрчача. Соловейком дзвонять Рубчачока і Петровичева.
За кутею оживилося товариство. Підходять з тарілками, просять, щоб не оминати їх при роздачі.
Юрчачока піддає думку:
— „Ворожі! Кидаймо кутю ложкою до стелі; чия кутя долетить і задержиться на стелі, той довго житиме!“
— Кидаймо! Кидаймо!
Набрал Сєнік повну ложку, замахнувся: кутя розсипалася. Те саме сталося з кутею Юрчача. Замахнувся Рубчак, метнув здорово, кутя лягнула голосно по стелі і там залишилася.
Сміх. Гратуляції.
Пані глядять по стелі і по собі: зависоко! Відважилася Рубчачока, підкинула ложкою, розсипалося все до долу. Відложила ложку знеохочена:
— „Е... я так не хочу, то за високю...“
Кидали всі. Багато потрапляло, багатов не пощастило. Лише один Брюнош Ніжанковський сидить мовчки. — Чому не кидаш?
— Не хочу, боюся вмерти — відповідала.

Довго в ніч святкувало товариство, почувачи себе справді одною родиною. І хоч пізно порозходилися, то все таки другого дня відспівали службу в церкві.
А потім знов потонули в щоденній праці.
Йшли роки. Згадували нераз той свят-вечір. Рубчачівська кутя чорніла довго на стелі дрогобичького театру, поки не згорїла разом з будинком. Богато з тіх, що ворожили собі кутею довге життя, померло. — Рубчак співає далі „Запорожцї“. Хто зна, чи не тисячний раз уже співав...?

Так було колись. На те „колись“ впала завеса довгих років турбот і боротьби за краще. Хто був сильніший, бореться досі. На місці поборених прийшли люди молоді, повні надії і нового змагання за кращу долю нашого театру.
Тим артистам, які пригадують воцароку кутею; тим, які ворожать світле майбутне відповідно до своїх сил і невсипуцих намірів — щирий, святочний привіт!

21 книжок за 12 місяців

„Скажіть, що виїшло цікавого в нас за минулий рік?!“ — питаються деякі. Одні хотїли б знати бодай заголовки, другі відгадати вислід літературного конкурсу. Два тижні пізніше буде зазіано. Люди стали такі нервові, що не мають терпцю прочитати не то книжки, але і довгі рецензії. Розумю їх. Ах, ці нерви! Зажив я аспірину і пишу. Тільки для нервових. Приготуйтеся на 19 книжок, у цьому на 8 збірок поезій.

Святослав Гординський: „БУРУНИ“. Хто не вірив у талант дебютанта з „Барвами і лініями“, нехай поспробує „Бурунів“. Є в них смак морської соли, часом і вина, яким поет не хестував у мандрівках. А якщо буде взаємне відгадування, що він гикається то знайте: ритм і сучасний поетизм зовсім інші, як досі. Слова теж нові; і образи; і теми. І на це нема ради.

Святослав Гординський: „СЛОВО ПРО ІГОРІВ ІОЛІК“. Переспівав Гординський цю нашу епопею — наново, свіжо, сміливо. Кожен розділ — іншим розміром, — скрізь правильні наголоси, ніде нема банальних рим. Іще готов попасти у список авторів, яких поручають у школі.

О. Ольжич: „РІНЬ“. 35 поезій на боєві теми з домішкою меляхолії чи чогось такого. Поет утікає в давно давнину, щоб найти зразки сили; часто згадує про каміня. Теперішність у його очах замрячена, хоч шукає в ній іскор, вогню. Багачко символів не розкусити і так. Чому „Рінь“? Теж не збагнути.

Уляна Кравченко „КАРИТАС“. Привагідні вірші на патріотичні та релігійні теми: Різдво, Йордан, святий папський рік. Під деякі релігійні поеми підкладені патріотичні символи.

Окремий цикл гимнів до Богородиці, поема на ювілей Митрополита.
Ярослав Дрингич „РІЗЬБЛЮ ВІД-ДАЛБ“.

Утікає від банальності; пише як за панування „модерні“. На одні вірші скажете: „це зовсім добре“, на інші: „а це що таке?!“ Це друге зветься „боротьба за власну форму“. Зміст? Може згодом прийде. Талант. Уся збірка — 34 віршів. Дивні ці молоді поети! Різьбити віддалю може, а віршів ні.

Володимир Гаврилук „СОЛЪ В ТИШ“.

27 віршів. Більш-менше те саме, що про Дрингича. Тільки Гаврилук пише більше „від руки“ („надхнення“). Тимто поруч кількох першорядних лірик дає такі футуропоети, яки людей брав на бас. А таке солю в тиші занадто крикливе.

Дмитро Николишин „СВІТАНКИ Й СУТНІКИ“.

32 сонетів присвячених спомінові про покійних батьків. Найкраща річ з усього того, що досі Николишин написав. Усі знаємо, що він ворог модерної поезії і тому дає сонети так мовити б у „клясичному“ стилі. Але вже і Петрарка дуже дав за „клясичний“ сонет. Проти занадто частих дієслівних рим будемо протестувати навіть якщо їх уживали всі клясики. І в 14-ім рядку хочемо завіси „правдивої“ рефлексії!

Богдан Кравців „ПІСНЯ ПІСЕНЬ“ (переспів).

Переспів „Соломонових“ пісень: гарний, літературний, навіть вигладжений, як політуроно. Нам не дуже подобається те, що занадто „зукраїнщений“, інші саме цим захоплені. Яки Соломон жив то може розсудив би нас і напевне сказав би правду, чи прогрішівши цим твором чи ні.

Василь Ткачук „СИНІ ЧІЧКИ“.

Дебют сільського хлопчини. Скромні образки з села, що хапають за серце своєю простотою й наївністю. Соковита народна мова, багато бадьорих тонів поруч змальованих трагедій. Критики не псуйте мені молодого гучулика похвалами. Бо є між вами і такі що наговорили йому щось про літературну нагороду „Т-ва письменників“ і він не може на селі спокійно лікуватися на легені.

Олена Цегельська „ХЛІБ НАСУШНИЙ“.

Нарис, що здебільша добре підходить на лектуру для молоді з огляду на свою досить дискретну виховну тенденцію. Шкода, що авторка вилела між них деякі для „дорослих“. Дорослі крутять головою над „дитячими“, діти можуть крутити голову старшим „що це значить?“

На новий рік

...Здоров'я, щастя, успіху і великої виграної на лотерії — оце новорічні бажання для наших близьких і приятелів.
Та щастю треба допомогти, бо само, з власного почину, рідко приходить. Ці бажання легко здійснитись, на велику загальну втіху, якщо їх супроводитиме дарунок у виді лотерійного лосю.
Саме тепер велика нагода, бо 21-го ц. м. по новому стилю відбудеться тягнення головної виграної в сумі одного мільона золотих.
Безпосередньо потім вступаємо в період 1-ої кляси 35-ої „Лотерії“, що так само дає багато вигравів на яграну. Тягнення тієї кляси зачнеється 20-го лютия.

Остап П. Білозерський „НАПЕРЕДОДН“.

Спроба дати картину російської революції в Петрограді, де така велику роллю відігравли українці. Ніби повість; деякі історичні особи перенесені сюди живцем, але „не жві“. Распутін зовсім не виглядає страшно. Кшесінська могла б далі спокійно танцювати замість грати історичну роллю, а Милоков, хоч зробив неодну дурницю, бігме був розумніший.

Іван Салодий „БЕЗІМЕННІ ПЛУГАТОРИ“.

Повість на 254 ст. про тяжку службу наших народних учителів. Ідейний учитель надібує на своїй дорозі ворожї приписи і розпорядки, злробних людей і бадьоро з усім дає собі раду. Згадуємо Грінченка „На розпутті“ і „Соняшний промінь“. Книжка надається до народних читальнь і може подобатись нещасливим народним учителям.

І. Т. Підляшеський „ПРИГОДИ ШУМА“.

Яки тут були якісь пригоди то прочитали б книжку легко, приємно. Не дивуюсь дивним особам цієї повісти, що втівають перед героєм; він не вмє їх залікавити; нудний, рідше не має таланту на колпортера.

Іван Чернява „ЛЮДИ З ЧОРНИМ ПІДНЕБІННЯМ“.

Автор пробує гризти туполових „міщан“, що не вмють оцінити молодечих поривів. Глузує теж сам із себе; часом зробить добрий злробний теп. У половині проекту: написати повість заломлюється, переходить із сатири у т. зв. поезію, намагає розкуйданними фразами. Шкода гарних намірів.

Меріям Лужницькій „АКОРДИ“.

Песа на 3 дії; щось ніби комедія. Жінка між трьома мужчинами: — кохання, дружба, але ані на хвилину не має враження, що автор крім кількох дотепів має щось сказати. Чи читав бодай 20 французьких пєс на цю тему? — сумніваємось. Пєсі бракує цілої 3-ої дії і ця 3-тя стверджує, що шкода було писати дві перші.

Улас Самчук „ВОЛІНЬ. ВІНА І РЕВОЛЮЦІЯ“.

Самчук виправдує надії на епіка. Змальовуючи війну обережно оминає того, чого не бачив, зупиняючись на переживаннях хлопчини, що стає юнаком. Війна і революція формують душу та національну свідомість. Любов землі у селянського сина перетворена в ясні пробіски: хто ворог, хто союзник, нащо живєш.

Катря Гринєвцева „ШЕСТИКРИЛЕЦ“.

Історичні картини з героєм князем Романом Великим; майже незвазані одна з одною. Важко зловити провідну нитку — на перешкоді мова і стиль. Багато гарних слів, понанизуваних як пацьорки; шурки перелутані. Може і свідомо. Прочитаєш раз — не розумієш нічого. Читати вдруге не було часу.

Наталія Королева „1313“. Повість з середньвіччя. „ВО ДНІ ОНИ“. Легенди.

Історична повість про винахідника пороуху Шварца. Сам цей пекольний винахід не вистачив авторці і вона додала ще проблему релігійну. Духова боротьба в душі світської людини, що стає ченцем, нічим не нагадує тодішній проблем нї середньвіччя. Вірне чи невїрне, глибоке чи ні — байдуже; яки все це було бодай цікаве! Без чеського словника всього не зрозумієте. Легенди багато кращі.

Ірина Вільде „ХИМЕРНЕ СЕРЦЕ“.

„МЕТЕЛИКИ НА ШПИЛКАХ“
Про „Химерне серце“ сказано в анонсі: „Діла“: „найцікавіша книжка цього сезону“. (Мабуть запозичено з моєї першої рецензії). Дехто каже, що „Метелики“ — цікавіші; не буду суперечатись. Буду тільки суперечатись за „теми“ цих оповідань і повісти. Навіть такі католицькі письменніки як Ундєст пишуть вічно про любов. Сказав Петєр Аальєнберг: „Жінка має тільки єдиний світ — любов; мужчина має тільки єдину любов“.

М. Рудницький.

МАМУ ЗАБЕЗПЕЧИ МОЮ ДОЛЮ КАРПАТІІ

ЖИТТЄВІ ОБЗЕРЕННЯ-ЛІВВІВ, РИНОК 38.

У справі історичної повісті

Лист до Редакції.

П. Катря Гриневичева пересилає нам оці рядки:

Тому, що в голосах преси з приводу видання моєї найновішої праці, підходять до неї під кутом історичної повісті, як це на жаль й дійсно означене під заголовком, хочу відхилити від себе заміт, будьто я очеркнула назвою історичної повісті твір, який з нею не має нічого спільного.

Ще й буде відмічено у недалекому бібліофільському виданні, з повним, неампутованим текстом.

Супроти того, що серед непригожої конюнктури „Шестикрилець“ попав в „Укр. Бібліотеку“, видавництво для маси, то воно назвало мою працю популярно, — історичною повістю. Це вийшло по лінії найменшого спротиву в осягах опізненого друку, й спричинило на жаль, наведене засадичне непорозуміння. З правильною пошаною Катря Гриневичева.

Львів, д. 12. I. 1936.

Горобці на дротах

ЧОРНИЙ І ЖОВТИЙ ЧЕРЕВИК.

Один професор філософії і логіки прийшов раз вечером на філософський семінар в одному жовтім і в другім чорнім черевикі.

Побачивши це слухачі стали нахабно дивитися йому на ноги. Врешті й він сам дивиться і зрозумівши в чому річ, каже:

— Це дрібниця. Хоч властива пара мого взуття залишилася мабуть дома, можемо і так вчитися.

ЯКЕ ІХАЛО ТАКЕ ЗДИБАЛО.

Відомий німецький фізик Альберт Айнштайн, що як жид мусів покинути Німеччину, знайшовся в часі побуту в Нью-Йорку в товаристві, в якому була теж славна фільмова зірка Має Муррай. Артистка зробила на вченому велике вражіння вродою та чаром.

— Хтож то ця Має Муррай — запитав одного з гостей Айнштайн.

Запитаний аж дусився від сміху даючи інформації вченому. Після того розказав артистці свою розмову з Айнштайном.

Велика артистка покивала жалісливо головою.

— Справді, ті гітлерівські міністри неможливі. Поза політикою вони нічого не знають.

МОДЕРНА МУЗИКА.

— Що ваша дочка грала в цій хвилині? Чи це не буде щось з модерної музики?

— Так гадаю! Але можу її запитати. Елюно! Чи те, що ти тепер грала, не Стравінський?

Голос з другої кімнати: — Алеж, мамцю, я тепер нічого не грала! Я стирала порохи з кльвішів!

ТРЕТЯ ДРУЖИНА МІЛЬТОНА.

Джон Мільтон, відомий англійський поет, по втраті зору, вженився утретє з дуже гарною жінкою але дещо живої вдачі. Лорд Букінгем жартуючи раз з Мільтоном назвав її троянкою.

— Не можу судити про те з колюрів — відповів поет — але переконують мене про те колючки.

Різдвяне число „Нової Зорі“ принесло своїм читачам гумористичний додаток п. з. „На (!) зустріч большевизмові“. Давно вже наші автори так весело не сміялись, як цих свят, коли читали, до якої групи і до якого світогляду вони належать. Навіть М. Островерсі не допомогло те, що бідолаха написав цілий панегірик для Муссоліні — все одно „большевик!“

Метода, яку вибрав собі автор цієї елюкубрації сильно інтелегентна і нам дуже подобається. На її підставі першій редактор „Нової Зорі“ др. Назарук — радикал, а єдиний чоловік кристального характеру та чистої як „зоря“ моралі, що не зміняв своїх переконань, то це його фамулюс — автор цієї глибокодумної психопатологічної аналізи — Мох, бо і не мав чого змінити, байдуже чи звався Арамис чи Петрійчук, чи робив гешефти на чужих книжках і чужих векселях, чи нині, коли хоче робити його на католицизмі одної епархії.

В ч. 12 „Дзвонів“ за 1935 р. находимо в рецензії на книжку Н. Королевої таке місце:

„Обій (!) світогляду є в неї ще щось інше: правдивий літературний талант і культура слова. Зі всього вмів зробити (!) літературу (!). Чого не торкнеться своїм словом те мов під ударом магічної палички набирає життя, наливається (!) повнотою (!). Залишає все поле для праці для читача, для його здогадів — що якраз є вимогою доброго літературного твору. Нічого не скаже за скоро, чим розбуджує цікавість і сповиває все серпанком таємничості. (Після цього йде для прикладу цитата з твору).

„...Або: хтось надумається за помини душі усупної привезти липовочку білосенську капусту кислої. Відгулиш бочечку, а там біла, соковита, запашна, як локшина, так і засміється вона на тебе. Немов голосом ангельським до тебе промовить: — Бачиш — немов говорять — бачиш чоловіче грішний, як прегарні ріпи дає тобі, нічому му, Господю Премилосердний на потребу?!“ Подякуеш Господеві за дари Його. Добродіїв добрим словом споманеш, поблагословиш капусточку та й візьмеш у ручечку. Голову закинеш — тай покладеш у рота. Ах! — тяжко було — вірте! — дуже тяжко було не відкусити собі враз із тією капустою і язика чи пальця. Велими вважати було треба!... Га?.. Задоволена голова крутилась, посміхалась і облизувалась, немов би в беззубому роті вчувала ще „ангельські голоси“ тієї легендарної капусти.“

Отакої плястики — читаємо в рецензії „Дзвонів“, чорне на білому — як в повістях цитаті і багатьох інших місцях позазаростить Королеві і сам Гамсуна чи Реймонт... Справді можуть позаздрити! Від кислої капусти дійти до рефлексій про Бога і до „ангельських голосів“ на це треба мати не талант, а геній! І тишимося страшенно, що хоч ні поляки ні росіяни не мають сьогодні Гамсуна, бодай ми маємо нарешті кандидата на нагороду Нобля!

При болях голови та зубів. ГРИПІ, ПРОСТУДІ, при АРТРЕТИЧНИХ БОЛЯХ, СУСТАВІВ, КОСТЕЙ і т.п. Уживається оригінальних порошків MIGRENO NERVOSIN з КОГУТИКОМ (3-ф.).

При зміні адреси просимо подавати стару адресу. Зміна адреси 50 гр.

Летіло Соколик...

Одна наша авторка зверталась довгий час з рукописом до різних фірм і видавців. Твір був досить тяжкий і справа з виданням ішла тяжко. За якийсь час рукопис опинився в руках одного видавця, що може не рахуватись з читачами. Тримав він його довго, за довго. Один з наших журналістів інтерв'ює в цій справі:

— Скажіть, видаєте цю книжку чи ні?

— Знаєте не маю нічого проти. Тільки один клопіт: треба її прочитати.

Коли „Рідна Школа“ опинилась ще раз у скрутному матеріальному становищі, десь у когось виринула думка, щоб вибрати її годовою дир. Миколи Зячківського. А що думка була смілива то пішла за радою до одного з приятелів кандидата.

— Як ви гадаєте чи він прийме вибір?

— Це залежить від того, чи ви хочете його вибрати як колишнього голову „Сокола“ чи як колишнього директора „Народної Торговлі“.

Коли кандидатура стала вже явна, хтось підніс такий сумнів:

— А якже наш новий голова буде підписувати заяву перед святами, щоб не святкувати з алькоголем?

— Може додати все до заяви фразу „бо алькоголь це повільна отрута“. Це буде прегарна парафраза дотепу Вольтера. Лікар старого Вольтера обурився побачивши, кілька чорної кави випиває він щоденно і каже: „Чи ви не знаєте, що чорна кава це повільна отрута“. — Правда, що повільна, бо вже 40 літ лю її щодня і досі не вмер — відповів Вольтер.

ЛЮКОРКИ-ЧОКОЛЯДИ-СОЛПЕЧИВО

ВІСНАРНИЦТВО В-А РЯГ ЦИНИ ДНЯМИ ПОЯВИЛОСЯ СЛОВО ПРО ІГОРІВ ПОЛК український героїчний епос XII ст. Святослава Гординського Ціна 1.20 зол. Порто 0.15 зол. Замовляти в книгарнях і Адміністрації „Назустріч“.

Книжка на часі! М. Ковалюк КОМУНІЗМ ЧИ КАПІТАЛІЗМ? Питайте у всіх книгарнях або замовляйте у В-ві „Рекорд“ — Львів, Лондкого 8. Тел. 116-23.

ПЕРШОРЯДНЕ українське фризйєрське заведення. Окрені кабінети для панів і панів. Виконують тривалу залізкову ондуляцію і закрушування по дешевих цінах. АНДРІЙ КУЗИК вул. Грольських 4. (ріг Ринку).

Table with 2 columns: Book Title and Price. Includes titles like 'Українська Загальна Енциклопедія', 'Альбом УСС', 'Повне видання творів Т. Шевченка', etc.

ЦІКАВИМ ЧАСОПИСОМ ДЛЯ ЖІНОЦТВА Є „ЖІНОЧА ДОЛЯ“ Виходить вже одинадцятий рік в Коломиї, вул. Замкова під редакцією Олени Кислевської. Надішліть розрахунковим переказом 35 сот., а за святоче число 50 сот., дістанете зразкове число і самі переконаєтесь про вартість цього часопису. Річна передплата 7 зол.

Велику потіху за невеликі гроші справите своїм діточкам даруючи їм теплі снігівці, черевики або домашні пантофлі із спеціального магазину взуття для ДІТЕЙ І МОЛОДІ AL-SA-DO Львів, вул. Сикстуська ч. 19.

Table with 2 columns: Subscription rates and Advertisements. Includes 'ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:' and 'ЦІННИК ОГОЛОШЕНЬ:'.

НАЗВУСТРІЧ

ЧИСЛО (51) 3
ТРЕТІЙ РІК
ДВОТИЖНЕВИК
ЛЬВІВ, 1. II. РІК 1936.
ЦІНА 50 ГР.

ЛІТЕРАТУРА • МИСТЕЦТВО • НАУКА • ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

ЛІВКО БОРЩАК

Вандея — бастион віри і монархії

I.

У лексиконі, який французька революція передала у спадщину цілому світові, „Вандея“ займає одне з почесних місць. Нема певності, чи всі ті, які вживали на всі боки цієї назви, знали, де саме знаходиться Вандея, що на крайньому заході Франції при А-

II.

Забудьте на хвилину, що ви у 1936 році і заверніть до 12. березня 1793 року, в це саме місто, в цей самий час. Тоді теж такі хлопці й дівчата танцювали, а поважні люди сиділи навколо й дивилися. Іноді старші обмінювалися новинками, а новинки були

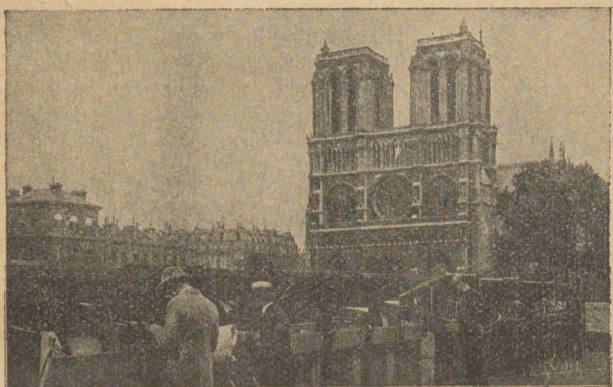
Та вернімся до вечора 12. березня 1793 року, на площі в Les Herbieres. За пів години гуділи вже дзвони на старій церкві, яку саме я оглядав. Не чекаючи жадного наказу мешканці озброювалися, не знаючи добре навіть, що саме робити далі. Та пораду дав священник. Поруч живе в замку всіми поважаєний шляхтич Сапіно, колишній старшина. Ніхто краще, ніж він не зможе захистити на чолі цієї озброєної юрби, вандейські церкви.

обсягу світського. На Україні знищили автокефальну церкву теж не як церкву, а як „контр-революційну“ організацію.

життя й діяльність яких є синтезом історії Франції за останні 50 років.

IV.

„Fontenay-le Comte“ місто із 10000 мешканців, найбільш торговельне в Вандеї. Сьогодні це місто живе без історії, а за часів революції тут нераз була головна станція вандейських військ, які захопили місто в травні 1793 р. Командував цим військом Маркіз Ля Рошезаклен, той самий, якого Гюго зробив одним із героїв свого відомого роману „93-й рік“. „Fontenay-le Comte“, себто Фонтеней — що є власністю графа, а коли республіканські війська остаточно заволоділи містом, вони назвали його „Народне Фонтеней“. Та ніхто сьогодні не пам'ятає цієї назви, як ніхто не пам'ятає, що Конвент знищив назву Ліону й назвав його „Звільнене місто“. Революційні назви досі в історії не мали щастя. Що буде далі, ніхто не знає,

Собор Нотр-Дам у Парижі.

тлянтійському океані. А проте сила людей твердо знає, що Вандея це щось контр-революційне, щось, чим революційні володарі залякують юрбу. Наша Україна теж мала честь бути Вандеєю підчас російської революції й відозви небіжчика, (небіжчика політичного) Троцького говорили про „Вандею на Україні“. Троцький очевидно знає, що це таке Вандея, але ледви чи російські червоноармійці, які йшли завойовувати Україну й яким читали відозви „Нарком“, розуміли, що це за така Вандея.

дивні й нечувані: в Парижі нема вже короля і — щось страшне! Парижани виступають проти церкви. „Господу слава все це далеко!“... Нараз у цей тихий день, властиво уже ввечір чути як десь недалеко бють на тривогу. Так, гейби в сусідньому селі La Verrie, але що це може бути?

І ось вся ця юрба опинилася у замку й одногослоно вимагає від господара вести їх до Шоле, де знаходиться урядова залога.

Проте вандейська війна була в тій самій мірі „англійською інтригою“, як Україна була „шведською інтригою“ за часів Мазени, або „французькою“ за часів Орлика, або „німецькою“ за часів Центральної Ради. Інша річ, річ зрозуміла, що англійці воюючи із Францією хотіли покористуватись вандейською заверюхою, як шведи, французи, німці воюючи з Московією, хотіли використати Україну. Французькі монархисти, яких центр був у Лондоні, теж хотіли скористати з Вандеї, а все-ж — сьогодні це добре відомо — не за короля повстали селяне у Вандеї, а за віру.

Ці думки мимохіть лізли в голову, коли в зимовий ранок, але дуже теплий, я віхав у Вандею, віхав від сходу з Анжу.

Ось задзвонили і в інших селах. Незабаром скрізь гудять дзвони.

На пероні замку старий старшина, ввесь сивий, знаючи, яка це важка імпреза, хоче заспокоїти селян: „Друзі мої! Це так, якби бити деревом у залізо! Що можемо ми зробити? Один департамент проти 82-х!... Вірте мені, це безнадійно!...“

Всі ці історичні рефлексії охопили мене в той день, коли я оглядав Les Herbieres. — Поль Валері запевняє, що історія річ шкідлива, бо вона наки-

Останнє місто Анжу, або офіційно, в департаменті „Мен е Люар“ це Шоле, місто, що відоме на цілий світ виробом дорогої й гарної білизни. На головній площі „Площі Республіки“ (таку площу знайдете в кожному французькому місті) бачите статую генерала. Можете навіть не питати, хто цей генерал: певно один з героїв вандейської війни.

Танці на площі Les Herbieres припинилися. Що це може бути? Зі всіх кінців до міста йдуть селяни із близьких сіл, йдуть озброєні косами, палицями, а хто зі старими рушницями й шаблками. В мить площа біля церкви чорна від юрби, яка вся гукла: „Не буде цього!“ „Батьки наші воювали за віру, будемо й ми воювати!“

— „Ні! не буде це безнадійно. Бог поможе нам! Ми обираємо вас своїм генералом! Ви поведете нас!... Нас зрадили! Не хочемо інших священників, як лише тих, що сповідали наших батьків перед смертю!“

Вночі того самого дня 4000 вандейців, під проводом генерала Сапіно, виїхали на великий шлях, що веде до Шоле, по якому сьогодні мчать автобуси.

Перше місто Вандеї це Les Herbieres, що має яких 4000 мешканців. Була це неділя й як тільки розвиднілося, бачу через вікна каварні, де я сів перецькати поїзд, як з усіх вулиць іде наряд: чоловіки в мистецьких народніх одягах, жінки із своїми зачісками й, очевидно, діти. Легко догадатися куди прямує цей наряд: до церкви.

Мешканці цього села все ще не розуміють. З юрби селян вийшов один, імя якого відоме, а саме Жан Вриньо, й палко заговорив: „Брати! до вас ще не дійшла страшна вістка, яку нам привезли з Нанта. Ось знайте, що в Парижі стяли голову королеві за те, що не хотів знищити церкви, церкви замикають скрізь у Франції! Священників замикають! Незабаром відберуть і нам наших священників і замкнуть наші церкви!“

Старий шляхтич задумався. Ніякий документ не може засвідчити, що саме він думав у цю хвилину. А потім Сапіно кинув: „Добре, гуджу бути вашим вождем! Але присягніть, що у всьому будете мене слухати!“

Вандейська війна почалася. Була це, як усі релігійні війни, війна немилосердна й жорстока. Полонених не було. На кожній сторінці історії цієї війни читаєш, що тут „зелені“ (тобто урядові війська) вирізали 500 вандейців, а там „білі“ (повстанці) перебили не менш урядових воєнків.

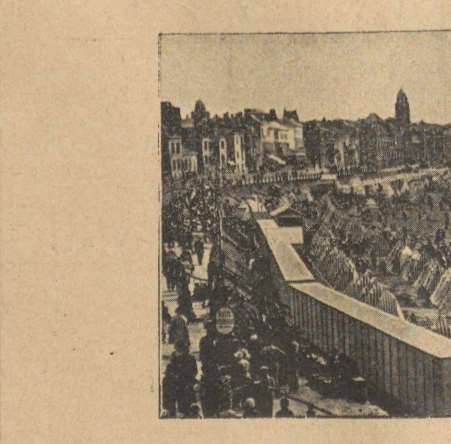
Пішов і я до церкви, старовинної церкви XIII. віку, великої й широкої, як усі вандейські церкви. Вона, у протилежність до церков інших французьких провінцій, повна вщерть, так, що немає в ній ніодного вільного місця. Старенький парох, саме мав проповідь про національну згоду. Уважно, ох, як уважно, слухають усі, а тут і місцева буржуазія, й урядовці, купці, селяни. Хочете знати, чим дише, живе Франція, покиньте Париж і виїзжайте на провінції. Тут сила Франції, сила, яку поверховні мандрівники, що задовольняються Парижем не розуміють. Не процес Ставіського, що саме відбувається у Парижі, є покажчиком Франції, а ось таке мале місто, Кантон, тобто найменша адміністраційна одиниця, у Вандеї, чи деінде.

Читач може згадати подібну сцену з „Тараса Бульби“ Гоголя, коли на Січ прибувають вистові з гетьманщини, щоб оповістити про переслідування церкви православної. Тільки є ріжниця між цими сценами: картина, яку Гоголь так величаво намалював, все ж твір уяви, а те, що ми тут подаємо, є історична правда, зафіксована у відповідних документах. Є ще одна ріжниця: хоч як Гоголь і малює заповорожців віруючими православними, проте історики знають, що низові ко-

На головних площах західньої Франції стоять нині статуї республіканських генералів, що „замирили“ Вандею. Очевидно, „замирили“ не словом, а мечем і вогнем. Статуї вандейських вождів немає, проте скрізь по Вандеї в хатах побачите портрети генералів Шарета, Ельбе та інших, що вели у бій повстанців і загинули під кулями.

Всі ці історичні рефлексії охопили мене в той день, коли я оглядав Les Herbieres. — Поль Валері запевняє, що історія річ шкідлива, бо вона наки-

Нарід виходить із церкви. Прислухуетесь їх мові: це діалект, але діалект французький, і не важко його розуміти. Говорять більше про свої місцеві справи; про „велику політику“ мало чути.

Місцевість „Les Sables-d'Olonne“ в літі.

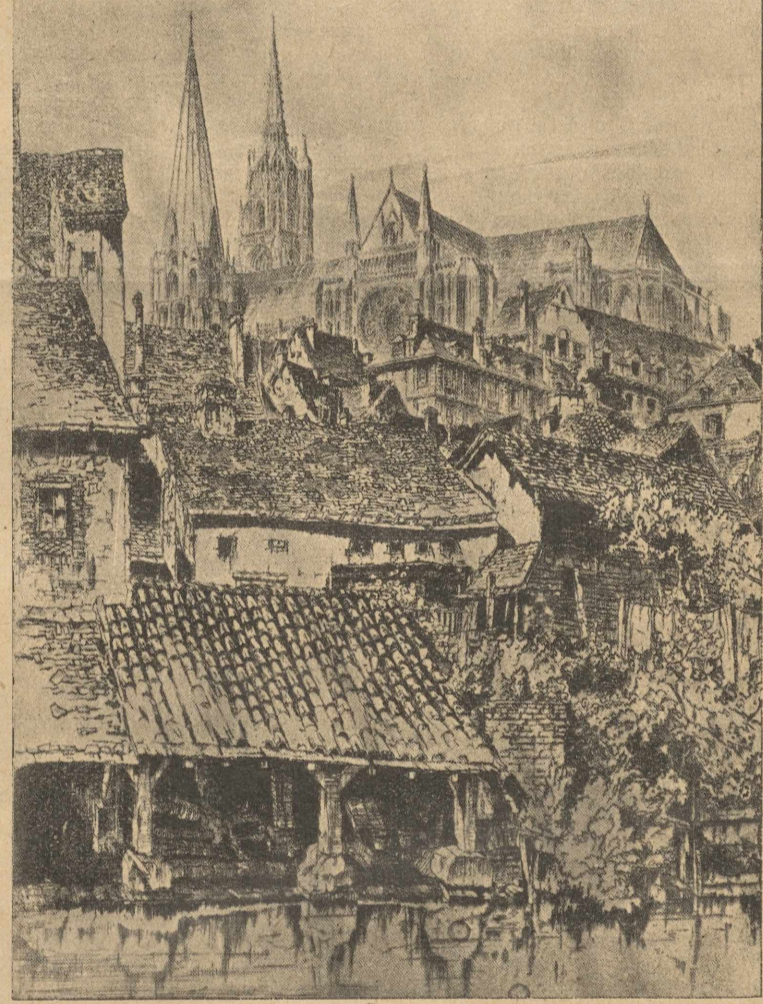
До 4-ої або 5-ої години місто, як мертве. В інших провінціях хоч крамничі відчинені, але не в Вандеї, країні наскрізь релігійній. Коло 5-ої години починається рух. Старенькі жінки пішли до церкви на вечерню, молоді збираються на площі, де незабаром з'являється музика. Ось вам і вандейські танці, що роблять таке дивне вражіння, коли їх уперше бачиш.

Іні є дві історії: офіційна і справжня) твердить і досі, що Вандея була інтригою чужинців, в даному разі англійців, та монархістів. Все це неправда. Кожний уряд, що поборює релігію, не відважується явно атакувати її, а прив'язує її до обвинувачень з

І тягнулася ця війна 10 років, а скінчилася формальною перемогою уряду, який із республіканського став імператорським і мав уже Наполеона Кажу „формально“, бо яким чином Наполеон скінчив війну у Вандеї? Він відновив католицький культ.

Сьогодні вандейська війна багато даних на те, що за сто років мало хто й у Україні пам'ятатиме ці чудернацькі назви, які іноді без усяких підстав причіпляли до деяких українських міст.

ЛЬВІВСЬКА БІБЛІОТЕКА
АЦУР Р
№ 47.939

Собор у Шартр із XII. в.

Тоді властиво Наполеон виголосив історичну фразу, якої зрештою сам незавжди тримався, а саме, що „ідея сильніша, ніж шаблук“. Офіційна історія (в кожній кра-

Між „Fontenay-le Comte“ і Люсонном, в малому місті, де автобус стояв пів години, саме відбувалося весілля; новоодружені та їх рідня всі тримають кошики повні подарунків, подарунків практичних (бо як співав місцевий поет XIX. віку, Шалльо „Les Maraichins savent comme le sage, en faisant le présent, penser à l'avenir“ („мешканці болота (Maraichins походять від marais болото — частина Вандеї), як мудрець, уміють святкуючи сучасне, думати про майбутнє“).

V.

Ось і Люсон. Ніхто краще не змалював картину мертвих міст, як Роденбах у своєму „Мертвий Брюгге“. Є якась сумна краса у вигляді побитих історією та життям городів. А таке побите місто і Люсон.

Стародавнє місто, де ще до Цезаря стояла римська залога, протягом віків бачило стільки воєн і руйн, що сьогодні від колишньої величності залишились лише катедрали й руїни. (Докінчення на 3-тій сторінці)

Еротика, патріотизм, пляни на майбутнє

Розмова з Іриною Вільде

Представник нашого журналу звернувся до п-ні Ірини Вільде — єдиної нагородженої цього року „Т-вом письменників і журналістів“ за дві книжки видані нею в 1935 р. („Химерне серце“ і „Метелики на шпильках“), а саме відзначені другою нагородою, щоб вона ласкаво відповіла йому на кілька питань. Треба було якось виправдати таке прохання і розмова почалась таким вступом:

— Вам може невідомо тут, у Коломиї, де Ви і так живею самотню, які головні закиди ставлять Вашим книжкам. Навіть якби Ваші близькі знайоми і думали собі те саме, то певно не сказалиб Вам цього просто в очі. Ці закиди: тематика Ваших книжок. Кажуть: еротика...

— Я цього і сподівалась. „Виводжу семі жінки, що поза еротикою і світа не бачать“, правда? Зовсім не торкаюся суспільницьких, з рідного ґрунту, мотивів? Ці закиди несправедливі для мене. Я дивлюсь на ці справи інакше. Я навіть від еротики у своїх писанинах далека. Мене тільки покло, так покнило, охопив якийсь неспокій за людське серце, таке, яке воно є саме в собі без тієї сітки всіх ниток і вузликів, що в'яжуть його із зверхнім, чи пак, суспільним світом. Інколи маю вражіння таке, що деякі людські серця оточують хвилі неспоккою навіть тоді, коли у відношенні до зверхнього світа в тієї людини „все в порядку“.

Ірина Вільде.

Ні, це не вражіння, це такі таке на правду є: щось є в нас неспокійне, що хвилюється на вид поїзду в п'ятмі, що їде кудись у світи, що попхенькує на вид відлету журавлів у „теплі краї“, що хвилюється перед годиню, коли має листионош надійти (ану-ж, ану-ж прийде якась вістка з світу і змінить до ґрунту наше життя!). В тім неспоккою і очікуванні чогось нового всі мої героїні такі подібні одна до одної, що всі вони скидаються на одну рідню. Чи Уляна з „Пригоди Уляни“, що вирвавшись за стільки років раз до більшого міста та ступає по тротуарі не певна того напруженого, густого неспоккою, що щось станеться з нею... щось конче мусить статися, бож вона може перший і останній раз у цьому місті? І те „щось“ проявляється у знайомстві з молодим мужчиною. Чи можна брати її за эле це знайомство, цій такій „порядній“ у найбільш заскорузумім розумінні цього слова і — такій собі пересічній жінці. Чи ж ця Уляна не рідна сестра пані Марії з „У весняний вечір“, що хвилюється на вид

зломаної галузки вишні, бо щось передчуває, лише ще схопити не може того, що твориться в серці її дитини? А чи ж ці знову дві не подібні власне своїм внутрішнім неспокою до Дари із „24 години“?

— Приходить мені на думку, що може добре було б до деяких наших книжок писати передмови і поясняльні статті, як це роблять тепер із повним виданням Шевченка у Варшаві. Нікому з нас і в голову не прийде **ставити** такі закиди до творів чужих великих письменників, але в нас... Писати про химерне жіноче серце, тоді, коли „Рідна Школа“ потребує грошей і в

склонити голову, як перед Євангелієм. На мою думку це просто національний прогріх від тих справ починати вправляти своє перо. На них письменник повинен щойно зломати своє перо. Коли думаю, що колись згід чийогось пера появиться така книжка про зрив і змагання нашого народу, то вона в мої уяві все носить назву „Книга мого народу“. В мої уяві в тієї книзі сама любов і сама ненависть, сама помста і саме прощання.

— Так на ці справи дивляться у великих зрілих літературах і тишує, що чуо такі слова з Ваших уст. Наші читачі і рецензенти мають усі однакові, готові закиди, наче на політичному вічу „ви не патріот“, „ви не патріотка!“ Це робить ефективне вражіння.

— Всі-всі щодо одного закиди прийму тільки проти цього одного з цілою рідучістю застерігаюся: національні питання не находять зображення в моїх книжках не тому, що в мене нема зрозуміння для них, не тому, що мене не болить і недоля мого народу, не тому, що я не радю його досягненнями, але тому, що вважаю своє перо ще за слабе, щоб могло гідно торкнутися цих справ. Тільки тому.

— А що, на Вашу думку, цікавить найбільше у Ваших книжках тих, що читають їх так, як треба?

— На правду ніколи не можна знати й не вгадати, що цікавить людей в якімсь авторі. Мене наприклад багато жінок питало, чи пристійний Данко з „Метеликів на шпильках“, чи це автентична постать. І я мусіла відповідати (коли хотіла сказати правду), що — так, що дійсно колись був такий Данко з очима, як незабудки і що сьогодні той „Данко“ одна з музичних буквинських слав.

— Мало хто в нас знає, що Ви буквинка.

— Так я буквинка. Навіть не тим, що уроджена там і вихована на тій землі, але тим якимсь віковим привязанням до того закутка нашого краю, тогу тогу, що за дванацять чи тринадцять літ не змалла ані на волос. Я не буду про це говорити, бо Ви мене може і не зрозумієте. Свою любов і свою тугу за своєю батьківщиною можу хіба порівняти до відчування нашого селянина, коли він вибирається зі свого села до Канади.

— Чому Ви виїхали звідти?

— Чому покинула я свою найтіснішу батьківщину? Відповідь на це питання ніяк не надається до літературного журналу. Зрештою відповідаючи на це питання треба було б говорити не про мене, а про мого батька. Я можу сказати тільки, що батько мій **позбавля**ючи мене батьківщини, приятельок і всього того, що в'яжуться з цими двома поняттями дав мені щось більше: дав мені віру, що в житті є щось, що треба ставити вище понад усе особисте. Тому власне так дуже болять мене докір, немов би я почувала себе замаю українкою. Я перейшла тверду румунську школу українського патріотизму й те українство занатдо гострим і занатдо глибоким **кляном** врізалось в мое серце, щоб я могла хочби на мент забути про нього.

— Ще одно: вже зовсім недискрет-

не питання, яке так люблять читачі — „Ваші пляни на майбутнє?“

— Чого прокуєте мене до злобної відповіді? „Пляни на майбутнє“, Боже мій! Чомусь мимохіть нагадується мені інтервю репортера з „Нового Часу“ із „расовою українкою“, яку він теж питав про пляни на майбутнє. Ні, ні, про ніякі пляни на майбутнє не хочю говорити, бо не хочу, щоб мене вziali за несловну! Інколи думаю: якби так усі наші малярі, письменники, будівничі театру додержали були слова про „пляни“ на майбутнє, коли лавали його рідним представникам ріжної преси, то наша культура напевне перетнала б нас уже на кілька десятиліть.

— Ваші пляни на майбутнє?

— Чого прокуєте мене до злобної відповіді? „Пляни на майбутнє“, Боже мій! Чомусь мимохіть нагадується мені інтервю репортера з „Нового Часу“ із „расовою українкою“, яку він теж питав про пляни на майбутнє. Ні, ні, про ніякі пляни на майбутнє не хочю говорити, бо не хочу, щоб мене вziali за несловну! Інколи думаю: якби так усі наші малярі, письменники, будівничі театру додержали були слова про „пляни“ на майбутнє, коли лавали його рідним представникам ріжної преси, то наша культура напевне перетнала б нас уже на кілька десятиліть.

— Чого з ним трапилося? — спитав Котуко. Йому стало страшно.

— Він хорий, — відповів Кадлу, — це собака хороба.

— Я такого ніколи не бачив, — промовив Котуко, — щож далі буде?

Кадлу знизав плечима і перейшов через кімнату, щоб зняти із стіни короткий гарпун. Хоробий пес глянув на нього і, виночи, метнувся до виходу; інші собаки розступилися перед ним.

Незабаром він зовсім зник з очей.

Собака Котуко захорів. Коли зв'язався така хвороба, собаки один по одному починають хоріти. На другий день занедужав ще один пес, що так бився і кусав, що Котуко мусів забити його.

Котуко дуже сумував, втрапивши свого любимого собаку. Ескімос, хоч звичайно ненажерливий, може довго голодувати. Він почав чути якісь таємні голоси й бачити людей, яких у дійсності не було. Одного разу, даремне продавши десять годин коло тю-ленячої дірки, він зняв повязку і змучений та знеспаний, полентався додому. Дорогою йому закрутилась голова і він мусів прихилитися до крижаного виступу, де лежала велика камяна брила. Сперся Котуко, камінь похитнувся і з шумом покотився вниз.

Котуко цього було досить. Він зник вірити, що в кожній скелі і в кожній камені живе дух, схожий на одну оку жінку, що зветься торнакою. Коли торнака хоче допомогти людині, то зі своїм каменям житлом котиться за ним і питає, чи хоче вона стати під її охорону. Йому здавалося, що торнака заговорила до нього. Вона сказала: „Я покажу тобі стежку до тюленячих дірок“.

Котуко дуже сумував, втрапивши свого любимого собаку. Ескімос, хоч звичайно ненажерливий, може довго голодувати. Він почав чути якісь таємні голоси й бачити людей, яких у дійсності не було. Одного разу, даремне продавши десять годин коло тю-ленячої дірки, він зняв повязку і змучений та знеспаний, полентався додому. Дорогою йому закрутилась голова і він мусів прихилитися до крижаного виступу, де лежала велика камяна брила. Сперся Котуко, камінь похитнувся і з шумом покотився вниз.

Котуко цього було досить. Він зник вірити, що в кожній скелі і в кожній камені живе дух, схожий на одну оку жінку, що зветься торнакою. Коли торнака хоче допомогти людині, то зі своїм каменям житлом котиться за ним і питає, чи хоче вона стати під її охорону. Йому здавалося, що торнака заговорила до нього. Вона сказала: „Я покажу тобі стежку до тюленячих дірок“.

Котуко цього було досить. Він зник вірити, що в кожній скелі і в кожній камені живе дух, схожий на одну оку жінку, що зветься торнакою. Коли торнака хоче допомогти людині, то зі своїм каменям житлом котиться за ним і питає, чи хоче вона стати під її охорону. Йому здавалося, що торнака заговорила до нього. Вона сказала: „Я покажу тобі стежку до тюленячих дірок“.

Котуко цього було досить. Він зник вірити, що в кожній скелі і в кожній камені живе дух, схожий на одну оку жінку, що зветься торнакою. Коли торнака хоче допомогти людині, то зі своїм каменям житлом котиться за ним і питає, чи хоче вона стати під її охорону. Йому здавалося, що торнака заговорила до нього. Вона сказала: „Я покажу тобі стежку до тюленячих дірок“.

Котуко цього було досить. Він зник вірити, що в кожній скелі і в кожній камені живе дух, схожий на одну оку жінку, що зветься торнакою. Коли торнака хоче допомогти людині, то зі своїм каменям житлом котиться за ним і питає, чи хоче вона стати під її охорону. Йому здавалося, що торнака заговорила до нього. Вона сказала: „Я покажу тобі стежку до тюленячих дірок“.

Котуко цього було досить. Він зник вірити, що в кожній скелі і в кожній камені живе дух, схожий на одну оку жінку, що зветься торнакою. Коли торнака хоче допомогти людині, то зі своїм каменям житлом котиться за ним і питає, чи хоче вона стати під її охорону. Йому здавалося, що торнака заговорила до нього. Вона сказала: „Я покажу тобі стежку до тюленячих дірок“.

Котуко цього було досить. Він зник вірити, що в кожній скелі і в кожній камені живе дух, схожий на одну оку жінку, що зветься торнакою. Коли торнака хоче допомогти людині, то зі своїм каменям житлом котиться за ним і питає, чи хоче вона стати під її охорону. Йому здавалося, що торнака заговорила до нього. Вона сказала: „Я покажу тобі стежку до тюленячих дірок“.

Котуко цього було досить. Він зник вірити, що в кожній скелі і в кожній камені живе дух, схожий на одну оку жінку, що зветься торнакою. Коли торнака хоче допомогти людині, то зі своїм каменям житлом котиться за ним і питає, чи хоче вона стати під її охорону. Йому здавалося, що торнака заговорила до нього. Вона сказала: „Я покажу тобі стежку до тюленячих дірок“.

Котуко цього було досить. Він зник вірити, що в кожній скелі і в кожній камені живе дух, схожий на одну оку жінку, що зветься торнакою. Коли торнака хоче допомогти людині, то зі своїм каменям житлом котиться за ним і питає, чи хоче вона стати під її охорону. Йому здавалося, що торнака заговорила до нього. Вона сказала: „Я покажу тобі стежку до тюленячих дірок“.

Котуко цього було досить. Він зник вірити, що в кожній скелі і в кожній камені живе дух, схожий на одну оку жінку, що зветься торнакою. Коли торнака хоче допомогти людині, то зі своїм каменям житлом котиться за ним і питає, чи хоче вона стати під її охорону. Йому здавалося, що торнака заговорила до нього. Вона сказала: „Я покажу тобі стежку до тюленячих дірок“.

Котуко цього було досить. Він зник вірити, що в кожній скелі і в кожній камені живе дух, схожий на одну оку жінку, що зветься торнакою. Коли торнака хоче допомогти людині, то зі своїм каменям житлом котиться за ним і питає, чи хоче вона стати під її охорону. Йому здавалося, що торнака заговорила до нього. Вона сказала: „Я покажу тобі стежку до тюленячих дірок“.

Котуко цього було досить. Він зник вірити, що в кожній скелі і в кожній камені живе дух, схожий на одну оку жінку, що зветься торнакою. Коли торнака хоче допомогти людині, то зі своїм каменям житлом котиться за ним і питає, чи хоче вона стати під її охорону. Йому здавалося, що торнака заговорила до нього. Вона сказала: „Я покажу тобі стежку до тюленячих дірок“.

Котуко цього було досить. Він зник вірити, що в кожній скелі і в кожній камені живе дух, схожий на одну оку жінку, що зветься торнакою. Коли торнака хоче допомогти людині, то зі своїм каменям житлом котиться за ним і питає, чи хоче вона стати під її охорону. Йому здавалося, що торнака заговорила до нього. Вона сказала: „Я покажу тобі стежку до тюленячих дірок“.

Котуко цього було досить. Він зник вірити, що в кожній скелі і в кожній камені живе дух, схожий на одну оку жінку, що зветься торнакою. Коли торнака хоче допомогти людині, то зі своїм каменям житлом котиться за ним і питає, чи хоче вона стати під її охорону. Йому здавалося, що торнака заговорила до нього. Вона сказала: „Я покажу тобі стежку до тюленячих дірок“.

Котуко цього було досить. Він зник вірити, що в кожній скелі і в кожній камені живе дух, схожий на одну оку жінку, що зветься торнакою. Коли торнака хоче допомогти людині, то зі своїм каменям житлом котиться за ним і питає, чи хоче вона стати під її охорону. Йому здавалося, що торнака заговорила до нього. Вона сказала: „Я покажу тобі стежку до тюленячих дірок“.

Котуко цього було досить. Він зник вірити, що в кожній скелі і в кожній камені живе дух, схожий на одну оку жінку, що зветься торнакою. Коли торнака хоче допомогти людині, то зі своїм каменям житлом котиться за ним і питає, чи хоче вона стати під її охорону. Йому здавалося, що торнака заговорила до нього. Вона сказала: „Я покажу тобі стежку до тюленячих дірок“.

Котуко цього було досить. Він зник вірити, що в кожній скелі і в кожній камені живе дух, схожий на одну оку жінку, що зветься торнакою. Коли торнака хоче допомогти людині, то зі своїм каменям житлом котиться за ним і питає, чи хоче вона стати під її охорону. Йому здавалося, що торнака заговорила до нього. Вона сказала: „Я покажу тобі стежку до тюленячих дірок“.

Котуко цього було досить. Він зник вірити, що в кожній скелі і в кожній камені живе дух, схожий на одну оку жінку, що зветься торнакою. Коли торнака хоче допомогти людині, то зі своїм каменям житлом котиться за ним і питає, чи хоче вона стати під її охорону. Йому здавалося, що торнака заговорила до нього. Вона сказала: „Я покажу тобі стежку до тюленячих дірок“.

Котуко цього було досить. Він зник вірити, що в кожній скелі і в кожній камені живе дух, схожий на одну оку жінку, що зветься торнакою. Коли торнака хоче допомогти людині, то зі своїм каменям житлом котиться за ним і питає, чи хоче вона стати під її охорону. Йому здавалося, що торнака заговорила до нього. Вона сказала: „Я покажу тобі стежку до тюленячих дірок“.

Котуко цього було досить. Він зник вірити, що в кожній скелі і в кожній камені живе дух, схожий на одну оку жінку, що зветься торнакою. Коли торнака хоче допомогти людині, то зі своїм каменям житлом котиться за ним і питає, чи хоче вона стати під її охорону. Йому здавалося, що торнака заговорила до нього. Вона сказала: „Я покажу тобі стежку до тюленячих дірок“.

Котуко цього було досить. Він зник вірити, що в кожній скелі і в кожній камені живе дух, схожий на одну оку жінку, що зветься торнакою. Коли торнака хоче допомогти людині, то зі своїм каменям житлом котиться за ним і питає, чи хоче вона стати під її охорону. Йому здавалося, що торнака заговорила до нього. Вона сказала: „Я покажу тобі стежку до тюленячих дірок“.

Котуко цього було досить. Він зник вірити, що в кожній скелі і в кожній камені живе дух, схожий на одну оку жінку, що зветься торнакою. Коли торнака хоче допомогти людині, то зі своїм каменям житлом котиться за ним і питає, чи хоче вона стати під її охорону. Йому здавалося, що торнака заговорила до нього. Вона сказала: „Я покажу тобі стежку до тюленячих дірок“.

Котуко цього було досить. Він зник вірити, що в кожній скелі і в кожній камені живе дух, схожий на одну оку жінку, що зветься торнакою. Коли торнака хоче допомогти людині, то зі своїм каменям житлом котиться за ним і питає, чи хоче вона стати під її охорону. Йому здавалося, що торнака заговорила до нього. Вона сказала: „Я покажу тобі стежку до тюленячих дірок“.

Котуко цього було досить. Він зник вірити, що в кожній скелі і в кожній камені живе дух, схожий на одну оку жінку, що зветься торнакою. Коли торнака хоче допомогти людині, то зі своїм каменям житлом котиться за ним і питає, чи хоче вона стати під її охорону. Йому здавалося, що торнака заговорила до нього. Вона сказала: „Я покажу тобі стежку до тюленячих дірок“.

Котуко цього було досить. Він зник вірити, що в кожній скелі і в кожній камені живе дух, схожий на одну оку жінку, що зветься торнакою. Коли торнака хоче допомогти людині, то зі своїм каменям житлом котиться за ним і питає, чи хоче вона стати під її охорону. Йому здавалося, що торнака заговорила до нього. Вона сказала: „Я покажу тобі стежку до тюленячих дірок“.

Котуко цього було досить. Він зник вірити, що в кожній скелі і в кожній камені живе дух, схожий на одну оку жінку, що зветься торнакою. Коли торнака хоче допомогти людині, то зі своїм каменям житлом котиться за ним і питає, чи хоче вона стати під її охорону. Йому здавалося, що торнака заговорила до нього. Вона сказала: „Я покажу тобі стежку до тюленячих дірок“.

Котуко цього було досить. Він зник вірити, що в кожній скелі і в кожній камені живе дух, схожий на одну оку жінку, що зветься торнакою. Коли торнака хоче допомогти людині, то зі своїм каменям житлом котиться за ним і питає, чи хоче вона стати під її охорону. Йому здавалося, що торнака заговорила до нього. Вона сказала: „Я покажу тобі стежку до тюленячих дірок“.

Котуко цього було досить. Він зник вірити, що в кожній скелі і в кожній камені живе дух, схожий на одну оку жінку, що зветься торнакою. Коли торнака хоче допомогти людині, то зі своїм каменям житлом котиться за ним і питає, чи хоче вона стати під її охорону. Йому здавалося, що торнака заговорила до нього. Вона сказала: „Я покажу тобі стежку до тюленячих дірок“.

Котуко цього було досить. Він зник вірити, що в кожній скелі і в кожній камені живе дух, схожий на одну оку жінку, що зветься торнакою. Коли торнака хоче допомогти людині, то зі своїм каменям житлом котиться за ним і питає, чи хоче вона стати під її охорону. Йому здавалося, що торнака заговорила до нього. Вона сказала: „Я покажу тобі стежку до тюленячих дірок“.

Котуко цього було досить. Він зник вірити, що в кожній скелі і в кожній камені живе дух, схожий на одну оку жінку, що зветься торнакою. Коли торнака хоче допомогти людині, то зі своїм каменям житлом котиться за ним і питає, чи хоче вона стати під її охорону. Йому здавалося, що торнака заговорила до нього. Вона сказала: „Я покажу тобі стежку до тюленячих дірок“.

Котуко цього було досить. Він зник вірити, що в кожній скелі і в кожній камені живе дух, схожий на одну оку жінку, що зветься торнакою. Коли торнака хоче допомогти людині, то зі своїм каменям житлом котиться за ним і питає, чи хоче вона стати під її охорону. Йому здавалося, що торнака заговорила до нього. Вона сказала: „Я покажу тобі стежку до тюленячих дірок“.

Котуко цього було досить. Він зник вірити, що в кожній скелі і в кожній камені живе дух, схожий на одну оку жінку, що зветься торнакою. Коли торнака хоче допомогти людині, то зі своїм каменям житлом котиться за ним і питає, чи хоче вона стати під її охорону. Йому здавалося, що торнака заговорила до нього. Вона сказала: „Я покажу тобі стежку до тюленячих дірок“.

РЕДІЯРД КІПЛІНГ

Як можеш...

Як маєш голову, коли громада сіра
Затратила свою, мовляв — твоя вина,
Як можеш вірити, коли тобі не вірять
І сам звівірених ти зрозумів до дна;
Як можеш виждати, забувши всю утому,
Всіма оббрізаний — позбутися брехні,
Усім ненависний — не мстишся на нікому,
Сховавши доброту і всі слова сильні;

Як можеш мріяти, а з мрій не брати всього,
Як можеш думати не для самих думок;
Як можеш стрінути Невдачу й Перемогу
Мов дві спокусниці, що пугають твій крок;
Як можеш стриматись, коли у правди слові
Падлюка для дурних виїдний жир найшов;
Як можеш твір життя, збудований у крові,
З руїни наново скріпляти від основи;

Як можеш кинути всі осяги крилаті
В одну останню гру, відкинувши весь ляк,
І втрапивши, що мав, спокійно починати,
Не зрадившись смівцем, коли прозрав і як;
Як можеш змусити всі нерви, серце, язмі,
Щоб били в такт, коли розстрієні украй,
І можеш голоси у собі невиразні
Здушити волею, що каже їм: „Тривай!“

Як словом до юрби не сплямивсь ти ніколи,
В розмові з королем ти тону не змінив,
Як дружи й вороги тебе ще не вкололи,
Як чужий цінить твій не за великий вплив;
Як можеш заздрити хвилині незабутній
Ударів шістьдесят, що рівно бють у ній;
Тоді — твоя земля і вся її могутність,
Ще більше: ти тоді Мужчина, сину мій!

Переклад М. Рудницький.

РЕДІЯРД КІПЛІНГ

Котуко

Повість з ескімоського життя.

— Дивись-но! Він уже розплющив очі!

— А й справді! Поклади ж його на місце. Добрячий з нього пес вийде.

Треба йому прізвище придумати.

— Як же ж ми його назвемо? — спитала Аморак.

Кадлу оглянув снігову хатину, обвішану звірячими шкірами, і вглянув очі в свого чотирнадцятилітнього сина — Котуко. Хлопчик сидів на лаві, яка вночі була за ліжко всієї рідні, і вирізував гудзика із моржа.

— Знаєте що, нехай він буде моім одноім'еником — з усмішкою сказав Котуко. — Колись ми покажемо, що вміємо.

Кадлу теж усміхнувся у відповідь, від чого його маленькі очі зовсім сховалися в гладких щоках. Згоджуюсь, він кинув своїй жінці Аморакі. Тимчасом за пущенятав мати побачила, що її мале погодуються в хутряному мішечку, почепленим високо над лямпою і почала скавувати. Котуко, не зважаючи на неї, працював далі.

З довгого й низького снігового коридору, що схожий був на велику рурку і тягнувся до хатини, чути було гавкіт. Це втовзулися упряжні собаки, що вернулися разом з Кадлу, жонна намагалася лягти ближче до кімнати, щоб було тепліше, і гризлась за зручне місце.

Котуко лівізо встав із місця і шмигнув у коридор, захопивши бич із пужалом з китового вуса і з довгим плетеним рем'ям. Поповз коридором, розштовхуючи собак. В кімнаті він струсив сніг із свого хутряного ворання вибиваючою з китового вуса, що її завісиди вшала Аморакі біля входу. Потім він постукав по шкірі, наниятій замість стелі, щоб зб'ити крижані бурвульки, які нападали із снігової бани.

Все це діялося в холодній країні, що лежить на далекій півночі Америки. Кадлу був ескімос. Його племя, що мало яких тридцять чоловіка мешка-

ло на пустельному морському узбережжі, яке вони на своїй мові звали „краєм світу“.

Ця земля лежить у країні вічного холоду. Дев'ять місяців на рік тут тільки крига та сніг і неугавні шалені бурі. Посеред цієї люті зими сонце шість місяців не сходить, і тоді буває зовсім темно. Не можна собі уявити, яким жахом сповна людську душу похмура безпросвітня ніч, що вкриває всю країну.

Влітку сонце зовсім не заходить, і немає ночей. Літо тягнеться три місяці, в цей час морози бувають тільки вночі, але іноді і вдень. На південних схилах сніг тане, земля вкривається травицею, і на приземкуватих вербах з'являються волохаті бруньки. Маленькі круглі камінці скочуються в розтале море, а згід крижаного покрову показуються голі скопулані скелі.

Кадлу ходив зимою аж на край крижаного поля вистерігати тюленів. Тюлені люблять розтале море, бо вони мають там собі вдосталь риби, дотого ж, їм треба час від часу випливати на поверхню, щоб подихати свіжим повітрям.

Кадлу, як хороший мисливець, мав у запасі багато гарпунів, дротиків та іншої зброї. Він був ватажком племені, або як його звали, „людина, що все знає з досвіду“. Проте, він не зловживав своєю владою й тільки іноді радив своїм одноплемінцям перебратися на полювання в інше місце. Зате син його, Котуко, граючись зі своїми ровесниками, любив, щоб вони його слухали.

Котукові минуло чотирнадцять років, і він вважав себе вже за дорослого. Йому набридло плести силіть для морської птлці та м'яти оденячі й тюленячі шкіри. Це роблять цілими днями жінки й діти в той час, як мужчини ходять полювати. Йому хотілось бувати в „домі пісень“, де ввечорами сходилися мисливці, і ворожбит, зага-

чавши огонь, розповідав страшні казки.

Тепер, коли батько погодився назвати його іменем цуцця, Котуко дуже зрадів. Ескімос не віддасть синові хорошої собаки, коли він ще не зовсім вміє правити, а сам Котуко давно вже

Вандея — бастион віри і монархії

(Докінчення з 1-ої сторінки).

осідок єпископа Вандей. Собор належить до XIII віку, чистий тип французького готуку; як усі французькі собори своєю дзвіницею на 85 метрів, він представляє цілу добу.

Недавно новопризначений кардинал Бодрієр, ректор паризького католицького інституту й видатний історик, у надзвичайно надхненій промові, виголошеній у Notre Dame в Парижі, говорив про роллю соборів у житті Франції, роллю не тільки чисто духовну, але й культурну. Вони є розділами книги французької культури, яку писав віками цілий французький народ.

Коли з цілої французької культури залишаться тільки собори, й тоді навіть майбутні покоління матимуть величаву картину цієї культури. Те, що твердив кардинал, відчувають майже всі французи, вірні чи невірні. З якою пошаною мешканці говорять про свою катедрі! Навіть держава, сьогодні світська й яка офіційно нібито не знає церков, гордиться соборами Франції. Президент Либрен сам вручив ключі архиепископу, сьогодні кардиналові, Реймського собору, маршал Петен те саме зробив у Аррасі, а міністр освіти — у Вердені.

Люсонський собор зв'язаний з історією Рішеліє, бо великий французький діяч був у 22-м році єпископом Люсона. Звідси він поїхав до Парижа, як делегат духовенства, до Генеральних Штатів і там, у Парижі, почалася його блискуча кар'єра. Єпископом Рішеліє став, як більшість тодішніх аристократів не завдяки спеціальному нахилу до теології, і в духовній літературі він не залишив жадних слідів.

Я бачив у скарбниці люсонського со-

бору примірник унікалу — збірку пастирських листів Рішеліє. Вони свідчать уже про адміністративні таланти молодого єпископа як і про його твердий, мужеський й елегантний стиль. Недаремне пізніше він заснував „французьку академію“, — з метою „стояти на сторожі французької мови“

Вандейські танці.

Недавно поставили проти собору статую Рішеліє, на відкритті якої Ерріо виголосив одну із найкращих промов, яку мені доводилося читати. Можна бути ріжних поглядів про Ерріо, як політика, (ах, ці його враження з подорожі на Східну Україну!) але ніхто не може заперечити великої культури й літературного хисту вождів французьких радикалів. Зрештою у Франції ніхто і не заперече цьому. Країна культурна, Франція не плутає, як наприклад у нас, політики й літератури. Ренан, сторінки якого з літературного погляду є справжніми архівами, одного разу мав фантазію кандидувати на посла й провалився. Політики від цього нічого не втратили, Ренан також ні. Зате Бріан, такий зручний політик, не мав жадного літературного таланту. Але є у Франції політичні діячі, які одночасно є знаменитими стилістами, скажемо хоч би Леон Доде, лідер монархістів, або де Монзі, лівий діяч, або Брак, лідер соціалістів (це прізвисько, що перші прийшли мені на думку). Коли читаєте критику на літературні твори усіх діячів, бачите, як французька критика вміє знятися понад особисті і тимчасові політичні симпатії!

VI.

У Люсоні, саме, коли я там був, відбувалася у соборі ординація нових священників. Римська церква лю-

бить величаві церемонії, але мабуть поміж усіма її церемоніями немає більш зворушливої, як ординація. Бодай авторові цих рядків не доводилося бачити ніколи подібної церемонії. Вже напередодні ціле місто тільки говорило про завітні свято. 4 годинні в місті повні від кровяних

нєвих священників, що зіхалися на ординацію. Коло 9-тої години зранку собор, що містить 2000 чоловік, повний учасців. Завдяки одному приятелю, я мав змогу дістати добре місце й бачити все.

У перших рядах собору, проти престолу, сидять почесні гості: достой-

ники уряду (хоч повторюю, офіційно, церква і держава незв'язані у Франції) і рідні нових священників. Приглядаюся до цієї рідні: це здебільшо- го селяни. З їх стану виходить біль-

Весілля у Вандей.

шесна Французького духовенства. У престолі засіли священники майже цілої єпархії, довкола свого єпископа. В 10-ій годині почалося богослужіння, підчас якого хор із Нанта й славні органи виконують мессу Баха „si minor“ Слухаючи цього знаменитого твору Баха, думаєш: „школа, що не наших співають, особливо, що немає наших басів“. Французи дуже люблять спів, але нема де правди діти: мало в них добрих голосів, а головне слабі вони в хорі. Хор нантського собору ще один із кращих. Органи дійсно величаві і грає на них справжній майстер, який своєю грою передає всю красу великого твору.

„Кіріє елейзон“... звучить під високим склепінням тисячелітнього собору, і ви відчуваєте сумну величавість, сумні думи людей перед обличчям суду Всевишнього... „Laudamus te“... відповідають тріумфально труби... „Вірую“... несеться по цілому соборі, спочатку сумно, особливо, коли хор співає „cruceifixus“ і закінчує під аккомпанімент органі: „Sepultus est“ Покиньте радість: „Et resurrexit“... Єпископ займає місце на катедрі, з якої Рішеліє виголосив свої проповіді, й яку з гордістю паламар покаже гостям.

А після проповіді головний момент церемонії: протрація нових священників. Один за одним входять перед вівтар, одягнені у білему, і всі падають на землю. Бачимо білу масу.

Єпископ виголосує sacramentalну формулу: „щоб служити Тобі, Боже, щоб служити моїм братам, я віддаю себе на Твої послуги, віддаю себе, без вороття, назавжди!“

Епископ виголосує sacramentalну формулу: „щоб служити Тобі, Боже, щоб служити моїм братам, я віддаю себе на Твої послуги, віддаю себе, без вороття, назавжди!“

Епископ виголосує sacramentalну формулу: „щоб служити Тобі, Боже, щоб служити моїм братам, я віддаю себе на Твої послуги, віддаю себе, без вороття, назавжди!“

Дістаємо правильно новинки Радянської України — списки вислаємо на бажання. Приймаємо та виконуємо в найкоротшому часі замовлення на старші видання. Книгарня Наукового Товариства імені Шевченка у Львові, Ринок 10. ПКО 154.627.

VII.

Адміністративна столиця Вандей зветься „Roche-sur-Yon“ мабуть наймодерніше місто у Франції, бо його заснував Наполеон у 1804 р. на знак замірнення Вандей. Місто це називалося за часів першої та другої імперії „Napoleon-Vandee“. Бурбони назвали його „Bourbon Vandee“. Врешті Третя Республіка дала йому сучасну назву „Roche-sur-Yon“. Це одно з найменше цікавих міст у Франції.

Варт тільки оглянути руїни абатства Fontenelles — саме домовину виконана Беатриче де Туар. Мавзолей зображує жінку, яка лежить а в її портах пес і ченці. Ці останні згідно з легендою символізують дітей Беатриче, яких убив і зів їх серце... Іх батько віконт Де Туар. Зо всіх кінців Вандей суди сходяться матери, щоб молитися за своїх дітей.

Тут поруч замок, де жив теж сумної слави Псіль де Ретт, славновісний „Синьобородий“, що вбивав і жінок і дітей. Інквізиція спалила його в 1410 році.

У цих місцях уже пахне океаном, який зовсім близько. Найкращою околицею океану в цьому куточку є „Les Sables d'Olonne“. Багата країна — Франція. Недаром в середині віки говорили про найкращий край під сонцем, або, як німці — „wie Gott in Frankreich“, тобто гарно живеся у Франції. Та поміж всіма природними багатствами Франції мабуть найкращі її позбережжя. Скільки гарних місць довж океану, Ляманша та Середземного моря! Поміж ними пляжа „Sables d'Olonne“ одна з найбільш відомих. Літом тут сила народу, казино й театри повні, коє привабливо гарно одягнене тутешнє жіноцтво.

Але тепер зима — чужинців немає. Місто досить велике з добрими будинками, живе своїми справами, що всі зосереджуються біля моря. Мешканці всі рибалки, що торгують з Англією. Саме як я там був, починалася повінь, про яку газети потім повідомляли весь світ. Щодня зранку люди збиралися юрбою в порті й читали головоно: океан піднявся...

МАМУ ЗАБЕЗПЕЧИ МОЮ ДОЛЮ КАРПАТІ

ОБЛЕЧЕННЯ-ЛЮВІВ, РИНОК 38.

Прийшов ворожити. Котуко і йому розповів про свою пригоду.

— Іди, коли кличуть душі: вони дадуть нам їжі, — сказав ворожити.

Дівчина з північної країни лежала коло вогню. За останній час вона дуже мало їла й майже не розмовляла. Як на ранок Кадлу й Аморака почали лагодити Котукові маленькі ручні санчата, на які поклади його мисливське приладдя і стільки сала й мерзлого тюленьчини, скільки можна було виділити.

— Твоя хата й моя хата, — промовила вона в той час, як санчата на кістках полозках рипіли і скакали за ним в жахливому морозі полярної ночі.

— Моя хата — й твоя хата, — відповів Котуко, — та я думаю, що ми обоє потрапимо до Седни.

В ескімосів попасти од Седни означало загинуть.

В селішці все ще вигукували: „Душі розмовляли з Котуко. Вони приведуть його до відкритого місця. Він добуде нам тюленів!“ Та голоси заглухали в холодній імлі, а Котуко й дівчина разом тягли санчата в напрямку до Крижаного Океану. Котуко запевняв, що торнака звеліла йому йти на північ, і вони йшли за сузір'ям Олена, або по-нашому, Чумацького Возу.

Коли вони стомлювалися, Котуко робив маленьку снігову мисливську хатинку, куди вони залазили вдвох, запаливали собі лямпу і намагалися хоч трохи розігріти мерзлу тюленьчину. Спочивши, вони знову лагодилися в дорогу. Вони проходили іноді до тридцяти кілометрів на день, а просуваючись вперед тільки на п'ять км, тому, що доводилося кружляти й не можна було йти навпростець. Дівчина зовсім не здивувалася, коли на четвертий день Котуко, в якого очі горіли, як жарини, сказав їй, що торнака йде за ними як двоглова собака.

Харчів у них зосталося менш, ніж на тиждень, а до всього ще наближалася буря. Полярна буря — шось жахливе: вона не вгає кілька днів, і подорожний, що попав під бурю далеко від житла, неминуче мусить загинути. Котуко почав складати таку снігову хатку, щоб у неї можна було влізти разом із санчатами. День був мряковинний, і Котукові здалося, що

то величезна примара з неймовірно довгим хвостом. Обриси її що-разу змінюлися. Дівчина теж побачила примару, та не злякалася, а досить спокійно промовила:

— Це — Квікверн. Що буде з нами?

— Він розмовляє зі мною, — відповів Котуко. — Проте ніж, яким він вирівнював сніг, затремтів у його руці.

Квікверн — примара велетенської собаки без зубів і без шерсті. За повір'ям ескімосів, він живе на півночі й з'являється тоді, коли людям загрожують загибелі. Навіть ворожити бояться про нього згадувати. Він приносить біду і насилає хвороби на собак.

У Квікверна, так само, як і в духа Білого Ведмеда, буває шість або вісім пар ніг; а в потвори, що скакала в морозний мряці, теж було більше ніг, ніж у звичайної тварини.

Котуко оглянув залізне вістря свого гарпуна, свої санчата і спис, гадлячись іти на лови: іншого виходу не було.

— Ми незабаром потрапимо до Седни, дуже скоро, — прошепотіла дівчина. — Невже твоя торнака таки нічого й не зробить для нас? Заспівай їй пісню, щоб вона прийшла сюди.

Котуко заспівав чарівної пісні. Буря немов затихла. Посеред пісні дівчина скочила і спочатку приклала руку в хутровій рукавиці до крижаної долівки хижки, а потім припала до неї вухом. Котуко зробив так само, і вони дивилися одне одному в вічі, напружено прислухуючись.

Ім загрожувала велика небезпека. Триденна буря нагнала з півночі могутню хвилю й кинула її на крижане поле. Дуже течія нанесла сюди плавуку кригу, яка билася в льодове поле, а бурний океан підмивав і розхищував її знизу. Те, що чули Котуко й дівчина, було ледве чутиним відгуком тієї жахливої боротьби води з кригою, що точилася кілометрів за тридцять або сорок від них.

Зі слів ескімосів, коли крига прокидається від довшого зимового сну, ніколи не можна зарані вгадати, що буде, тому що крига так само швидко змінює свій вигляд, як хмара в небі.

Що-години шум навколо збільшувався. Льодова поверхня порепалася в усіх напрямках. Одолювалися великі кри-

жані скиби на сажень завгубшки. Вода знизу тиснула з жахливим силою. Море з тріском кидало крижані уламки під льодове поле, немов карти, що швидко падають на скатерть.

— Ніколи цього не було — казав Котуко, — ще не прийшла пора. Як криги можуть танути?

— Ходімо за нею, — мовила дівчина, показуючи на примару, що плигала й бігла попереду їх.

Насилу вони тягли санки. Вже лід навколо їх репався, і цілими розкривали пащі, як вовки. Страшна примара зупинилася на крижаній горі. Гора підносилася над рівниною сажнів на сім заввишки і стояла нерухома.

Проте, Котуко, й дівчина перестали боятися. Вони швидко склали собі снігову хатинку, залізли туди й почали їсти. В той саме час вони прислухалися до тріскання криги, що натискувала на берег.

Потвора зникла з очей, і Котуко, хлипаючи, казав дівчині, що він, мовляв, має силу відганяти духів. Дівчина слухала його базікання, раптом дуже розреготалася і почала хитатися, з боку на бік.

За її спиною у відтинку хатинки просунулось дві морди: одна чорна, друга руда. Це були морди двох собак — Котуко й Чорного поводитира. Обидва вони добре виглядали, розглядшали і здавалися за цілком здорові: але були вони прив'язані один до одного якимсь кумедним способом.

Дівчина штовхнула собак до Котуко і, сміючись, промовила:

— От — Квікверн, що показав нам тверду землю. Подивись: у нього всімі риг і дві голови.

Котуко переверз ремінь, що їх зв'язував, і обидві собаки кинулись до нього з радісним скавулінням, немов намагаючись розповісти, як вони сдужали Котуко помітавш рукою їх ребра, — вони зажирили й обросли густою шерстю.

— Вони знайшли собі їжу, — сказав він, усміхаючись. — Я так гадаю, що ми не скоро ще піддем до Седни. Моя торнака прислала їх сюди. Вони видужали.

Поластившись із Котуко, собаки, що кілька тижнів разом бігали й полювали, кинулись один на одного й почали грізяться.

Голодні собаки не гризуться, — зауважив Котуко. — Виходить, що вони знайшли тюленів. Тепер ми можемо спокійно заснути. Ми добудемо собі їжі.

Коли вони прокинулись і вийшли з хатинки, то побачили, що море вільне від криги біля північного берега острову, а криги, що відірвалися, відкриті до землі.

Перші звуки морського прибою радують серце ескімоса, бо вони кажуть йому про наближення літа.

Котуко й дівчина, усміхаючись, взяли за руки: плескання моря серед криги нагадувало їм про лососів, про північних оленів, про запашні вербові бруньки. На їх очах море почало вкриватися пліткою (це було дуже холодно), але в далині виднілася яскравочерна смуга світла, показувалося сонце після довшого зимового мороку.

Котуко застав обох собак, як гризли вони за мертвого тюленя. Після бурі, що розганяє рибу, тюлені завжди йдуть шукати їжі. Це був перший тюлень; за ним того самого дня вийшло ще двацять чир трицять.

Незабаром сотні чорних голів вирінуло з води і темними плямами замаячили між кригами.

Тільки зміцнівав лід, як Котуко й дівчина навантажили сани тюленьчим м'ясом, запрягли собак і що сили погнали їх. Як і раніш, мороз був великий, та їхати з навантаженнями саними легше, ніж полювати голодним. Вони закопали на березі в снігу двацять п'ять тюленьчих туш на запас і поспішали до себе додому: їх турбувала доля земляків. Собаки теж відчували, що вони працюють додому, і за два дні вже гавкали, наближаючись до селішки Кадлу. Коли Котуко вигукнув „М'ясо!“ — йому відповіло тільки декілька квольних людських голосів. Проте, коли він перекликав, то виявилось, що всі живі.

За годину в хаті Кадлу горіли лямпи; над ними закипав казанок, а із стелі капав, танучи, сніг. Аморака варила обід на все селіще. Маленький її хлопчик жував шматок свіжого білого сала. Навколо вогню сиділи мисливці й досхочу наїдалися тюленьчого м'яса. Котуко й дівчина розповідали про свої пригоди.

Торнака таки не дуралася нас, — розповідав Котуко. — Буря видала лід трицять, тюлені гналися за рибою, що їй налякала буря. Нові тюленьчі дорки близько звідси: за два дні ходу. Нехай краєці мисливці підуть завтра за ними двацятьма тюленьчими, щоб не копать їх у снігу. А як ми зможемо со, то це підемо полювати.

— А ви що робити будете? — запитав підслідував ворожити Котуко, — саме, як він завжди розмовляв з Кадлу, що був не тільки начальником племені, а й місцевим багатієм.

Котуко глянув на дівчину і спокійно відповів:

— Ми поставимо собі хату.

При цьому він показав рукою на північний захід від хати Кадлу; в той бік ескімоси звичайно поселяють жонатого сина або заміжню дочку.

Дівчина похитала головою і показувала руки долонями догори. Вона чула чужинка; жалючі, її притоміла, що умрала вона з голоду, і вона не могла ніякого вина.

Тоді Аморака зсидчила з лямпи, почала кидати дівчині на коліна ржане хатне приладдя: камінні лямпи, залізні скребні для шкіри, бляшані казани, оленячі шкіри з нашивками з кабаргових зубів і справжні сталеві голки. Це було дуже багате віно, яке тільки буває в країні холоду. Дівчина вклонилася до самінької землі.

— Іх так само на придачу, — сміючись, сказав Котуко, показуючи на собак, що намагалися лізнути дівчині в обличчя.

— Так, — промовив ворожити, значуче відкашлюючись, немов би весь час був глибоко задуманий. — Тільки залишив нас Котуко, як пішов я в „дм пісен“ і цілими ночами співав закліни, викликаючи духа Олена. Завдяки моїм пісням піднялася буря, що подала лід, і обидва собаки вивели Котуко з небезпеки. Моя пісня наслала йому тюленів. Тіло мое лежало тут, але дух носився понад кригою і показував шлях Котуко і собакам. Все це зробив я.

Після доброї їжі всім хотілося спати, і ніхто не став сперечатися з ним. Він увзяв собі ще шматок вареного м'яса і ліг спати поруч з іншими в теплій ясно освітленій хаті, що просідала запахом жиру.

М. РУДНИЦЬКИЙ

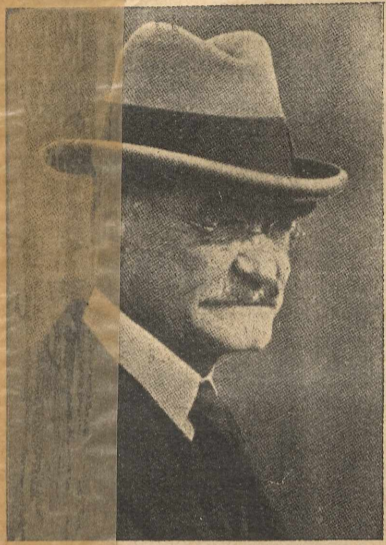
Поет державної енергії

Редіард Кіплінг (1865—1936)

Від часу, як імперіялізм став недугою, енергія — модним гаслом, Кіплінг замовк. Замовк, у суто-англійській погорді до того, що зробили з його ідеалу люди крикливі, нервові, плебейської культури і віцевої освіти.

Два спомини.

Перший спомин про Кіплінга: у 12-ім році життя дістав я від вуйка чудове ілюстроване видання „Другої книги джунглів“. Але на книжці дописав він присвяту для мене, молодшого брата і сестри. Я відкупив цю книжку від них і поклав на ніч „ч. 3.“ „Бібліотека моя мала вже під ч. 1. „Кобзаря“ і під ч. 2. Мінхгавзена. „Книги джунглів“ не розумів я довго, навіть тоді, коли діти нею захоплювалися — не розумів аж до часу, коли почав ходити до Зоологічного Саду в Лондоні і не побачив самого Кіплінга.

Редіард Кіплінг.

Другий спомин. У 1920 р. показав мені наш відомий англіець І. Петрушевич у приватній лондонській залізничній Кіплінга, як сидів напроти нас. Цей співець енергії подобав на японця — очима, поставою, несміливими руками. Найлекше було спробувати заговорити до нього по українськи; ми знали добре, що Кіплінг може не відповісти навіть прем'єр міністрові, (до речі: Болдуїн є його сестринком).

Вже тоді мешкав він залюбки у Ротинглі у графстві Суссекс, 10 км. від найбільшої залізничної стації. Звідти втівав перед американцями і снобами до моря барош або в зимі (із слабими легенями) ще даліше: до Єгипту, південної Африки, східних Індій, Аргентини.

Журналіст.

Кар'єра Кіплінга майже — королівська або як хто воле: у стилі індійських казок чи великобритійської преси. Від 13-го року пише. Скінчивши семизнаю в 17-ім році вертається з Англії до Індії, де батько його, видатний маляр, є директором музею в Лягоре. Кіплінг відразу стає журналістом, у 21-ім р. життя видає першу збірку своїх сатиричних віршів, рік пізніше „Прості історії з горбків“. В Англії його ще не знають. На підставі оповідань у тижневику „Вікс Нюс“, що виходив в Аллагабад звернув на нього увагу один місцевий видавець і підписав з ним умову на 200 фунтів гонорару і 4 фунти від кожної тисячки проданих примірників. Так від 1889 р. починають виходити у світ його новели, які виводили живі типи, які бачили або які забули англійці, що жили в Індії. Кіплінг за гонорар виїжджає до Сінгапура, Гонг-Конг, Шангаї, Японії та Америки.

Подорож розвиває у Кіплінга вроджений хист розуміти матеріальну культуру, ріжних людей, всяке ремесло. Та мов надиво імя його стає не раз славне в Англії завдяки поезіям, що оспівують воцьке життя своєрідною, звязкою, сильною, всім зрозумілою, напевне народною мовою. І досі Кіплінг незрозумілий поза Англією як поет — поет великий, що протиставився цілій добі попередньої літератури за надто книжковий, переніжний від естетичних теорій.

Цукорки, чокочоляди, солі печиво

Почана людини.

Може видаватись, що величезний успіх оповідань і поем Кіплінга мав свою причину в самій їх патріотичній тенденції, у звеличванні прикмет англійця, що в колоніях завойовує нові землі, покорує „мужчин“. А проте не найдете в Кіплінга нічого з того, що охолоджує вас до кожної чужої книжки (у рідних це нам часом подобається, бо лоскоче наш інстинкт зарозумілості), коли відчуваєте тенденцію, пропаганду, засліплений шовінізм, чванькуватість, нехтування ворожих націй. Кіплінг змальовує бадьорих, сильних і веселих земляків, симпатичних ворогів, усяких людей завсіди із такими прикметами, які не треба іделізувати, щоб любити їх і цінити.

Кіплінг мав досвід, інтелігенцію, мозок. Ненавидів єдиний смертельний (за словом Уайльда) гріх: гупоту, що добуває силу там, де її нема, заслугу там, де слід би про неї мовчати. Його оба діди були священиками — проповідниками методистів. Любов праці, енергії, сміливості була для нього природним явищем людини, що вірить в ідеали, але вміє творити їх не з мрій, а з буденних прикмет характеру.

Його популярність.

Шов, Велс, Конрад, більше читані на чужині, як Кіплінг, бо те, що найцінніше в Кіплінга — його поезія, гумор і знання життя за надто тісно зв'язані з англійським світом. Тільки звірі в нього загальнолюдські.

Популярність Кіплінга в Англії така, що не міг він передавати посвідок до крамниці, бо зараз їх продавали як автографи. Вже кілька літ тому заплатили за примірник першого видання одної з його перших книжок 900 доларів. Від кількох літ існує в Англії „Товариство Кіплінга“, що опікується його творами і видає окремий журнал йому присвячений. Має воно 5000 членів. Коли з нагоди роковин Кіплінга пересилали воно йому привіт, він навіть не відповідав. Від 10 літ заховався перед своєю влізливою славою, послушавши такого принципу: „Найбільше, чого може собі бажати письменник це те, щоб із його творів залишився відламок, що колись може прикрасити якусь стару правду або нову ідею“.

Малі артисти і танцюристи

В половині січня відбулася в салі театру „Ріжнородностей“ дитяча вистава, яка своїм рівнем переростала звичайні дитячі продукції, які ми зви-

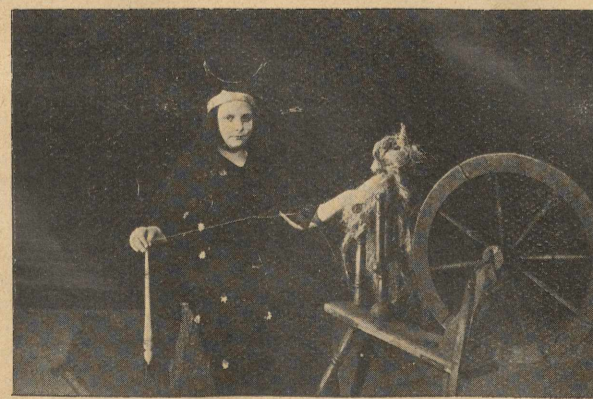
де кожне дерево і кожна квітка процвітали усмішками й поцілунками... Коли дивимось на ці діти — здається нам, що неодна з них може бу-

Гавот. Учні п. Тамари Панченко. Світлив В. Тарнавський.

кли бачити у Львові Дітвора школи ім. князя Льва відіграла тридіву сцену казку Марійки Підгірки п. н. „У чужім пір'ю“. Другу частину вечора виповнили танкові продукції.

ти колись добрим актором. Як вони своєю дією рухаються, як переживають свою роль! П-ні І. Пологова заілювалася цими дітьми і вивчила їх грати. П-ні Тамара Панченко навчила діти

Нічка. (В чужім пір'ю). Світлив В. Тарнавський.

І ціла сцена, що уявляла собою ліс і та дітвора, перебрала за цвіті — навівали на мене подих зачарованого саду, розсіпаного весною хором пташок, залитого запахом фіялок, саду,

танцювати. Вальс, гавот, китайський танок — усе як у справжньому балеті. Бути нині танцюристом, значить мати відкритий увесь світ перед собою — від українських театрів до Голівуду! Ст. Чарнецький.

САША ГІТРИ

Янгол зійшов на землю

У стовісімдесятиліття народин Моцарта

Дня 27-го січня 1756-го прийшов на землю янгол.

Він народився у Зальцбургу, в Австрії — це наглядний факт — і нікому й на думку не прийшло би той факт заперечувати — тому я й розумію навіть те, що мешканці Зальцбурга почувалися від того дуже горді, — а всеж він народився не тільки в Зальцбургу. Ніколи не ввійти на світ не мав такого повного значіння, як у той день, коли народилася та дитина. Бо в день, коли народився Моцарт, він прийшов на цілий світ.

Ніодна людська істота не служила краще ідеї Бога.

Його твір і його призначення видаються мені чудом.

Св'ята Бернадетта чула небесний голос. Моцарт мав ту силу, що нею передав той голос нам.

І ця сила безупинна — бо ось уже майже дві сотні літ те чудо відновлюється, коли тільки слухаємо його величнього твору.

І коли допустимо, що Моцарт божеський — тоді все вияснюється, все з'ясовується, тоді набирає значіння все, від години його народин, до хвилини його смерті.

Чудо народитися в домі людини, що „робить“ музику як дуже добрий ремісник так само як і його батько переплітав книжки в Авсбургу. Він має основи освіти, знає досить на те, щоб бути професором — щоб вказувати шлях геніальній дитині, яку Бог передав у його руки.

Моцарт не народився у свого батька — він народився у свого професора. Перші звуки, що їх він сприйняв, це були ноти, не слова.

Бо послухайте-ж: Моцарт не тому був генієм, що народився у музики, — ні, ні, навпаки: тому, що він був генієм, він народився у музики. Бог так хотів.

Ось як я це бачу. Ось чому я кажу: Чудо.

Його батько, правда, мав намір навчити його музики пізніше: як буде мати шість чи сім літ. Себо він навчив би його грати на клавикорді.

Мати Божа! Таж той чоловік не знає, що його син — Моцарт.

Цей син, для нього, це тільки імя — і це природне: для нього, його син, це Вольфганг.

Вже рік, уже два, вже три роки, як Моцарт народився і ніхто у світі не знає ще, що народився Моцарт — і якби хтось запитав його батька: „Хто такий Моцарт?“ — він відповів би: „Це я!“ Він не знає, що Моцарт це той малий хлопчина. Він не здавав собі справи з того, що він, це тільки батько Моцарта.

Неодна бачить дитину на руках матери, неодна бачить як вона робить свої перші кроки, неодна дивиться на неї, — але нікому не прийде на гадку її обсервувати. Нераз видно, що вона задумана або весела — але хто на це дивиться: вона-ж має п'ять літ, подумайте! Яке значіння може мати те, що вона задумана чи весела!

Про що-ж той малий може думати тоді, коли перестає бути веселим? Про ніщо, правда?

Автім, чи уявляєте собі, що одного дня сталося ось що:

Був вечір. Його мати, в кутку біля вогнища шось там гапувала, його батько вдруге переписував ораторію — а чудесний дівчак теж був там і мріяв сидяти біля клавикорду. Його маленька ручка впала на клавикорду із слоневої кости. Акорд. Погім другий — і це був перший вияв генія Моцарта, що заімпровізував у п'ять літ той малий відомий менует, що прійшов століттям...

Але коли я кажу, що янгол прийшов на землю — не забуваймося — то коли Моцарт був янголом, він раптом став людиною як тільки зіткнувся з людьми.

Не насмілюймося його осуджувати, але глядім на такого, яким він є. Не люблю дошукуватись хиб. Звичка ставити з одного боку хибі великої людини, а з другої її прикмети, так як пишеться „вінен“ і „має“ у банкових рахунках — ця звичка видається мені препогана.

Коли перед нами стає людина, яку ми любимо за її геніальність, то треба її брати такою, якою вона є. Думка падькати над тим, що вона горбата чи гнівлива, видається мені дівачка.

Те, що характеризує більшість великих людей, те на що я завжди звертав увагу студіюючи їх, це їх гордість — і я непомітно жалю, що нікому не прийшло на думку в головних гріхах слово „гордіня“ замінити словом „порожнеча“ Це їх

моральна гордість — яку густо-часто беруть за гордість — і їх дурні вважають порожнечою.

Бути гордим, це знак переніжності душі.

Робити комусь закид за те, що він гордий — це те саме, що дорікати йому за те, що не хоче вдихати поганих запахів.

Моцарт був дуже гордий і це було його добре право.

Кажуть нам, щоб ми пізнавали себе самих. І ці слова вириті на фронтоні св'ятині Аполлона. Сократ зробив їх своєю девізою.

Але-ж — якби Моцарт знав себе самого, то чи не мав би він позоної підстави бути гордим?

Ця гордість виявляється від його наймолодшого віку.

Він має п'ять літ, його приймають

Вольфганг Моцарт.

у Шенбруні. На воскованому паркеті він поховнувся і впав. Маленька дівчинка помагає йому підністися. Це Марія-Антуанетта. Цілуєчи її він каже: „Оженюся з тобою пізніше!“

Маючи двадцять один років він пише: „Хоч я не шляхтич, то маю в душі більше поваги як не один шляхтич. Парубок чи шляхтич, в момент коли він мене зневажає, це тільки ка-налія!“

Автім, не називаю цього пустотою. Це навіть не зарозумілість. Це справжня гордість — це знайомість себе самого.

Він мав би бути генієм і сам один мав би не знати про те?

Чому? Коли баварський Електор звільняє його зі служби, то що Моцарт йому каже?

„Коли ви достойний пане, звертаєте мені мою свободу, я почувався дуже щасливим, коли беру її назад.“

І чи не його правда?

Чи можна дораджувати бути скромною двадцятьшістьлітній людині, що за кілька тижнів скомпонувала „Схоплення з Серау“?

Чудо „Реквієм“!

Моцарт був недужий (кілька тижнів пізніше вмер) як зайшов до нього якийсь невідомий чоловік.

Він промовив до нього ці дивні слова:

— Пане, я прийшов замовити у вас „реквієм“.

— „Реквієм“, для кого?

— Дозвольте, пане, що цього вам не скажу.

— Для якої-ж епохи треба це „реквієм“ скомпонувати?

— Ей... не трайте часу.

І чужинець зник.

Моцарт скомпонував „реквієм“. Кілька тижнів після того воно було готове. Чужинець більше не появився. Стан здоров'я Моцарта погіршувався.

Надійшла його остання година тоді він сказав:

— Я не розумів для кого замовили в мене оте „реквієм“... Сьогодні розумію: це для мене.

І власне наспівуючи його Моцарт віддав духа.

Була така погана погода в день його похорону, така погана, що ніхто, — мало того: ніхто, бо навіть його жінка не відвела його тіла до останньої домівки — і тіло тієї божеської людини склали у спільній ямі.

Ще одно чудо, що дає нам змогу здогадуватися, що прийшовши з неба, він туди повернувся.

А я люблю ту коротку розмову між Россінім і кимсь, що його запитав:

— Маестро, хто на вашу думку найбільший музикант у світі?

Россіні відповів:

— Бетховен!

Співрозмовник питає:

— А Моцарт?

— Е! Моцарт! Той — єдиний!

(За „Nouvelles Littéraires“).

Той, що кохався у легких піснях

Д-Р ЯРОСЛАВ ЛОПАТИНСЬКИЙ
 Ще недавно я бачив його, мого друга старого.
 Д-р Ярослав Лопатинський, лікар у Гологорох, золочівського повіту, зчиста приїздив до Львова, а тоді, коли мав приїхати, завжди повідомляв мене, щоб поговорити на музичні теми. У першій половині грудня м.р. покликали його на газовий курс до Львова, яким він зовсім не був захоплений. Перед приїздом написав до мене лиш кілька слів. Вони були для мене дуже прикрі тим більше, що Я. Лопатинський останніми часами не міг уже писати власною рукою, лише писав їх на машинці. „Знову лежу вже

Д-р Ярослав Лопатинський.

третій день, а більшу половину жовтня переležав... ось прикра вістка з останнього листа. Коли ми кілька днів пізніше у Львові зайшли на „мале пиво“, Д-р Лопатинський зовсім забув про свою хворобу. Увесь час оповідав про свої музичні праці та про видавання пісень, як колись.

Саме 30 літ тому, після появи в друку кількох фортепіянових танків як: „Не жартуй“, „Позір“ і „Українські танці“, Д-р Лопатинський почав за моєю порадою видавати під моєю редакцією свої сольоспіви на фортепіан, що їх уже тоді мав до сотні. Я вибрався до Гологір, де він проживав як повітовий лікар, щоб випробувати пісні. Виконавцями були або сам композитор, або його сестра Софія. Пісень було так багато, що нелегко було вибирати. Між ними були пісні писані до німецьких слів ще із Відня, з часу медичних і музичних студій, але більшість до слів українських поетів: Вороного, Чернявського, Черкасенка, Олеса, України, Грабовського, Кримського.

У видавничстві „Торбана“ появилось ще до війни у 2-х серіях 18 сольоспівів Я. Лопатинського переважно на високий голос. У листі з Києва, 20-го лютого 1923 р. писав він до мене: „...Швидко буду назад, бо перешкоди якомусь усуваю і дозвіл на виїзд дістану. Тоді і я активно беруся до „Торбана“, і так як колись, будемо знов друкувати ноти. Може удалось би видрукувати решту моїх пісень і де-що з нових, а теж „Свекруху“ і „Енея на мандрівці“... І дійсно, після повороту до Гологір, почала в 1924-му році появлятися в „Торбані“ третя серія його пісень, 9 сольоспівів. Таким способом побачило світ божий 27 пісень.

Свої сили пробував Я. Лопатинський також у більших творах, початах „Свекрухою“ (музика до комедії Льва Лопатинського), згодом написав комічну оперу „Еней на мандрівці“, ставлену нашим театром під управою Юосифа Стадника; вінці склав до власного лібрета оперу „Казка скал“ із сюжетом, взятим із наших визвольних змагань. Побіч того писав теж фортепіянові і скрипкові твори та мішані хори як нпр. „Вставай Україно“.

Не беремося давати оцінки праці Я. Лопатинського. У його коротких піснях зливалася його музична інвенція із словами дуже гармонійно. Пісні ті невибагливі, не видумані, пліли з його серця легко, може подекуди безпретенційно, може і примітивно, а проте вони гарні. Найживіше згаду одну найкоротшу: „І душа — то чайка над водою“... Всього 14 тактів, а проте яка мелодія! Композитор, закінчивши пісню, повторяє слова поета: „розсіпає перли сліз, розсіпає перли сліз“. Так і думаєш про душу музики, що розсіпає нам свої пісні...

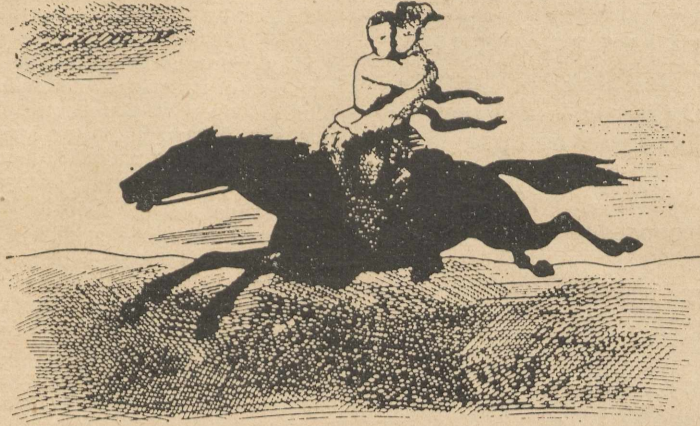
12-го січня не стало цієї енергійної людини між живими. Тіло похоронено у спільний гробівці в Гологірках, де спочив перед кількома роками його улюблений син-одинак. Трагічні переживання останніх літ як смерть матери, сина та сестри Софії, все це ослабило його працю та організм. Залишив нам у спадщину свої невибагливі, а проте мелодійні пісні.
 Я. Ярославенко.

НА КАРНАВАЛ
 найкращу сукню више вам швидко і дешево
 ОСИПА ОСТАПОВИЧЕВА
 Львів, вул. Малецького 10/П.

Готовлять фільму „Мазепа“

Дістали ми проспект париської фільмової фірми Вільнер і Ренесанс, яка приготувала велику історичну фільму з життя Мазепи. Із цього проспекту вибираємо кілька рисунків, доданих

до риси на славних своїх полотнах, — композиторів Ліста та Чайковського, що на цю тему склали могутні мелодії героїства та кохання.
 „Цікаво ствердити, що в часі, коли

Мазепа схопив Кочубеівну.

там для реклами. Сценарій написав відомий письменник Юосиф Кессель, автор більшого оповідання про Махна. Режисер — Жорж Анне.

У проспекті находимо між іншим Віктор Гюго написав свою поему про Мазепу, лорд Байрон і Пушкин, майже водночас виводили його у зовсім іншим світлі; Гюго дивився на нього як на великого зайдиголову; Пушкин

Князя і його веселих гостей напали вовки.

таке пояснення для французької публики:

„Попросту аж дивно, що досі життя Мазепи, повне численних пригод, не попало на екран, тоді як воно над-ряється за ту саму величню ідею — як на зрадника, Байрон як на героя. Байрон, здається, майже утотожив себе із ним. Любовне життя обох насуває чимало аналогій; оба вони борються за ту саму величню ідею —

Донос Кочубея до царя на Мазепу.

хнула найбільших мистців в усіх країнах мистецтва Віктора Гюго, Лорда Байрона, Пушкина та Словацького, що вивели перед нами його діяльність, малярів — Делякроса, Гораса Вернета та Шассеріо, що закріпили навіки його

за визволення дорогого їм краю — Байрон за Грецію, Мазепа за Україну. Чи слова Віктора Гюго не змалювали як слід цієї легендарної постаті: Біжить, помчав, паде, Піднявся як король...?

Коли сьогоднішні мільонери бідували

Фільмові зірки про початки своєї кар'єри.
 КОЛИ НЕМА ЧИМ ЗАПЛАТИТИ ЗА ВЕЧЕРУ.

Оповідання Грети Гарбо.

В останніх днях розійшлися чутки про недугу Грети Гарбо. Тепер вона богата людина. Але ось як вона починала:

Це було у Берліні, в чудовому, велелюдному місті, Берліні. „Фрідріхштрассе“, де фільмові підприємства мали свої бюро, називалася тоді — від одной фільми, що її назва швидко спопуляризувалася. — у мові нашого ателіе „Безрадїсна вулиця“. Було багато руху на „Фрідріхштрассе“ — і дуже багато нужди. Молоді артисти сиділи вісім годин денно в малих рестораниках, розуміється при одній каві з острахом перед годиною, коли замкнуть льокаль та з неясною в серці надією на якесь чудо. Мені особисто не велося тоді ще так дуже погано. На два яйця в шклянці та якусь перекуску я завжди могла собі ще дозволити, хоч ця вечеря була звичайно єдина моя їжа за цілий день. Але раз — так, це була найважча година мого життя: година, що теж доходила до того, коли ось-ось замкнуть льокаль. Я сиділа при своєму бенкеті із двох яєць у шклянці, хлібом із шинькою та ще якимсь тістечком — признаю, що того вечора я була справді дуже легкодушна — в наших малих рестораниках... Платничий заточував щораз тісніші кола довкола останнього зайнятого столика, саме мого. Ясно, що він — нахаба — хотів, щоб я вже собі пішла. Але ж я не могла з недбалим жестом закликати: „платити!“, просто тому, що не мала при собі дев'яносто п'ять фенігів на заплату рахунку. Правду кажучи я не мала їх ані в своїй горбинці, ані дома, ані теж у банку. Я їх узагалі не мала. Дві білі монети, двадцять фенігів — це було в тому критичному моменті усеньке мое майно. Але цього капіталу я не могла видати: він був призначений на поворот до хати підземною залізничкою.

Не могу описати жаху тієї ситуації. Ще сьогодні, скільки, то вже літ, буждусь не раз із сну, якто мене як якась альпійська гора дусить тїнь сонного й злого берлінського платничого. Він називався Еміль, пан Еміль, докладно це памятаю... Це єдине мужеське імя, що його я затимила собі з моїх берлінських початків.

Ні, зберегла у своїй памяті ще одне. Це імя Моріс. Бо в хвилині моєї найбільшої невєри Провидіння послало мені спізненого каваряного гостя на допомогу й порятунку. Моріс Штіллер, шведський фільмовий режисер, що швидко вмер, але залишився незабутнім, увійшов до льокалю, щоб випити останню горілку. Земляк у біді — янгол-спаситель! В один мент я була врятована перед платничим Емілем, а дві хвилини піся то я дістала першу велику ролу.

ДЕНТИСТ

ЯКІВ НАСС

приймає у своїм заведенні Сикстуська 17 від 9—1 і від 3—6.30.
 В неділі і свята за попереднім зголошенням. Урядовці і шкільна мо-лодь мають знизьки.

З тайн архіву „задніх стїн“

Фільмова техніка на нових шляхах.

— Губер, завтра накручуватимемо сцену серед арктичних ледів. Подбайте за грєнляндський краєвид з білими медведями.

Так озвався начальник фільмових знімком до директора декоративної частини. А цей директор біжить до бюро архіву „задніх стїн“, щоб сказати дати собі „Грєнляндію з білими медведями“.

На другий день в етеліе відбуваються знімки. Фільму накручують в порожній галі, без куліс і декораций, де за сценою розпіняли тільки велике біле полотно. Вечір усі виконавці переводять перевірку накрученого. Але ж сцена на фільмі не така порожня, як була справді. За артистами підіймаються могутні гори й ледівці, по небі гонять хмари, а білі снігові поля тя-

нутьсь в безоконечність. На замерзломому скельному шпилі стоїть справді і то справжній білий медвідь... Це без усякого сумніву несфальшована природа, правдивий вирізок з арктичного світу.

Та якже вияснити цю загадку? При знімках в ателіе не було й слїду арктичного краєвиду; а тут — сніг, снігові гори, білий медвідь, усе справжнє. Правда, Губер бігав до архіву „зад-

ніх стїн“... Чи звідти він усе те поприносив?...

Нераз можна було чути нарікання, що не одна навіть добра фільма дуже багато тратить на тому, що штучні декоратії ателіе часто важко взяти за справжню природу. Кожний фільмовий продуцент і кожний фільмовий режисер тужать за тим, щоб мати змогу накручувати фільму там, де проходить її акція, у чужих країнах, у джунглях пралісу, на далеких морських побережжях. У багатьох випадках це й діється. Кораблі з фільмовими експедиціями пливають до ріжних чужій країні, то не треба буде необзнимки. Але й тоді ще залишається частина незаспокоєної туги. Бо фільмова техніка тісно звязана з точно означеними законами. Багато речей можна зробити в ателіе, але не можна цього зробити на якомусь віддаленому просторі нашої земної кулі. До того-ж додучуться ще й те, що в сьогоднішніх часах незавжди можна дозволити собі на такий видаток, який звязаний з фільмовою експедицією. Тому фільмові вирібні задовольнялися здебільша штучними декорациями. Та вони звичайно вражали своєю вєсприродістю. Тому фільмові вирібні стали шукати краших, хоч і дешевих декоратійних засобів.

Сьогоднішня фільмова техніка є вже на шляху до того, щоб усунути із фільму неспиродну твердість штучних декораций, але при тому обходиться без коштовних фільмових експедицій. Ціла тайна лежить у т. зв. проекції задньої стїни. Коли у майбутньому акція якоїсь фільми йтїме десь над морем, на пустині, в якійсь чужій країні, то не треба буде необхідно висилати ціле тозарїство до Африки, над південне море чи в підбігунові країні. Досить як поїде туди одна людина, кінооператор і накрутить краєвиди й людєй, звичай і обичаї. Незалежно від фільмової акції накручує він задню стїну краєвиду фільми на даному місці. І тієї фільми, задньої стїни, звживатимуть пізніше в ателіе як куліси, як живий декоратії до знімком. Проекційний апарат стоїть за полотном у фільмовому ателіе. Перед полотном артисти грають свої ролі.

Одночасно з тим, як один апарат здійсмає гру артистів, другий кидає на полотно потрібний краєвид. При накручуванні фільми отой краєвид здійсмають таким чином удруге, наслідком чого він зливається з акцією в одну цілість, в одну кїнокартину. І хоча артисти грають свої ролі у порожній галі, то все ж вони знаходяться серед живого оточєння, яке має ту прикмету, що є справжнє. Тепер уже фільмові архітекти не матимуть клопоту, бо не потребуватимуть становити всякого роду декоратії, щоб створити ілюзію такого чи іншого краєвиду. Нові куліси просто з природи! При цьому треба буде щонайбільше узгіднити простірний та оптичний звязок між переднім та заднім пляном при допомозі якихсь декораций. Ясно, що того роду проекції задньої стїни не можна ужити при всіх фільмах. Треба буде будувати ще не одну декоратію. Та одно певне, що у фільмах, де можна буде ту проекцію задньої стїни вжити, глядач матиме частину справжньої, нефальшованої природи.

Проекція задньої стїни має ще одну прикмету. Коли накручувати фільму на тлі справжньої природи, тоді всі заняті переднім пляном і задній входить негостро, неясно й замрачено. При окремих знімках та при вжитій проекції задньої стїни, не треба вже турбуватися тим оптичним законом. При другій знімці у фільмовому ателіе можна все гостро сфотографувати.

Які великі можливості дає ота новинка у фільмовій техніці! Так наприклад, можна використати при накручуванні фільм, зняті перед тим справжній катастрофи природи, землетруси, повені і т. і. Можна сфільмувати Індію, Азію, Африку та вихисувати потім ті знімки як куліси. Може трапитися, що при накручуванні якоїсь фільми треба картини, як каравану у пустині

Цьогорічні перегони за літературну нагороду

заскочила піскова буря. Скок до архіву... і каравана з верблюдами серед піскової бури вже є. Розуміється, що передовсім треба такі знімки до архіву придбати. Досі таку картину з караваною — якщо не було змоги вислати фільмової експедиції в пустиню — робили штучно. Позичали верблюдів з зоологічного городу, літак сипав згори пісок тощо.

При проекційній методі задньої стіни можна використовувати у фільмах і настроєві нічні картини. Місяць, освітлене у срібному світлі свічадо озера, перегами хмаринок на небі — все те можна мати задалегідь. Аргенти можуть грати при денному світлі, а вийде ефектовна картина чарівної ночі. Що й говорити вже про те, як кінооператор може унезалежитися від погоди. У найкращий соняшний день він може робити фільмові знімки зі слогом та найбільш зливним дощем. Гвідо Зебер, один із співробітників німецької Уфи мріє про те, щоб мати у своєму архіві циній світ як декоративні задні стіни. Г. М.

Літературна хроніка

Французи і німецька література. У відомому французькому видавництві Грассе виходить у перекладі велика кількістова студія німецького біографа Фридриха Гундольфа про Гетого. Зацікавлення німецькою літературою у Франції це один із наслідків великої війни, згідно з девізою великих народів: Хочеш знати слабі сторінки свого ворога — скористай спершу з його сильних сторін.

Кар'єра англійського дипломата. Одною з найбільших читаних біографій в Англії буде життєпис лорда Редінга, колишнього міністра закордонних справ і віце-короля Індії. Автор її Поль Фрішанер оповідає, не бувало кар'єру того дипломата, що звався Рувус Айсен і почав свою працю як послугач на пароплаві. Друге його заняття було — продаж овочів, третє — біржовий маклер, четверте — адвокат, п'яте — суддя найвищого трибуналу, шосте — англійський посол у Спол. Державах. Хто прочитає життєпис такого достойника, може трошки зрозуміти, чому Англія панує над світом. Кар'єра в Англії це не шаблій бюрократичної служби, а свободне суперництво, в якому перші місяці здобувають найбільше загартовані та найбільше досвідчені.

„Щоденник“ Гонкурів. Від кількох літ іде у французькій пресі завзята боротьба за те, щоб видати весь щоденник відомих письменників, що день за днем записували спільно всякі враження, розмови та анекдоти про людей, з якими зустрічались. Нічого не помогло! Уряд заборонив видати другу частину цього щоденника досі збережену в „Національній Бібліотеці“. Щойно у 1950 р. довідається світ правду про деякі особи, що досі ще живуть. Покищо можемо читати тільки ті частини, що вже появились, саме тепер перевидані. Ця історія буденщини та літературного світа від 1851 до 1895 р. складається з двох частин: перші три томи від 1851 до 1870 р. писані спільно двома братами аж до смерті молодшого Юлія — їх знаємо; другу частину писав сам Едмонд до своєї смерті — 1895 р. Оба брати так схарактеризували свою іграцію: „Той щоденник — наша сповідь кожного вечора. Ми ніколи свідомо не говорили неправди про тих, яких тут згадували... Нашим завданням було оживити для майбутніх читачів наших сучасників так, щоб вони були подібні до себе, оживити їх якби стенографією серед палкої розмови, зловити їх фізіологічний відрив, передати ті дрібнички темпераменту, в яких проявляється вся індивідуальність людини ледве примітним проривом стихійного життя“. У галерії дієвих осіб цього „Щоденника“ є такі люди як Віктор Гюго, Мішле, Бодлер, Сент-Бев, Готіє, Фльобер, Ренан, Жорж Санд, Бертельо, Золя, Тургенев, Додде, Гюїсманс, Мопсан і десятки ін.

Аргентинська епопея. У Лондоні у фірмі Блекуель вийшов переклад аргентинської поеми „Гавчо Мартін Фієро“. Її автор — Хосе Фернандель, національний поет Аргентини, зовсім невідомий в Європі, хоча книжку його читають у його ріднім краю нарівні з біблією. Англійська преса додає: „більше як в Англії Шекспіра“.

Продовжуємо речинець!
Хто ще до кінця лютого ц. р. надішле цілорічну передплату візьме участь в розподілі премій.

П Р Е М І Ї

ДЛЯ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ „НАЗУСТРІЧ“ НА РІК 1936.

Хто до кінця лютого 1936-го року надішле цілорічну передплату на „Назустріч“ в сумі 10.— зол. (також і нові передплатники) візьме участь в льосуванні таких нагород:

1. Українська Загальна Енциклопедія. Три томи в оправі. Вартість 150.— зол.
2. Альбом УСС. Люксове видання, оправлене в шкіру. Вартість 50.— „
3. Повне видання творів Т. Шевченка в 16-ти томах. Видання Наукового Інституту у Варшаві. В оправі. Вартість 40.— „
4. Комплет журналу „Мистецтво“ з рр. 1932—1935. Розкішне видання. Вартість 38.— „
5. Комплет „Української Бібліотеки“ 36 томів. Видання Івана Тиктора. Вартість 34.— „
6. Дитяча бібліотека з 50 томів. Видання Михайла Таранька. Вартість 30.— „
7. Олекса Кузьма: Листопадіві дні 1918 р. В оправі. Вартість 25.— „
8. Велика Історія України. Видання Івана Тиктора. В оправі. Вартість 25.— „
9. Монографії українських мистців. 5 книжок. Видання АНУМ. Вартість 22.— „
10. Т. Г. Масарик: Світова революція. 2 томи. Видання Червоної Калини. В оправі. Варт. 10.50 „
11. Повне видання творів Василя Стефаника. В люксовій оправі. Вартість 20.— „
12. Молода Україна. Три річники журналу для молоді, в гарній оправі. Вартість 20.— „
13. Літопис Червоної Калини. Передплата на рік 1936 з гарною полотняною окладничкою. — Вартість 16.— „
14. Олекса Новаківський. Монографія з гарними і барвними репродукціями творів мистця. Текст В. Залозецького. Видання Т-ва Прихильників Українського Мистецтва. Варт. 15.— „
15. Збірка творів нагороджених Т-вом Письменників і Журналістів. Вартість 17.25 „

ЗАГАЛЬНА ВАРТІСТЬ ПРЕМІЙ 510 зол.

ЛІТЕРАТУРНА НАГОРОДА ЗА 1935-ий РІК

ІРИНА ВІЛЬДЕ

ХИМЕРНЕ СЕРЦЕ

новелі

Ціна 1-50. Порто 30 сот.

Замовляти: Видавничча Спілка „Діло“, Львів, Ринок 10.

Природним, лагідним та прочищаючим засобом є „ШВАЙЦАРСЬКІ ГІРКІ ЗЕЛА“ Гонсцького.

Приміювати при недугах: жолудка, кишок, нирок, печінки, здуттю живота, жовчового каміня і нахилу до запору.

Гемороїдальні

„ВАРІКОЛЬ“

приміюється при гемороїдальних болях, кривавленні, свербленні, печенні, при гузах і в стані запалення. — При зовнішніх гемороїдах приміюється мазь „ВАРІКОЛЬ“ (д. Поповського).

ЛІТЕРАТУРНА НАГОРОДА ЗА 1935-ий РІК

ІРИНА ВІЛЬДЕ

Метелики на шпильках

повість

Ціна 2-50. Порто 30 сот.

Замовляти: В-во „Ізмарад“ Львів, вул. Косцюшка ч. 5.

Наш відомий адвокат др. В. Старосольський належить до найсимпатичніших людей у товаристві. Тому, що має він багато прикмет мусить мати теж бодай одну хибу. Годинник, який носить у кишені не показує години.

Скликало „Наук. Т-во ім. Шевченка“ засідання всіх своїх секцій у справі університету. Головний реферат доручили др. Старосольському. Початок год. 6-а. 6.15 усі — на салі. 6.20 прибігають останні спізнені. 6.30 телефонують за д-ром Старосольським. 6.40, 6.45, 6.50, 6.55... — атмосфера стає гаряча. Присутні хвилюються; на 7-у обійняли запрошеним „кінець“. На салі чуюмо таку розмову:

— А чи не міг би хто замість прелегента вийти і сказати те, що найважливіше?

— Міг би, але ніхто не має сміливості. Промова могла б бути коротка: „Нашу університетську правду можна схарактеризувати найкраще історичними словами німців у Києві за нашої влади, які торкаються теж і нинішнього нашого засідання: „Zu spät“.

* „Т-во письменників і журналістів“ робить у лютий балю. Комітет балю, як звичайно, запрошує наші відомі громадянки до т. зв. „буфету“ — для репрезентації і тяжкої праці. Один із членів комітету запрошуючи одну панно, читає їй список уже запрошених дам і прохає сказати, чи не забув кого.

— А пані І., що є у всіх наших комітетах?

— Я саме просив її вчора, але вона сказала, що сподівається наслідника престолу і не може...

Справжня денникарська сензація! На другий день біжить приятелька до тамтої:

— Якто?! а чому-ж я нічого не знала!

Пані І. сміється: — Я хотіла попро-

сту чимось викрутитись з комітету...

Приятели ошуканого журналіста порадили написати п-ні І. такий білет: „Складали нині бажання Вашому чоловікові. Сказав, що нічого про це не знає і тому просимо прийняти участь у буфеті“.

* Редакція „Неділі“ наняла собі новий гарний льокаль. Посвятила його останньої неділі і запросила на обідню перескуску своїх співробітників і членів редакції „Діла“. Треба було з чимось прийти, не з порожніми руками. Один із редакції „Діла“ рішив так:

— Що їм найбільше потрібне? — сензаційні статті. Найкраще дати їм із нашої редакційної теки рукописи, що лежать у нас цілими місяцями і з якими не знаємо що зробити.

ПОЯВИЛОСЯ

СЛОВО ПРО ІГОРІВ ПОЛК

український героїчний епос XII ст
Віршований переклад
Святослава Гординського
Ціна 1.20 зол. Порто 0.15 зол.
Замовляти в книгарнях і Адміністрації „Назустріч“.

УКРАЇНСЬКА ЗАГАЛЬНА ЕНЦИКЛЬОПЕДІЯ

МІСТИТЬ У СОБІ ВСЕ,
ЩО КОЖНИЙ МУСИТЬ ЗНАТИ
ПРО СВІТ І УКРАЇНУ.

ЗАМОВЛЯТИ: ВИДАВНИЦТВО У.З.Е. — КОЛОМІЯ.

ПЕРШОРЯДНЕ українське

Фризієрське заведення. Окремі кабінети для пань і панів. Виконується тривалу залізкову ондуляцію і закрушування по дешевих цінах.

АНДРІЙ КУЗИК
вул. Гродзійських 4. (ріг Ринку).

Книжка на часі!

М. Ковалюк

КОМУНІЗМ ЧИ КАПІТАЛІЗМ?

Питайте у всіх книгарнях або замовляйте у В-ві „Рекорд“ — Львів, Лонцького 8. Тел. 116-23.

— ЦІКАВИМ ЧАСОПИСОМ ДЛЯ ЖІНОЦТВА Є —

„ЖІНОЧА ДОЛЯ“

Виходить вже одинадцятий рік в Коломиї, вул. Замкова під редакцією Олени Кисілевської.

Надішліть розрахунковим переказом 35 сот., а за святоче число 50 сот., дистанте зразкове число і самі переконаєтесь про вартість цього часопису.
Річна передплата 7 зол.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:

Місячна	0.90 зол.
Чвертьрічна	2.70 „
Піврічна	5.40 „
Річна	10.— „

В ЧЕХОСЛОВАЧИНІ: Місячна 4.50 Кч., чвертьрічна 13 Кч., піврічна 25 Кч., річна 50 Кч. Поодинокое число 2.50 Кч.
В АВСТРІЇ: Місячна 1.10 шіл., чвертьрічна 3 шіл., піврічна 6 шіл., річна 11 шіл. Поодинокое число 0.60 шіл.
В ІНШИХ КРАЯХ: Піврічна 7 зол., річна 12.50 зол. або їх рівновартість в іншій валюті.

ЦІННИК ОГОЛОШЕНЬ:

Звичайні (в рубриці „Оголошення“) 30 сот. — В тексті (перед звичайними оголошеннями) 60 сот. — Остання сторінка (1/1) 660 зол. — 1/1 стор. в тексті 1.320 зол. — Перед текстом і на першій сторінці оголошень не приймаємо.

Ціни оголошень розуміються за одношпальтовий рядок (шир. 60 мм.) висотою 1 мм. Застереження місця на 30% дорожче.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ по 10 сот. за слово. Перше слово і товстий друк числимо подвійно. Найменше оголошення (9 слів) 1.— зол. Дрібні оголошення поміщуються по вплаченні належності готівкою або поштовими марками.

Адреса Редакції і Адміністрації: „Назустріч“, Львів, Ринок 10. Тел. 11042. „Nasoustritch“, Lwów, Rynek 10. Pologne. — „Nasustritsch“ Lwów, Rynek 10 Polen.

Редагує КОЛЛЕГІЯ.
Друкарня Вид. Спілки „Діло“, Львів, Ринок 10

Oplacę pocztową zapłacono guszałtem.

Кonto ПКO 153.558 „СМОЛОСКИПИ“.
За редакцію відповідає АННА МУЧИЙ-БОДНАРОВИЧ

НАЗВУСТРІЧ

ЧИСЛО (52) 4
ТРЕТІЙ РІК
ДВОТИЖНЕВИК
ЛЬВІВ, 15. ІІ. РІК 1936.
ЦІНА 50 ГР.

ЛІТЕРАТУРА • МИСТЕЦТВО • НАУКА • ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

ПАВЛО КОВЖУН

НАЦІОНАЛЬНА ФОРМОЮ УКРАЇНЬСЬКА МИСТЕЦЬКА ШКОЛА

Іван Падалка

Коли кинемо оком на розвиток нашого мистецтва за останнє півстоліття, себто коли глянемо на початки його розвитку, переконаємося, що так званий „натуралізм“ в українському мистецтві, хоч мав блискучих майстрів — не передавав духа українського мистецтва. І не всіли був його дати. У тодішні часи наші мистці вважали своїм завданням відтворювати в картинах реальне життя, хоч інколи це була романтична ідеалізація минулого України.

Щойно останнє чвертьстоліття принесло рішальний зворот в українському мистецтві. У той самий час відбувся такий самий здвиг у цілому західно-європейському мистецтві. У нас так само як і на Заході розвиток мистецтва пішов по лінії поглиблення форми пластичного твору; мистці пробували при пластичним вислові не класти головної ваги на „фабулу“, на етнографічні риси сюжету, що колись були єдиними прикметами цього твору. Це явище і ці осяги у нашому мистецтві уважаємо за одну з найбільших подій.

Частина їх поставила у світу завданні пластичного вислову вернутися до джерел українського мистецтва, з якого візантійська доба стала їм за основу та з якої вони вийшли у теперішній своїй праці.

Нема змоги спинитися на шляхах, якими сучасне українське мистецтво дійшло до такого ро-

зуміння своїх завдань. А все-ж якістю і кількістю піднесла нашу ва значу факт, що тепер існує мистецьку культуру до можли-

Ів. Падалка.

В саду.

зовсім окрема, національна форма українська мистецька школа (в розумінні напрямку), що

вої висоти сьогоднішнього мистецького дня.

Одним із передових представників її є мистець Іван Падалка, мистець глибоких аспірацій, великого покрою й розмаху. Мистець з величезним пройденим шляхом мистецького думання і праці, що втягнув у себе все, чим жило останні часи українське мистецтво.

У миргородській мистецькій школі, юнаком, він чув слова і знав думки Опанаса Сластьона, цієї енциклопедії українського мистецтва тих часів; у київській мистецькій школі він зустрівся з такими вчителями як Красицький, Мурашко, Кричевський і інші; — нарешті — українська академія і Бойчук — де зовсім оформився Падалка як мистець. Мистець залізної праці й особливої впертості в поставлених завданнях — мистець ідеаліст, мистець аскет, фанатик свого ремесла — він своєю послідовністю, працьовитістю і плодючістю, осяг, здавалося б, неможливого. Знайшов те, що ми так гордо називаємо українською творчістю в сенсі форми, стилю. Мав щастя: на його виховання склалися три покоління української мистецької думки! Творчість його завершив Михайло Бойчук, що дав йому нові мистецькі думки, які здобув таки на основі осягів Заходу.

Колись ми, шкільні товариші Івана Падалки, часто дорікали йому, що його праця якась (Докінчення на 2-гій сторінці)

ОСИП БОДНАРОВИЧ

Справедливо чи несправедливо?

З ПРИВОДУ ЦЬГОРІЧНОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ НАГОРОДИ.

Рішення цьогорічного журі „Товариства Письменників і Журналістів“ у справі літературної нагороди за найкращу книжку з 1935-го року, було для багатьох до деякої міри несподіванкою. Та не було воно і не могло бути несподіванкою в одному, а саме, що журі не признало першої нагороди. Це добрий знак, що журі все-ж зберегло відповідний рівень ув оцінці нашої літературної продукції за минулий рік. Але з другого боку це поганий знак. Густо-часто чуємо тепер балачки, що встановлення літературної нагороди дуже корисно вплинуло на нашу літературну продукцію. Можна з такою думкою до деякої міри погодитися, якщо брати на увагу кількість продукції. Може бути, що якби не було літературної нагороди, то за рік не появилось б у нас стільки книжок, скільки їх справді появилось. Та чи могло появиться на багато менше? Важко повірити в те, що якби, наприклад, не було літературної нагороди, то у нас не появилось б ніодна книжка. Різниця між кількістю продукції тепер, коли є нагорода, і тоді, коли нагороди не було, невеличка. Але вона є. І це безумовно вплив нагороди. Якщо-ж брати на увагу якість нашої літературної продукції, то тут дуже важко сказати про якийсь вплив літературної нагороди. Зрештою, яке може бути мірою того впливу? Якість літературних творів — це така складна справа, що справді важко було б доказати і переконати когось, що на те, що рівень літературних творів продукції даного року вищий, вплинув у такій чи іншій мірі конкурс. Ніхто й не береться навіть це доказувати. У нашому випадку можна тільки ствердити: загально беручи, якісно наша минулорічна літературна продукція не стояла на дуже високому рівні, коли журі не знайшло відповідного твору для першої нагороди.

Цей факт звернув загальну увагу. Один із дискусійних на дискусійному літературному вечорі, на якому прилюдно проголошено рішення журі, питав: „Чому воно так; чи журі так дуже піднесло рівень своєї оцінки, чи рівень розглянутих творів такий низький?“ І той, що питав, відповів: „Якщо рівень творів низький, то й журі повинно знизитися до того рівня; які змагуні стають до змагань, такі бувають осяги, але все-ж між тими осягами є один найкращий; так геть і журі повинно було між минулорічними книжками знайти бодай одну найкращу“. Це правда! Але що було б тоді взагалі з літературним рівнем? Чи не прийшов би час, що треба було б нагородити — і то навіть першою нагородою — макулятуру тому, що вона була найкраща з цілої „літературної“ продукції даного року? І до якого ступня мусіло б журі знизити рівень своєї оцінки?

На нашу думку добре сталося, що цьогорічне журі не знизилось до рівня літературної продукції, але підійшло до розглянутих книжок з критерієм справжньої літературної вартості.

Ясно, що рішення цьогорічного журі не може всім подобатися. Голова „Товариства Письменників і Журналістів“ у вступній промові на згаданому вже літературному вечорі сказав, що „кожне журі на світі має своїх прихильників і своїх ворогів“. Це — на нашу думку — тільки посередньо правдиве. Справді-ж своїх беззастережних прихильників і беззастережних ворогів мають книжки. Якщо яке журі вирішить якусь книжку, то з місяця здобуде симпатії прихильників тієї книжки і стягне на себе грім її ворогів. Чому у нас мало б бути інакше?

Один молодий чоловік на тому самому літературному вечорі закінчив свою патетичну промову більш-менш такою погрозою на адресу журі: „Прийде час, що придуть інші до голосу і правдиву вартість літературних творів будуть признавати інші“. Яке

воно правдиве, хоча вийшло з уст розмірно ще, молодій людині! Але-ж так, молодець! Коли ти говориш про тих інших, що придуть, ти мав на думці себе. Але пам'ятай, що після того, як ти придеш, придуть інші і повторять на твою адресу ті самі слова: „Прийде час, що придуть інші до голосу...“ і т. д. Таке вже, молодець, у світі право. І ніхто цього не змінить.

Це безсумнівне, що якби в журі сиділи інші люди, то рішення було б подекуди інше. Паскаль сказав: „Якби ніс Клеопатри був коротший, то поверхня цілої землі інакше виглядала би“. Очевидно, якби... Коли-ж у журі були ті, що були, то й рішення не могло бути інше як було. Та за ним все-ж стоїть відповідальність кожного члена журі зокрема.

Як далеко сягає та відповідальність? Вона торкається кожного сказаного „так“ або „ні“ в голосуванні. Кажім ясно. Кожний член журі бере на себе відповідальність — і то, розуміється тільки в теоретичному значінні — за те, що голосував за такою чи проти такої книжки. Коли його голос був відокремлений, він має право прилюдно про це заявити і ствердити, що не погоджується у тій справі з іншими членами журі, і за те він відповідає. Але називати — як це трапилось одному з членів цьогорічного журі — рішення журі несправедливим, — це річ трохи ризикозна ну, і... несправедлива. До речі! У цілому культурному світі водиться так, що один голос більшості рішає навіть тоді, коли йде вибір до Академії „безсмертних“, як це тими днями трапилось з Ігором Стравінським, найбільшим сучасним композитором, якого „переголосували“ інші кандидати. Переголосували, зрозуміла річ, не беруть, бо й не можуть брати відповідальності за рішення і нема потреби про те комунібудь заявляти. А рішення все-ж залишається рішенням і то справедливим, бо переведеним згідно з обов'язковими правилами. Коли-ж тут з одного боку був один голос (одноголосно!) на всіх 5 голосів (20%), а з другого 4 голоси (80%), то це несправедливо. Як при відомому становищі згаданого члена журі могло виглядати справедливе рішення? Чи було б воно справедливе тоді, якби всі інші чотири члени журі були пішли проти свого переконання за його думкою і його поглядом? Теж своєрідна логіка і своєрідне розуміння справедливості.

Логіка опозиціоністів дуже своєрідна: коли більшість членів журі у відношенні 4-ох до одного дає своє рішення то це несправедливо, хоч рішення спеціалісти; коли-ж сходиться віче і там промовляє 4-ох опозиціоністів-ляків, тоді вони пишуть „більшість висловила...“!

Чи рішення цьогорічного журі неповторне тому, що один член журі вийшов із складу журі? Ні трохи! Перш усього тому, що нема обов'язкової кількості членів журі, яку Рада „Товариства Письменників і Журналістів“ може змінити по своїй уподобі, і до неї належить акцептувати рішення; в нашому випадку вона затвердила оцінку це й зі своїм делегатом, що виступив — не солідаризувалась! По друге-ж член журі, що уступив, у дискусії дав свою згоду на те, щоб нагородити твір, який справді потім у голосуванні одноголосно (тобто всіма голосами) нагородили.

Не пишемо цього на те, щоб оборонити журі — воно того не потребує — чи заборонити комунібудь висловлювати свою думку про рішення журі чи взагалі про твори нашого письменства. Пишемо тому, бо боїмося, що дехто в оцінці рішення цьогорічного журі може бути трохи „несправедливий“ підсудуючи йому — в демагогічних цілях — мотиви, що про них не може бути й мови, а це у свою чергу могло б захитати й самою інституцією нагороди. Від того була б для нашого письменства і наших письменників зокрема тільки шкода.

Ів. Падалка.

В українських Карпатах (Дереворит).

Львівська бібліотека
АН УРСР
№ III 47.939

Національна формою українська мистецька школа

(Докінчення з 1-шої сторінки)

„неотесана“, не підозрюючи, що то були завдатки саме мужності, потужного розмаху, що так яскраво виступає тепер у нього, у щільній його творчості. В останніх творах Івана Падалки вичуваємо особливо оцей мужній український момент, так що бачимо його творчість типово українською, чи — як тепер модно говорити — расовою. Вона, ця творчість Падалки, через правильний підхід у шуканні українського вислову стане в основу дальшого розвитку нашої пластики. Треба також зазначити певну універсальність творів Падалки. Це випливає з того, що Падалка належить саме до тої групи наших мистців, що на чолі з Бойчуком плекала певні стилеві ознаки у своїх творах і що ця школа представляється кількома, а то й кільканацятьма талановитими мистцями. Власне, ця школа не обмежилася до маллярства. Бачимо її впливи в графіці, різьбі.

Ще раз повторюю, що український напрям у нашому образотворчому мистецтві є найсутні-

Ів. Падалка. Збирають помідори.

щою подією нашої культури останніх років, а його одним із кращих представників є самблискучий майстер Іван Падалка.

Ів. Падалка.

Гайдамаки (Дереворит).

СВЯТОСЛАВ ГОРДИНСЬКИЙ

Поет „другої генерації“

Ця стаття мала бути властиво рецензією на недавно видану збірку Ольжича „Рінь“. Та, в часі писання, прийшло нам на гадку питання, що куди цікавіше, ніж писати тільки про одну книжку, подивитись ширше на цілу повоєнну поезію, її прямивання, і на цьому тлі торкнутись і цього поета. Бо, якби не були плюси й мінуси поетичних досягнень Ольжича, він усе ж тільки представник свого окруження, доби, свого покоління. Навіть у тому комплексі, що зветься „генерація“ годі дошукатись єдності, так, що фактично пишучи про сучасників, треба їх поділити на кілька, найменше на два покоління.

Факт, що поцейбічна поезія показує яскравий якісний зріст. Великий рух неокласиків, символістів, футуристів і інш. у наддніпрянській поезії не пішов на марне. Наше поетичне немовля давно живе самостійно, і то своїм власним „дампінгованим“ національним життям. Як і слід було сподіватись, крайності ступилися і поезія пішла по середині, використовуючи й досвід класиків (якність гадки, солідне ремесло, вміння переробляти сировину „надхнення“ у хоч трохи культурний вірш) і ріжні „ізмів“ (зухвалість шукань та збогачення способів вислову). По суті наша нова поезія не повстала з нічого, ні тимбільш виключно з нашої власної традиції. Можна згадати слова Зерова (в передмові до збірки Вол. Кобилянського: „Мій дар“): „Як і російський символізм 90-их років, молода творчість українська розпочалася з пересаджування й акліматизації чужоземних квіток. Там — це були вишукані й химерні квіти французького декадентства та символізму, тут — „останні“ слова сучасної літератури російської, від Блока до Маяковського включно“. Следи таких впливів саме й привезла до нас поетична еміграція, а з нею зародки нового духа, що мав створити нову творчість.

Наші повоєнні поети в Галичині займалися тоді т. зв. національною тематикою. Стилістично це був символізм, чудовий стиль для оплакування свіжих могил. Були добрі поети, а все ж поезії з тієї доби немає. Може тому, що це був останній відрх „Молодого Музи“, і те, що поети хотіли співати, а не творити. Найбільшою заслугою М. Рудницького-поета в той час було те, що він своїми поезіями (спеціально циклі у львівському „Житті і Мистецтві“) протестував проти цієї роіспіваності. Але його, в більшість калямбурна поезія, була навіть не „чужоземною квіткою“, а просто кактусом, що ніяк не хотів прийнятися у наших городах, під плакучими березами. Пекуча проблема нового, адекватного доби українського духового змісту насувалася чимраз-то настирливіше. Нова українська поезія поцейбіч повстала аж згодом, із одночасним зясуван-

ням тієї нової духовості. Блиснув коротко у Празі Ю. Дараган, незвичайно оригінальний, стихійний і... трохи дилетанський поет, але фактично головна заслуга припадає Ю. Лілі й Є. Маланюкові.

Ліпа є властиво автором єдиної збірки „Суворість“. Це, на нашу гадку, одна з найчудніших книжок нової нашої літератури. Своєчасно книжка та могла бути стати маніфестом молодішої поезії, коли б лиш вона була... видана. Бо, по суті, годі назвати виданням якусь скількість примірників відбитих на шапірографі. Книжка чудна саме диспропорційністю справжньої глибини й трагічності з простотою, що межує подекуди з наївністю. Але книжка зроджена з великих почувань, книжка наскрізь українська своїм духом. Коли б можна ставити паралелі між згадали — toutes proportions gardées — Кіплінга. Пригадується нам, що недавно писав з приводу виданих по французькій поемі Кіплінга один з французьких критиків (мабуть „Жалю“), а саме, він підкреслював у поета найвартніше те, що цей обмежується до самої передачі несвідомого „голосу раси“, не стараючись ніраз його „усвідомити“ чи зясувати доказами. Це саме можна сказати про поезію Ліли. З тією ріжницею, що Ліпа пізній, замість висловлювати далі той „несвідомий голос раси“, почав куди менше перекошлювати його доказувати в повістях та статтях, замість обмежитися до самої його передачі, що нам зовсім вистачало.

Маланюк приніс в українську, поцейбічну поезію всю складність російського вірша та пересадив одночасно багато з російської духовості на наш ґрунт. При ньому часто згадують імя Блока. Звичайно, говорити про яексь наслідування, значило б образити такого доброго поета, як Маланюк. Справа тут у духовості: поет приніс у нашу поезію типову розщепленість душі межі символічно-містичним і ре-

альним, що було таке властиве „зляканому інтелігентові“ Блокові (кажучи словами Влизька). По суті Маланюк за сучасний, щоб бути символістом, а водночас за мало сучасний на реаліста. Це найкраще бачимо на ріжноманітних характерах жінок, якими поет персоніфікує свої символи. Так, як у Блока, як це завважив А. Белий, Прекрасна Дама, Незнакомка і Катя-ка-повія — одна й законна еволюція образу мудрої й чистої Софії, — так і в Маланюка цикл хочби Марії й Антимарії — символ одної України, раз обожуваної мадонни, раз повії.

Про Мосендза тут не згадуємо. Він тільки хронологічний талановитий сучасник попередніх; впливу на формування нової генерації майже не має. Це саме відноситься й до Ю. Клена. Це належить до київських неокласиків. Значіння Ольжича в тому, що передусім він належучи вже до другої, молодшої генерації, творить міст з попередніми. Тільки Ольжича не треба брати з перспективи його останньої збірки, на тлі якої він виходить несправедливо помешаний. Тимчасом цей поет української Спарти має куди більші досягнення. Його, як і його сучасників генерації ч. 2, ріжнить від попередників більша зрівноваженість, у протіву їх хоробливого перещученню, „принципійний оптимізм“ творчості і взагалі той новий духовий комплекс, що існує вже в крові, як щось очевидне і самозрозуміле, що вже зайво доказувати. Ніхто майже з тієї генерації не стає вже на естраді з декламаціями про свою непохитність та незломну гордість. Ольжич під цим оглядом класичний. До цього його способі вислову — стиль майже латинської звязкості і, фактично, стиль (як кажуть німці: правильне вимілювання всього несуттєвого) його найцінніша і — найнебезпечніша риса творчості, бо від стилю недалеко в його до „стилізації“, що далеко не те саме. Сприймання світа в поета зовсім просте і природне, чи він бере сучасність чи минуле. Якихось проблем поет собі свідомо ніколи не кладе — йому вистачає те, що Аполінер, один із перших героїчних поетів нашої доби, назвав „освітуванням усіх спроможних можливостей, себе самого“, своєї духовості. Тим саме поет близький до життя, бо то суті — людина і поет цікавлять нас однаково.

Нині, коли дехто говорить про ренесанс української творчості, помиляється лиш наполовину. Існує в поезії ренесанс чуття і низка, хоч і невелика, творів молодих письменників, говорить про початок чогось нового. А в нас, коли українська (духом) творчість за Збручем вже не існує, коли такі ціліні поети, як Рильський, українські тільки мовою, якою пишуть, — кожна індивідуальність поцейбіч набирала тим більшою для нас вартості.

ЖИТЕЛІ ОБЗЕМЕННЯ-ЛьВІВ, РИНОК 38.

МАМУ
ЗАБЕЗПЕЧИ МОЮ ДОЛЮ
КАРПАТІІ

АРЕТА

Голос крови

На білій бляшаній тарілці золотий мед. Вчора з вулика. На скагерті грубий кусок живнього хліба і глечик молока. Івась лопить хліб, мацає в мед і запиває смачним напитком. Ість, те, виглядає вікном і баламкає великими ногами.

— Пора до школи, — мигнула думка.

Івась витирає останнім куском хліба запашний мед, хапає пошляну торбину з книжками й вибігає з хати на вулицю. Робить величезні кроки, а позад нього на вогкому пилі, зрошеному росю, залишаються великі следи.

Зі шляху скрутив на соняшні левади і стежкою добіг до панських нив. Ще крок, ще два й Івась на шкільному подвір'ю. Ще час! Декілька слів до своїх товаришів і побіг у класу.

Але сьогодні чомусь не цікавить його наука. Він увесь перенятий тим, що по феріях іде до гімназії і тим, що чув учора випадково від батька. Само слово „гімназія“ лучиться в його уяві з чимось, що викликає острах і гордоці. Те, що чув у розмові батька зі знайомим студентом, родить у його голові хмару думок і перед очима хлопчини пересуваються тіні всіх його пред-

ків, про яких учора говорили.

Ось Іван Турій, великий і кремезний, що врятував якогось гетьмана перед раненим туром, той, що встає з могилі, коли його родові загрожує нещастя. Семен Турій, що одним ударом п'ястука забив гайдука на панщині, Юра Турій, стрий Івася, що впау у бою у чотирокутнику смерті; батько Микола ранений під Потуторами, брат Василь у тюрмі...

— Повторить Іван Турій! — наказує учителька.

Івась устає і ввесь червоніє. Він не знає про що йде мова.

Вислухує довгого доктору й сідає мовчки. Йому соромно. Він ніколи не належав до лінохтів та лежнів. Лихий на себе і на всіх.

— Турій! А що? — шепче рудий Людвик, син економа і вдоволено сміється.

— Мовчи!

— Хоче йти до гімназії, а...

— Мовчи!

— Овва! Що мені зробиш?

Івась злісно стискає уста.

За хвилину Людвик:

— Тур, тур тачки по дорозі.

— Людвик тихо, бо „жрпну“!

— Ого! Ти розбишак, як усі Тури. Я скажу...

Але вже не сказав. Івась уда-

рив його лівим п'ястком у бік, а правим межі очі. З носа почала текти кров. Счинився крик. Людвик з підбитим оком і заквівав-леним лицем побіг, викрикуючи, до дому.

Учителька післала за Миколою Турієм. У класі стало дуже тихо.

„Ой піді я степом лугом,
Там дець милій оре плугом...“

співає Микола Турій голосним баритоном і логаняє бистрі коні. Скиба з під леміша розсипається і прилягає м'яко та рівно до землі, свіжа й запашна.

Прибіг хлопець зі школи:

— Діть, бо ваш Івась побив економового Людвика!

Микола на мент бистро підводить очі, кінчить скибу, випрягає коні з плуга, залишає з ними школяря, а сам з батогом правцює до недалекої школи. Іде поволі і тяжко кладе ноги в великих, заболочених чоботях. По хвилині відчиняє малі шкільні ворітці й на подвір'ю бачить гурт дітей.

Зупиняється.

Серед дітей на грубій колоді Івась.

— Іване! Сюди!

Хлопець встає і йде поволі у зелену алею, всю обсажену буюком. Микола сердитий і суворий.

Він держить сильно в руках грубе сукате бичівно й Івась знає, що тепер нема жартів.

Батько і син йдуть собі назустріч і приглядаються один одному так, яки вперше себе бачили.

Батько високий, кремезний, дужий — широкий шрам через ціле ліве лице, чорна грива на чолі, розумні бистрі очі. Син немов його найвірніша відбитка, лише менший, гордовитий і зухвалий.

На два кроки перед собою о-ба стають.

— Бив Людвика?

— Бив.

— Куди?

— В лице.

— Очі цілі?

— Цілі.

— Говори тепер, як то було.

Коротко. Розумієш?! — і батько трясє Івасем.

— Він сміявся з мене, бо я не знав що відповісти учительці.

— Це все?! — гукає і підносить руку вгору.

— Ні!

— Так говори!

— Як сміявся з мене я був тихо. Як назвав Турій розбишакми, я тоді кропнув...

Івась поблід.

— Тепер — думає він та спускає очі в долину.

Микола Турій стоїть над сином і його величезна рука опадє звільна вдлі.

Івась дещо здивовано знову підносить очі на батька. Він готовий усе прийняти і тепер уже

не боїться нічого. Микола дивиться в ті великі карі очі й бачить там усіх Туріїв, цілий свій рід.

— Грицю! Це правда? — звертається до хлопця свого брата, якого ще ніхто не приловив на брехні.

— Так! Івась говорить правду. Я все чув і бачив.

Микола пройшов крізь гурт школярів, які були їх окружили, і пішов до вчительки, що здивована стояла в вікні класу.

— Я вже про все знаю. Треба ще бачитися з економом і я це зроблю. — Торкнув рукою шапку і вийшов з подвір'я.

— Хлоп ніколи не зуміє виховати дітей... — сказала до себе учителька і здвинула раменами.

Івась із школи навітрякми стежкою побіг у поле до тата. Він гонив до вечора і забув, що ще сьогодні не обідав.

Коли вже сонце простелило по нивах фіолет, батько скінчив орати.

Припрягаючи коні він запримитив Івасеві книжки.

— Ось як! то ти зі школи сюди прибіг. Голодний, сину...

Микола вперше після розмови на шкільному подвір'ю промовив до хлопця.

— Нічого, татуно! — і Івась весело блиснув очима. Він хотів багато сказати ще батькові, але не вмів. Вискочив на віз і вхопив за віжки.

ОЛ. КУЛЬЧИЦЬКИЙ

Серце метеликів на шпильках

(Психологічні рефлексії на літературну тему).

Ця жінка думок психолога після прочитаної повісті лавреатки, — не має і не хоче бути ніякою спробою літературної критики. Гадки ці беруть свій початок не в літературному підході до книжки, виринули вони із зовсім іншого боку: з проблематики психологічної. Хочемо відповісти на питання: в якій мірі те, що сказала авторка про почини дівочого дозрівання, відповідає поглядам, які має на цю справу сучасна розвита психологія юнацтва?

Погляди тієї психології зводяться до ось чого: суттєво притаманності епохи дозрівання можна зясувати або із формального боку, — відповідаючи на питання: які зміни помічуємо у поодинокі психічних функціях, думання, почування, уяви, хотіння в віці „пубертальності“, або вникаючи у психічний зміст, яким наповнюється душа дозріваючої одиниці. Тоді відповідаємо на друге питання: що за нові комплекси ідей, нові осередки кристалізації появляются в душі „смогрика“.

У психічних функціях надбудуємо в віці дозрівання найвиразніші переміни у світі почувань. Росте виразно інтенсивність почувань, їх динаміка, незвичайно часто позначається осялючість почувань, — швидкі переходи від безнадійного суму до бурхливої радості. Разом з тим стають вони немов безпредметові, неумотивовані, нехлпні. Одночасно уява розростається, — беручи на себе подвійне завдання: вичарує перед очима юнака кращій ідеальній світі, відриваючи його від його теперішності і дійсності, — маючи знов перед ним його прийдешнє, перекидає мости від теперішньої до майбутньої дійсності. Диспозиція до хотіння, воля, відокремлюючи юнака від його рідного середовища і підготовляючи до життєвої самостійності, протиставляється поривами молодечого бунтарства, становниєм протесту супроти середовища, особливо родинної атмосфери.

Колиж від цієї чисто формальної характеристики перейдемо до психічних „змістів“, які стають кристалізаційними осередками духовних процесів дозрівання, — знаходимо (за теорією Шпрангера) три круги ідей, в яких замикаються ті надихані почуваннями та мріями, повні бунтарських постанов психічні процеси віку дозрівання. Тим осередками є: 1) відкриття власного „я“, завдяки рефлексії зверненій не на світ, як у дитини, але на самого себе, на свою духову окремішність; 2) повстання плану життя; 3) „востаннє“ в ріднородній ділянці (естетичній, релігійній, суспільній), культурного життя. Усі ці три круги ідей, почувань, актив волі, зв'язані тісно із собою; пізнаємо себе, щоб будувати життєві плани на основі нашого поступового ознайомлення, — чи тільки антиципації поодинокі ділянок культури.

Додати треба, що оці процеси відбуваються на тлі глибоких органічних перемін — пологого дозрівання. Подове дозрівання виявляється еротикою і сексуальністю. Під еротикою розуміємо за Шпрангером ідеальну, мрійливу, позбавлену сексуальних домішок адорацію, неконкретне навіть протилично поху особи, що для даної одиниці стає ідеалом людини. Незалежно від того дають про себе знати чисто сексуальні гони, що почерез флірт, як спробу зближення полів, — ведуть до пізнання і пристосування обох полів у любові, яка єднає еротикою і сексуальністю.

Що із цієї „програми дозрівання“ знаходимо в повісті Вільде? Віднаходимо безперечно побільшену чуттєвість і то радше в пасивній її формі надмірної розніженості вражливості. Мало, дуже мало дійсної молодечої уяви і мрійливості.

Находимо спорадичні, мало мотивовані вибухи бунтарства, упору, діяння всупереч чужій, а то і своїй волі. Рефлексія Дарки звернена дійсно на власне „я“. Та не стільки на глибину душі, на власний внутрішній світ, як на відзеркалення власного „я“ у зверхньому світі, у чужих очах. Охота закрити, затерти всякі сліди того, що у свідомості Дарки зазначається почуваннями меншевартності, кажуть їй думати менше про те, якою вона є, а більше про те, якою іншим видається.

Процес дозрівання до культурних цінностей не виступає у свідомості Дарки. Така близька для національної свідомості підроска справа забороони театральної вистави, викликає в Дарки дуже скупені рефлексії, соціальне життя села зударяється із світом Дарки тільки пролазом у паркані, почерез який сходить вона з подругою Марцею.

Еротика? — так, але вона тут своєрідна. Чи мріє Дарка про Данка? Чи

МИКОЛА ГНАТИШАК

Скарби нашої культури

ВАЖНА КУЛЬТУРНА УСТАНОВА ПЕРЕМИСЬКОЇ ЗЕМЛІ.

Думку оснувати музей у Перемишлі кинула ще в 1931 році Олена Кульчицька. Від того року „Стривігор“ (так назвав перемиський музей Василь Пачовський) розвивається лише завдяки муравлінній праці нечисленних одиниць, серед яких на перше місце слід поставити др. Івана Шпитковського теперішнього кустоса музею.

Розвиток „Стривігору“ натрапляв на всякі перешкоди. Фінансові труднощі, брак домітки, байдужність громадянства викликала подекуди і браки належного розрекламування. Але це все не відбирало енергії нечисленним одиницям. Сьогодні можна вже думати про посвячення музею і про передачу його опції перемиським громадянам. Цій справі присвячує вже багато уваги теперішній відділ музею куди входять: голова проф. Богдан Загайкевич, заст. голови Олена Кульчицька, кустос др. Іван Заяць, скарбник проф. Михайло Пащак, член контрольної комісії: профес. Климентина Кульчицька, проф. Леонід Бачинський, дир. Михайло Зу-

Т-ві „Бурса ім. св. о. Миколая“ при Баштовій вулиці ч. 25. Виділ згаданого Т-ва, за головування дир. Ізидора Білінського, в серпні 1935-го року

Ісус Христос Пантократор. Ікона з 1675 р. з Добромильщини. Світлив Д. Шварц.

безкорисно відступив 3 кімнати, де розміщено понад 5.000 експонатів. Хоча „Стривігор“ зберігає засаду регіональності, всеж не забуває і за засаду: „вськоє даєнє благо єсть“. Три старинні урни, що здалека примандрували до Перемишля, по основній реконструкції стали окрасою музею. Експонати тут дуже різномодні.

Відділ ікон представляється доволі гарно, головню завдяки великій рхливості проф. Бачинського, що зі справді молодечим запалом і винахідливістю дбає про його збогачення. Із загального числа 50 ікон, на перше місце вибивається св. Микола, ікона з XVI. ст. з Добромильщини, датована ікона Ісус Христос Пантократор із 1675 р. маляра Степана (прізвище знищене і нечитке), теж з Добромильщини, та ікона Родження Пресвітої Богородиці з половини XVII. ст. з Ланцутщини. За розміщення ікон дбає проф. Олена Кульчицька а консервує їх проф. Бачинський.

Етнографічний відділ має понад 1.500 експонатів; є тут багато зразків

довголічної ноші, в чому чимало цінкавих та знаменито збережених комплектів. Численні писанки і вишивки своїми зображеннями манять око. Не забуває музей теж і небіжечки Австрії, збираючи уніформи, шпади ц. і. к. гофратів, радників і т. п. Є тут багатий відділ військових і цивільних ордерів, крім того багато українських, російських і польських відзнак, як і нумізматичний відділ. Найслабше заступлений відділ зброї. Бібліотека має рукописи та стародруки. Археологічний і палеонтологічний відділ щойно починає розвиватись. Особно зібрані експонати зв'язані з визвольною боротьбою України.

Не треба підкреслювати того, яке небуденне культурне значіння має для українського громадянства перемиський музей. Положений на старожанській землі, він має завдання стати живим свідком преславної мизувшини

Св. Микола. Ікона з XVI. ст. з Добромильщини. Світлив Д. Шварц.

цього прастарого нашого міста і його околиці.

Ото розуміє вагу такого музею і має шось таке, що мало б його збогатити зустрінеється з подякою і признанням.

Різдво Пресвятої Богородиці. Ікона з половини XVII-го ст. з Ланцутщини. Світлив Д. Шварц.

брей і Микола Гнатишак. Правним дорадником „Стривігору“ від часу його заснування аж по нинішній день є Володимир Загайкевич.

Початково „Стривігор“ містився в одній кімнаті Т-ва „Віра“ тепер у

ЯРОСЛАВ РУДНИЦЬКИЙ

Новий переспів „Слова про Ігорів похід“

Число досюгочасних переспівів „Слова про Ігорів похід“ на сьогоднішню українську мову — Максимовича, Шевченка, Федьковича, Мирного, Ру-

ей, як каже проф. Брікнер, перлини української й цілої славянської літератури, появу такого переспіву треба тим більш привітати, що в нас крім кількох принагідних статей не п'явилось ніщо, гідне „Слова“ й його 750-літнього ювілею.

На вартість кожногочасного переспіву „Слова“ впливають такі чинники: стан фізіологічного розробу й крички первозвору, спосіб підходу й інтуїція перекладача та врешті його поетичні спроможності. Іншими словами, беручи за переспів „Слова“, мусимо не тільки простудіювати, перетравити його незавжди ясний і зрозумілий поетичний матеріал, але відчувати зовсім його красу дати, як каже Грушевський, шось доцільно-естетичного. Цим вимогам відповідає взагаліюму новий переспів „Слова“, як цілість. З перекладу видно, що Гординський передусім простудіював „Слово“; в основу взяв останню, найкращу з досюгочасних, реконструкцію тексту проф. Перетца й дав **свобідний** переспів того, що чув і що знайшов, як поет, у матеріалі „Слова“.

Що переспів дійсно свбодний, проге переконуємося на кожному кроці. Отже передовсім заголовок: „Слово про Ігорів полк“, не як звичайно досі

„Слово про Ігорів похід“. Чому? Правда, у староукраїнщині слово „полк“ („плъкъ“) могло визначати м. і. і (похід) і (відділ війська). Тієї-ж двознач-

С. Гординський. Заставка.

данського, Щурата, Лепкого й і. — збільшилося, так би мовити, ювілейним переспівом цього твору Святослава Гординського*).

Саму появу такого переспіву в часі, коли майже весь літературний і науковий світ святкує ювілей „Слова“ ті-добаєчу в ньому шось героїське — велике? чи ідеалізує його і його мистецтво? Похиляючись із почуваннями задрощів зрілої жінки над шахівницею дрібних осіб і дрібних подій вакаційного життя на селі, не має на ці мрії часу чи охоти, а може тільки не має охоти нам про них розповідати.

Отже розвиток психіки Дарки пішов шляхами непередбаченими психологією. Може тому, що психологія минається з правдою, — може тому, що Дарка інакша від інших, або що творчий намір авторки поминув усі явища, які не були згідні з її задумом. Може тому, що ретроспективне відтворення минувшини — поставило на місце дівчинки помешнену дорослу жінку...

С. Гординський. Заставка.

ности ніяк не можемо переносити на сьогоднішній ґрунт, бо „полк“ сьогодні в загальному розумінні „відділ війська“; так теж і розуміє Гординський (йдучи за інтерпретацією проф. Перетца) це слово крім цього одного випадку (пор. стор. 18, 19, 24, 33 і ін.). Гординського значить „великий полк, відділ війська“ не як колись „місце бою“, то з цього можна зробити висновок, що автор задуму освітувати саме Ігореве військо. Але-ж тут попадаємо в колізію з цілістю „Слова“, де виразно мова про „похід“, а не „військо“ Ігоря, а також із вступом самого переспіву:

Чи не добре б нам почати, Браття, спів на лад колишній Про боів важких завзяття І про Ігоревий полк?

Треба таки прийняти першу думку, а саме, що Гординський надає висловові „полк“ побіч одного теж друге значіння.

Довільність переспіву пробивається й у т. зв. темних місцях „Слова“. Гор-

Книжки в чужих мовах найкраще та найдешевше доставляє Німецькі книжки зі знижкою 25% — та без ніяких додаткових оплат.
Книгарня Наукового Т-ва ім. Шевченка у Львові, Ринок 10.
ПКО 154.627.

динський полишає на боці всякі, хочби як теоретично обосновані інтерпретації поодинокі сумнівні місця. Для нього важлива цілість поетичного творива. Вона, ця органічна й системна цілість, окреслює йому функцію поодинокі висловів чи форм. Звідсіля у Гординського довілість, суб'єктивна інтерпретація „Слова“ над об'єктивною, звідсіля поетична інтуїція понад фізіологічною вірністю тексту й відсіля у висліді... добрий поетичний переспів „Слова“.

Можна мати застереження щодо влучності поодинокі місць переспіву („Лебідок білу зграю“ 12, „обидві поли цюго часу 15, „прокинувся звір і свистав (!)“ 18 і ін.) все-ж є місця чи не найкращі з усіх досюгочасних переспівів; ось нпр.:

„Гор до синього Дону проводить іслки,
Птахи йому на деревах віщують недоволю,
Грозу викликають з ярів сіроманці-вовки,
Десь звірів на кості орлі накликають навколо,
І брешуть лисиці на руські черелі щити;
А тебе вже не видко за горами, руськая земле!
Мла оповила поля і спів соловійний затих,
І заки зоря зайнялась, ще довог стелилася темінь;
А потім збудився недобрий віронів гам...“

або:
„На Святослава темний сон найшов На горах кївських, чудний і зловорожий;
Мене вдіяють у хмурний покров, Казав він — я ж лежав на тисовому ложі.“

Вино блакитне наливали в джан, Отрутою напоєне, з відкритих Сагайдаків поганих половчан На доно перли почали котитись, І лоскотали тіло мое. Зник У теремі золотOVERH сволок, Всю ніч здіймаю гаївворонья крик На оболоні в Пліссескору. Навколо Багато з дєбер виповзало зміїв На синє море, й сон лякало мій.“

Гординський у переспіві поет! Не тільки тому, що не дозволив собі накинати чужо поетичну індивідуальність, у даному випадку автора „Слова“. Не тільки тому, що, як ніодин із досюгочасних перекладачів, знехтував т. зв. архаїзацією тексту, даючи добрі сьогочасні поетичні рівноважники усього багатства образів і порівнянь оригіналу. Переспів Гординського вартисний і замінний ще й тим, що в нього ритмічні спроможності завжди на услугах змісту. Характер і настрої змісту обумовлює завждя ритміку, а не навпаки. Ось початок переспіву:

„Чи не добре б нам почати, Браття, спів на лад колишній Про боів важких завзяття І про Ігоревий полк?“

Коли перші три рядки з одноманітною ритмікою, то закінчення четвертої відмінне, бо на цій стрічці логічний натиск: ритміка сигналізує це нашій увазі. І далі, після цієї схематично видержаної ритміки в „Заспіві“ переходимо до „Затьми“. Знову інша ритміка:

„Гор на сонце блискуче поглянув і бачить, як в тіні Лїцарів темнію вкрили...“

І так ритміка, як і в оригіналі, завждя на послугах змісту. Коли з цього ставовища порівнюємо коломийкову ритміку монотонно більшості попередніх перекладів „Слова“, переконаємося, чим різніться звичайний собі переспів від поетичного переспіву. Гординський щодо цього зразковий.

Для тих, що звикли до красомовної критики, можна додати, що в новому переспіві: є той велетенський розмах, гін до експансивності, є той лицарський патос і патріотичний етос, чим різніться звичайний собі переспів від поетичного переспіву. Гординський щодо цього зразковий.

Для тих, що звикли до красомовної критики, можна додати, що в новому переспіві: є той велетенський розмах, гін до експансивності, є той лицарський патос і патріотичний етос, чим різніться звичайний собі переспів від поетичного переспіву. Гординський щодо цього зразковий.

Всє-ж, якби мене про це питали, то я... волю Гординського в оригіналі так, як „Слово“ в його староукраїнському первозорі.

* Слово про Ігорів полк, Український героїчний епос кінця XII. століття, переклад Святослава Гордінського, Львів 1936, стор. 52 + IV, 167, В-во Варяг.

серце. Байдуке, що національні по-
чування були у нього „приспані або
приховані“ (стор. 24). З українським
вояцтвом вязала його спільна мова
(стор. 26), а його українське серце
казало йому, що воляки-українці ближ-
чі йому від усіх інших. Це й було
причиною, що австрійський „обер-
ляйтнант“ волів наш Золочів як чуж-
ий Грац чи Відень, бо „щиро не хо-
тілося кидати Галичину, своїх дітей,
рідні чи великоміського гамору та чу-
жого середовища“ (стор. 30). Але раз-
ом з тим це й було запорукою, що
наш чоловік Тарнавський не заскоруз-
не в „комісному мундурі“ австрій-
ського „оберляйтнанта“ чи потім
„гауптмана“ чи навіть „майора“.

Українське серце з місяця зреагува-
ло на живіші події нашого національ-
ного життя і приспані національні по-
чуття розбудилися. Стріча з УСС-
ами, розмови з уесесівськими старши-
нами зробили своє і ми бачимо, як
Тарнавський стає „зрадником австрій-
ських інтересів на хосен держави, яку
ми з Вітовським вимріяли у довгих
розмовах — держави, що на наших
очах тендітним кільчиком виростала
зіосеред хаосу розваленої російської
імперії“. А від тієї „зради“ просте-
рся вже простий шлях до найпочес-
нішого становища в часах наших зв-
ольних змагань — становища на-
чального вождя Української Галицької
Армії.

„Генерал Тарнавський“ — це книж-
ка, що каже нам про невмірущість на-
ціонального почування в людині.
Хтось міг би запитати: адже в нас є
така маса ренегатів, відступників
від свого народу. Що-ж тоді діється
з тією невмірущістю національного
почування? Відповідь проста: хто за-
ратив особисту честь в того зайве
говорити про якебудь почування
взагалі. В людини-ж, що своєю осо-
бисту честь зберігає і дорожить нею
як найбільшими святощами, ніякі по-
чування не гинуть, але навпаки: роз-
блискують нецінними самоцвітами.

Таким самоцвітом є любов Батьків-
щини, що нею горіло й горить серце
генерала Тарнавського. І саме в цю
моменту вся вартість книжки.
„Червона Калина“ дала нам одну з
найкращих своїх книжок. Її автор —
якщо можна назвати так п. Володи-
мира Ласовського, що напевно вло-
жив багато праці у викінчення книж-
ки — мабуть свідомо вибрав форму,
у якій зіпхнув всю особу на задній
план даючи слово самому: генералові
Тарнавському. А те, що генерал
Тарнавський розказує — це справді ціка-
ва повість про те, як „тендітним кіль-
чиком виростала зіосеред хаосу“ наша
довголітня мрія.

Книжка видана чепурно, у гарній
обгорті самого розмовця — В. Ла-
совського. Може не помилиться, ко-
ли скажемо, що вона повинна добу-
ти рекордний тираж: не буде між
нами нікого, що не купив би її на
власність.
Осип Боднарівч.

З галерії вибранців долі

Подаємо нижче світліни осіб зпо-
між тих, що в тягненні четвертої класи
34-ої Державної Льютерії випрали
більші суми.

Пані Янковська, власниця дро-
герії в Торуні, закупила для своєї
дочки, Кшисі, цілий лос ч. 165757
і чвертку ч. 167.420. Одного і того са-
мого дня, в відступі одної години, на
перше з тих чисел впала виграна
10.000, — а на друге 30.000. Таким чи-
ном Кшися на чисто отримала 14.000
зол. Гарні гроші!

П. хорунжий Спіридон Сльонзак-
віч, перебуває постійно в Модліні. На
чвертку лосу ч. 142.621, яку він має,
впало 20.000 зол. Тож Генеральна Ди-
рекція Державної Льютерії виплатила
йому 4.000 зол.

Не важко догадатися, що всі ті гра-
чі придбали собі вже лосч до 1-шої
класи 35-ої Льютерії, якої тягнення за-
чинається 20. ц. м.

Ю. ДОРОШ

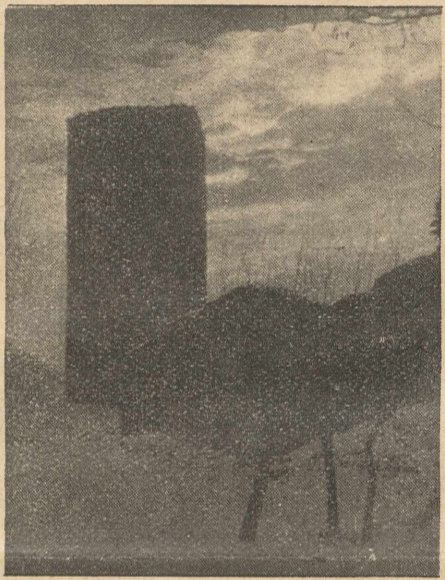
„Раковець“ - моя перша етнографічна фільма

У 1928 році накрутив я короткоме-
тражний з таборового пластового жит-
тя на горі Сокол біля Підлютого. Але з
ріжних причин цієї фільми не зміг
я висвітлювати.

Кадр з фільми Дороша „Раковець“. — Хлопці.

У 1929 році приїхав з Америки, з
Філадельфії, наш земляк, фільмовий
оператор, Іван Бедлик. Я швидко з
ним познайомився і він перший звер-
нув мою увагу на велетенське багац-
тво етнографічних мотивів нашого

Кадр з фільми Дороша „Раковець“. — Замок з XVII ст.

простолюддя. Він сам фільмував тіль-
кі такі сценки з народнього життя,
бо, як казав, в Америці за цим най-
більше питають. Сензація. Під впли-
вом розмов із ним, я рішив самий на-
крутити собі краєзнавчий репортаж з
українського сільського життя. Збирав
гроші на сирівць та ждав на нагоду.
А вона саме трапилася.

У 1931 році в мому селі були на Зе-
лені Свята три краці весілля. Мене
запросили зробити фотографічні зним-
ки. При цій нагоді я подумав про свій
намір фільмувати звичай та краєвиди
з Раківця.

Передусім виготовив я сценарій.
Фільму поділив на 2 частини: звичай-
ний будень і святочний день — неді-
ля. Так найкраще також поділити
життя сільського люду — праця й від-
починок. По переведенні такої демар-
каційної лінії, я зовсім легко рсзбив
цілий зміст фільми на поодинокі гру-
пи. Короткий і прозорий сценарій був
готовий за один день. Фільма почина-
ється фрагментом водної ільви двох
прогульковців, що натрапляють по до-
розі на чудову долину Дністрового
яру, зі старинним замком та малень-
ким селом Раковець. Вони задержу-
ються, щоб оглянути стару твердиню
та познайомитися з життям надбереж-
нього села (прачки, рибалки, корови
на воді, дараби). Околиця подобаєть-

Кадр з фільми Дороша „Раковець“. — Дівчата.

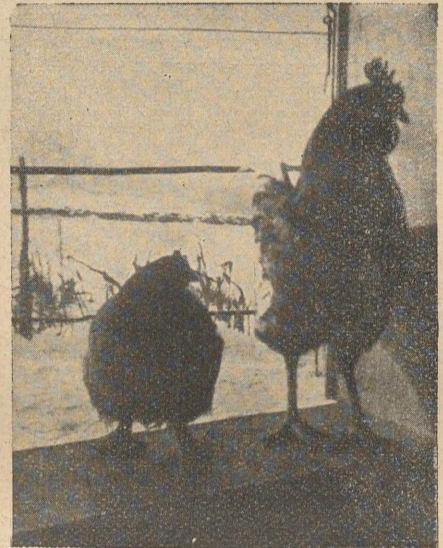
ся, рішають відпочати довше. Вибі-
раються в поле, оглядають живня (ро-
боти в полі). Вечір вертаються у се-
ло (гурма овець, що вертається до-
мів). Вечоріє чимраз більше (нічні о-
бриси замкових мурів, рибалки верта-

ються з ловлі), зближується ніч (кіль-
ка ефектів місячного світла на Дні-
стровому плесі). На цьому кінчається
перша частина фільми (будень і пра-
ця). Друга частина починається світан-

порушних картинах.

Саме знимання йшло дуже справно.
Маючи готовий сценарій, з опрацю-
ваними теоретично сценками, я памя-
тав кожну з них у подробицях та ста-
рарвся підхоплювати її в тому моменті,
який уважав за найкращий. Сценки
були фільмовані без приписаного по-
рядку, але так, як я стрічав їх по до-
розі. Щойно при монтуванні їх встав-
ляли їх, куди слід. Мала поручна ка-
мера, ваги якого 1 1/2 кг. зовсім не за-
важдала підчас моїх фільмових про-
ходів. Вона здіймала без стативів, без
складної маніпуляції. Побачивши кож-
ну цікавішу сценку, я за кілька се-
кунд був готовий до знимки; свобода
рухів при вживанні мотокамери, нео-
цінена її прикмета. Я міг слідкувати за
фотографованим предметом у всіх на-
прямках його рухів. Прикладом є
сценка, як молодята вертаються з цер-
кви фірюю. Зразу видно тільки доро-
гу, по якій наближаються дві фіри.

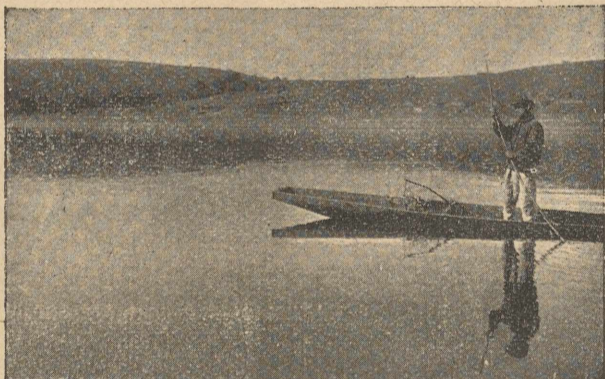
Саме знимання йшло дуже справно.
Маючи готовий сценарій, з опрацю-
ваними теоретично сценками, я памя-
тав кожну з них у подробицях та ста-
рарвся підхоплювати її в тому моменті,
який уважав за найкращий. Сценки
були фільмовані без приписаного по-
рядку, але так, як я стрічав їх по до-
розі. Щойно при монтуванні їх встав-
ляли їх, куди слід. Мала поручна ка-
мера, ваги якого 1 1/2 кг. зовсім не за-
важдала підчас моїх фільмових про-
ходів. Вона здіймала без стативів, без
складної маніпуляції. Побачивши кож-
ну цікавішу сценку, я за кілька се-
кунд був готовий до знимки; свобода
рухів при вживанні мотокамери, нео-
цінена її прикмета. Я міг слідкувати за
фотографованим предметом у всіх на-
прямках його рухів. Прикладом є
сценка, як молодята вертаються з цер-
кви фірюю. Зразу видно тільки доро-
гу, по якій наближаються дві фіри.

Кадр з фільми Дороша „Раковець“. — Господарство.

Доїжджають зовсім близько, пересу-
ваються перед об'єктивом, який увесь
час держить їх у кадрі, а далше вид-
но, як шораз більше віддаються.
При цьому один, безперервний біг
образів.

Неменше цікава фінансова сторінка
цієї фільми. Помінаючи одноразовий
кошт закупу апаратури, як: мотокаме-
ри, проектора, аксесорії до монтажу,
тощо, — сама плівка дуже дешева і
мій 100-метражний „Раковець“ кош-
тував тільки 150 зол. Це в порівнанні
з байоськими сумами фільмової про-
дукції смішно мало. Кошти його виго-

Кадр з фільми Дороша „Раковець“. — На риболовлі.

товлення повернулись мені у корот-
кому часі. Фільму висвітлювали по у-
країнських школах у Львові й на про-
вінції та на сходинах етнографічної
секції Наук. Тов. ім. Шевч.

Постарався відповісти прикладами
на численні запити, чи фільмування
системою Пате-Бєбі має практичні
вигляди. Отже в 1933 р. від етногр.
відділу львівського університету їздив
я на Гуцульщину пофільмувати гу-
цульські танці до дисертації п. Гара-
сиччука.

У 1934 р. сфільмував репортаж з по-
свячення прапору РСВК Митрополи-
том Андреем на кооперативному святі
у Львові. Це мої більші праці.

Крім того виробництво „Пате“ має
визначально фільм із пребагатим ви-
бором. Апаратура проекційна не ви-
магає конечно — електричного стру-
му на місці, тільки витворное його са-
ма (!), отже є можливість висвітлюва-
ти такі фільми скрізь, на селі по чи-
тальнях, дома і т. п. Система „Пате“,
завдяки своему великому вдосконален-
ню і малим видаткам (1 1/2 годинна
фільма коштувала би ок. 300.— зл.)
надається до всякої поважнішої, на-
укової, а навіть мистецької праці. Крім
цього можна в нас накручені фільми
(передусім етнографічні) продавати
корисно до продукції „Пате“, де з охо-
тою набувають усіякі „актуальности“.

І мимохіть насувається думка: чи
ми не могли б поцікавитися ближче
фільмовою справою?...

НАЗУСТРІЧ
НАЙЛІПШІ ПАСПА
ДО ВЗУПШЯ
ЧИСТИТЬ І КОНСЕРВУЄ Ш КІРУ
Л'ВІВ
КОРДЕСЬКОГО 51. ТЕЛ. 60-04

М. РУДНИЦЬКИЙ

Кіно — наш наркотик

Не курю. Нераз заздрю тим, що
вічно спрагнені не можуть насититись
тютюневим димом. Заздрю їм, мов
поет, що опіює великоміські димарі,
не відчуваючи ніякої приємності в їх
димі. Не по. Чи можна любити алько-
голь і тижнями, місяцями забувати,
що він існує? Люблю його як дод-
ток до дружньої гутірки, коли мож-
на оповідати сплітки і сповідатись із
своїх переживань перед такими, що
і на тверезо розуміють плякї уста. Раз
пробував я опій; залишилось вражін-
ня, як після першої гімназійної папі-
роски. Не помогли приваблюв мар-
ва Quinceya ані його кількадесятиліт-
ній досвід, що глазував з отрути.
Пропадаю за кавою, але по її роз-
воднену молоком, мов мамки. Від
справжньої „чорної“ не можу спати,
як Бодлер після своєї чорної Діваль.

Ходжу до кіна. Коли є нова програ-
ма — навіть 7 разів на тиждень. При-
страсть, наліг, наркотик, що похилю
площину провінціального міста пере-
мінне у карузело?

Треба якось відпочивати і збергати
оману активності. Кіно заспокоює на-
шу спрагу уваги. Шораз більше чую-
мо про світ, шораз живіше прокида-
ється в нас туга пізнати його найдал-
ші закутки. Шораз більше привязні
до одного клаптика землі хотіли б ми
бути скрізь і ніде — блукати мандрів-
ником, що має для всіх краєвидів од-
наково погідну усмішку принагідного
гостя.

Від коли повірили ми, що маємо
нерви, віримо теж, що найпевнішою
ознакою життя є рух. Хочемо невпин-
но нових вражіннь, утікаємо від думки,
що нинішній день може нагадати нам
учорашній — порожній як бажання
забути за нього.

Кіно — один із найбільше пошире-
них наркотиків сучасної доби. Якї ра-
ді ми, що відірвали в ньому нове ми-
стецтво! Нахилени над сиріною своєї
будемщини здається нам, що над на-
ми проходить подув безсмертності...

Тимчасом по правді: входимо до
темної сали, щоб забути за все, чим
виповнюємо свої обовязки. Коли зо-
середуємо свою увагу на тінях е-
крану, пробуємо оживити свої охлялі
вражіння історією далеких нам лю-
дей і подій. Чи не робимо цього са-
мого над книжкою? Ні; письменник
своїм словом занадто часто нагадує
нам, що змальоване ним життя має
якийсь інший глибший зміст і що він
шукає його...

Кіно не має часу на аналізу; навіть
слово не має в ньому часу, що дозрі-
ло до рефлексії. Чи приходимо сюди
думати?

„Як Ви можете ходити на якунебудь
фільму — казала одна інтелігентна
жінка — і то часто день за днем?..
Я вибираю тільки добру песу і то
тільки тоді, коли відчуваю потребу
щось пережити...“

— Так само роблять тисячі з книж-
ками. Святошна хвилинка переживан-
ня приходить до них так рідко, що не
виплачується їм навіть заплатити
1 зол. 50 сот. місячно на абонамент
у випозичальні книжок...

„Але мусите признати, що не мож-
на яконебудь кримінально кіновою
сензацією заспокоїти своєї духової
потреби? — Духової ні, але фізичну. У про-
вінціальному середовищі, де не можна
щодня найти товариша до розмови
про питання, які вас цікавлять попрос-
ту фізичною потребою, стає для вас
думати про щонебудь поза вашою
професійною працею... на годину,
дві...“

„І Ви в кіні забуваєте — ?!
— Так начеб опинився нараз між
чужими людьми, з якими мушу позна-
йомитись...“

Коли була змога у великих містах
ходити двічі-тричі на тиждень до те-
атру, кіно залишалось як остання до-
шка рятунку перед зіпсованим вече-
ром. Але у Львові тільки кіно вигля-
дає так само, як у великих містах; —
це єдиний великоміський відпадок
культури, що при переході на провін-
цію не змінюється. Годують нас сич-
кою, вуличним навозом — це правда,
стараємось вишукувати у ньому зер-

Львівська бібліотека
44 УРСР
№ 111 43-830

на... Може і це ні, зовсім нічого не шукаємо.

Кіно — європейська курильня опію. Очі наші здоганяють образи кращого світу, кращого тільки тим, що іншого, — вуха забувають про шум щоденних турбот, думки дістають крила. Розпорюємо своє „я“ на гаму зорових і слухових вражень.

Інтелігент перебільшує свої вимоги до кіна, коли починає говорити про „мистецький твір“. Коли бере книжку на те, щоб знайти в ній цікаві зворушення, теж не має часу займатись мистецькою її оцінкою. Вірять критиці, на це-ж вона і виконує свою нудну професійну працю.

Часто питаємо себе здивовані, що люди робили з тими двома-грьома годинами, які складають на жертвеннику Десятої Музи, заки вона народилась? Вели такі самі розмови, як і тепер після кіна. Певне одно: не курили, не пили і не читали більше, як нині. З менту, коли кіно стало такою буденною розвагою, як шклянка, папіроска, копаний мяч чи лещета, світ збіднів для неодоного на одну омани: що є в ньому райські острови, райські яблука та прецікаві люди.

Щодня інша фільма показує нам нову чарівну країну, нових героїв, небуденні події. Занадто скоро звикаємо до цієї екзотики, до сензацій і рекордів. Про небувалі вчинки героїста та картини природи, що валять лінощами або небезпечною говоримо так само, як про „Ляйду“ та про Олімп — не бачимо звязків цього світу з нашим життям. Часом прорветься в нас зіддання, що добре було б бути кіновим артистом з огляду на заробітки, — цікаво було б познайомитись з Гретою Гарбоу або Марленою Дітріх, але навіщо? — важко нам відповісти.

Нема розумної причини, щоб більше дивуватись тим, що ходять постійно до кіна, ніж тим, що не ходять туди ніколи. Бергсон пішов до кіна вперше після того, коли створив славу теорію про „кінематографічну“ функцію нашого мізку. Малярме не ходив ніколи до театру. Може ще щасливіші ті, які не зазнали ніколи смаку коньяку або ті, що дивлячись на пляшку чорнила дістануть нервового „шоку“. Хто носить усі наркотики, як коктейль, у власній уяві не потребує шукати їх ні поза домом ні поза собою.

Кіно може так само розвивати уяву, як і висмоктувати з неї останні соки. Ті тисячі, що в такому малому місті як наше йдуть щодня до кіна за духовою стравою, відчувають, що нема місця, де цю уяву можна б краще розбудити та нагодувати. Знаю таких журналістів і мистців, що дивляться на кінову карту як на банкнот, яким можна купити в них — статтю. Вони знають найкраще, що той їх твір, який вони вимінюють на сентиментальну драму варт багато менше.

Кілько праці мусять витратити інші, щоб раз на тиждень піти до кіна, як на бенкет! Деякі ходять до кіна, як до шинку, де шклянка пива заступає їм нектар. Кожний годується тим, чим може. І найважче нам відповісти на питання, де кінчиться фізична потреба і де починається духова.

Літературна хроніка

Ще одна повість про Наполеона. Відомий німецький письменник Йосиф Рот видав повість „Сто днів“, де змальовує останні зусилля великого корсиканця, щоб відвоювати атранський престіл. Повість написана з великою силою.

Король париського театру це Саша Гітрі. Щороку дає він дві-три нові пєси і часто три чи навіть чотири театри мають його у репертуарі. У нових пєсах грає він найчастіше сам головну роллю; довгими роками його партнеркою була його перша жінка Іванні Прентам. Крім того, що є він директором театру і режисером, пише ще повісті, спомини і фільмові сценарії. Кожна нова його пєса шукає нової теми або технічно хоче зробити глядачам несподіванку. Остання його пєса „Коли граємо комедію“ це історія великого, майже романтичного кохання. „Він“ — ліричний тенор, „вона“ — співачка; обоє попліч пережили 10 повних літ повного успіху та найбільшої вартости. Щоб зберегти своє кохання рішають вони на вершці слави зрискитись сцени і доживати днів у затишку. Автор уживає великого сценічного апарату. Підчас опери „Вертера“, що йде перед нашими очима і в якій співає ця подружня пара, бачимо водночас бюро директора та гардеробу артистів. Головний ефект такої дії в тому, що підчас довгої сцени, коли Вертер умирає подружня пара може вести розмову про продовження контракту чи про намір покинути театр — саме тоді, коли одно з них не співає. Публіка уявленого театру не чує з цього нічого, але чує це все слухачі радія, бо всю оперу передають радіом, — отже тільки прозовий текст виступає дуже виразно. Бачимо скандал у бюрі директора, що тішиться заздальєгід на новий контракт із співачками (подружньої пари). Дія кінчиться прощанням співаків із театром. Решта пєси відбувається у приватнім помешканні подружньої пари. За той час прийшло розчарування, огічення — спроба втечі, погрози, матеріальні крутіства. За якийсь час бачимо знову театр; від куліс на сцену. Пара кланяється захопленій публіці. „Він“ грав своє „проблематичне кохання“ тільки на сцені; таку пєсу на тему їх відходу з театру, щоб не втратити особистих почувань — написав їм один приятель. В дійсності вони не переставали ніколи кохати одне одного.

Вся ця пєса Гітрі зроблена великим майстром сцени, але її майстерність занадто замінна там, де треба піддатись чарові справжніх почувань. Більший успіх мав Гітрі другою пєсою „Пастер“, зовсім поважною. З історичною вірністю передав він найважливіші моменти з життя великого вченого — борця за науковий дослід. Дати такий драматичний життєпис незвичайно важко; він такий близький життя, що зворушує самими правдивими фактами. Сам Гітрі грає головну роллю великого вченого, хоч психологічно не має він з ним нічого спільного.

„Самостійна Думка“, орган чорновецьких псевдонаціоналістів, що віддавна хоробро нападає на наш журнал, пускає чергову провокацію, називаючи „Назустріч“ „цитаделею ворогів українського національного мистецтва й української духовости взагалі“.

Це все пише групка типів, яка немає відваги навіть підписатися під своїми еляборатами, і між якою однаково добре можуть бути як націоналісти, так і агенти сігуранци чи нові Барановські.

Зрештою той журнал анонімів видає якийсь Квятковський. — Так nie można ranie Kwiatkowski!

„Наша Культура“, журнал „науково-літературний“ (як сам підписується), в книжці за лютий друкує такий вірш:

І знаю певно: в цім вогні Воскресе Юрій наш святий. Він змія вб'є ворожого, Збуде Київ золотий. Вкраїна, вбраний свій шолом В новій завзягій боротьбі, Могутнім і грізним мечем Напише план судьби...

і т. д. Зовсім, як у читанні для дітей. Редактор того журналу, що так розпинається за чистоту мови, міг бодай ту „судьбу“ зукраїнізувати...

Пригадуємо, що хто ще до кінця лютого п. р. надішле цілорічну передплату на „Назустріч“ (10.— зол.), має участь в розподілі премій.

Приймаю пацієнтів в моїм заведенні У ЛЬВОВІ, ВУЛ. СΙΚСТУСЬКА 17, від 9—1 і від 3—6.30, в неділю і свята за попереднім замовленням. Власна техністична лабораторія.

НАСС

Книжка на часі! М. Ковалюк КОМУНІЗМ ЧИ КАПІТАЛІЗМ? Питайте у всіх книгарнях або замовляйте у В-ві „Рекорд“ — Львів, Лонцького 8. Тел. 116-23.

ПЕРШОРЯДНЕ українське ФРИЗІЄРСЬКЕ ЗАВЕДЕННЯ. Окремі кабінети для пань і панів. Виконується тривалу залізкову ондуляцію і закрашування по дешевих цінах. АНДРІЙ КУЗИК вул. Гродзських 4. (ріг Ринку).

Гемороїдальні „ВАРІКОЛЬ“ примінюється при гемороїдальних болях, кривавленні, свербленні, печенні, при гузах і в стані запальнім. — При зовнішних гемороїдах примінюється масть „ВАРІКОЛЬ“ (д. Поповського).

При зміні адреси просимо подавати стару адресу. Зміна адреси 50 гр.

Проф. Філярет Колесса вміє оповісти одну притчу із власного життя, що могла б увійти до шкільних читанок і до книгарських каталогів як захохота: „Купуйте книжки“.

Дістав він свою місячну пенсію і вложив гроші до книжки. Книжку взяв під паху і пішов на пошту надавати лист. Надав лист і вернувся до хати. Коли треба було жінці передати гроші, запитав, що книжку забав на пошти. Гроші залишені на пошті, а не вислані переказом, звичайно ніколи не вертаються до того, хто забав їх. Але цим разом лежали вони нарушені на своєму місці. Бо були у книжці, а хоч книжка лежала на видному місці, ніхто на неї не злакомився. Отже: „Ходить із книжкою під паху, навіть коли маєте гроші!“

„Т-во письменників і журналістів“ у Львові, влаштувало прилюдний дискусійний вечір з приводу призначеної ним літературної нагороди. У дискусії забрала тут голос одна дама. Вона мала „свого кандидата“, який на її думку повинен був дістати нагороду, бо говорив про молодість — сильно та сміливо. Тримала його збірку в руках, а що була сильно короткозора і не хотіла опоганити себе окуляра-

ми — сліпала, віддзьобувала слово за словом із тексту і з красномовним жестом зверталась до членів жюри: — Але щоб це зрозуміти, то треба бути молодим!...

На салі один старший добродій, що більше розумів молодість, ніж модерну поезію, бурмотів роздратований віршами:

— Та треба... але чому-ж вона не починає від себе?!

НОВІ ВИДАННЯ.
ТЕАТР
 Антін Вартовий: У СУМЕРКАХ ВІКІВ. Історична драма на 3 дії. З ілюстраціями Антона Малюца. Видавництво „Українська Культура“. Львів, 1936.
ІСТОРІЯ, СПОГАДИ
 Василь Маковський: ГМІНД. Табор українських збігців і виселенців в часі світової війни 1914—1918. Спогади вперед 20-ти літ. Накладом Видавничої Спільки „Діло“. Львів, 1935. Ціна 2 зол., з поштовою пересилкою 2.50 золотих.
 Володимир Калина: КУРІНЬ СМЕРТИ УСС. Спогади старшини. З історичним вступом Миколи Голубця. „Українська Бібліотека“. Львів, 1936.

ВИЙШЛО І ЧИСЛО БАГАТОІЛЮСТРОВАНОВО МИСТЕЦЬКОГО КВАРТАЛЬНИКА ЗА 1936 РІК

„МИСТЕЦТВО“

ЦІНА 4 ЗЛ.

Найкраще українське видання, що здобуло кілька відзначень. Оказові числа висилаються ЛИШЕ за надісланням вартости числа.

Адреса Адміністрації: ЛЬВІВ, РИНОК 10, або: ЛЬВІВ, ЧАРНЕЦЬКОГО 26. П. п.
 Адреса Редакції: ЛЬВІВ, ВРОНОВСЬКА 20.

Природним, лагідним та прочищаючим засобом е

„Швайцарські гіркі зєла“
 Гонсецького.

Вживати при недугах: жолудка, кишок, нирок, печінки, здуттю живота, жовчевого каміння і нахилу до запору.

РОДИЧІ! РОДИЧІ!

Чи звертаєте на це увагу:
ЩО ЧИТАЮТЬ ВАШІ ДІТИ ПОЗА ШКОЛОЮ?

Якщо так — то запремеруйте дня них:
„ДІТОЧУ БІБЛІОТЕКУ“
 Цілорічна передплата на 12 книжечок — 5 зл.
 Адреса: Львів, ул. Зіморевича, 3.

ЛІТЕРАТУРНА НАГОРОДА ЗА 1935-ий РІК

ІРИНА ВІЛЬДЕ

ХИМЕРНЕ СЕРЦЕ

новелі

Ціна 1-50. Порто 30 сот.

Замовляти: Видавничка Спілька „Діло“, Львів, Ринок 10.

ЛІТЕРАТУРНА НАГОРОДА ЗА 1935-ий РІК

ІРИНА ВІЛЬДЕ

Метелики на шпильках

повість

Ціна 2-50. Порто 30 сот.

Замовляти: В-во „Ізмарагд“ Львів, вул. Косцюшка ч. 5.

УКРАЇНЬСЬКА ЗАГАЛЬНА ЕНЦИКЛЬОПЕДІЯ

МИСТИТЬ У СОБІ ВСЕ, ЩО КОЖНИЙ МУСИТЬ ЗНАТИ ПРО СВІТ І УКРАЇНУ.

ЗАМОВЛЯТИ: ВИДАВНИЦТВО У.З.Е. — КОЛОМИЯ.

ОКРАСОЮ КОЖНОГО САЛЬОНУ Е РІЧНИКИ „МОЛОДОЇ УКРАЇНИ“ за роки: 1923, 1924 і 1925 у люксовому переплеті.

Ціна річників 1923—1924 по 6 зл.
 Річник з 1925 року 8 зл.

П. Т. Лікарі й Адвокати, повинні ті річники мати у своїх ждальнях. Замовлення й гроші слати на адресу:
НАКЛАДНЯ МИХАЙЛА ТАРАНЬКА
 Львів, ул. Зіморевича, 3. Телефон 257-87.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
 Місячна 0.90 зол.
 Чвертьрічна 2.70 „
 Піврічна 5.40 „
 Річна 10.— „

В ЧЕХОСЛОВАЧИНІ: Місячна 4.50 Кч., чвертьрічна 13 Кч., піврічна 25 Кч., річна 50 Кч. Поодинокє число 2.50 Кч.
 В АВСТРІЇ: Місячна 1.10 шіл., чвертьрічна 3 шіл., піврічна 6 шіл., річна 11 шіл. Поодинокє число 0.60 шіл.
 В ІНШИХ КРАЯХ: Піврічна 7 зол., річна 12.50 зол. або їх рівновартість в іншій валюті.

ЦІННИК ОГОЛОШЕНЬ:

Звичайні (в рубриці „Оголошення“) 30 сот. — В тексті (перед звичайними оголошеннями) 60 сот. — Остання сторінка (1/1) 660 зол. — 1/1 стор. в тексті 1.320 зол. — Перед текстом і на першій сторінці оголошень не приймаємо.

Ціни оголошень розуміються за одношпальтовий рядок (шир. 60 мм.) висотою 1 мм. Застереження місця на 30% дорожче.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ по 10 сот. за слово. Перше слово і товстий друк числимо подвійно. Найменше оголошення (9 слів) 1.— зол. Дрібні оголошення поміщується по вплаченні належності готівкою або почтовими марками.

Адреса Редакції і Адміністрації: „Назустріч“, Львів, Ринок 10. Тел. 11042. „Nasoustritch“, Lwów, Rynek 10. Pologne. — „Nasustritsch“ Lwów, Rynek 10 Polen.

Редагує КОЛЕГІЯ. Друкарня Вид. Спільки „Діло“, Львів, Ринок 10. Оплатę pocztową zapłacono guszałtem. Когто ПКО 153.558 „СМОЛОСКИПИ“. За редакцію відповідає АННА МУЧІЙ-БОДНАРОВИЧ.

НАЗУСТРІЧ

ЧИСЛО (53) 5
ТРЕТІЙ РІК
ДВОТИЖНЕВИК
ЛЬВІВ, 1. ІІІ. РІК 1936.
ЦІНА 50 ГР.

ЛІТЕРАТУРА • МИСТЕЦТВО • НАУКА • ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

Д-Р РОМАН ЗУБИК

КНЯЖИЙ ЛЬВІВ — ПОСЕРЕДНИК МІЖ СХОДОМ І ЗАХОДОМ

Кілька сторінок з його забутих днів

Людина добирає собі на поселення передусім найдогідніші місця, тобто такі, які забезпечують їй поживу, вигідний і безпечний прожиток та легкий доступ до світа. В давнину, коли не було ще битих шляхів, гірництва і великого промислу, що скупчує доко- ла себе десятки і сотні тисяч лю-

(Вулецький, Собка, Пелчинський, Па- нянський); далі плила нинішніми ву- лями: Зиблікевича, Академічною, Гетьманськими валами, Солянською та Полтвяною і недалеко Замарстинів- ської рогачки виходить ще нині на- верх, та пливе далі широкою, багон- ною долиною до Буга. Тепер це стара

хоронили від морозних вітрів та за- держували вогкість. Ще у XVI і XVII. віці на південних схилах львівських горбів держали міщани свої винниці (головно для потреб Церкви), а дони- ні ще околиці Львова добре заліснені. За княжих часів займав ліс і ниніш- ний Ринок і кітловину Полтви на За- марстинові, а монастир св. Юрія стояв у лісній пущі. Нині у тих лісах перева- жає береза, вільха і буки, колись ро- сли тут дуби і буки. З букових берв- ен збудовано і перший Святоюрський ма- настир.

Часто бували тоді у Львові великі повені, бистра вода Полтви та її до- плівів зривала тоді численні мости, забирала доми на передмістях. Ще 400 літ тому треба було підчас повені від Краківської брами на передмістя човном діставатися. А там, де нині Марійська площа, Великий Театр. Є- зуйтський город прадили наші сгряли на багнах качки і другу водяну ти- цю. Були стави на площі Ламбрів- ського, на вулиці Кохановського і Пекарській, на місці Заведення Оссо- лінських, на Янівській і Жовківській передмістю, і долина Полтви на пів- ніч від Високого Замку була майже непрохідним багном. Погорджена нині Полтва порушувала в XVII. віці понад 20 міських млинів, не числячи приват- них промислових підприємств.

Багатою була тоді звірня львівських околиць. Не лише на лисів, заяців, о- левів, вовків і диків, але й на медве- дів, бобрів та зубрів, поновали колись під Львовом наші князі та для пиль- нування звірні і помочі в ловах три- мали тут окрему службу, — тих ко- зільників і сокілників, по яких нині ще назва сіл залишилася. А у львів- ських ставах було стільки риби, що Львів ще у XVII. віці вів широку тор- говлю рибою та доставляв її навіть до Варшави. По старих дуплявих пнях в околиці Львова роїлося від бджіл. Завелися пасіки на лісних полянах, а з ними продукція меду і воску, що мав свою добру марку далеко поза межами краю.

Тому і не диво, що найближчі око- личі княжого Львова були заселені ще далеко перед заснованими міста. Сліди цього передісторичного посе- лення знайдено і під Чортівською горою і на Личаківській рогачці, на Балках і на Янівському, на Цитаделі (колись: Кайчій горі) і на Високім Замку, де викопувано глиняні череп- ки первісної роботи, крем'яні ножі, сокири і стріли та предмети з брон- зи. А на горбах довкола Львова ще нині можна пізнати сліди давніх горо- дищ (Рокітню, Брюковичі та Чорна

Гора (над Грибовичами). А де ще далі ряд городищ: Домажир, Шекотин, Страдче, Деревич і Звенігорзд.

Однак до половини XIII. віку про- якусь більшу оселю в околиці ниніш- нього Львова нічого не чуємо. Пов- стає він шойно за часів князя Данила, того князя, що більшу частину свого

на відбудову і нове заселення свого краю, на будову нових городів, які заступили б давні, зруйновані.

А потреба нових городів була ве- лика. В руїнах лежав прастарий Київ і Володимир, Теревовля, Белз і Зве- нигород, а недавня столиця галицько- го князівства, Галич, стратив зовсім

Вулиця „Під брамою“ веде на Замкову гору. Наліво стіна Миколаївської церкви, найстаршої у Львові.

дей у місцях найменш пригідних до поселення, природними шляхами посе- лення були береги рік і морські по- бережжя. Над ріками легше було до- буту поживу: риби чи звірину, що йшла до водопою, було і захистніше, як у чистому полі. А комунікація во- дою, що досі ще є вчепверо дешевша, ніж залізницею, була тоді часто оди- ною дорогою.

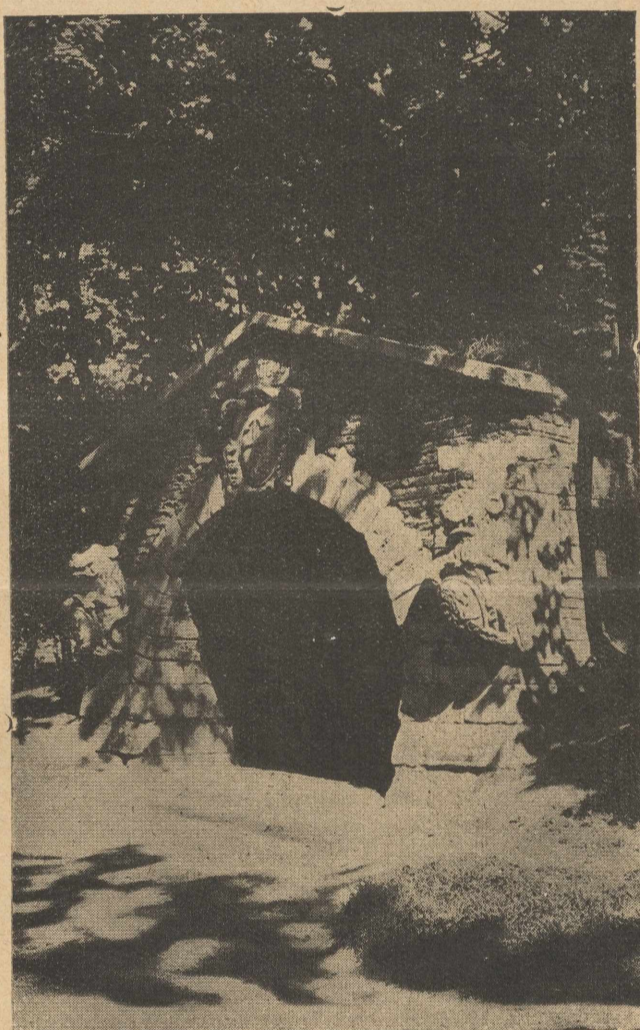
І тому всі найстарші, а нині всі ве- лیکі міста, майже без винятку, повста- ли над сплавними ріками або побе- режжям моря. Так було і в нас на Україні. Київ, Чернівці, Теревовля, Га- лич, Володимир, чи Перемишль Zalo- жено на оборонних горбах над ріка- ми; а Звенігорзд і Белз, що повста- ли посеред багон і були у свій час добрими оборонними городами, на- вить столицями князів, скоро зовсім підупали.

А Львів? Львів із своїми 330.000 мешканців творить неабиякий виня- ток. Заснований не над великою сплавною рікою, а у джереловищах Полтви, на самому європейському во- доділі, там, де узол краєвидів Поді- ля, Волині, Ростока і Комарнянського Підгір'я — до нині зберіг своє значіння столиці.

Води з південних і західних горбів, що довкола Львова, спливають до Дністра а з ним до Чорного Моря, Полтва-ж з невеличкими допливами, що пливе серединою міста (у підзе- меллі) на Схід вливається до Буга та належить до області Балтійського моря. Колись ця Полтва на яку скла- лися води двох потоків: Пасіки (о- кол. Кохановського) і Сороки, що ви- пливала в ліску між Стрийською і Ву- лецькою рогачкою, була доволі значна річка. Не давно ще були у Львові ста- ви, які вона творила на своїй дорозі

ріка — лінива, колись з Залізною Во- дою і Пасікою плила бисто та в часі повеней виполоскала глибокі яри, що получившись створили львівську кіт- ловину. Кітловина ця відділяє остак- ки подільської плити (Чортівську Ска- лу, гору Кн. Льва, Високого Замку і Лису або Княжу гору над Підзамчем від перших горбів Ростока (гори: Ги- лівська і Кортунова).

Колись на тому місці, де нині сто- їть Львів, були непролазні ліси. Вони

Печера на Високім замку.

Світлив Л. Янушевич.

Княжа гора.

Високий замок. Високий замок з початку XVI. ст.

Гора Льва.

Львівська бібліотека
АН УРСР
№ III 47.939

сторін видно було заграву, навіть із Львова, з белзьких піль, виділи її люди".
Ця згадка стала вихідною точкою для давніших істориків Львова, що бажали устійнити місце, де стояв княжий город. І вишло непорозуміння. Добирано найвищі гори довкола Львова: Високий Замок, гору кн. Льва, а навіть Чортівську скалу, з яких можна бачити пожежу Холму. Тимчасом згадка у літописі означає докладно, що пожежу видно було з белзьких піль. А белзькі поля, це не поля під Белзом, ані рівнина, що стелиться на

із ближчих і дальших сторін, щоб безпечно жити і заробити під охороною городських заборол. Приходили переселенці, будівничі, теслі, столярі та інші ремісники, що бажали найти працю при будовах. Поселювались під городом пекарі і різники, шевці і кравці, ковалі і мечники, навіть хлібороби. Гуртувались при князю бояри, служба і боярська молодь, що заправлялася в лицарському ділі.
Сюди перенеслися з Галича церк. гієрархія та монастирі: Домінікани і Францішкани.
Та не лиш самі перші поселюва-

держав ще цілі століття по упадку галицько-волинської держави. Бо чужинці зі Сходу і Заходу держали тісний звязок із своїми країнами, привозили звідти крам до Львова і тут ним торгували.

А під загрозою нових татарських наїздів прибувало тих нових поселенців, і наших і чужих, так багато, що не могли вони поміститися у пригородку на горбі, ні поза валами так, що князь Лев казав теревити для них ліси у долині Полтви і призначив це місце (вул. Жовківська і Замарстинівська) на владиве місто, осідок торгівлі і ремесла. Закладаючи це „підгороддя“ або „підзамче“, визначив князь для кожної нації окрему ділянку. Німці осіли автономною громадою із власним виїтом і магдебурзьким правом біля костелька Богородиці Сніжної і св. Івана Хрестителя; вірмени і татари по північній стороні замкової гори, біля вірменських церков: св. Якова і св. Анни; жиди і сарацени дещо далше від города, там де і нині їх найбільше; над самою майже Полтвою. І ті народи судилися своїм правом і вибирали собі старшину.

Та найбільше було поміж львівськими „містичами“ такі українці, що осіли під самим городом від західної сторони. Вказує на те велике число українських церков, з яких до нині існують ще лише три: св. Миколая, св. Параскевії (або Пятниць) та монастирська св. Онуфрія. По церкві св. Тедора залишилась площа того імені, а по інших самі назви (Воскресення, св. арх. Михаїла, св. Івана Євангелиста, Благовіщення, Введення Богородиці, Успенія, Родження Пресв. Богородиці і Преображення Господнього). До тодішнього Львова належало також Знесенія з окремою церквою. Зате монастир св. Юрія, славний північними ярмарками, стояв далеко за містом, на горі серед лісів, укріплений як замок. Осередком, що лучив усі ділянки, був голубий торг там, де нині „Старий Ринок“.

Головною церквою у княжому Львові була церква св. Миколая, що ле-

вихованця Василичка, інакше Лавриша Римошта, сина Тройдена (литовського князя), який став першим його гугменом.

В порівнянні з нинішнім містом великий був княжий Львів: займав лиш одну жовківську ділянку а людей було в ньому ледви кілька тисяч. Та між сучасними містами Східної Європи займав одно з перших місць. Було це гарне місто. Розкинені довкола димістичів купалися в зелені сади і городів, а понад них мов сторожі знімалися церкви і гордий замок володаря країни.

Мусів то бути і сильний город, бо 1259 р. в часі нападу татар, мусів князь Лев на приказ Бурундая розметати побіч інших городів і укріплення Львова. Та скоро відбудовано його укріплення, бо вже в 1283 році давав він захист місцевому і околичному населенню. Тоді хан Телебуга вертаючись із походу на Польщу стояв два тижні під Львовом: „Стояли на Львовій землі, кормлячися, не воюючи, але не давали і з города вийти (по харчі); хто вийшов з міста, тих забивали, або брали в неволю, інших пускали обидраними зовсім і ті гинули від морозу, бо була зима дуже люта.“ Згинуло тоді 13.000 людей в околиці Львова. Ще раз запише літописець татарський набіг в 1287 році, але ближчих відомостей не подає.

Львів став столицею Данилового сина Льва і багато йому завдячує. В менше бурхливих пізніших роках багатів і розростався. За останнього галицького князя Юрія Тройденовича, що масово спроваджував до міст купців-чужинців: німців та поляків, чужий елемент сильно скріпився. Тоді зовнішня торгівля Львова сягала вже до Генуї, Норимбергії, Торуня, Кракова і Чорного Моря.

У 1340 році трапилась у Володимирі страшна подія, що стала причиною упадку галицько-волинської держави. Дня 7 квітня отроено останнього князя, Юрія Тройденовича. Завчасно були по містах великі зворушення. І у Львові поробив тоді нарід, розпочений на чужинців, великі шкоди чужинці

дорогоцінні корони, княжий золотистий плащ, престіл, прибраний золотом і дорогим камінням, кілька великих золотих хрестів, а один із них з куснем хрещеного дерева подався Казимир чим скоріше до Кракова. Разом із ним покинули Львів західні купці, зтякаючи перед гнівом народу.

Тоді то привернув лад у краю і звернуто безпеку начальник премиського города, боярин Дмитро Делько, що девять літ ще боронив краю, як сторожкий опікун або староса (provisor seu capitaneus) — землі нашій. Розбивши ворожі затії на галицьку землю звернув він пильну увагу на Львів, що зазнав найбільшої шкоди у тих війнах. Чужинних купців, що піс я жалких подій у Львові стали омінати місто, успокоював листами: „Хто хоче їхати у руську землю, може за давніх князів безпечно приходити до Львова, нікого не боячися. Коли хто хотів тут осісти, дістане горожанство від себе і своїх дітей, на рік свободу від повинностей, як і давнійш було і всі інші права. А шкоди пороблені львовянам по смерті руського князя обовязуюся заплатити“... І чу-

Церква св. Миколая.

північ від львівських гір, але точно означене місце на Клепарові, де ще в XVI. віці стояв мійський фільварок. Таким чином встка про пожежу Холму не може ніяк причинитися до розяснення справи положення Львова, а розязки її треба шукати в топографії середньовічного Львова.

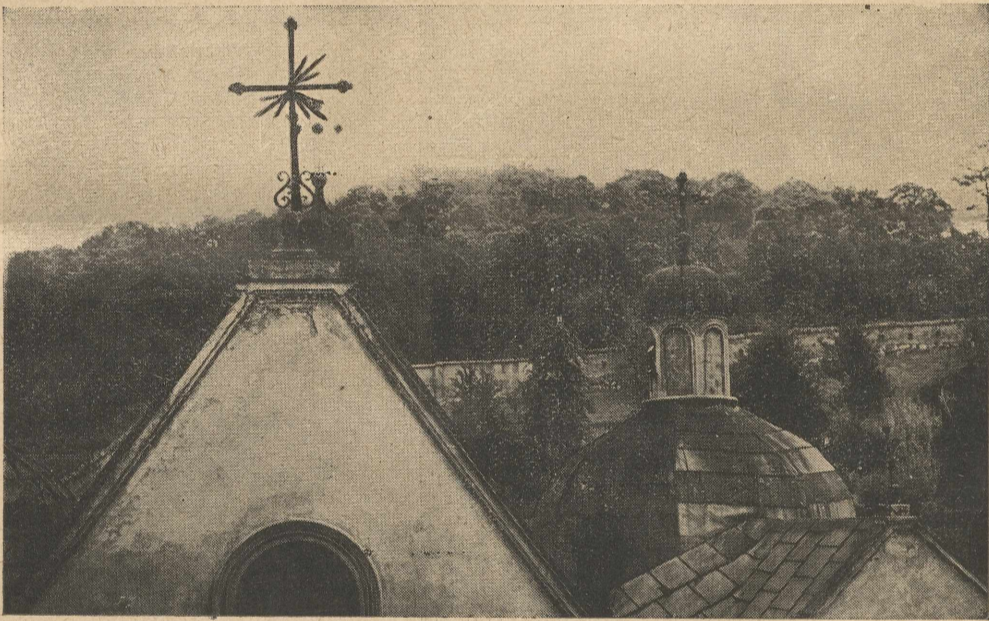
Тою дорогою пішов д-р Ол. Чоловський і йому завдячуємо найбільш правдоподібну розязку цього питання. На його думку княжий город стояв там, де є тепер плантації Високого Замку, на крайній західній горі, що опадає стрімко до Замкової вулиці, яку називано колись Лисою, а ми назвемо (за проф. Крипякевичем) „Княжою горою“. Стояла вона колись окремо над церквою св. Миколая і монастирем ОО. Василіяна, і між нею та Високим Замком був глибокий яр. В минулому столітті яр засипано, а з Княжої гори залишився нині невисокий горбок із штучною печерою на замковій терасі.

Тут на самому верху Княжої гори станув високий город або т. зв. „дїтинець“, окружений валом, скріпленням заборолами з деревляних „городниць“. Посередині стояв мабуть „стовп“, вежа із грубих деревляних колодок, будинок для залози і мала церквочка. Сюди звіз кн. Лев свої скарби і мешкав на цій горі одну зиму. Але гострі вітри примусили його перенести свій двір до нижчих частин города, а горішній город призначити на склад зброї і скарбів. Новий княжий двір станув мабуть на горбку над церквою св. Миколая, який називано давно, „будильниця“. Нині і той горб вирівняно і перемінено на терасу. У 1900 році найдено підземний хідник, що веде від Княжої гори поперек через вул. Татарську і Жовківську до Бальонової. Біля нижнього княжого двора поселилися значні боари та княжі слуги і ту частину окружили півколом вали та частоклади. Так повстав нижчий, або окський город. Вели до нього ворота, що були мабуть там, де сходять нині вул. Замкова з Смерековою та куди веде сходина в ору вул. „Під брамкою“.

На вістку про засноження нового города почали стягатися від Львова люди

лись біля нового города. Львів, правда, великої та славної ріки не мав, — зате перетиналися тут два важні торговельні шляхи, що лучили західну Европу зі Сходом. Перший, це переважно водний шлях, що йшов з Чорного моря на Білгород, Дністром до Галича і через Львів до Володимира та Бугом і Вислою до пруських міст, до Фляндрії, північної Франції і Англії і мав заняти місце перерваного татарями Дніпрового шляху з його завданням: звязати водною дорогою Чорне й Балтійське море. Зазначений той шлях і на старій каталонській мапі з 1375 року, на якій при Львові є зазначено, що сюда приїждять східні купці і далі йдуть через німецьке море до Фляндрії. Другий це сухопутний шлях із Сходу на Захід, що йшов з Києва попри північну грань Поділля до Львова, а звідтіля через Городок і Перемішль до Кракова і Врослава на Шлезьку, або на південь через Сянік на Угорщину. Положення в узлі тих двох шляхів запевнювало новому городові визначну роль у торговлі зах. Європи зі Сходом.

І тому дуже скоро осіли під городом чужинці купці, промисловці і ремісники: зі Сходу: вірмени, сарацени, жиди, татари та молдавани, з заходу німці, може й чехи та поляки. Всіх їх манила до нового города свобода, багатства краю, вигляди на торговельні успіхи та привілеї, які обіцявав ім король Данило. Вірмени здавна вже наїмалися до княжої дружини, бо їх виганяли із власного краю, де їх переслідували турки-сельджуки, а після нападу татар осідали на постійне по княжих городах. А „прихожат“ німці і Русь, іновірці і ляхи ішли, як каже літописець, „день у день і вночі“ на запрошення Данила — до Холму, „і майстри всякі збігалися: з татарини сидельники і лучники і туньники і ковалі заліза, міді і срібла; і було життя та наповнилися двори кругом города по полях і селлах“. Бо будуючи городи ддав король Данило не лиш про їх оборонне значіння, але й про їх господарську будучність. Ті чужинці розбудили живий промисловий і торговельний рух у молодому місті. Львів став посередником у великій торговлі між Сходом і Заходом і ту ролу за-

Вид на плантації Високого замку. Знімка з дзвіниці Василіянської церкви. Світлив Л. Янушевич.

жала у підніжжя княжої палати. Це своє першенство боронить вона і в пізніших віках, коли дала польським королем затвердити буїм-то дильном князя Льва з 1291, яким галицький князь мав надати їй ґрунта та інші користи. В монастирі св. Онуфрія охоронено довгий час чудотворний образ Пресв. Богородиці, що нині в Ченстохові (дарунок кн. Володислава Опольського). Монастир св. Юрія мав заложити князь Лев, на просьбу свого

жми, головно західним купцям так, що вони кинули свої дома і замкнулися на княжій горі. Скоро, бо вже з кінцем квітня ставув під Львовом польський король Казимир. Мищани навіть не мали часу приготувати оборону. Казимир злобув і спалив монастир св. Юрія, куди заховався переляканий нарід. Така сама доля стрінула город, який передала йому зрада чужинців. Забравши велику добычу та княжий скарб, в якому були дві

жнинні купці заспокоїлися, вернулись — віджила торгівля і зростав добробут Львова.

А десять літ пізніше заволодів Львовом і галицькою землею король Казимир та замкнув першу столітню світлу добу княжого города. Будуючи під боком давнього, княжого Львова другий Львів на другому місці, призначений у першій мірі для його союзників місцевих чужинних купців та новий замок на вищій, замковій горі.

ІРИНА ВІЛЬДЕ

Вибір товаришки

У коридорах шкільного будинку пахтіло запущеними підлогами, сирим вапном і свіжопомальованими вікнами. Лідка пхнула двері четвертої класи й пустила Дарку першу.

— Це те, що здавала в нас перед вакаціями — представила Лідка Дарку кільком товаришкам, але ні одна з них не додала ні слова від себе.

З коридора виглянула Ориська. З роззявними, заляканими очима, чистенька, вичепурена, як помадка на ялинку.

— Ориська!

Більше не мали нічого собі сказати. Як люди, що несподіва-

но, по літах зустрічаються на чужині. За хвилину спитала Ориська про щось, що було так очевидно:

— Сидимо разом?

Дарка мусіла пожалувати своєї покванности.

— Чи я знаю, як то буде? Я вже обіцяла Лідці, знаєш... тій, що я в них на станції...

— Видиш, Дарко, яка ти!

Дарка подивилася з серцем на Ориську, потім звернулася до Лідки прохливо:

— Хочеш сидіти в трійку в бічній лавці?

— Ні, — відрубала — я буду сидіти з Оріховською, а ти сиди

з нею. Ті, що приходять з одного села завсіди мусять сидіти разом. Можеш... можеш сидіти собі з своєю Ориською...

Дарці не стало вже часу на відповідь, бо до класи ввійшов учитель. Той сам, що питає Дарку при іспиті українське. Він усміхнувся до класи і Дарчине серце відразу, як по дроті побігло до нього і впало йому під ноги.

— Буду вчитися і всіх любити!.. всі мене будуть любити... — шепнула Дарка собі в думці на вухо. Милій „професор від українського“ розгорнув папір і почав з нього говорити про обовязки гімназистки. Говорив медовим голосом, говорив, а Дарка слухала, слухала, аж доки та мріяна гімназія не видалася їй якимсь манастирем із закритими вікнами, звідки ані виходу на світ, ані надії на про-

мінчик сонця.

— Ти чуєш? — шепнула Орисьці до вуха, хоч підчас години було це „заборонене“. Ориська вирвала клаптик паперу із зшитки і написала на коліні великими протестакційними літерами:

— Вже краще було приватно вчитися — і відсунула Дарці записку під сам ніс.

Дарка оббїгла її очима й перелякана мало що не проковтнула нещасну записку, що могола їй Ориську на ціле життя в біді впахати. „Хай попала б тільки професорові в руки! буди здорова, гімназія, на віки вічні!“

Після дзвінка підійшла до Дарки Лідка, вже непамятна того, що зайшло між ними.

— Ну і як тобі подобається у школі? — спитала відразу наїжена на захват Дарки.

— Ет, „така“ школа! Далі дихнути не буде „вільно“ — не

струмувала свого розчарування Дарка.

Лідка скривила уста у півмісся, ріжками на долину:

— Знаєш? Пізнати, що ти перший день у школі... Ну й ще з того, що професор собі говорить? Він мусить так говорити, бо це його „служба“. Ти якась така смішна... слово чести... Ти думаєш, що ми на правду до татру не ходимо... Чи гадаєш, що гімназисток хлопці по школі до дому не відпроваджують? Побачиш! Коби тільки наука на добро розпочалася! О, скільки навіть у нашій класі таких, що з хлопцями ходять! Дивися... та з гривкою коло вікна... Косован... На неї і сьогодні буде Равлюк сьомої чекати... Або таки „моя Оріховська... Зрештою, побачи, сама...“

— Досить, досить, Лідо! Бачиш можливе, о Боже, чиж мож

МІХАЙЛО ОСТРОВЕРХА

Мистець нестримного палу

З нагоди вистави творів Олекси Новаківського.

Олекса Новаківський був мистцем нестримного палу. Його душа зі серцем безупинно горіла стихійною життя, що його оточувало, і з якого він хапав саму суть: силу, красу, рух, по собі — антимонументальний. Але саме ця зворушливість указує на те, що це був великий мистець з Божої ласки.

О. Новаківський. Мадонна. (Вуголь). Світлив Ю. Дорош.

природу, людину на тлі тієї його природи.

Розказував мені один римський приятель, що коли О. Новаківський був у Римі (1932 р.), той мій приятель виводив його по цьому безсмертному місті і показував йому найкращі твори італійських старовинних мистців. Усі ті твори, чи то своєю монументальністю, красою, чи і тим і другим із змістом, зворушували О. Новаківського до сліз. Він хвилювався, тремтів, радів перед гми творами, як дитина. Мойсеєм Мікельанджело, в скромній базиліці Сан Пєтро ін Вінколі, О. Новаківський був голомшеним. Перед цим архитвором талійського різьбарства ренесансу, О. Новаківський до того був схвилюваний, що розплакався...

Либонь, — на нашу гадку, саме в Мойсеєві Мікельанджело найшов він цю силу експресії, яку він останніми роками заходився надавати своїм творам — ось хочби й у шкільній до юрської Мадонни, — якої експресії він не осиянув, бо неуступною перепонкою до цього була в нього школа краківської імпресіонізму. А імпресіонізм сам

„Вся творчість О. Новаківського тісно замикається у рямцях форми і стилю краківської школи імпресіонізму кінця XIX. і початку XX. віку. Це бачимо в першу чергу в його творах довоєнної і початку воєнної доби: супокійна, чиста лінія рисунку, яка лиш де-де хвилює ліричним заломом, а кольорит ясно-надхнений, що дає вам почуття життєвої насолоди. Врешті, від 1915-16 року інколи, а від 1917-18 уже постійно й досі, все більше, мистець в оту чистоту лінії рисунку вливає шамкості, несупокію; а спокійну насолоду кольориту насичує палом нестримного гону. Форма, стиль у нього залишаються ті самі, тільки в них він вливає свою індивідуальність, ця його внутрішня снага, приневолює його аж деформувати стару форму, щоб тільки дати нові вирази своєму нестримному творчому гоню. Та всетаки ця деформація замикається знову таки в рямцях старої форми, яку він саме цією деформацією лише поширив, надав їй силу виразу, потужности: уформив у ній свою теперішню творчу снагу замкнув у ній свою душу“. І останній, сильний акорд цієї фази — це шкіль юрської Мадонни.

Глядіти на твори О. Новаківського з боку національного мистецтва — там ні тієї форми, ні стилю ніде немає: усе те лише краківська школа. Сам мистець інколи відчував потребу нахилитися до скарбниці нашої славної традиції. Але це виходить у нього не лише несміле, непевне, а й далеке від нас. Це бачимо по його „Осмомислах“ тощо, а ще краще по одному зі шкільців до юрської Мадонни, який нагадує нам стилізацію Ст. Виспяньского.

Кались ми вже говорили, що О. Новаківський належить до тих мистців, які у своїй творчості стриму не знають.

„Вся творчість О. Новаківського тісно замикається у рямцях форми і стилю краківської школи імпресіонізму кінця XIX. і початку XX. віку. Це бачимо в першу чергу в його творах довоєнної і початку воєнної доби: супокійна, чиста лінія рисунку, яка лиш де-де хвилює ліричним заломом, а кольорит ясно-надхнений, що дає вам почуття життєвої насолоди. Врешті, від 1915-16 року інколи, а від 1917-18 уже постійно й досі, все більше, мистець в оту чистоту лінії рисунку вливає шамкості, несупокію; а спокійну насолоду кольориту насичує палом нестримного гону. Форма, стиль у нього залишаються ті самі, тільки в них він вливає свою індивідуальність, ця його внутрішня снага, приневолює його аж деформувати стару форму, щоб тільки дати нові вирази своєму нестримному творчому гоню. Та всетаки ця деформація замикається знову таки в рямцях старої форми, яку він саме цією деформацією лише поширив, надав їй силу виразу, потужности: уформив у ній свою теперішню творчу снагу замкнув у ній свою душу“. І останній, сильний акорд цієї фази — це шкіль юрської Мадонни.

Глядіти на твори О. Новаківського з боку національного мистецтва — там ні тієї форми, ні стилю ніде немає: усе те лише краківська школа. Сам мистець інколи відчував потребу нахилитися до скарбниці нашої славної традиції. Але це виходить у нього не лише несміле, непевне, а й далеке від нас. Це бачимо по його „Осмомислах“ тощо, а ще краще по одному зі шкільців до юрської Мадонни, який нагадує нам стилізацію Ст. Виспяньского.

Кались ми вже говорили, що О. Новаківський належить до тих мистців, які у своїй творчості стриму не знають.

МАЛЯРСЬКА ШКОЛА О. НОВАКІВСЬКОГО.

Світлина в долі зроблена в часі відвідн професорів і учнів малярської школи О. Новаківського у Митрополита Шептицького. Стоять від ліва до права: Роман Чорній, Дмитро Дунаєвський, Михайло Мороз, Гриць Смольський, Ольга Пleshкан, Святослав Гординський, Василь Дядинок, Володимир Іванюх; сидять: Ольга Козакевич, проф. Олекса Новаківський, Митроп. Шептицький, проф. Володимир Пещанський, Емілія Охримовичева; в долі: Славко й Жданко сини О. Новаківського.

Малярська школа О. Новаківського в 1926-ому році.

ливе, щоб Данко, такий товарисько вироблений, такий „панськоватий“ Данко, що вже шостий рік ходить до цієї гімназії, не знав, не догадувався, ніколи не бачив, не чув, що не всі хлопці й не всі дівчата тримаються так цупко шкільних приписів, ніби сліпець костура?

І знову виринає зпоміж бурнів ще свіжого болю та перша їх зустріч тут, у місті, під цією самою гімназією і гострі Данкові слова, щоб вона не зачіпала його при товаришах, бо унім строго заборонено ходити з ученицями. Новий здогад виколоється із сумнівів, і його вже ані приховати, ані здушити в собі, ані запліщити перед ним очі, він стремить понад усім, голий, аж болочий: Данко тут, у місті, де стільки чистеньких, як платки лілей, личок соромиться її веснянок!

— Дарка, ти не хотіла б уже до дому їхати? Кажі, Дарка, — питає Ориська тихенько, в таємниці перед вухами, що запряглись вже у шкільний візок.

Ще й таке питається! Дарка поривчасто притулює Ориську до себе:

— Не шукаймо собі, Орисько, тут нових товаришок... Ти не бачиш, як вони всі тут зглядаються на нас усі ті вже „бували“ в школах?

Дві дівчині, — одна чорна, друга як тін тамтої — чорнява, сплетені за рамена, приступили до Дарки й Ориськи.

— Я пригадую собі тебе і тебе — сказала чорнява якимсь таким наголосом, якби українську мову знала лише з книжок, — як ви здавали іспит...

— Я нікого не пригадую собі... ми були такі тоді перестрашені...

— призналася Дарка. Рада, що б розмова на цьому слові урвалася і вона могла залишитися сама з Ориською, яку щойно в цих мурах віднайшла, відчула, оцінила.

— Ти може з Веренчанки? — спитала чорна пестливо Ориську.

— Ми обидві з Веренчанки — пригадала Ориська товаришкам і Дарку.

— То твій татко священик правда? — спитала знову Ориську чорна.

— Так, а ти звідки знаєш? — втішилася, аж розіскрилася Ориська.

— Бо мій татко теж священик... і її теж... — кивнула на чорняву — а я знаю твого татка.

— А її татко вчитель у нашому селі — знову намагається Ориська посунути на рейки розмови і Дарчину особу.

СВЯТОСЛАВ ГОРДИНСЬКИЙ

На шляхах формальних шукань

З приводу збірки поезії ЯРОСЛАВА ДРИГИНИЧА.

У попередній своїй статті, пишучи про Ольжича, я пробував окреслити той комплекс молоді української поезії, що оце дробує в нашу літературу нові елементи. Я назвав його „генерацією ч. 2“. Це та генерація, що дала нам окрім „Рин“ ще Касаєву „Черлєнь“, Антоничезі „Три перстені“, „Сонети й строфи Крадева і н. Це твори рижі, м'які, неразрознім протидежні, м'які етикетки, які ми могли шипити на збірці тих поетів — неважкі. Важке для нас те, що Валері у своїй голосній минулого року статті („Проблеми поезії“, 1934, 1), де він виступив проти механічної систематизації напрямків, назвав „індивідуальним тоном“, „музикою поезії“, що є її первісною основою. Цей саме „тон“ поезії нашої генерації мають у багатьому спільний. Це той невловний дух сучасности, що їх обєднує. Його можна б найкраще зясувати тим, що підкреслимо в тих поетів своєрідну „метафору чину“, замість властивої більшості дотеперішніх наших поетів „метафори споглядання“.

Хоч поезії Дригинича*) не мають у собі тематично нічого українського, тимменіш своїм сприйманням світа вони належать теж до настроїв згадуваної генерації. Існує в Дригинича своєрідне намагання вирватися своїм змістом і формою поза звичайні і втерті в нас (у Галичині) рямки поетичної творчости. Формально — дають його поезії цікаві і рідкі в нас шукання і саме в них найбільша вартість тієї збірки. Оцей формалізм має у Дригинича свої добрі і слабкі сторони, як кожна крайність. Над цим саме хочу коротко спинитись.

Дригинич належить до тих поетів, що передусім ставляться до поезії, як до „творення гарних речень“ (кажучи словами польського авангардиста Т. Пайпера). Одним із поетичних засобів є тут метафора-порівняння. Поет одною рукою торкається реальности, а другою сягає в позареальний, так мовити метафізичний світ. Це можна осягнути нераз дуже простим способом: бажаючи викликати в читача „роздвоєння свідомости“, поет уживає тут звичайної противречности або абстракції двох слів-понять, що переносить нас в іншу площину відчування, нпр.: „тїнь слів“, „шорстке мовчання“, „брєсклі кроки“, „крик, пливкий мов тут“, „вихор волосся“, і т. п. Ми тут наявно можемо слідкувати за мистецьким висловом метафізичного конфлікту. Ясно, що ніяких класичних метод цінунання того, що влучне, а що ні — ми тут ужити не можемо: поет творить виключно на власний ризик — його відчує, або ні. Це ж, зважмо, не стисла наука, що підпадає аналізі; мистець завжди висловлюється відразу синтетично, але навіть тут його відношення до реального чисто інтуїтивне, а його форми — форми імаґінації. Зумисне над тим спиняюсь, бо треба чимось оправдати існування „неясности“ такого роду поезії.

Та ця „неясність“ багатьох Дригиничевих поезій лежить у чому іншому: це не так надуживання метафори, як неясність і хиткість самої конструкції (може саме з причини того надуживання). Конструкція — також поетична проблема. Саме сучасна поезія (це важко доказати, це відчується) змагає до своєрідної ляпідарности,

*) Ярослав Дригинич: Різьблю віддаль. В-во „Варя“. Варшава, 1935.

монументального „пуризму“, скорочень вислову при одночасній елімінації за великих метафоричних розгалужень. Поезія, по суті, стає вислідом „вибору“, „монтажу“, і це є найуспішнішою вартістю конструкції. Саме це змагання сучасної поезії — видобути можливо в найчистішій формі суцільний ліризм функціонально-відповідними словами, із того, що складається на образ-поняття, — у Дригинича виходить якесь затерте і неясне, увага надто розвівається, мов при обсервації надто переладованої архітектури. В опануванні ліризму в Дригинича часто стрічаємо за багато суперечностей, за багато поетичних здогад самого читача. Тому найсильніші речі в нього там, де він, не перескакуючи з одної метафори на другу, дає ландшафтовий ряд лірично повязаних образів. Це — тамениця того, чому малі його двострофні еротики „беруть“, а деякі півторасторічкові вірші лишають неясне почуття і не хочуть продовжуватися в нашій свідомості.

Дригинич має вроджену відразу до всього банального. З цього погляду треба дивитись на його рими й асонанси. Вони майже всі побудовані на т. зв. опірній шестеліції (sonorance d'arrui) пр. „руку — струнку“, „пах — пал“, „дим — молодий“, що зрештою систематично було вживане в поетів харківської „Нової Генерації“. Декуди можна перевести цікаві паралелі: „тісніше — дійсність“ — інший — вірші — тиждень!“ — де майже нічого спільного, але читаєте вірш і „щось у тому є“...

Взагалі Дригинич увесь у стадії експериментування. Формальні проблеми переважують покищо всі інші, передусім проблему змісту, хоч, назагал, урбанізм поета почуваємо добре в його ритмах та римах. Хотілось би, щоб у Дригинича зміст не був такий статичний, щоб він мав якусь сильніше зазначену напрямку. „Метафора чину“ не скрізь яскраво підкрєслена. Та, з другого боку, його формальні шукання — річ дуже добра, і потрібна. У хвилині, коли в його поезію повною струєю вилється життя, поетові вистачить тільки сісти за керму й пустити свої НР на бажану скорість. У кожному разі за його манометром будуть з цікавістю стежити всі зацікавлені дорогами нашої поезії.

Просимо поправити. В нашій статті „Поет другої генерації“ в попередньому числі — перший стовпець, 24-ий рядок згори — замість „дампінгованим національним життям“ має бути „допінгованим“.

МАМІ
ЗАБЕЗПЕЧИ МОЮ ДОЛЮ
КАРПАТІ
ЖИТТЄВІ ОБЕЗПЕЧЕННЯ-ЛЮБИВ. РИНОК 38.

Чорна та її тїнь ніби не дочують.

— З тобою, Підгірська, буде в нас у класі п'ять доньок священиків... У нас є і доньки народних учителів — докидає чорнява Дарці. Але на цьому клаптику і кінчиться вся увага доньки священика до доньки народного учителя.

— Ходи з нами перейтися — звертається чорна вже тільки до Ориськи і рівночасно обидві нараз тягнуть її за руки за собою..

* До Дарки ніхто не звертається. Ніхто її не запрошує. Вона стоїть між тими обидвома захитана у своїй рівновазі, вражена до найтонших клітин своєї гордості, готова вибухнути. Стоїть без слова і тільки дивиться на Ориську. Дивиться, якби ковтала її кусниками: піде вона за

„доньками священиків“, чи залишиться з нею?

Ориська засноується нерішучою, дурненькою усмішкою, як незручним вільцем і безрадна вертється в рямцях цього трикутника.

— Ну, ходи, бо зараз задзвонять на годину! — нетерпеливиться чорна й інтимно закидає Орисьці руку на шию.

Ориська в останній хвилині, як винагороду за те, що робить, обсипує Дарку останком усмішки, повертає в її сторону ще раз і ще раз своє вузеньке личко кунички і... йде з тамтими.

Дарка стоїть рівненько, як з оліва вилита, важка застила якусь хвилину, потім обертається різко на п'яті і сідає в лавку.

— Добре знати. Добре знати. Но такт тільки ця одна думка.

— Добре знати. Добре знати.

МИХ. РУДНИЦЬКИЙ

Верлен — блудний син, непоправний

(1844—1896).

Пригадали у Франції роковини парнаської поезії та символізму; з цими напрямками зв'язане ім'я Верлена, що вмер рівно 40 літ тому.

Один із найбільших французьких поетів — Поль Верлен, дав своїм життям приклад, як не треба з життя поетів брати прикладу й як не можна наслідувати нічого з того, що складається на їх ґрунті.

Неодного земляка, коли приїжджав у Париж, вивів я до Люксембурського Саду, щоб показати йому одну статую. Земляк мав на мить ілюзію, що стоїть перед бюстом Шевченка. Череп і вуси Верлена сильно нагадують портрети Шевченка після його повороту із заслання: Французькі критики не раз прирівнювали його до Вільяма — першого великого поета Франції, бандита-вломника та покаючого грішника, що мусів утікати знід шибениці.

Посидинки моменти життя Верлена, головню з передсмертної доби — страшний; у нашій стадії поглядів на літературу неможливе було б їх повторити, щоб не стягнути на себе громів професійних фарисеїв. Мав він навіть університетську освіту, був зразковим, талановитим учнем. Батько його — капітан-рентієр залишив йому поважний маєток, з якого міг він роками жити безжурно.

Міг Верлен — здавалось з усіх зверхніх ознак — прожити життя пересічного, зразкового громадянина, пишучи поезію. У 22-ім році життя видав свою першу збірку; у 25-ім оженився, майже після енергійної внутрішньої постанови, щоб оминути спокус богемічного нічного волокитства та алькоголю. Два роки тривало його подружжя. Коли з'явився геніяльний хлопчина, авантюрист та обходивший Рембо — Верлен уже заливався „зеленою отрутою“ (абсентом).

Між тілом і душею.

1881. р. маємо перший прилюдний доказ „навернення“ Верлена — з атеїста стає покаючим вірним, сповіда-

ючись у надхненній своїй книжці „Мудрість“. Та від цього року аж до самої смерті в його душі та буденщині не вгає боротьба між двома силами, тілом і душею, що розривають його та знесилюють. Верлен паде щораз нижче морально та фізично; не всілі ні систематично працювати ні взагалі чимнебудь заробляти. Ані його військова служба, ані легка праця мало урядовця, ні в'язниця не змінили в нічому його страшного нахилу: про-

Верлен і Рембо.

сиджувати дні та ночі по каварнях та шинках. Поволі розтрачує він свій капітал, стає тягарем другів і знайомих, не може жити з того, що пише, але... І тут саме маємо чудо, перед яким психологи та критики стоять безраді. Саме з того свого життя, що часто нагадує більше вночучою комірчину та канал, ніж Музу, добуває він такі безпосередні тони захоплення, пориву, каяття та щирої простоти, що не можна уявити собі, якби Верленова поезія могла виглядати, коли б не було в ній гріхів, сліз, прокльонів, зневіри, присяг, екстаз і грубих висловів, які досі не мали права вступу до поезії.

Правда, якої не можна повторити.

Неначе Руссо сповідався він у своїх листах і споминах („Сповідях“) залишених по собі з таких переживань і таких думок, якби був гангстером засудженим на електричне крісло і хоче ще перед смертю показати світові, що може йому в очі сказати всю правду. Не можемо уявити собі, що зробили б у нас з такими друкованими матеріалами до психології поета, коли вдєстеро слабших Шевченкових грішків не маємо сміливості навести у студіях про поета там, де супроти великої людини безоглядно правдомовної відчуваємо непереможну потребу правди.

Обновник поезії.

Обновив Верлен французьку поезію ріжноманітністю форми та криком серця, раніше нечуваними. Виступив свідомо як великий знавець свого мистецтва, свідомо проти надто великої реторики, проти красномовства, такого поширеного у Франції і так майстерно використаного В. Гюго. Домався передовсім музики, нюансів, щораз-то нових ритмів, але і не любив тої мелодійності, що має означені рямці строфи — вже засвоєні, вивчені, поширені.

Та від славних канонів „Арс поетика“, віршованих і зясованих прозою, хоч як багато з них стало гаслом нової школи „символістів“, переходив він, коли сам творив, до тих невловних, наче примхи або судороги нервів, настроїв і мелодій, де змисловість так переплітається з духовою ніжністю, як тіло з душею. Було це для Верлена дуже природне переживання: сдного дня зранку міг він лежати хрестом у церкві, присягаючи собі, що починає нове життя, — другого міг бути в такому стані опьянення, що не пам'ятав учорашнього дня.

Його вплив.

Духовий стан Верлена дуже нагадує того штукаря з оповідання Анатолія Франса, який молився перед іконою, сторчаком на голові перекидаючи мячиками, бо вважав, що найбільше наближується до вищого світа тим, у чому найкраще проявляється його мистецтво. Вплив Верлена на нову поезію величезний. Згадати хоч би безліч перекладів з нього, зроблених великими німецькими та російськими поетами. Неодин наш молодий поет якби заглянув до Верлена здивувався би, що є в ньому теми, тони та сполуки, про які він тільки мигмоком мріяв, не вміючи їх передати не то в поетичній формі, але навіть як теоретичний дезидерат: „що можна б було зробити якби...“

Бо Верлен мав перед собою вже Віктора Гюго, якому присвятив полум'яну апострофу.

РОБІТНЯ ЖІНОЧИХ ОДЯГІВ

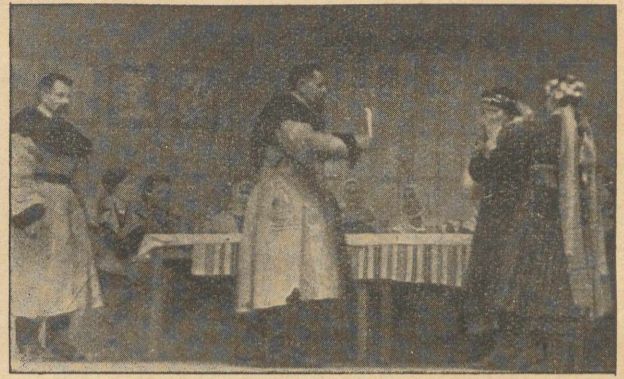
Осипи Остаповичевої

Львів, Малецького 10. П. п.

Шовкові і вовняні суконки, комплекти і т. д. за останніми заграничними зразками з власних і принесених матеріалів по конкурентційних цінах. — Виконання першорядне й точне. — На складі заедно оригінальні віденські взори.

Вечір народньої ноші

Як проминув вечір народньої ноші, весілля з Лисятич коло Стрия — про те писати не треба; занадто багато подали про те наші щоденники. Знаємо, що поділявся він на частину обрядову та показову та що сая те-

Весілля в селі Лисятичі (Стрийщина). Світлив Н. Нижанківський.

атру Ріжнородностей була повна по береги. В чому суть його успіху та що нового приніс він у порівнянні з тогорічним?

Виходити треба від програми. Програма цього року була інакша: „Подаємо зимові обряди“, сказала Софія Ракова у вступному слові. Стис-

лігентними силами, другу й четверту як обрядові виконали селяни.

Здається, що ані виконавці свята, ані публіка не сподівалася того, що побачила. Тоді коли перша частина вечора промайнула скоро, не зворушуючи надто глядачів, друга, себто весілля пірвало всіх само собою.

Сільське весілля! Хто з нас не пам'ятає сільської хати, тісно набитої людьми? Посередині на кляптику місця виступують чоботами; збоку дрібоче сільська музика й важко постогнує бас. Крізь хустки, що мигають й поли видно збентежене обличчя молодої. Свахи тягнуть „сумної“, аж доки не

Селянська пара з Чолган коло Болехова. Ниж. О. Дразньовський і Октавія Галандюк. — Світлив Н. Нижанківський.

ліше сказавши — обряди свят та мисниць, як цікавий контраст до нашого, міського карнавалу.

Від коляди, що її відспівали з запалом та щиро сільські хлопчачі (школа ім. Шевченка у Львові), через різдвяний вертеп із села Полянок коло Львова, імпровізований Щедрий Вечір із Канівщини, аж до бойківського

ДВІ КНИЖКИ

СВЯТОСЛАВА ГОРДИНСЬКОГО

БУРУНИ

поезії

Ціна 2.— зол., пересилка 0 25 зол.

СЛОВО ПРО ІГОРІВ ПОЛК

віршовий переклад

Ціна 1 20 зол., пересилка 0 15 зол

Замовляти в Адміністрації „Назустріч“, Львів, Ринок 10.

PAUL VERLAINE

Осіньна пісня

Довгим квилінням
Скрипка осіння
На глум
У серце лле чорну
Непереборну
Нудьгу.

В сирій безмежі
В час, коли з вежі
Бе дзвін,
З сутінок чути
Спомин забутих
Годин.

Иду за вітрами,
Щоб від нестями
Що-крок
Геть мене гнали,
Наче зівялий
Листок.

На серці повно сліз

На серці повно сліз,
Немов дощу над містом...
Який це смуток зріс,
Що в серці стільки сліз?

Солодка, тиха злива!
Шумить земля і дах!
Душа, як нещаслива,
Музикою їй злива!

А плач цей без причин
Від серця ран роздерся.
Біль зради? Ні один.
Цей смуток — без причин.

Найбільш з усіх — страждання:
Не знати, звідкля
Без врази та коханця
На серця дні — страждання.

Люба пісенька

Огнище, лампа — блиск світла вузький,
Мрії, як пальців шукають виски,
Очі, як тонуть в очах, що кохають,
Книжка закрити, пах теплого чаю,
Радість, що вечір так любо минув,
Втома з бажанням привабливого сну,
Шлюбна тінь спальні й солодкої ночі
Все те, що мрія затримати хоче
Вічно загайаний час мій кленуть:
Тижні — терпець мій, і місяці — лють!

Сутінки містичного вечора

Із сутінками багровіє спомина...
У полумі тремтить у даліні
Надії обрій, впавши в невідоме,
І пнуться вверх по казковій стіні
Мереживом таємної рістні
— Лілеї, дальі, козельці, туюпани —
Плетуть альтану, а повітря пняе
Втягнуло в себе випари душіні
Отруйно-теплі пахощі сильні
— Лілеї, дальі, козельці, туюпани —
Де змисли, розум і душа на дні
Перемішали в роскошах ароми
Опьянливий — із сутінками — спомина.

„Рече мені Бог мій“

З книги „Мудрість“.

I.

Спасителю! Боюся... Вся душа в тривозі...
Тебе любити треба. — Вірю, але як,
Як зважусь, мій Ти — Боже?! Бо-ж здіймає лях
І всіх найправедніших на Твоїм порозі...

Бо як Тебе любити? Чую вже в загрозі
Розхитане склепіння неба серед мряк
І землю, де копав я захист, мов червак...
Скажи... Найдю Тебе ще на своїй дорозі?

Подай мені хоч руку, щоб підняти міг
Я духа у недужі та зболіле тіло...
Як зможу взяти цідунок з божих уст Твоїх?

Можливе-ж, щоб нечисте ще чоло спочило
На Твому серці, Христе, — ніжно так і просто,
Як голову схилив там учень Твій — апостол?

II.

— „Мій сину! Хочеш справді ласки ти моєї?
Послухай: кинь вагання, від яких терпиш,
Ввійди в мою святиню, що стоїть настїж,
Немов бджола в очашок вибраний лілеї.

Прийди до мене ближче... Не як фарисей,
У сміливий покори, без гордот... Скажи-ж
Мені всю щирю правду: чим найбільш грішиш?
Сплети вінок із квітів совісти своєї...

І просто підійди так до мого стола...
Благословенство візьмеш і найкращу з страв,
Якої досі янгол ніодин не знав.

І з виниці моєї, що віки росла
Попробуєш вина, що наче кров чудесне,
І питимеш аж грішне тіло не воскресне!

Небо високо понад дахами...

Небо високо, понад дахами,
Сяє погодою!
Дерево зверху, понад дахами,
Віття розгойдує.

Дзвін — тиху пісню, під небесами,
Деся розколює,
Пташка на гілці, під небесами,
Заводить тихої.

Боже, мій Боже! люди так близько
Живуть тихісінько.
Місто з віддалі шле сюди близько
Спокійну пісеньку.

Друже, мій друже! ти із своїми
Скрізь таріканнями,
Що ти зробив, та скажи, із своїми
Днинами ранніми?!

Переклав М. Рудницький.

ЦУКОРКИ-ЧОКОЛЯДИ-СОЛПЕЧИВО

впаде якийсь дружба з веселою зацікавленою коломийкою. Хіба якась із них стерпить, щоби йому зараз же не відповісти?

Ці спомини віджили тут. Та стоїть краше: лясятицьке весілля було пересічне. Самі строї такі мальовничі, поведінка селян така невимушена й природна, приспіві їх такі веселі й дотепні. Цьому чарові не міг опертися ніхто на салі; навіть пожежники забули про свої урядові, суворі міни. Дож уже говорити про нас — широку публіку, що їй весілля пригадало дитинство на селі та символічні обряди, віноклетин чи очікування! Годі було не сміятися та не радіти веселим сваткам, що притупували жваво на сцені. Або псня при віноклетинах, така протяжна й сумовита! Неначе пригадувала молодій, що тепер для неї починається інше життя.

Ця непосредність нас поризала. Ось головний успіх цієї точки: в її навіз простоті, у широті відтворення.

Та була мабуть ще одна причина! Ми побачили веселе, усмінене село. На одну мить промайнуло воно перед нами безжурне й радісне, в одній із гарних його хвилин. Яке це дуже рідке явище! Все представляють нам його заплакане: або воно само бідається, або описувачі малюють його в чорних колірах. Ніде правди діти, воно справді таке. Тим краше підглянути його в рідких хвилинах дозвілля, тим приємніше знайти в ньому правдивий український гумор, терпкий трохі, але здоровий.

До цих радісних народних проявів можна зачислити й народно-ношу. Яке багатство форм, яка фантазія у барвах! Все замишування до краси, весь темперамент виливався в цих простих чи кривих лініях у цих гарних чи молотних відтінках. Показавши дав нам огляд майже всіх українських земель (не доставало стрів із Волині й Закарпаття) і тисясамм пребагату картину народного мистецького відчуження.

Ми вийшли збогачені з цього вечора. Немов би хтось торкнувся рідних струн у серці і посіяв там гордощі.

Українська хроніка.

Нова літературна нагорода.

Головна Рада Українського Католицького Союзу у Львові уфундувала літературну нагороду за найкращі українські літературні твори видані в 1936-ому році. Жюрі, як довідуємось з комунікату, братиме під увагу лише ті твори, що не матимуть протихристиянських тенденцій. Висота нагород ще неустійнена. Будуть вони проголошені 22-го січня 1937-ого року.

Комунікат УКС каже, що жюрі братиме під увагу твори, що не матимуть протихристиянських тенденцій. Жюрі Т-ва Письменників і Журналістів напевно не нагородило би твору з протихристиянськими тенденціями, хоч це не підкреслене спеціально у статуті. Тому в цьому випадку це не важне й не суттєве.

Важне те, що є в нас друга літературна нагорода і цим треба радіти.

ОСИП БОДНАРОВИЧ

Чого ніхто не краде

Оповідають, що якось недавно трапилася одній книгарні така пригода. Восьмий не замкнув добре стори від входних дверей і вона наслідком якогось струсу каменіці — може від трамваю або авта — підсунулась вгору, відкриваючи вхід до книгарні. Десь пізно вночі надійшов поліцей і запримитив отворену книгарню. Певно злодій. Дзвонить до сторожа каменіці і питає в чому річ. Мабуть злодій. Надслухують — тиша. Входить обережно до середини — нема нікого. Власник книгарні не запримитив уранці ніякої крадіжки.

Чи справді книжка стала аж така мало лакома річ?

Один книгар нарікав: — Пане, якби не випозичальня книжок, яку я відкрив при своїй книгарні, я давно вже пішов би з торбами. Справді. Чи ви запримити цікаве явище? Донедавна це небагато було прилюдних випозичальень книжок. — одна-дві в одному місті. А сьогодні скільки їх: що вулиця то випозичальня. Дотого-ж майже кожна книгарня має свою випозичальню. Люди не купують книжок, тільки позичають.

Колісь давніше, багато давніше, ви могли найти у багатьох хатах бібліотеку. Більша чи менша, але була. Одні купували одні книжки, другі інші, а потім мінялися позичаючи один одному. Та все це мало приватний характер, так мовить б, товариський. Прилюдні бібліотеки-випозичальні були здебільша при якихось товариствах і обслуговували звичайно тільки членів тих товариств. Та згодом поширилися такі випозичальні, які бачимо сьогодні. За одного, півтора золотого на місяць, можете прочитати — якби тільки встигли — трицять книжок, тобто одну на день. А навіщо-ж вам книжка, як ви вже її прочитали? Щоб заваджала!

У теперішній, так званій „модерній“ кімнатній обстанові нема місця на книжку. Не говоримо тут, розуміється, про обширні мешкання багатих людей, що попри все інше заважають мати і власну бібліотеку, здебільша для декорації. Але в тій новітній кімнатній обстанові пересічного громадянина, що в ній ліжка заступив тапчак, а шафи заховалися у стінах, все-ж інше прибрало якнайменший розміри, — у тій обстанові нема місця на книжку. Полочки, етажерки, бібліотечні шафи

— все те перемандрувало до прилюдних випозичальень разом із книжками. У кімнаті пересічного громадянина книжка стала тільки перелетною птицею. Ї місце: нічний столик.

Це — так сказати б — теперішня мода. Але є ще багато — як це звичайно буває — таких, що не йдуть за криком моди. Стрінете їх найчасніше перед книгарняними вітринами. Поруч носом шкляню тафлю і вичитують наголовки виставлених книжок. Аж їм очі світяться. А потім заходять до середини, щоб спитати, чи можна дістати на сплату і часом за хвилину виносять бажаний, а може й вимріяний скарб.

Не вірю, що теперішня — так сказати б — „безкнижна мода“ запанує всевладно. Знову буде щораз менше хат, де книжка є тільки перелетною птицею, і щораз більше таких, де книжка буде постійним другом.

Особливо буде вона постійним другом на селі, що не мусить, а на всякий випадок досі ще не приноровлюється до нової моди. На селі нарікають ще, що не мають що робити, не мають чим зайнятися у вільні хвилини. Нудьгують. Це прекрасний ґрунт для того, щоб книжка стала постійним другом.

Як багато причиниться до того влаштування дешевого місяця книжки? Не турбуймося калькуляцією книгарів. Це їх справа, як вони це роблять, що один місяць у році можуть продавати книжки за половину ціни, а то й дешевше. Всі ми, що не йдемо за „безкнижною модою“ радіймо тільки тим, що за гроші, які з нашого скромного заробітку можемо призначити на купівлю книжок, у місяці березні можемо купити вдвоє стільки, а то й більше, що кожного іншого місяця. Бо березень — це місяць дешевої книжки.

Приймаю пацієнтів в моїм заведенні
У ЛЬВОВІ, ВУЛ. СИКСТУСЬКА 17,

від 9—1 і від 3—6.30, в неділю і свята за попереднім замовленням. Власна техністична лабораторія.

НАСС

КОЛИ БОГИ СХОДЯТЬ НА ЗЕМЛЮ

Фільма „Амфітріон“.

Більшість фільм, що доходить до оперетки беруть нас сентиментом, американські та віденські. Американські сензації — темпом і криком, мериканські страшенне нервіні; поруч але таких фільм що дозволили б ду-

Післанець богів Меркурій (Павль Кемп) у фільмі Амфітріон.

могутніх картин природи та маси, поруч заморочливих штукарств, балету, маємо (то здебільша!) сальозову та гангстерову скандалістику. Віденські

мати всміхаючись, є так мало, як поруч і сміху докупити.

Недавно оглядали ми фільму „Уфі“ — „Амфітріон“. Навіть у рекламі не було слова про фірму виробництва, хоч „Уфа“ має свою славу...

За сюжетом завернули до перед Христової доби. До часів, коли ще боги по землі ходили. Безсмертний Плявт подумав собі одного дня: „На Олімпі мусить бути дуже нудно безсмертним богам і богиням, що вони не можуть, як ми зазнавати кохання з нашої бочки — з усіма несподіванками...“ Подумавши, стягнув Зевеса на землю, додавши йому до товариства бістроногого Меркурія — першого вістового, репортера та посередника в усіх темних справах.

Оказія була така: тебанський вожд Амфітріон пішов на війну, залишивши дома превірну дружину Алькмену. Чоловік її служниці Андрії чура Амфітріона, теж на війні. Зевес та Меркурій зїхали на землю балюном примитивної продукції з тим самим наміром, негідним богів, а гідним сміху: звести дві самотні жінки. Здавалось би легка річ для них, коли можуть узяти на себе подобу відсутніх чоловіків таку вірну, що їх жінки питають їх як „рідних“. Та Зевес залишив на Олімпі Юнону. І хоч сказав їй, що їде лікуватися до Спарти Юнона, як каже Котляревський в „Енеїді“ — „суча дочка, розкудкудакалась як квочка“... і завдяки її бистроті та задрості Зевес вернувся на Олімп на

Наша культурна потреба

Видавнича справа — якщо йде про твори з нашої літератури — у нас як-так налагоджена. Є у нас вже декілька видавництв, що — правда, не систематично — але всетаки від часу до часу видають найновіші твори наших наймолодших, а то й старших письменників. За те ж майже ніхто не видає у нас перекладів з чужих літератур. Одна-дві книжки перекладів, що вийшли давніше, не змінюють справи. Наслідком того український читач, що цікавиться чужими літературами, а не знає чужих мов, мусить покористовуватися перекладами на мови, які знає. З того почала вироблятися жахлива привичка: як трапилася якась чужа книжка в українському і польському перекладі, наш читач брав польський.

Справу українських перекладів з чужих літератур — між іншим справу першорядної ваги у культурі кожної нації — можна налагодити тільки під умовою, що повстало би видавництво, що захотіло би видавати переклади. Та в останньому — повоеинному — ча-

сі ніхто якось не наслідився взятися за це діло, ніхто не захотів продовжувати гарної традиції „Бібліотеки найзнаменитіших повістей“, що зикодила при „Ділі“, „Видавничій Спільні“ та „Новітній Бібліотеці“, з яких кожна випустила поважну кількість томів.

Аж ось знову береться за це висококультурне діло „Видавничая Спільня Діло“, що розіслала в край проспекти задуманої систематичної Бібліотеки. Читаємо у згаданому проспекті, що Видавництво випускатиме одну книжку в місяць, напереміну оригінальні і перекладні твори. Цими другими треба справді радіти тому, що дия зробиться новини, чи може й старі твори чужих літератур досягнуть широкую загалові наших читачів.

В проспекті заповіджені з перекладної літератури твори таких авторів, як Барбей д'Оревілі („Чортиці“), Балзак („Чародійна шкіра“), Кнут Гамсун („Під осінніми зорями“), Есо ді Кейроз („Родина Маїв“) і В. Сомерсет-Могем (Сновіда). Перекладачі цих творів: Петро Карманський, Степан

Левинський, Михайло Рудницький, Василь Софронів і Василь Сімович.

Коли розписуємося про вагу перекладів, то це не значить, що недоцінюємо ваги оригінальної літератури, яку Видавничая Спільня „Діло“ теж буде видавати. Цю справу поставили ми на другому місці тільки тому, що Видавничая Спільня „Діло“ вже й досі видавала твори наших авторів до деякої міри систематично. Тепер це має бути таки справді систематично. На 1936-ий рік заповіджені твори таких авторів: Улас Самчук („Віднайдений рай“), Софія Яблонська („З країни опію та рижу“), Ірина Вільде („Бе восьма“), Василь Масотин („Два з одного“), Михайло Рудницький („Ніколи не кажи ніколи“).

Якщо судити по книжках, що їх досі Видавничая Спільня „Діло“ видала, то можна сподіватися, що український читач крім цікавого змісту дістане до рук гарну й естетичну книжку, бо досі це Видавництво справді звертало дуже добайливо увагу на зверхній вигляд своїх книжок. О. Дніпровський.

УСПІХИ МИСТЕЦТВА

рис. Р. Чорній

Перед відкриттям посмертної вистави О. Новаківського невідомі гості вкрали кілька образів.

доказ, що на землі справді важче дати собі раду з жінками, ніж це уявляють собі боги на хмарах.

Сама ця комедія перетворена на фільму, не дуже високої якості, має ту велику прикмету, що розбуджує нашу уяву найкращим засобом — постановою уявою. Уявляємо собі часто, що досить здобути владу над світом, щоб добути з нього все, чого бажаємо. А проте є цінності, якими не може володіти навіть олімпійський всеволодний володар: — чисте серце. Того, що є чеснотою, не можна здобути ні хитрощами, ні силою. Сітка інтриги виплетена так зручно богами, перемінялась у пастку, коли вони тільки заплутались у клубку, з якого складається людське життя.

Що так часто переважає у цьому нашому житті? Жіночий капелюх. Меркурій умів за час своєї кур'єрської діяльності, мандруючи постійно між небом і землею виконати не одне важке доручення, розплутати не один конфлікт. Але у мент, коли він закохується, голова його тратьє рівновагу: він мусить увесь час думати про те, чим занята голова вибраної ним ледької симпатії: про жіночий капелюх.

Режисерував „Амфітріона“ відомий актор, якого давно вже не бачили ми на екрані, Райнгольд Шинцель. Головні ролі грають Віллі Фрітч, Павль Кемп, Кете Гольд і Фіта Бенкоф.

Німці з відомою їм совісністю та фаховістю подбали за те, щоб у фільмі відтворити вірний стиль старовинних Теб, показати, як виглядає грешка архітектура та вуличне життя. Навіть не забули про голубів та осла, що теж мають свою роллю.

Між іншим осел, що його взяли до праці так подружився з актором Кемпом, що ходив за ним як пес і навіть здоровкався з радості своїм мало мільдійним баритонем. Підчас одної довгої проби, коли кінооператори мали вже починати свої знімки, Кемп увійшов навшипяках до робітні, тоді, коли інші прибрали відповідну позу, чекаючи на останній знак режисера. Був теж між ними й осел. Побачивши Кемпа, з радості заревів. Після нього ревів з обурення режисер, якому поспували кількогодинну підготовчу роботу. За часів німці фільми осел міг би собі на боці ревіти досхочу. м. р.

„3 гомоном тромбону“...

Вийшла недавно нова книжка Д-ра Донцова „Наша доба і література“, в яку ввійшли здебільша його статті на літературні теми, друковані у ЛНВ й „Вістнику“ та відчиті. Нам спразді дуже прикро, що ми змушені ту книжку, де є багато цікавих і живих думок, обговорювати у цьому неповажному відділі. Але винен цьому сам автор, що зовсім неповажно зводиться у своїй книжці конкурентній порухунки з нашим журналом. Його критична метода дуже проста: він витягає два-три слова принагідних авторів, викривляє їх по свому, і накінець усім накупі пришиває лату сновів, масонів, каварнянних динків і т. п. У крайньому випадку, коли нічого вже пришити, закидає плягіят з авторів свого журналу, який, як відомо, має в нас виключний монопол на націоналізм, духовий звязок з Заходом і найгеніальніших поетів, що співають про кокаїн та коктейлі у такому стилі:

В обіймах несучи дівчину,
У тихім темпі танга тону,
І з її тіла безупину
Коктейлю з гомоном тромбону
Мов кокаїном п'яні хвилі,
Її перфуми чар співає:
Геліотроп солодкий, білий,
Імлю мозок сповиває.
Око блищить, на довгих віях
Чорніє чорно-синія шмінка,
А срібна сукня... і т. д.

(ЛНВ, 1918, III).

Але лишім співати і співати з „Т“ тіла коктейлі і спробуймо іншого, пікантного:

Що осуду Датонів чеснотливих,
Жадних сензаций — не злякалась ти;
Що в першуж нашу ніч на самоті,
Ти келих без вагань перехилила
З солодкою отрутою на дні;
Що ти знайшла в душі щось так
безмежно сильне,
Сильніше за добро і зло, чесноту
й гріх,
— Було в тім все таке відмінне,
Був гест. Був виклик! Ну й
хвилевий лік
На мою втому й сплінь...

(Вістник, 1933).

Це все творчість, що, за рекламною добродією Донцова „змете трийліві терорії стомлених життям і витисне печать свого духа на грядучій тьвердій добі. Вона видасть наших Данге, Кіплінга, нового Шевченка, Сенкевича, Декостера, вона дасть нам нашу Ероку і Марселезу...“

Скромний автор забув обік Дача й Кіплінга згадати ще пісенькарку Делю Лін'нськую. Подумайте, — вона так чудово співала б ті життерадісі, напоєні духом тьвердій добі вірші!
Геліотропе солодкий, милий! Перестань вповивати імлюю мозок!

„Як не садитесь“...

За критичною творчістю другого добродія, що совісно займається рекламною нашого журналу, Араміса, не вміємо просто сгезити та комментувати його глибокі завваги; він працює чотири рази скоріше за нас, бо його газета виходить двічі в тиждень, а наша тільки двічі в місяць. Але кілька слів за пильність йому належить.

Він дуже дивується, як це Віюн може вважатись католицьким письменником, коли його хотіли двічі повісити! В тому й річ, гслуве, що автзра „Гимну до Матери Божої“ хоч і хотіли вішати, але в його побожн-ті ніхто не сумнівався, а тобі, Арамісе нхто не повірив, хоч би тебе і повісили! Бо ти тому так голосно кричиш про мораль, бо маеш на своїй совісті гріх, за який Котляревський скинув в „Енеїді“ винуватця на дно пекла, пишучи „І якусь там машлуду швармили на шм'лику“, найбільший гріх людини, що пригала свої пальці до літератури — ти видав свідомо крадену в чужого автора книжку!

На виставі образів О. Новаківського похоже маляр І. Іванець і всімається.

— Щоє ви нині дуже вдоволені...
— Тішусь, що мистецтво йде вгору...

Тут треба пояснити, що на виставу посмертних творів О. Новаківського попав теж один образок Іванця, який був колись залишив ту свою працю в робітні покійного мистця.

— А чому-ж ви не скажете організаторам вистави про це?
— Так рідко чоловікові трапляється бачити, як його шанують по смерті...

На виставі Новаківського. Один достойник зупиняється перед образом „Леда“. Хотів би крикнути „геть з деморалізацією“, але каже дипломатично:

— Знаєте, якби на цю виставу мали водити молодь, то треба б може що „Леду“ заступити чимось іншим...

— Може не ввесь образ, а...
— Як вибачте?...
— Лебедя можна б лишити, тільки замість Леда дати Льогенгріна.

Портрет д-ра Дмитра Левицького зроблений О. Новаківським намальований тією модерною технікою, яка не дозволяє підходити до нього як до портрету. Коли д-ра Левицького спитали, як він йому подобається, він сказав щиро:

— Я люблю його дуже, бо він нагадає мені кількох членів моєї рідні: діда, вуйка і ще когось зовсім до мене неподібних.

Один молодий маляр, що жив на провінції, влаштував — розуміється за порадою своїх приятелів та прихильників свого таланту — у столиці ви-

ставу свого мистецького дорібку. Гдавав сердега, що публіка розкрити бодай половину картин і він сак-так направив свої фінанси, а щонайменше добуде трохи грошей на полотно та фарби. Та ніхто не купив ні одної картини, а зібраної за вступи суми не стало навіть на те, щоб покрити видатки звязані з влаштуванням вистави. Зібрав бідолаха свої маєтки та — щоб не возитися з тим усім на провінцію — здепонував їх у доброго знайомого у порожній мансардовій кімнаті. За деякий час дістає від знайомого листа. Хтось вломився до мансардової кімнати. Приїдьте, переверте, чи не покрав яких образів. Мц на другий день у столиці. Знай, усї свої картини до одної нерушені.

— Вірте мені — розказував він потім в товаристві — я цілу дорогу їдучи до столиці радів, що бодай злодій зацікавився моїми картинами.

В черговому числі проголосимо вислід льовсування премій.

Нові видання

КНИЖКИ ДЛЯ МОЛОДІ
Богдан Лепкий: Казка могого життя. Кругуель. Накладом Видавництва „Дружина“. Львів, 1936.

РІЖНІ
Літопис Національного Музею за 1935 рік. Видання Союзу Прихильників Національного Музею. Львів, 1935.

ТИСЯЧУ КНИЖОК і НОТ

по знижених цінах продає у місяці БЕРЕЗНІ

КНИГАРНЯ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ім. ШЕВЧЕНКА, ЛЬВІВ, РИНОК ч. 10

та філії в Луцьку, Крем'янці, Перемишлі, Стрию і Ковлі.

Повні каталогі та інформації пересилає на бажання даром і оплачено.

УКРАЇНЬСЬКА ЗАГАЛЬНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ

МІСТИТЬ У СОБІ ВСЕ,
ЩО КОЖНИЙ МУСИТЬ ЗНАТИ
ПРО СВІТ І УКРАЇНУ.

ЗАМОВЛЯТИ: ВИДАВНИЦТВО У.З.Е. — КОЛОМІЯ.

Найкращий дарунок це — РІЧНИК „НАЗУСТРІЧ“

Адміністрація „Назустріч“ має ще невелику кількість річників „Назустріч“ з 1934-го і 1935-го року по ціні 10 золотих.

Нові передплатники і всі ті, що одержують „Назустріч“ в 1936-ому році можуть набувати попередні річники з опустом. Окладники для річників можна замовляти в нашій Адміністрації по таких цінах:

Звичайна (півполотно) 2.20 зол.; з переплетом 3.20 зол.
Ціле полотно з золотим написом 3.— зол.; з переплетом 4.20 зол.
Пергамоїд (імітація шкіри) 5.50 зол.; з переплетом 6.80 зол.
Почтова оплата за пересилку від 0.70 — 1.40 зол.
„НАЗУСТРІЧ“ Львів, Ринок 10.

Гемороїдальні
„ВАРІКОЛЬ“
примінюється при гемороїдальних болях, кривавленні, свербленні, печенні, при гузах і в стані запальнім. — При зовнішних гемороїдах примінюється мазь „ВАРІКОЛЬ“ (д. Поповського).

При БОЛЯХ ГОЛОВИ ТА ЗУБІВ.

ГРИПІ, ПРОСТУДІ, при АРТРЕТИЧНИХ БОЛЯХ, СУСТАВІВ, КОСТЕЙ і т.п. УЖИВАЄТЬСЯ ОРІГІНАЛЬНИХ ПОРОШКІВ „MIGRENO“ з КОГУТІКОМ (з.ф. NERVOSIN).
КАДАЙТЕ в аптеках порошків з ф.зн. КОГУТІКОМ в ОРІГІНАЛЬНІЙ ОПАКУВАННІ ПО 5 штук у КОРОБЦІ, бо вже є й ФАЛЬСИФІКАТИ.

При зміні адреси просимо подавати стару адресу.
Зміна адреси 50 гр.

Природним, лагідним та прочищаючим засобом є

„Швайцарські гіркі зела“

Гонсецького.

Зживати при недугах: жолудка, кишок, нирок, печінки, здуттю живота, жовчевого каміння і нахилу до запору.

ПЕРШОРЯДНЕ українське

фризієрське заведення. Окремі кабінети для пань і панів. Виконується тривала залізкову ондуляцію і закрушування по дешевих цінах.

АНДРІЙ КУЗИК
вул. Гродзіських 4. (ріг Ринку).

ЛІТЕРАТУРНА НАГОРОДА ЗА 1935-ий РІК

ІРИНА ВІЛЬДЕ

Метелики на шпильках

повість

Ціна 2-50. Порто 30 сот.

Замовляти: В-во „Ізмарад“ Львів, вул. Косцюшка ч. 5.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:

Місячна 0.90 зол.
Чвертьрічна 2.70 „
Піврічна 5.40 „
Річна 10.— „

В ЧЕХОСЛОВАЧИНІ: Місячна 4.50 Кч., чвертьрічна 13 Кч., піврічна 25 Кч., річна 50 Кч. Поодинокє число 2.50 Кч.
В АВСТРІІ: Місячна 1.10 шіл., чвертьрічна 3 шіл., піврічна 6 шіл., річна 11 шіл. Поодинокє число 0.60 шіл.
В ІНШИХ КРАЯХ: Піврічна 7 зол., річна 12.50 зол. або їх рівновартість в іншій валюті.

ЦІННИК ОГОЛОШЕНЬ:

Звичайні (в рубриці „Оголошення“) 30 сот. — В тексті (перед звичайними оголошеннями) 60 сот. — Остання сторінка (1/1) 660 зол. — 1/1 стор. в тексті 1.320 зол. — Перед текстом і на першій сторінці оголошень не приймаємо.

Ціни оголошень розуміється за одношпальтовий рядок (шир. 60 мм.) висотою 1 мм. Застереження місця на 30% дорожче.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ по 10 сот. за слово. Перше слово і товстий друк числимо подвійно. Найменше оголошення (9 слів) 1.— зол. Дрібні оголошення поміщується по вплаченні належності готівкою або почтовими марками.

Адреса Редакції і Адміністрації: „Назустріч“, Львів, Ринок 10. Тел. 11042.

„Nasoustritch“, Lwów, Rynek 10. Pologne. — „Nasustritsch“ Lwów, Rynek 10 Polen.

Редагує КОЛЕГІЯ.
Друкарня Вид. Спілки „Діло“, Львів, Ринок 10

Opłatę pocztową zapłacono gyszałem.

Конто ПКО 153.558 „СМОЛОСКИПИ“.
За редакцію відповідає АННА МУЧІЙ-БОДНАРОВИЧ.

НАЗУСТРІЧ

ЧИСЛО (54) 6
ТРЕТІЙ РІК
ДВОТИЖНЕВИК
ЛЬВІВ, 15. ІІІ. РІК 1936.
ЦІНА 50 ГР.

ЛІТЕРАТУРА • МИСТЕЦТВО • НАУКА • ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

ВОЛОДИМИР ЛАСОВСЬКИЙ.

ШЕВЧЕНКОВІ ПОГРУДДЯ

Література, малярство, скульптура, архітектура...
Бідна людино! Ти так жагуче прагнеш жити бодай у каменю-

ще раз на дорогі для нас риси обличчя людини, що десь далеко від нас або й відійшла від нас на віки.

Саме — з приводу Шевченкових роковин — хочу спинитися на різьбі, докладніше: на окремому типі різьби — погрудді. Цей тип пам'ятки, сурогату життя, дорогої нам особи, не нинішній. Звершила його старинна Греція і таким передала нашим дням.

Погруддя-різьба закріплює те, що найбільш характеристичне у людини. Обличчя, голова, шия, горішня частина рамен — ось схема погруддя. Сподом іде звичайно стилізована підставка, що своєю геометричною формою контрастує з рештою різьби й до деякої міри виправдує наглий переріз грудної клітки.

Коли взяти на увагу, що старинні греки чи римляни не знали фотографії, а малюнок з різних причин не був типом популярного мистецтва, то легко вияснити, чому античний світ передає нам велике число погрудь героїв, вождів, філософів, поетів, промовців. Відродження повторило буйний розвиток погрудь. Та якіж інші ці твори від своїх первозорів, класичної різьби!

Нині погруддя переводяться. Входить у причини цього явища на цьому місці годі. Найважливіша причина — це такі фотографія та відосконалені способи олійного портретування.

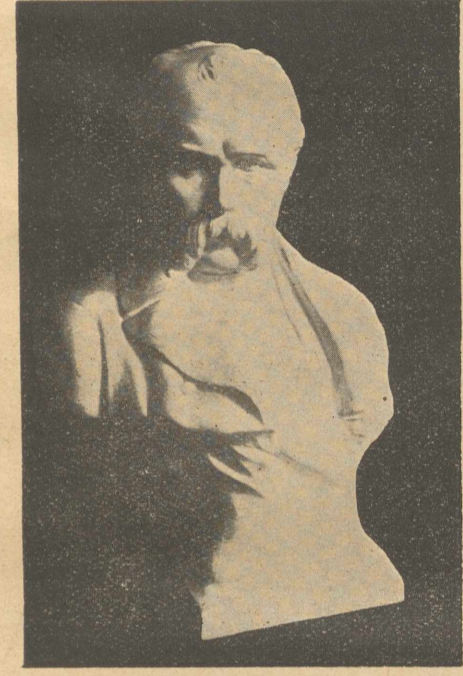
В історії нашої різьби стрічаємося з намаганням закріпити подоби найпопулярнішої та найвидатнішої постаті — Шевченка. Безумовно, геніальний поет дждався від своїх земляків найбільше доказів уважливості. І не тільки від земляків.

Знаємо кілька десятків різних відмін погрудь Шевченка. У шапці і без, у віці молодшому і старшому, в кожусі і маринарці. Їх автори намагалися передати бездоганно подоби моделю, інші вираз, ще інші одне й друге. Але розглядаючи доступний нам репродукційний матеріал з прикритістю стверджуємо, що властиво не маємо досі ні одного погруддя Шевченка, що геніально передавало б геніальність поета.

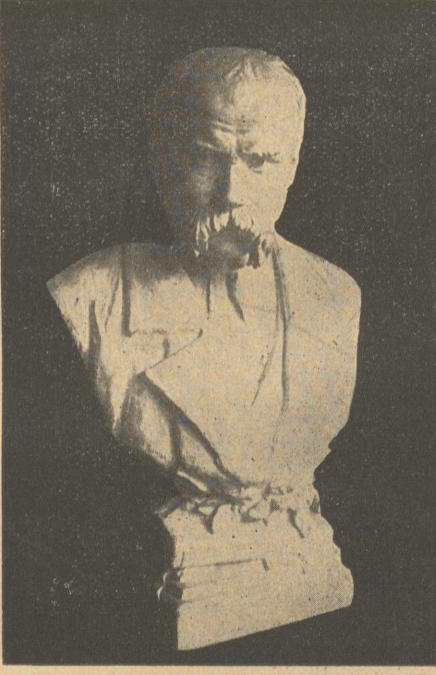
Шевченко закріплений досі у гіпсі, бронзі чи камені, виходив здебільша звичайним смертником, таким собі добрячим дядьком з вусами на обличчі з пересічним виразом. Або зовсім до себе не схожим. Або незугарним типом з бездумними очима, безвиразним обличчям, звершеним важкою, як копиця сіна, шапкою.

Безсмертний Тарасе! Ти ще й далі ждеш терпеливо погруддя гідного твоєї величі і далі живеш для 40 мільйонів своїх палких звелічників у десятках відмін гіпсових добрячих дядьків з товстелезими вусами.

Та ні! В останніх часах справа створити популярне, а проте мистецьке погруддя Шевченка, гідне його геніальности, дещо міняється. Ось Архипенко дав нам першу, доволі цікаву спробу створити погруддя Шевченка, що уявляло б собою щось більше як бездушний потрет. Можемо тільки сподіватись, що нове покоління українських різьбарів дасть нам таке мугутне погруддя великого поета, якого й уявити собі сьогодні не можемо.

Шевченкове погруддя невідомого автора.

Ф. Балавенський: Шевченко.

К. Голубський: Шевченко.

ці, бодай у фоліантах, що їх молі з'їдають, свою душу хочеш закласти у якийнебудь клаптик мертвої, бездушної матерії, що всеж тривкіша від твоєї крихкої тілесної поволоки!

Інстинкт самозбереження — це мугутний двигун творчости.

Ось так від віків людина шукає засобів, щоб продовжити своє існування. На кожному кроці маємо на те безліч доказів. З одного боку піраміди, велитенські вія- та аквадукти чи якінебудь інші монументальні будівлі, що свідчать перед новими поколіннями про великих будівничих, — з другого-ж таки справжнє збереження людини, її тіла, у формі мумії, або тільки уявне у формі статуї, портрету, чи вкінці хочби „алюмінівотої“ фотографії. Коли з прикритістю усвідомимо собі, що раніше чи пізніше мусимо покинути цей світ, то та прикритість неначе меншає на думку про те, що маємо змогу залишити себе нашим потомкам у такім чи іншій пам'ятнику.

З другого-ж боку нам часто залежить на тім, щоб мати у себе таку пам'ятку по кімсь нам дорогім. Не якийнебудь предмет, а власне подобизну, щоб могли ми від часу до часу поглянути

Тут треба підкреслити одно доволі цікаве явище.

Великі люди не вмирають — вони живуть у своїх безсмертних творах. А всеж якось так виглядає, що отих безсмертних творів нам замало, що зберегти в пам'яті тих великих людей. Мусимо обов'язково мати їх подобизну: погруддя, портрет, чи світлинку. Коли випадково сталося так, що тієї подобизни нема, ми ніяково почуваємося — у нас є такий випадок з портретом Маркіяна Шашкевича — і не раз гори перевертаємо, щоб добути хочби найменший натяк на те, як та людина виглядала.

Не диво, що завівся звичай заздалегідь дбати про те, щоб яканебудь подоба визначної людини збереглася. Сьогодні — в часах поширення фотографії — це не важко. Колись, як фотографії ще не знали, було два способи: мальовило (портрет) і різьба (погруддя).

Серед української громади можна знайти багато погрудь Шевченка. Коли вже й не згадувати про багато приватних домів, то мало що не в кожній нашій установі можна знайти погруддя поета. Здебільша навіть не вгадати чией воно роботи. Ось в Музею НТШ є невеличке розміром погруддя Шевченка невідомого автора. Може бути, що хтось поцікавиться та позбирає матеріали до питання: яких авторів Шевченкові погруддя у нас поширені. На цій сторінці містимо репродукції трьох погрудь. 1. Порцелянове погруддя невідомого автора, що знаходиться в Музею НТШ. 2. Погруддя роботи Федора Балавенського, відомого різьбара, професора київської мистецької школи. Це погруддя знаходиться в канцелярії бібліотеки НТШ. 3. Погруддя Кипріяна Голубського, що знаходиться в Національному Музею у Львові.

ЯРОСЛАВ РУДНИЦЬКИЙ

Про одне слово в поемі „Неофіти“

„І спас Тебе єдиний Син Марії І ти слова його живії В живу душу прийняла І на торжища і в чертоги Живого істинного Бога Ти слово правди понесла!

В цьому закінченні одної з найкращих поем Шевченка йтиме нам тільки про одне слово: торжище й зв'язане з ним питання, яку стилістичну функцію повнить це слово в наведеному комплексі поетичного матеріалу.

Рівнозначників торжища маємо кілька: торговище, торговиця й ін. Чому ж поетична інтуїція підсунула Шевченкові саме перше? — ось питання, що його ставимо собі в цих міркуваннях.

Перша відповідь нашвидку на це питання буде — мовляв — на це не дозволяли ритмічні розміри вірша: слова торговище, торговиця впорівень із торжищем на один склад більші; замість 9-ти складового вірша мусів би був поет ужити 10-ти складового. Але коли ближче приглянемося справі, то такого вияснення її не досить. Адже-ж, якщо б шло тільки про ритміку, то цілий вірш міг би виглядати:

„І на торговища й в чертоги“, або: „І на торговиці й в чертоги“.

тобто в одному й другому випадку залишилась би 9-складовість вірша. Виходить, що не зовнішні, ритмічні огляди рішали тут про слово торжище, але внутрішні, мовно-семантичні.

З наведених нами двох можливих перерібок цього місця в Шевченка впорівень із оригіналом:

„І на торжища і в чертоги“

вважає нас передусім різниця в настрій цілости, як глибоко-релігійний, святковий, маєстатично-піднесений виражає в цьому місці такого, а не іншого образу й його зовнішнього експонента — слова.

Але це ще не все.

Хоч означення „торговища“, „торговице“ синонімізуються подекуди з „торжищем“, бо мають значіння: місце, де відбувається торг, місце торгу, то все-ж значінь обсяг „торжища“ куди ширший. Коли два перші можуть визначати тільки місце торгу, „торжище“ може крім цього мати значіння „великий торг“, тобто може бути згубним твором до слова „торг“ (пор.: хлопиче до: „хлоп“, „кострище“ до: „костер“ і т. п.) й як таке може мати відповідне забарвлення. В нашому випадку це забарвлення наскрізь пейзажне, відечне. Йде тут не тільки про великий, поважний торг, але виразно відчуваємо, що це влодатку „поганний“, як кажуть „брудний“ торг, де виходять на яв низькі матеріалістичні інстинкти людей, торг де, сказавши популярно, можна „батька рідного продати, аби гроші“. І саме на таке „торжище“ нестиме нещасна мати „слово правди“ — ідейну вартість.

Скажемо: слово „торжище“ має на цьому місці стилістичне завдання, а саме функцію чуттєвої експресії у зв'язку з негативною настановою автора (тимсамим і читача) до відповідного середовища. Інші означення як „торговища“, „торговице“ тут за слабі, за легкі, отже не підходять тому, що не мають яскраво пейзажного забарвлення, що його має „торжище“ вкупі з реальним значінням чогось великого, поважного, значного.

Крім цієї чуттєво-експресійної функції, має „торжище“ на цьому місці ще інше стилістичне завдання: віддати духа епохи, промовити до нас давніми, віддаленими на століття висловами. Ніщо-ж так не підходило сюди, як лексикальні архаїзми, що їх так багато знав Шевченко з лектури Святого Письма. Отож побіч таких висловів як „узи“, „істина“ й і. найшло місце

Львівська бібліотека
АН УРСР
№ ІІІ 47,939

й „торжище“, як старший вислів від слів „торговища“ чи „торговиці“. І тут знов добрий нюх, поетична інтуїція рішили, куди який вислів дібрати, щоб як-найкраще промовити до читача.

В висліді наших міркувань насуваються такі ствердження:

а) слово „торжище“ в наведеному на вступі контексті має функцію чуттєвої експресії в негативному сенсі,

б) воно нарівні з іншими давнішими висловами має стилістичне завдання архаїзувати текст.

Мовні та стилістичні засоби Шевченкової поезії досі ще дуже й дуже мало розроблені. Ось скромний прицинок до одної з її проблем.

ЛЕСЯ УКРАЇНКА

Легенда

Було колись в одній країні:
Сумний поет в сумній хатині
Рядами думи шавкував;
Вони й „ривнялись“, мов піхота,
Аж тут свинця взяла охота
І він їм крила подавав.
Крилами думоньки тріпочуть,
Норядку слухати не хочуть,
Розвіли всі шеренги вмиг!
І в розспіт те крилате військо
Гля життєве бойовисько
З тісною хати в світ дитись.
Одна полинула високо,
Друга поринула глибоко,
А третя вже гніздечко ве;
Та мов орлиха славу кличе,
А друга чайкою кичиче,
Або зозулюю куче.
Тимчасом люди працюючі
Розкинули майстерні сіті,
Сільця поставили, паксти,
По кущиках позасідали,
Принадоньки понакладали,
Та й ну ловить думки-пташки.
Так люди, думок наловивши,
По кліточках розсадовивши,
Іх заходили чепурити:
Всіх чорнокрилих побіляли,
А білих трощки почорнили
І всіх дали позолотити.
А щоб котра не полетіла,
Приборкали усім їм крила —
Тепер буряню їх кінець! —
Ніжки докипи повязавши,
У кошик гарно повкладавши,
Несуть співцеви на ралець.
Бо тож якраз тієї днини
Були співцеви роковини —
Рождения її смерті разом.
Віншуєть гості, подарунки
Виймають, розв'язують клунки:
„Твоїм добром — тобіж чолом!“
Пташки тоненько щось пишчали
Та позолотую бряжчачи...
Поет вернувся до гостей:
„Громадонько моя поштива,
Де ти набрала сього дива?...
Він не пізнав своїх дітей!

ДЕНИС ЛУКІЯНОВИЧ

Шевченко — поет учорашньої й завтрашньої України

У ту пору, коли Шевченко прийшов на світ, тоді вже на ціле одне століття безславно замикалась та велика доба нашої історії, коли від України говорили гармати, за неї здіймалися шаблі. Народ співав ще думи про не такі то давні, рішальні для України події, але над Тарасовою колискою мати співала вже кріпацьку пісню. Освічена верства в приватних розмовах ще відхала на спомин про минуле. Але тільки відхала, ще бажала, бо у попереднього покоління, на боевищі під Полтавою, не окріпла жагда відплати й ревіндикації втраченого. І то головню тому, що новий устрій васьольної України закріплював за владноюю верствою економічні користи, дарма, що коштом, навіть жертвою низів. Після невдалих заходів Орлика, щоб зеднати чужу збройну інтервенцію, патріотизм дворян і міщанства шукав розваги у спомингах („Історія Русов“) і в літературі. Тільки ж та література або чужомовна (Гольд, „Українська Мелодія“ Маркевича), отже компромісова, або захована в травестію, чи казку („Енеїда“, „Пан та собака“), отже безкровна — була без динаміки й енергії.

Щоб цю кволу Україну рванути і втягнути в круг світових подій, праці і боротьби з тиранією, до цього треба було титана, що звалив би наростаночу серед вищих верств свіжо традицію гедонізму, а серед низів, щоб запалив бунт, що міг би розбудити гідність людини; треба володаря, що одним і другим накінув би свої визвольні думки. Саме таку незвичайну, велику індивідуальність видала тодішня доба й українська стихія: — це з Божої ласки поет Тарас і його нова, в підземеллі і в небі підслухана пісня. Його царство — почування та увага, тому він не пішов на компроміси і не зробив помилок Богдана і Мазепи. Нагаями битий кріпак опанував плястику, як міст до тогочасної еліти, зловбив освіту, випив усі революційні соки з буйного бунтарського квіття, щодня після кари на Декабристське Братство конспіративні гуртки в Петербурзі, запалив зорі на українським небі. Революцію він обєднав із старокозацькою традицією: став вільнодумним державником*, що віддавав голос україн-

* Це державництво треба чітко означити, бо між Ш-ом і 1917 роком лежить провалина, спричинена нагінкою на Кирило-Методіївське Братство (1847 р.), що є найбільшою нашою катастрофою в 19 столітті, бо змивення Шевченка й опізнана на доброго пів-

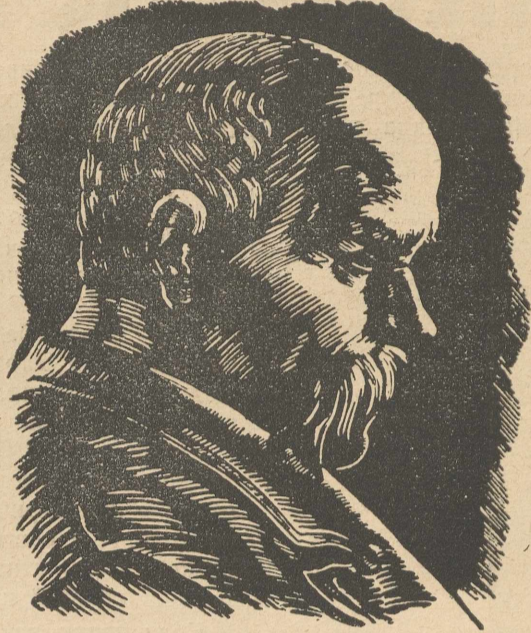
ський збройній силі, яка мала змити криваву соромну пляму під Полтавою... Такими палючими іскрами пронизані Шевченкові молодечі твори завіршньої України, виспівані в Петербурзі. Виследи Шевченкових помітнь із трьох подорожей по рідній землі, згодом описаних у його повістях, не згасили в нього святої іскри, тільки поет збільнив темпо визвольної пісні боевого націоналізму, бо не було кого кликати під зброю! („І виріс я на чужині“, „Гинуть, гинуть у ярмах лицарські сини“, „Послання“). Тоді Шевченко сам інтуїцією та з допомогою народньої словесности, попереджаючи,

республіки заплатили своєю державністю — низове козацтво прийняло за свою, обєднучись із поспільством та поборюючи фєвдальну єрархію, нерозривно зв'язану з привілеями. Запоріжжя реалізувало принцип рівности у себе на Січі завдяки винятковому географічному положенню і чисто військовій організації. Городове ж козацтво, не маючи таких умовин, і з уваги на свої завдання тай на сусідів — мусіло обстоювати стану державу. Так наростав конфлікт у лоні самого козацтва і не було авторитету, що перехилив би один відхил на користь другого, а ще ускладнювала справу

дальших пунктах (1658 р.), зложений шляхтичем Юрієм Немиричем, прийнятих гетьманом Виговським: козацькі верхи гляділи опори українській становій державі („Велике Князівство Руське“) в унії з Польшею й Литвою. Відповідь на ці пункти дала старшина описана Кулішем „чорна рада“ і погром у Ніжені (1663 р.), хоч насправді була це перемога Москові, що підтримувала поспільство і „кошового гетьмана“ Брюховецького проти українських незалежників. Ці самі ускладнення і збройні усобиці, використані Московію, повторились проти Мазепи, а за наших часів проти Центральної Ради.

Військові, домашні чвари, і бої з Московію найшли відгомін у Шевченка, як поета учорашньої України, а посередньо придали їй особливі закраски його лірици. Відтепер поет уже не завжди сучасній нікчемності протиставить лицарство і героїв тої учорашньої України, а показує нам і таке, що не повинно б уже повторитися („Великий Лях“, „Гори мої високі!“). У зв'язку з почуттям контрасту між величю бажань і змогою здійснити їх прометейський протест проти всякого насильства і поневолення, зокрема проти утисків слабшого не чужим, а земляком, заступив давні повстанчі заклики. Це саме почуття контрасту поруч особистих кривд, що їх поет усе життя, від дитинства, зазнавав, є головним джерелом бунтарської лірики Шевченкової. Воно й придало патосу поетікам до етичного відродження, любові і братерства.

Як державник, Шевченко й дати ставив своїй пісні цю саму, молодечу мету: продовжити гарне минуле. Але ж, оспівуючи гетьманщину, як божий рай, звеличуючи українську збройну силу і лицарів, особливо ж тих, що за Україну бились і страждали (Дорошенко, Полуботок), Шевченко вмів, де — на його погляд цього було треба — ставитись критично і до гетьманів і до історичних великих подій. Засновникові гетьманщини, Богданові, не вибачив поет політичної помилки, його ж збройних перемог він не звеличує, бо не клади вони основ на чисто демократичну стовтуру державну і за будівничого України Пилипа Кошицького не вважав гетьманом. У своїм „Щоденнику“ під датою 22. IX. 1857 р. він записав: „Читав, Богдана Хмельницького“ Костомарова. Прегарна книжка! Вповні малює цього геніального бунтаря“. Так само й до гетьмана Мазепи був Шевченко холодно стриманий. Шанував його, і дещо з

В. Касіян. Шевченко. (Дереворит).

історіографів, сховавши правдивого духа козацчини. Через цю призму він сягнув аж до глибини української психіки тай побачив могутнє сяйво на історичному шляху української нації, далекий до здійснення ідеал: повну свободу єдиничі, повну рівноправність і соціальну рівність, як конструктивну основу суспільно-політичного устрою в українській державі.

Цю всеюдську, хоч ще й досі оспорювану ідею — за неї грецькі століття український ренесанс. Заповіданий цим погромом прірви не заповнив навіть Іван Франко, що тільки наблизився до Шевченкового державницького ідеалу. Твори і виступи В. Пачовського мали деякі успіхи тільки серед молоді.

міждержавна політика, тобто безнастанні збройні інтервенції сусідів. Рєєстри козацькі, рівнозначні із закріпленням привілеїв для замкнутого кола, тільки загострили ворожнечу серед козацтва. І тепер через безнастанний нівеляційний напір, із низу почала зарожувати козацьким старшинам така сама зрада, якої раніш допустилась українська шляхта (актом Люблінської Унії 1569 р.), денационалізуючись. Ця її втеча при соціальнім антагонізмі вкорінена серед українського demos поняття, що всі передові, отже аристократи, потім інтелігенція — національно йому чужі й обов'язково ворожі. Шло до того, що козацька старшина починає санкцій для своїх привілеїв шукати у сусідів. Це й виявилось у га-

ВЯЧЕСЛАВ ЄЗЕРСЬКИЙ.

Шевченко й діти

Фрагмент з роману „Шевченко“.

З невеличкої гляяви, що називається Ханга-Баба і віддалена кілька версток від твердині, привіз Тарас молоді морвові деревця, щоб посадити їх на пустельному подвір'ї гарнізону. Він сидів на навантаженій ними високій двоколісній гарбі й витирав хустинкою лисину. Було шкварно й душно.

Обпалені нічними блискавками обрїї димились ще опалевою імлюю і де-не-де іскрилися жовтою міддю, і тільки збоку, ближче до зеніту, пропливали важкими брилами мармору білі хмари.

— Митю! Митю! Подивися — но! Дядько Горич привіз цілий віз галузок, — кричала маленька Ната, сплескуючи радісно рученьками. Вона завжди називала так Шевченка, бо не могла вимовити довгого „Григорович“, і скоротила його по своєму.

— Лисий дядю, а що ти будеш з ними робити?

— А я садочок посаджу, Митю, великий садок. А ви з Натого будете в ньому учитись. Гарно буде.

— А ти обіцяв мені зробити ще салдатиків. Ти забув, лисий дядю?

— Ні, я не забув, Митю. Сьогодні почну робити.

— А мені ляльку, — нагадувала Ната.

— Так, так. Усе зроблю. І обрарочків намалюю. Ми-ж друзі,

діточки, правда?

— Правда. Ти добрий, дядю Горич. Ми будемо помагати тобі садити деревця.

Вони весело підскакували й сміялись, крутилися під ногами, не давали Тарасові роботи, та він на них не сердився. Хіба можна сердитися на тих милих живеньких ягнятко?

А ввечір вони залзли в кімнату Тараса. Митьо викарабкався на коліна „лишого дядь“, обняв його шию рученьками, притулився головою до його обличчя, але довгі вуса тай шетина на лиця швидко відстрашили хлопчину.

— Що, Митю, кусаються? Ех, які вони обридливі! Дам я їм! Обстрижу та поголю. Буду без вусів.

— А тоді ти будеш тіткою, дядю Горич, і моя мама завяже тобі хустинкою голову. Хіба бувають дяді без вусів? У мого татуся ось які! — поважним тоном докинула дівчинка.

— Ха-ха-ха, — розсміявся Шевченко. — Не буду стригти вусів. Не хочу бути тіткою. Та й хустинки боюся.

— Вона-ж не кусається, — сказала Ната.

— Однаково не хочу. Митьо станув на колінах Тараса і безцеремонно ляснув долонями по його лисині.

— А цього-з твоя голова така смісна, дядю? Цілком гола, бо-

са, як мої ноги...

Тарас зареготався.

— Голова боса? Алеж бо й смішний ти, Митю. Чого не вигадаєш!

— А ти скажи — вперто тягнув хлопчина — цьому нема волоссіяка?

— Виростеш, серденько, знатимеш, — зігхнув Тарас і поцілував дитину. — Та ти краще подивися, які салдатки виходять у мене!

Він устав і почав розкладати на столі дуже гарні маленькі фігурки, виліплені з глини.

Він цілими днями тепер ліпив або рисував, писав рідко.

— Які гарні! — закричав Митю — й оченята його загорілись і забігали. Він жадібно вхопив одну фігурку, що стояла зкраю. І — о лишечко! — в його руці залишилась тільки половина салдатки.

— Ой, ой, ой! Що ти зробив? — скрикнула сестра, а брат надівся, почервонів і сховався під стіл.

— Алеж бо й Митьо, — розсміявся Тарас. — Як-же це? Хочби з гармати в нього стрілив, а то взяв та й руками... без війни вбив. Та це ніщо! Я його направлю.

— Наплавис, плавда? — висунув хлопчина голову зпід стола.

— Направлю, Митю. Вилази. Й тепер ще не можна торкатися. Вони ще сирі. Ломляться. А ось ми їх покладемо на горяче сонечко й вони живо висухнуть. А потім я їх пофарбую.

— Фалбою?

— Авжеж, фарбою.

— А якою?

— Якою захочеш. Можна синьою, і зеленою, і червоною. Яка тобі найбільш подобається. Ну, якою пофарбувати.

— Пофалбуй синьою і целвоюно.

— Добре, дитинко.

І гармат понароблював Тарас, і горіли вони як сонце, бо дула в них були мідяні з вистріляних патронів, що їх Тарас назбирав за валом твердині і дбайливо вичищив цеглюю, а колеса з блисучої бляхи.

— Алеж бо й гармати! Оце гармати! Та ними можна цілий дїм розвалити, — жартував майор, а розбавлений Митьо на нього спрямував дуло й погрожував:

— А ось зараз стрілю в тебе, татусю! Уважай!

— Ах, ти розбишако! До тата стрітай? І тобі не шкода?

— Стрілю! — кричав Митьо і блискав оченятами.

— Ой, не треба! Боюся! — тулився майор, а хлопчина залувався дзвінким сміхом.

— Паф! — кричав він оглушливо, і вбитий відразу майор завалився як довгий на долівку під бурливий зрив Митіної радости.

Раз Тарас захопившись занадто скульптурою виліпив мурина.

Мурина в усміщій шкірився білими зубами, його лице блищало як мазило до чобіт, а відкоплені грубі губи кроваво червоніли.

— Мамо, мамо, йди-но сюди! — хором закричали діти. — Дивись, якого негарного дядю зробив нам дядько Горич.

— Фалбою?

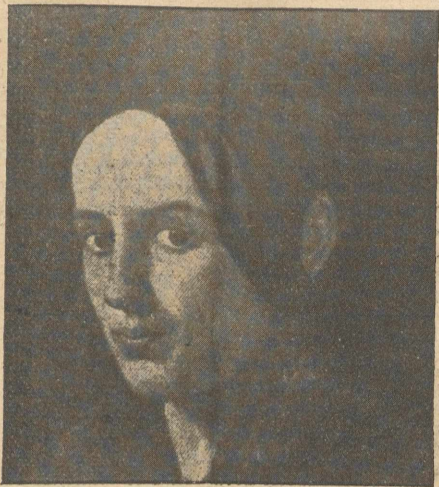

МАРІЯ ДЕРКАЧ

Нездійснена мрія

„Мені ж, мій Боже, на землі
Подай любов, сердешний рай,
І більш нічого не давай!

Сорок сім років відгравалася драма, що звалась „Життя Шевченка“. Заявок її у самім народженні геніяльної дитини в найглибших суспільних низах поневоленого народу. Життя ціле — повне трагічних конфліктів, боротьби, розпукі. А епілог: пробудження цілого народу від палкого й надієного слова замученого кріпацького сина.

Княжна Варвара Рєпніна.

У драмі цій жінки відіграли неабияку роль. Туга за дружиною, це одна з голосних струн Шевченкової кобзи. Спрацьована мати і пістунка — сестра Катерина засіяли у вразливу дитячу душу поета мрію про жінку з сердешним чуттям матері, з ласкавим поглядом сестри. Чорнобрива, кучерява Оксана — вквітчала цю мрію своєю небуденною красою.

„Ми в купочці колись росли,
Маленькими собі любились,
А матері на нас дивились
І говорили, що колись
Одружимо їх... Не вгадали!

Колиж гірке сирітство затьмарило дитячу душу хлопця — Оксана заступила йому пестощі мами, своєю дивною вродою і живою вразливістю зоудила прочуття щастя. Спогад про неї огрівав ціле життя поета, її ім'я ожило в найкращих постанках його поем, а її нещасна доля — доля покинутої покритки стала улюбленим сюжетом його творів.

Мрії матерів не здійснились.

„Старі зараня повмірали,
А ми малими розійшлись,
І вже й не сходились ніколи.“

Дивною казкою паєлися поеті. З малого сільського вівчарика став Тарас панським козачком, далі й учнем підмайстром у маляря, у далекому чужому краї. У Вільні зустрів він дівчину-швалю Дуню Гусковську (Гашовську, Гашковську, за проф. Зайцевим Гонськовську) польку зроду. В розмовах з нею скрипілася у нього болюча свідомість його рабства, зародився перший молодий бунт і ненависть безсильна, але глибока. Приязнь з гарною полькою не тривала довго. Треба було чвалати етапом з паном до Петербурга.

Тут пережив він найкращі хвилини свого життя. Тут відкрили його талант, купили йому волю, а найталановитіші люди того часу прийняли його як рівного у своє товариство. Тарасові було тоді 24 роки, в ньому кипіло живе і свіже чуття і непереможна радість з нового життя. Він упився волею. Життя покотилося буйно і творчо. Поета ввінчали перші лаври слави — та не обминули його й непевні принади мистецького життя.

Марко Вовчок.

Пригода з німочкою Марією Яковівною, так пластично змальована в повісті „Мистець“ — це пригода Шевченка*).

Панське оточення, в яке ввійшов Шевченко вернувшись 1843 р. на Україну вже відомим і улюбленим поетом, не дало йому сили визволитися із деяких хиб своєї буйної вдачі. Змагалися в ньому дві стихії. Колишній кріпак ненавидів панів за їх безглузде життя, за їх нелюдність для своїх підданих і за їх великопанські гордощі, що кололи болюче навіть його — людину вільну, освічену і геніяльну. Зате молодий, життєрадісний мистець пройнявся зверхнім блиском панської культури, гуляцям, пустим життям і навіть пиянством.

Та саме в цім середовищі зустрів він людину близьку йому душою. Людину, щире, запальну й шляхотну, що палко захоплювалася його талантом та глибоко терпіла через хибні його вдачі. Це була княжна Варвара Рєпніна. По батькові походила вона з родини, де жили традиції декабристів Волконських, а по матері — з Розумовських, де збереглася ще пам'ять про окремішність України. Вона високо освічена, вразлива і нещаслива — покохала поета великою любов'ю. Про це свідчить її лист до свого колишнього вчителя швейцарця Ейнара і її недокінчена автобіографічна повість. А поет? Чи міг він виявити княжні свої почування? Він, колишній кріпак тепер „homo novus“ серед панів, що прийняли його до себе як модного маляря і славу людину оттак тільки для забави і втіхи.

„Не завидуй і славному: славний добре знає,
Що не його люди люблять,
А ту тяжку славу
Що він кровю та сльозами
Вилле на забаву.“

Так! Він знав і відчував це надто добре. Він бачив тривожні погляди матері княжні і проникнув зручні заходи Капніста, що намагався відтягнути його від товаришування з княжною. І хто знає, чи його так часто незрозумілий холод і його байдужість і його залипання до інших у присутності княжні — чи це не була оборона від великого безнадійного почування, що опанувало його?

Агата Ускова (з портр. Шевч.).

„Якби зустрілися ми знову,
Чи ти б злякалася чи ні?
Як же тихе ти слово
Тоді б промовило мені?
Ніякого! І не пізнала б
А може б потім нагадала,
Сказавши: снилося дурний...“

А я зрадив би, мое диво,
Моя ти доле чорнобрива
Як би побачив, нагадав
Веселе та молоде
Колишнє лишенько лихее.
Я заридав би, заридав
І помолвивсь, що не правдивим,
А сном лукавим розійшлося,
Сльозим водою розлилося
Колишнє святее диво.

Так писав він, згадуючи княжну в неволі. Дивне тільки одно. Шевченко, що зазнав у неволі стільки глибокого співчуття і піклування від свого „незабутнього друга“, зустрівши її по літах розлуки в Москві — має для тієї зустрічі тільки іронічну заввагу.

Княжна Рєпніна пережила Шевченка на 30 літ († 1891) поміщуючи в російських журналах багато цінних спогадів про поета.

З оточення княжні — замітні її родички Графіра і Олександра Псьолівні. Перша — талановита малярка — „сонце поета“, як писала про неї княжна,

*) Проф. Зайцев — у згаданій статті подає здогад, що Шевченко взяв на себе вину якогось офіцера.

друга поетка. Відомі її поезії: „Три сльози дівочі“, „Свячена вода“ і „Нам з тобою моя сестро не ходити в парі“. Шевченко зустрів обидві зі щирою прихильністю і повагою. Те саме можна сказати і про Ганну Закревську, що „чорними аж голубими очима чарувала людські душі, а для Шевченка була „чорнобривим святом“. Треба згадати про Надію В. Тарнавську, „дорогу кумасю“ Шевченка, якій присвятив кілька поезій.

Закі доля закинула поета в пустиню кірґизьких степів і в отупіле саудатського життя, пережив він ще невдачу сватання до Феодосії Кошиціни, дочки священника, в якого він колись служив наймитом. Але ту невдачу нагородило йому шире захоплення Кулішіві дружини — Олександри Білозерської (Ганни Барвінок), що ціле своє придане жертвувала йому на в'їзд за границю. Та замість за границю довелося поетові піти у безлюдну пустелю, ще й із жорстокою заборобою писати і малювати. За те, що хотів бачити вільним свій рідний край, за те, що мріяв про краще життя між людьми.

І одну і другу заборону він обійшов, списуючи тайком свої захаяльні книжечки й рисуючи сумні кірґизькі краєвиди.

Ганна Закревська (портр. Шевч.).

В неволі — туга за близькою людиною зростає ще більше.

„В неволі, в самоті немає
Нема з ким серце поєднать...“

А душу треба розважати,
Бо їй так хочеться, так просить
Хоч слова тихого...“

На своє щастя — знайшов в цій пустелі він людину, що своєю ніжністю і добротою у дечому влекнула його тяжке життя. Це Агата Ускова — дружина команданта фортеці. Поет покохав її — та коли вона, лякаючись поговору стала оминати його, поет охолонів і почав дошукуватися в ній утєх хиб. Сама Ускова зберегла про поета гарний спогад та переказала багачко пам'ятко своїм дочкам Наталі й Наді. Ці пам'ятки — дійшли до прилюдного відома щойно в останніх роках.

Вертаючись із заслання зупинився Шевченко в Нижнім Новгороді. Тут уперше задумав він одружитися. Вибрав собі молоденьку артистку Катерину Пунову, з якою вивчав роль Тетяни в „Москалю Чарівнику“. Подобалася йому її гра, її молода привабливість і свіжість. Разом зі Шепкином подбав про те, щоб її заангажували до харківського театру. Колиж вона відмовилася поїхати туди — Шевченко обурився і відвернувся від неї.

Сама Пунова оповідала пізніше, що Шевченко сватався до неї, та батьки відмовили йому з огляду на велику різницю їх віку, а вона — 14-літня дівчинка й чути не хотіла про таке сватання. Пізніше одружилася вона з актором Шмідгофом і довго грала по провінціальних сценах з досить великим успіхом. А Шевченко записав про це своє невдачне женихання у своїм щоденнику 31. I. 1853 р. „Самий смешний і нещасний жених“...

РОБІТНЯ ЖІНОЧИХ ОДЯГІВ

Осипи Остаповичевої

Львів, Малецького 10. П. п.

Шовкові і вовняні суконки, комплекти і т. д. за останніми заграничними зразками з власних і привнесених матеріалів по конкурентційних цінах. — Виконання першорядне й точне. — На складі заєдно оригінальні віденські взори.

Після приїзду до Харківського театру про одруження з Катериною Пуною. Ні сестри, ні товариські

Марія Максимівна.

„Пограються і обривуть
Як холодні хлібці,
Поки схочуть чюки ступити
В сердешної сили;
Потім спитай: де сирота?
Як сирота плаче;
Потім спитай: де сирота?
— Не чув і не бачив!“

Провірив мабуть на собі свої сльози ще зперед засланням тихо зажити своїм вільним життям. Листи до його приятельки до родича Вартоломея, повні прохань, щоб він йому дружини.

Голова його занята грунту і будови хати, привидів родинного щастя, ма наглядів його на Давополенку і з нею. Однак Харита побачила пана та ще й за старого. — і закріпачать на все життя вона. Сам Вартоломеєв не дуже дий зі сватання свого славного дича до наймицьки. Він рави й талю Шендерівану, що була цею його дитя, але вона йому неохайною. Хотіли ж а панночками Шендеріванською, та Шевченка й слухати про панночок. Дуже чорнів в їх ширість і доброту. Саме тоді зустрів він дві відповідали його духовим, могли стати його найкращими гами.

Одна це Марко Вовчок й дона — „облечитель людей“ що прихилила до себе змучене серце поета. Її листи наділи сердешним теплом і ніжністю для нещасного Шевченка, що дороги, як і її літературна чистість. Друга — Марія з Товбичів сивовичева, дружина Михайла Мовчача, прекрасний тип українки зривана співачка народних пісень, поет так любив і так чудово співав. Та обі вони не могли вповнитися

Ликера Полусмаківна (портр. Шевч.).

етової туги за власним домашнім щастям.*)

З мрією про хату над Дніпром, поворот на рідну улюблену Україну, вертався спогад про перше дитяче

*) Проф. Зайцев наводить оригінальні матеріали, що Шевченко бачив її своєю.

Кохання та ненависть Гайного

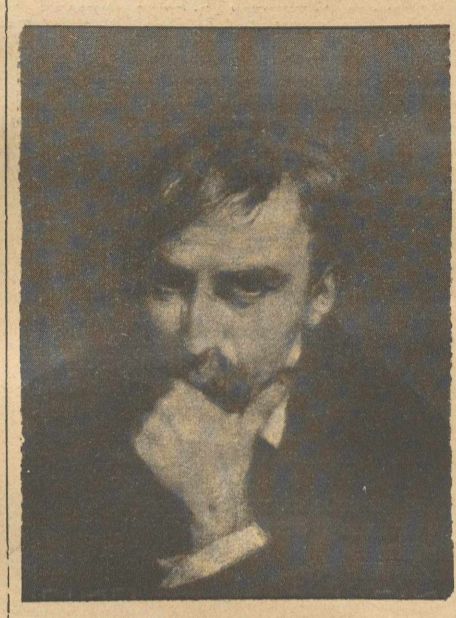
(1797—1856).

М. РУДНИЦЬКИЙ

Рівно 80 літ минуло від смерті одного з найбільших німецьких поетів, що дав одні з найкращих лирик у всесвітній літературі. Гайне добував найсильніші тони із своїх струн: кохання та ненависти, на які найбільше була враждива його душа. Ідеали його кохання вертали до нього все життя, як мрії та примари; він умів неперемінно звеличувати їх і висміяти. Ідеали його світогляду, мало чим ріжнучись від тих мрій і примар — він не знав межі між тим, чому, поклоняючись, що оплював.

Ліричний поет може з дисонансів і суперечностей свого почування створити незабутні твори; не один Гайне дав на це доказ. Та може яскравіше, ніж інші поети дав він доказ і на те, що коли підмогою ідей стає ненависть, тоді вона затьмарює найкращі почування.

Купецтво і поезія.
Життя Гайного складалось із поривів перемішаних приземними заходами, дрібничковими порахунками, невідповідальними виступами огричкового та злобного полеміста. Його батьки — жидівські купці у Діссельдорфі послали його до приватного єврейського інституту. Його перші улюблені книжки „Дон Кіхот“ і „Улівер“ залишили йому на все життя нахна до глуму. Хочать батьки зробити з нього купця від 15 р. життя; практикує він у великих торговельних домах у Франкфурті та Гамбурзі. Його вуйко, багатий купець, що ціле життя забезпечує йому утримання, дає йому навіть гроші на готову фірму; фірма банкрутує, молодий Гайне — закохується і втішує.

Е. Румпф: Гайне Гайне.

Перший його незабутній ідеал це донька його вуйка-мільонера, Амалія. Ясно, що вінде вона заміж за багатого чоловіка рівного собі соціально, а не за вітрогона-богеміста, в якого голові шумить від вина і свободолюбних політичних ідей. У 1819 р. студіює Гайне право в Бонні, у 1820 у Гетінгені, і зараз після цього в Берліні. У 1821 р. перша знайомість із поетями Фуке та Шаміссо, — перша його збірка „Поезії“. В осередках німецької науки почувається він погано, хоч тут користає з викладів Шлегеля, там Гегеля. Атмосфера „бурнєшшафт“ та державної касарні притиляє його.

Спроби правничої кар'єри і подорожі.
Короткий побут у Кукстаген розбуджує в ньому нову струну захоплення — красою моря і сестрою невільної Амалії, Тересою. У 1824 р. вертається з подорожі на Гарц із прекрасними враженнями. Гайне думає про свою кар'єру — хоче стати правником, навіть професором університету і з цією метою приймає християнство. А проте те, що пише, говорить і як поводитьсь супроти людей, роблять йому завсіди більше ворогів, ніж приятелів; хоч нічий поет, у товариському та громадському житті не відчуває, коли що

вільно. Слава поета не поправляє його особистого та суспільного становища; якби не вуйко, що систематично допомагає йому грішми, Гайне готов кожної хвилини перейти з найправішого до найлівого боку або напакати, щоб як газетяр оплювати тих, до яких почуває вразу.

Так у 1827 р. разом із славою, яка приходить до нього, мусить попроситись із мрії про катедру в Мінхені. Вуйко, приятель великого лондонського Ротшильда, дає йому змогу провести кілька веселих місяців у Лондоні. 1828 — довга безжурна поїздка, дрібноміщанського життя з добрим обідом і капцями — немов на глум за те, що так часто висмівав ці ідеали у своїх земляків.

Політична та публіцистична діяльність Гайного — нещаслива. Він легко змінює переконання та симпатії, перемищує контрасти, не стримує злоби та глуму ні проти суспільного режиму, який йому не подобається, ні проти своєї батьківщини. Дарма, що його сатиричний хист дозволяє йому на одну геніяльну характеристику Німеччини та німців, огричення доводить його до ненависти, що засліплює його, принижую та осмішує його самого, відкриваючи безсилля покривдженого та знехтованого „парія“. Те, що від 1836 до 1848 р. дістає він постійну державну допомогу від французького уряду з фонду для політичних емігрантів, підриває вартість не одного його суспільного погляду.

Останні роки і посмертні обрахунки.
Від 1848 р. до самої смерті — 1856, Гайне переходить страшні муки через недугу, яку привіз імовірно з Італії — наслідок його розпусного життя. У тих останніх роках має він неодну хвилину, коли вперше проявляє справжні християнські чесноти своїм каяттям і спочутливістю, — чесноти рідкі після літ легкосердного волокітства та цинізму. Але його природа: вічного бунтаря навіть перед самою смертю проривається окликами повними сарказму, хули та комедійської пози. Терпить як мудрець і сповідається віршом і прозою як біснуетий.

Як відмежувати чудові, повні чистого надхнення деякі твори Гайного, від його — характеру? Одні вибачують йому цей характер в ім'я його геніяльності, інші пробують його зрозуміти, щоб трошки виправдати. Є в життєписі Гайного моменти, яких не можна прояснити ніяким сльям поезії, навіть тим найчистішим, яким умів він горіти, коли кохав. Це моменти низької ненависти. Сучасний німецький режим старався йому відплатити тою самою монетою — старався навіть стерти його ім'я з історії німецької літератури.

Ідаємо, що хоч яка це нерівна боротьба живої великої держави з померлим письменником — те, що залишив Гайне має перед будучиною більш вигляди втриматись, ніж найсильніша сучасна влада. Кожний великий нарид має в собі досить сили, щоб вибачили слабощі та гріхи своїм письменникам, навіть тоді, коли вони перейшли межі того, що вільно людині. Вплив Гайне на Німеччину чимало поминів, але і звеличав її ім'я неодним бриліантом: — з душі його, повної суперечностей, плили з однаковою силою найніжніші слова кохання, що й найнижчої ненависти.

Не всі поети родяться янголами, але і не всі янголи є поетами.

найде у Карку-крі-та дів-прині-одобалась в одружи-ю, укладав подарунки, рою до її ширости ереконався, олобна м'я всі звязки арків та це Не хотів, ому. Це роз-тибоку рану. я тієї приго-жнина не по-ад Дніпром прид-ний спочинок. Ї-небагато а! тільки хату. чку в гаю...

„Нездиснена мрія“ була ля „Гаустрічі“ це в 3 технічних причин во-ь. З огляду на те, що 1935 р. з 15. березня є йсева: „Жінки на жтї Т. Шевченка“ — го-що з нею познайоми-мисанні своєї статті — шийного впливу ні на-ні на її опрацювання. тепер свою статтю я-і завіткі на основі ма-ф. Зарєва, що скрізь за-

офія Русова

З приходу 80-ліття.
Русова, хоч і не походить з Русовського роду — батько її орс з походження швед-ду французьких емігрант-се-ж стає визначною мадалякою, що асем-поставила праці для Софії Федорівна у Олешні на Черни-1970-ому році покійчила з

Софія Русова.

Кієвську Фундукієвську в 1871-ому році ставити Фреблівським Садку свої на педагогічній дорозі. 1875 році у Петербурзі Софія а звязала свою долю із до-ставного вченого і статистика андра Русова і з того часу вже у брали вони живу участь в у-льському громадсько-національному наражуючись за те на довголіт-реслідування московської адміні-ційної влади.

Свою педагогічну працю у льському Садку ще в 1871-ому Софія Федорівна не покидає її шийного дня. Короткий час у новій мала свій дитячий садок, московська поліція закрила його „негальний“. Від 1909-го року па-ла вчителювала у Фреблівсько-стугі в Києві, а від 1916-го ро-й у торговельній школі П. Хо-ро; при цьому брала живу участь вайнському педагогічному журна-Світло“. В часі великої революції 1917-го року п. Русова стає на чолі ду дошкільної освіти в міністер-народної освіти, а пізніше — 1921-ому році як лекторка педаго-працює в новім українським уні-верситеті в Кам'янці на Поділлі.

В двох нещадних спробах у 1922-році п. Русова перейшла Збруч після короткого перебування у Від-перейшла до Чехословаччини. Тут у ви викладала французьку мову в анський „Господарський Академії, аніше стала професором педагогіки в українському Педагог. інституті. ека сьогоднішня коротка замітка воляє нам широко розводити громадською і зокрема педагогіч-няльність п. Русової. Це є в наших завданнях. Хочемо тільки воду 80-ліття, що сповнилося долучити і свій по-новітлітці ще довго-си до праці.

СТЕФАН ЦВАЙГ

Великий гуманіст

Один із найкращих біографів великих історичних постатей, Стефан Цвайг видав саме нову книжку „Триумф і трагізм Еразма з Роттердаму“, з якої перекладаємо один фрагмент.

Еразм з Роттердаму, колись найбільша та найясніша слава свого століття, нині, не заперечуючи цього, ніщо більше, як ім'я. Безліч його творів, узабутий, міжнародній мові, гуманістичній латині, сплять ненарушено у бібліотеках; нідин із них, колись славний на весь світ, не промовляє до нашого часу.

Еразм любив багато дечого, що й ми любимо, — поезію та філософію, книжки і твори мистецтва, мови та народи, і без різниці між ними — ціле людство з думкою про його вищий моральний розвиток. І тільки одну річ, як ворога розуму, ненавидів він: фанатизм.

Перехід з XV-го до XVI-го віку, це година, якої удар віщує нову долю Європі; драматичний натопі П подій нагадує тільки наш час. Немов з електричного годинника вискакують цифри: 1486 — Діаз як перший європейець вважається поїхати аж до Рога Доброї Надії; 1493 — Колумб доїжджає до американських островів; 1497 — Себастьян Кабот відкриває до Либранду, тим самим і до американського континенту. У свідомості Європи з'являється новий континент. Васко да Га-

ма відчалиє від Занзібару до Калікут і відкриває морську дорогу до Індії; 1500 — Кабраль відкриває Бразилію; від 1519—1522 довершує Магальяс най-

Гольбайн: Еразм з Роттердаму.

більше памятного діла — першої подорожі людини довкола цілої землі, від Іспанії до Іспанії.

Між 40-им і 50-им роком життя доходить Еразм до зенту своєї сла-

ви: від 100 літ не знала Європа більшого. Ніодне ім'я його сучасників: Дірера, Рафаеля, Ліонарда, Парацельса або Мікельанджеля, не згадують тоді з такою шаною як його, ніодного письменника твори не розходяться у тих численних виданнях, ніодин моральний чи мистецький здобуток не можна рівняти з його успіхом. Еразм — для почату XVI-го віку, це попросту значить мудрець, — „оптимум ет максимум“, що найкраще та щонайвище, як його славить у своїй латинській пісні Меланхтон, непокінтий авторитет у наукових, лисьменських, світських і духових справах.

Його славлять як „універсального доктора“, як „князя науки“, як „батька знання“, „оборонця чесної теології“, називаючи його „світлом світа“, „Пітєню західної Європи“, „незрівняним мужем і феніксом докторів“. Нема показати за високої для нього.

Цісарі та королі, князі та архикнязі, міністри та вчені, папи та пралати називають запобігують в Еразма. Цісар Карло, володар двох світів, пропонує йому місце у своїй державній раді, Генрих VIII, хоче його мати в Англії, Фердинанд у Відні, Франц I, у Парижі; з Голландії, Брабанції, Угорщини, Польщі та Португалії приходять як найпривабливіші пропозиції, 5 університетів суперечить у честь, щоб покликати його на катедру, щоб лише до нього листи повні пошани.

У його кімнати зростає гора дарунків від різних багатих його звелач-

Приймаю пацієнтів в моїм заведенні
У ЛЬВОВІ, ВУЛ. СИКСТУСЬКА 17,
від 9—1 і від 3—6.30, в не-
ділю і свята за попереднім
замовленням. Власна техні-
дентистична лабораторія. —
НАСС

ніків — золоті чаші і срібний посуд, вина та цінні книжки. Всі клічуть його до себе, щоб його славою збільшити свою власну. Однак Еразм, розумний та скептичний, приймає чемно всі ці дари та почесні. Він дозволяє присилати собі дарунки, дозволяє хвалити себе та вихвалявати, не скриває, що приємно йому це і вигідно, але не продає себе.

Годиться, щоб йому служили, але не хоче служити нікому, бо ваташється непохитним борцем тієї внутрішньої свободи та невідчужності мислця, які він пізнав як необхідну умову всякого морального впливу. Він знає, найсильніше тримається він сам із собою і що зробив би недолізьку дурницю, якби за своєю славою їздив із двора на двір, замисль зависити її світло, як зорю спокійно над власною домівкою.

Еразм не потребує вже за ніким їздити — всі їздять до нього: Базель стає резиденцією, завдяки його осадкові в цьому місті, — духовим осередком світа. Ніодин князь, учений або чоловік, що дбає за свою славу, не забуває у своїй подорожі вступити до великого мудрця з поклоном. Розмову з Еразмом уважали, наче церемонію з ударом меча, коли проголошували когось лицарем, і так як у XVIII-ім віні відвідини у Вольтера, у XIX-ім у Гетого, вважали у тому віні відвідини в Еразма символічним поклоном перед представником духової сили.

Тодішня доба витяє в гуманізм власну сміливішу думку і нову надію. Вперше виступає проти переданої і спадщини сили — сила духа і ця переміна відбувається так хутко, що представники давньої сили сами добровільно підчиняються цій новій. Можна добачувати символ у тім, як Карло V. скиляється, залакуючи цим рухом своїх придворників, щоб віднести із землі пензель Тиціанові — синовій пастуха, — як папа, на грубний наказ Мікельанджеля, покидає Сикстинську каплицю, щоб не перешкоджати у праці мистеців, — як князі та єпископи, замисль збирати зброю, починають нараз прибирувати книжки, рукописи та образи. Таким робом капітулюють вони несвідомо перед свідомістю, що у західній Європі перебрала владу сила творчого духа і що мистецькі твори втримуються довше, ніж воєнні та політичні осяги.

Європа вперше відкриває свій зміст свою місію у лануванні духа, у будові одноцільної західної цивілізації, у зразковій світовій культурі.

Українська поезія у поляків

В останніх часах появилася поважна скількість перекладів української поезії на польську мову, майже виключно сучасних молодих авторів. Із старших тільки з Шевченка підготували К. Вежинський і Й. Лободовський кілька перекладів для радіа.

Між іншим перекладено таких авторів: Антонич, Бажан („Слово о полку“ в майстернім перекладі Й. Лободовського), Бобинський, Гординський, Косач, Кравців. Переклади поміщували такі журнали: „Бюлетен Польсько-Український“, „Бунт Млодик“, „Нове Часи“, „Сигнали“, „Тигодник Ілюстровани“, перекладачами були пп. Г. Балък, О. Бавмгардген, Т. Голлендер, Й. Лободовський. Недавно видане 6-е число польської „Камени“ принесло статейку О. Бавмгардгена про наших львівських поетів та переклади з Антонича, Гординського, Кравцева і Курдилика, м. ін. також пера редактора того журналу Каз. Андрія Яворського.

Між згаданими перекладами є чимало на високому рівні.

ЦУКОРКИ-ЧОКОЛЯДИ-САЛОНІ...

МАМУ
ЗАБЕЗПЕЧИ МОЮ ДОЛЮ
КАРПАТІ

ЖИТТЄВІ ОБЕЗПЕЧЕННЯ - ЛЬВІВ, РИНОК 38.

Українська хроніка.

Географічно-статистичний атлас України. Нове українське видавництво, що повстало в останніх місяцях, проголосило розісланими в край проспектами, що приступило до видання великого географічно-статистичного атласу України і сумесних країв. Атлас матиме 148 сторінок великого формату (48 × 28 см.), на яких вмістяться 128 кольорових карт, 100 діаграм і 16 сторінок тексту з багатим найновішим статистичним матеріалом. Опрацьовують його під головуванням редакційного доцента краківського університету д-ра Володимира Кубійовича такі співробітники: В. Дорошенко, Е. Жарський, проф. д-р І. Зілінський, д-р Р. Зубчик, проф. інж. І. Іванис, проф. інж. І. Іваніцький, д-р І. Крипакевич, М. Кулицький, Л. Лукашевич, проф. М. Мельник, інж. С. Пастернак, д-р Ю. Полянський, проф. В. Садовський, д-р І. Федів, д-р інж. Е. Храпливий, проф. В. Черелів. Перегляд заповідного проспекту географічно-статистичного матеріалу, що увійде в атлас, дозволяє нам твердити, що цей атлас буде знаменитим доповненням відділу „Україна“ в Українській Загальній Енциклопедії. Бо він численними картами, діаграмами і таблицями являє в легкій і наглядній формі всі найголовніші прояви життя, господарства й культури на українських етнографічних землях. Про все те могли ми досі довідатися лише з нечисленних, здебільша для ширшого загалу важко доступних статистичних джерел. Текст атласу виготовлений у двох мовах: українській і англійській. Атлас появляється у 4-ох випусках у таких реченнях: I. випуск (17 карток) — в квітні 1936; II. випуск (17 карток) — в червні 1936; III. випуск (16 карток) — в серпні 1936; IV. випуск (16 карток і текст) — в жовтні 1936.

Ще один малюнок Шевченка. Невідомий малюнок Шевченка, а властиво фото з нього знайшов недавно Інститут Шевченка в Києві. Малюнок цей „Молодий кобзар з поводирем“ знаходився колись у збірці графині Капніст у селі Михайлівці, Лебединського повіту. В 1918-ому році малюнок цей був на виставі старовини в Лебедині, де й зробили з нього знімок. Сам малюнок мабуть згорів підчас пожежі маєтку гр. Капніста 1919 р. Малюнок був зазначений у каталозі тієї вистави, але про нього досі нічого майже не знали, тож відкриття бодай фотографії є справжньою ревелюцією. Знімки в київській „Літературній Газеті“ показують нам, що це один з найліпших малюнків Шевченка. Авторство його безсумнівне, бо з лівого боку малюнок підписаний і датований 1843 р.

„Шевченко у заслання“. Нову картину „Шевченко у заслання“ кінчить малювати молодий маляр М. Азовський. Він основно зазнайомився з матеріалами про Шевченка і їздив навіть на Урале. Із репродукцій в одному із совітських журналів могли ми переконатися, що постає самого Шевченка схоплена дуже добре.

Вірш Лесі Українки. В цьому числі „Назустріч“ передруковуємо з київського сатирично-гумористичного журналу „Шершень“ (ч. 8, з р. 1906) вірш Лесі Українки під заголовком „Легенда“. Цей вірш не увійшов у повне видання творів поетки і у нас він зовсім невідомий.

„Шевченко й діти“. Фрагмент „Шевченко й діти“, що вміщений на другій сторінці цього числа взятий з російського роману Вячеслава Єзерського п. н. „Шевченко“.

ПЕРШОРЯДНЕ українське

ФРИЗІЄРСЬКЕ ЗАВЕДЕННЯ.
Окремі кабінети для пань і панів. Виконується тривалу залізкову ондуляцію і закрушування по дешевих цінах.

АНДРІЙ КУЗИК
вул. Гродзських 4. (біг Ринку).

Абісинська драма

Henri de Monfreid: Le drame éthiopien. Edition Bernard Grasset, Paris 1935.

Анрі де Монфре де французький журналіст, що проводить більшу частину року в Сомалі над Червоном Морем. У пристані Обок має він свою хату і свою пристань. Звідси перекидується він у ті місця, що такі цікаві для паризьких журналів: Джібуті, Емен, Масава.

Монфре знає знаменито ціле побережжя Червоного моря та всі зліковані і назриваючі там конфлікти. Знає теж і Абіссинію. Одначе на вступі не згадує її зовсім. Шойно згодом

її автор називає. Тут і там вставляє невеличке порівняння абісинських та сомалійських звичаїв, передає розмову з засудженим на смерть утікачем, зу-

гою, то вже в душі присуд на Абіссинію готовий. У чому абісинська драма? На думку автора нещастям Абіссинії є те, що

Абісинська королева позує до портрету.

довідуємося, що давніше навіть мешкав там, та що в 1933 р. вигнала його звідти протичужинська партія. Монфреда начебто не злюбили за щирі описи абісинської некультурності, які він містив у французьких журналах. „Абісинська драма“ це фактомонтаж розмов, подорожей, і пригод знад побережжя Червоного моря. Абіссинії тут нечає не видно. Описане погра-

Абісинські жінки чешуться прилюдно на майдані. При цьому сходять час на милій балачі.

пняється над смертю капітана Бернар, що його абісинські племена вбили в 1933 р. Описує зустріч із злочинцем, що мав руку приковану до ноги. Всі ці невеличкі епізоди кидають немов від нехочу світло на абісинські обставини. Книжка нібито без тенденції; Монфре ставить себе на п'ятформу безстороннього обсерватора. Але тенденція схована і то майстерно схована, бо вражіння книжки обчислене на західньо-європейського читача. І тепер, коли співчуття з нападеною Абіссинією є таке загальне, було б нерозумно її висувати на перший план. І так усі жорстокості абісинців подані тут мимоходом, поміж цікавим описом бурі на Червоному морі та купиллю в соляному озері Аббе. Зроблено це

Абісинський краєвид.

ничя французького Сомалі, далі подорож човном із Обоку до Масава, ритреї.

Але все має на меті освітлити абісинську проблему, чи пак „драму“, як

майстерно. Західно-європейський читач здригається прочитавши, що абісинці вчать своїх коней їсти м'ясо, що бі війни кидалися на ворога. А це коли побачить світліну вязнів із відтятою лівою рукою і правою но-

таку адміністраційно незрілу країну з напів-диким населенням полишили досі самостійною. Мало того: прийняли її до Ліги Націй! Збудили в цьому державному емірі манію величчя, з внаслідок цього ксенофобію, яка ударемнівала досі всякі культурні впливи.

Монфре запевняє на кожному кроці, що він любить і розуміє населен-

Абісинки „мелять“ зерно камінням.

ня цієї країни. Видно, що й не є прихильником „расової“ теорії, тому що признає їм незвичайну інтелігенцію, навіть більшу як у пересічного французького селянина.

Щож, коли на його думку, це країна нещаслива! Не хоче сприймати добровільно чужих культурних впливів, то приймає тепер цивілізацію примусово.

Оцю „безтенденційну“ книжку з глибокою тенденцією повинні прочитати ті, що збираються робити нам пропаганду заграницею. **Л. Бурачинська.**

Рятунок для безробітного інтелігента

Таке актуальне тепер питання старіється розв'язати молодий англійський автор Warwick Deering, у своїй повісті „Капітан Сорель і син“. Книжка незвичайно цікава й тому, в розмірному короткому часі, перекадено її на багато мов і зібрала величезне число читачів.

Головний герой повісті капітан Сорель, безробітний інтелігент, який після покінченої війни, залишається без засобів до життя. Позбавлений своєї крісла при бюрку — паде до ролі найбільше безрадного сотворіння у світі, ролі безробітного інтелігента.

У цьому нещасті, покидає його власна жінка, залишаючи йому 11-літнього сина Кітта.

Сорель, у безвихідному положенні, але все ще дбає, щоб його штани були гарно заправовані. Не паде до того стану духа в якому людина уважає за цілком природну річ „двигати власні клунки“.

Суспільність спихає його поволі, але вперто, з останнього щабля класової приналежності у провалля міжкласового безробіття, але він витривало держиться перед упадком. Все ще хоче вдержати власну гідність перед сном і старається підтримувати оману вищості, понад загал суспільності.

Але оману цю треба розв'язати. Обіцяне місце, яке світило йому з віддалі, це зає наче розкішна фата-моргана й перед приголомшенням капітаном вирінає жахлива дійсність.

Розчарування, яке паде на нього, в ланцюгу десятка інших розчарувань, придушує його. Огортає його безнадійна знеохота. Глуха роспука придушує його змисли й замиряє перед його очима обриси дерев і домів.

А там... там десь на піддашу, жде його син... на хліб, а він має відкрити йому цілу правду, що хліба... немає! Найбільше приземні, зв'язані зі сумною правдою, справи, стають йому перед очима й наче настирливі мухи, бреньгають заєдно в ухах. Біда — голод — жах, наче липка грязюка обмотують його душу.

Коли огортає тебе чорна зневіра — зроби щось! І він робить. Йде до сина, признається до нової невдачі і кінчить з джентльменством.

— Вчора, акже він — був я ще ужеленою пародією джентльмена, сьогодні кінчаю з тим раз назавжди. Не думаю завертати собі голови заправованими штанами і зверхніми формами гідності.

Все одно мені, яке трапиться заняття — беру його!

І з тою постановою, капітан Сорель бере працю помічника портієра у третьорядній гостинниці. Чистить черевки, дригає клунки, замітає та зносить терпеливо знущання своєї пані, власниці.

Водночас бачить він, що удосконалюється морально, вірить, що стає лепшим та опановує свою волю, маючи весь час ціль перед очима: виховання сина.

Тут автор дуже гарно вказує на те, яке велике значіння має праця, добре, сумлінно виконана праця.

— Людина, яка виконує свою працю

При зміні адреси просимо подавати стару адресу.
Зміна адреси 50 гр.

совісно, з замилюванням гідна того, щоб їй кланялися королі!

Загально вважаємо працю умовою, головню університетські студії за працю, яка дає освіту людині і не приписуємо великої ваги впливові іншої праці на нашу духові прикмети. Абстрактніша умова праця, хоча така конечна й пожиточна для науки, є для внутрішньої дисципліни більше небезпечна, ніж помічна. Той рід праці відводить умову силу від виховання самого себе. Люди із слабою освітою мають часто велику інтелігенцію, і навпаки люди з великою освітою, не грішать інтелігенцією, а це доказ, що призиране знання не завжди впливає на характер одиниці.

Автім, життєва кар'єра капітана крацає. Надибує він аристократа Тому Ролянда, який ангажує його до свого нового готелю, пізнаючи в нім правдиву характерну людину. Щераз піддає його пробі, а потім доручає йому у праву гостинниці й участь в акціоному товаристві.

Сорель, після цілих літ важкої праці й пониження, стає сильно на ноги. Життєву мету осигає: бачить свого улюбленого сина, одним із найкращих хірургів Лондону, і вивиноує його наче магната.

Син — гідний наслідник свого батька, відчуває його посяту, любить його, та залишається характерною, зі сильною волею людиною. Є в цьому прегарному творі теж нердна здорова думка на тему подорожжя й виховання дітей. Робить він глибоке вражіння і приходиться мимоволі на думку: чому в нас, безробітні інтелігенти не беруть собі прикладу з англійців?

Яр. Мандюкова.

ЩЕ НОВИЙ ТИЧИНА.

„Літературна Газета“ з 29. X. м. р. високо ставить нові „частушки“ Тичини, за „простої динамічні образи“. Ось ця „поезія“:

Та пустіть же мене мамо,
Звідки в вас отее зло,
Я ж на курси трактористів,
У Попівку, у село...

Мати кажуть: і не думай.
Я кажу: все 'одно втечу.
Раз я вранці рано встала,
Що й ніхто мене не чув...

Нас чотири трактористки
З бригадиром на чолі.
Тільки сіли на машину —
Так і крешем по землі...

Трактористам і не в мислі,
Не приходило і в толк,
Що напроти наступає
Бабський власницький полк...

Таке „блискуче орудування ритмічно-образовою конструкцією і мелодією вірша“ нині в Тичини, автора „Золотого Гомону“.

Можна сказати словами другого совітського письменника, Крижанівського:

...Ми народили віршів низку,
Глугих і мертвих, як відписка,
Як протокол подій землі...

Сила автосугестії.

Як звичайно, із своїми претензіями „точно при кінці кожного місяця“ шукає собі з нами приклички „Вістник“. Цим разом бідкає він над рівнем нашого журналу, над його „поверховністю, де „цілими роками не знайдете ніякої (!) вдумчивої або цікавої статті“. Все, що появляється, це твори „живих трупів“.

Цікаво: коли проф. Смоль-Стоцький, В. Бірчак, В. Дорошенко, М. Островерха, Б. Антонович, Л. Бурачинська, І. Федорович, Малицька, Д. Лукіянович, У. Самчук і багато інших друкують свої речі в „Назустріч“ — то вони „живі трупи“, а коли одночасно речі цих самих „живих трупів“ появляються, або кілька місяців тому появлялися у „Вістнику“, вони трупами вже не є, вони відразу стають „вдумчиві і цікаві“!

Недавно редактор „Вістника“ впевняв нас, що з нами „по джентельменськи дискутувати не можна“. І мав повну рацію: ми його в якомусь джентельменстві ніразу не підозрівали. Це виключно його власна автосугестія.

Р. S. В попередньому числі „Бім-Баму“ просимо справити друкарський помилку: цитований вірш із „Вістника“ з тангом, кокаїном та кокетями друкований там 1928 р., а не як подано 1918, коли того журналу взагалі не було.

ЗЕЛЕНИЙ ВИНОГРАД...

Перемиський „Український Бескид“ (ч. 9.) розпочає над тим, що в нас Іван Филипчак, відомий автор популярних повістей, напевно ніколи не дістане літературної нагороди, бо в нього немає нічого „присолоного або прислопеного“, бо він „ставив вище ідею як форму“ і „ясне прямивання до світлої цілі“.

Це дуже гарно з боку п. І. Филипчика. Та все-ж, якщо можна порівняти, то Шевченко не тільки прямиває до світлої цілі, але й дбає за форму своїх писань. Якби він писав так, як це собі уявляє „Бескид“, то йому і двічі більш ідей нічого не помоглоб.

НЕЩИРА ЩИРИСТЬ...

О. Бабій в одній із своїх рецензій в „Українських Вістях“ жаліється над тим, що в „молодих наших поетів нещирий тон“. Воно дивно складається: останні поезії О. Бабія нам також видаються нещирі.

НАЙЛІПШ А ПАСПА
ДО ВЗУППЯ
ЧИСТИТЬ І КОНСЕРВУЄ ШКІРУ
ЛЕГАНТ
Львів Корсаєвського 51, тел. 60-04

Розподіл премій між передплатників „Назустріч“

Згідно з оповісткою в 24-ому числі „Назустріч“ з минулого року відбулося льосування заповіджених премій між тих передплатників, що до кінця лютого ц. р. надіслали цілорічну передплату.

Жереб так розділив премії:

- 1. Українська Загальна Енциклопедія — Володимир Жидяк, Краків.
2. Альбом УСС — Маруся Ясеницька, Чернівці.
3. Повне видання творів Т. Шевченка — Амброзій Лазар, Мішори.
4. Комплет журналу „Мистецтво“ — Леонтинна Білевич, Буськ.
5. Дитяча бібліотека з 50 томів — інж. Володимир Телятинський, Радівці, ЧСР.
6. О. Кузьма: Листопадові Дні — Роман Кісь, Бережани.
7. Велика Історія України — Люїза Дуліба, Шумськ.
8. Монографія українських мистців — Д-р Федір Мучій, Олександрівка.
9. Т. Г. Масарик: Світова Революція — Олександр Отава, Дугесььодло.
10. Повне видання творів Василя Стефаника — Степан Бреславський, Винники.
11. Молода Україна — Кость Андрущин, Вінніпег, Канада.
12. Літопис Червоної Калини — Мгр. Богдан Городиський, Познань.
13. Монографія „Олекса Новаківський“ — А. Ігнатів, Ліон-Вез, Франція.

15. Збірка творів нагороджених Т. П. і Ж. — Інж. Андронік Гладій, Львів.

В останній хвилині Видавництво призначило ще до розльосування 7 прирників книжки У. Самчука: „Війна і Революція“.

Отримали їх жеребом:

- 1. о. Микола Угорчик, Камінки малі.
2. Олена Гнатукова, Львів.
3. Августин Штефан, Мукачів, Закарпаття.
4. Стефанія Чолган, Мельниця.
5. Д-р Іван Максимчук, Старий Самбір.
6. К. Ортинський, Жечнов.
7. Мирослав Дуткевич, Городенка.
Львівські передплатники можуть відібрати свої премії в Адміністрації „Назустріч“, всі інші одержуть премії, що їм припали, поштою.

Природним, лагідним та прочищачим засобом е

„Швайцарські гіркі зела“ Гонсецького. Вживати при недугах: жолудка, кишок, нирок, печнки, здуттю живота, жовчевого каміння і нахилу до запору.

Нові видання

ПОВІСТЬ, НОВЕЛЯ, Оповідання Ольга Кобилянська. За ситуаціями. Повість. 3 передмовою Л. Луцева. Українська Бібліотека. Львів, 1936.

ІСТОРІЯ, СПОГАДИ

П. Карманський. Українська Богема. 3 нагоди тридцятьліття „Молодої Музи“. Львів, 1936.
М. Заклинський. А ми тую стрілецьку славу збережемо... Спомини з визвольної війни. Ч. I. „Всесвіт“. Львів, 1936 р.

ПОЛІТИКА, ПУБЛІЦИСТИКА

Д. Донцов. Патріотизм. Квартальник Вістника. Львів, 1936.
Сергій Орелюк. Коли комуністи за національне визволення. Дешева Книжка. Львів, 1936.
Д-р В. Левицький. Недоля побіджених і клопоти побідників. Накладом „Самоосвіти“. Львів, 1936.

ПОПУЛЯРНІ ВИДАННЯ

Омелян Терлецький. Історія України. Княжа доба. Накладом Т-ва „Просвіта“. Львів, 1936.
Мирон Заклинський. Дмитро Вітовський. Спроба життєпису й характеристики. Видавництво „Всесвіт“. Львів, 1936 р.

Вол. Ковальчук. Інцензації вибраних творів Тараса Шевченка. Накладом Т-ва „Просвіта“. Львів, 1936.

ДИТЯЧІ ВИДАННЯ

Михайло Середа. РИСЕВІ ПРИГОДИ. Оповідання з доби первісних людей. Видавництво „Світ Дитини“. Львів, 1935.
Я. Вільшенко. КАЗКА ПРО ЗМІЯ, КНЯЗІВНУ ТА ГРИЦЯ. „Золота Бібліотека“. Накладом М. Матвійчука. Львів, 1936.

Франц Коковський. НАШ СОКОЛЯТА. Оповідання з недавнього минулого днів. Діточа Бібліотека. Накладом В-ва „Світ Дитини“. Львів, 1936.

ЖУРНАЛИ

Ми. Літературний чвертьрічний журнал. Книга V. Зима 1936. Видавництво „Варяг“.
Світло й тінь. Ч. 3. Березень 1936. Життя і Знання. Ч. 3. (102). Березень 1936.
Кооперативна Республіка. Ч. 3. Березень, 1936.
Літопис Бойківщини. Записки посвячені дослідям історії, культури й побуту бойківського племені. Ч. 7. Самбір, 1936.

Одинокий УКРАЇНСЬКИЙ ЖУРНАЛ присвячений плеканню домашньої культури

НОВА ХАТА містить у 1936 році: Спомини Софії Русової. Огляд української кераміки і порцеляни (з рисунками) В. Січинського. Статті на педагогічні, літературні та актуальні теми. Обговорює проблеми з ділянки жіночого питання. Подає новини з жіночого світу. Літературні рецензії, розвідки. Розпочинає гутірку читачок про відношення матерей до дітей. Багатий господарський відділ. Ручні роботи, моди. 4 таблиці взорів та 2 аркуші кроїв річно. Кожна жінка найде щось цікавого в „НОВИЙ ХАТІ“. Адреса Адміністрації: ЛЬВІВ, РИНОК 39.

При БОЛЯХ ГОЛОВИ ТА ЗУБІВ. ГРИПІ, ПРОСТУДІ, при АРТРЕТИЧНИХ БОЛЯХ, СУСТАВІВ, КОСТЕЙ і т.п. УЖИВАЄТЬСЯ ОРИГІНАЛЬНИХ ПОРОШКІВ „MIGRENO NERVOSIN“ з КОГУТИКОМ (3 ф.).

Кадайте в аптеках порошків з ф.з. КОГУТИКОМ в оригінальному опакуванні по 5 штук у коробці, бо вже є й фальсифікати.

Неодін галицький діяч, що втратив половину життя на засідання, може мав нагоду ствердити, що в Галичині, коли засядуть довкола одного стола 10 розумних людей то вони швидше придумують якусь дурницю, ніж погодяться на якусь практичне діло. Микола Василько, що знав цей наш політичний талант і тому волів усе робити на власну руку, сказав слово, яке треба б записати в книгу нашої національної мудрости: — Wenn etwas wirklich zu machen ist, dann machen wir immer ein засідання...

Др. Евген Петрушевич, колишній галицький диктатор, мав славу людини без волі, без власної думки та страшенне лінивої. Коли наші діячі раз у Відні нарікали, що він нічого не робить, др. Евген Олесницький сказав: — Як ви можете сказати, що він нічого не робить? Він щодня тримає лінійку, дивиться іншим на пальці та витягає консеквенції. Чи це мало?! *

О. Гавриіл Костельник — славніший своїми студіями про духи у Бродях та про стигмати Насті Волошин, ніж філософічними та критичними нарисами, поїхав до Яворова з відчитом на тему „Людина і тварина“. Не ручимо точно за заголовок відчиту тому, що місцеві комітети, які займаються організацією таких відчитів, часто змінюють заголовки з огляду на публику, жадну не тільки знання, але і сенсації. Зате ручимо за достовірний факт, що на згаданий відчит прийшло чимало міщан, переконаних, що довідаються дещо про практичні господарські справи. О. Костельник говорив про теорію Дарвіна, викладаючи, яко мого ясно та широко, в чому вона шкідлива чи ненаукова. Мім слухачами було багато таких, що не мали нагоди знати особисто містера Дарвіна, і привище це проходило для них незамітно. Зате зрозуміли вони, що о. Костельник сам доказує, яко людина походить від малпи. Деякі обурені на таку ересь таки вийшли із салі. Один, що мав більшу освіту закінчив своі міркування так: — Що у краях, де родяться малпи люди могли колись від них виводитись, то ще можу зрозуміти, але в нас?...

Гемороїдальні „ВАРІКОЛЬ“ примінюється при гемороїдальних болях, кривавленні, свербленні, печенні, при гузах і в стані запаленні. — При зовнішних гемороїдах примінюється масть „ВАРІКОЛЬ“ (д. Поповського).

СОТКИ ТИСЯЧ КУРЦІВ СТВЕРДИЛО, ЩО ПАПЕРЦІ І ТУТКИ „КАЛИНА“ зроблені з найкращого і найдобрішого матеріялу.

УКРАЇНСЬКА ЗАГАЛЬНА ЕНЦИКЛЬОПЕДІЯ МІСТИТЬ У СОБІ ВСЕ, ЩО КОЖНИЙ МУСИТЬ ЗНАТИ ПРО СВІТ І УКРАЇНУ. ЗАМОВЛЯТИ: ВИДАВНИЦТВО У.З.Е. — КОЛОМІЯ.

Найкращий дарунок це — РІЧНИК „НАЗУСТРІЧ“ Адміністрація „Назустріч“ має ще невелику кількість річників „Назустріч“ з 1934-го і 1935-го року по ціні 10 золотих. Нові передплатники і всі ті, що одержують „Назустріч“ в 1936-ому році можуть набувати попередні річники з опустом. Окладники для річників можна замовляти в нашій Адміністрації по таких цінах: Звичайна (півполотно) 2.20 зол.; з переплетом 3.20 зол. Ціле полотно з золотим написом 3.— зол.; з переплетом 4.20 зол. Пергамоїд (імітація шкіри) 5.50 зол.; з переплетом 6.80 зол. Почтова оплата за пересилку від 0.70 — 1.40 зол. „НАЗУСТРІЧ“ Львів, Ринок 10.

ЛІТЕРАТУРНА НАГОРОДА ЗА 1935-ий РІК ІРИНА ВІЛЬДЕ Метелики на шпильках повість Ціна 2-50. Порто 30 сот. Замовляти: В-во „Ізмарад“ Львів, вул. Косцюшка ч. 5.

ДРУГЕ ВИДАННЯ! ДРУГЕ ВИДАННЯ! І-го тому „ВОЛИНЬ“ Уласа Самчука появиться в половині квітня ц. р. В передплаті коштуватиме це нове справлене видання „Волині“ тільки 3.25 зол. вже з коштами пересилки (закордонно 4.— зол.). По виході книжки ціна буде значно підвищена (около 4.50 зол.). Користайте з нагоди, щоби за дешеvu ціну набути цю високо-вартісну книжку. ВИДАВНИЦТВО „ДЗВОНІ“ ЛЬВІВ, ЯПОНСЬКА 7. Число поштового розрахунку 117, ПКО 505041.

ЛІТЕРАТУРНА НАГОРОДА ЗА 1935-ий РІК ІРИНА ВІЛЬДЕ ХИМЕРНЕ СЕРЦЕ новелі Ціна 1-50. Порто 30 сот. Замовляти: Видавнича Спілка „Діло“, Львів, Ринок 10.

ДВІ КНИЖКИ СВЯТОСЛАВА ГОРДИНСЬКОГО БУРУНИ поезії Ціна 2— зол., пересилка 0 25 зол. СЛОВО ПРО ІГОРІВ ПОЛК віршовий переклад Ціна 1 20 зол., пересилка 0 15 зол. Замовляти в Адміністрації „Назустріч“, Львів, Ринок 10.

ЖІНКА ДВОТИЖНЕВИК. Орган Центрального Українського Жіночого Т-ва „Союз Українок“. Видає Жіноча Видавнича Кооперація тива Союз Українок у Львові. Одинокий український жіночий ідеологічний журнал, який навіглює з погляду української громадянки всі прояви нашого національного життя. Крім статей на суспільні теми, містить він теж твори гарного письменства та дає належне місце мистецтву у всіх його родах. Служить справам організації всього українського жіноцтва та інформує про жіночий рух, його теїні та осяги, в інших краях. Передплата вносить: місячно зол. 1, піврічно зол. 5, річно зол. 10. Редакція і Адміністрація ДВОТИЖНЕВИКА „ЖІНКА“ Львів, вул. Сикстуська ч. 44.

Table with columns for 'PEREDPLATA V KRAJU' and 'ЦІННИК ОГолошень'. Rows include monthly, quarterly, and yearly rates for different regions like Czechoslovakia, Austria, and other countries.

Ціни оголошень розуміється за одношпальтовий рядок (шир. 60 мм.) висотою 1 мм. Застереження місця на 30% дорожче. ДРІБНІ ОГолошення по 10 сот. за слово. Перше слово і товстий друк числимо подвійно. Найменше оголошення (9 слів) 1.— зол. Дрібні оголошення поміщується по вплаченні належності готівкою або поштовими марками.